

**DEDE KORKUT KİTABINDA YER ALAN BASAT'IN TEPEGÖZ'Ü
ÖLDÜRDÜĞÜ DESTANIN 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL
YARATICILIKLARINA ETKİSİ**

Adil Alper Bakıcı

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Adil Alper

Soyadı : Bakıcı

Bölümü : Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim – İş Eğitimi Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Dede Korkut Kitabında Yer Alan Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destanın
6. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Yaratıcılıklarına Etkisi

İngilizce Adı: The Effect of The Epic in Which Basat Killed Tepegöz in The Dede
Korkut Book on The Visual Creativity of 6th Grade Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Adil Alper Bakıcı

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Adil Alper BAKICI tarafından hazırlanan “Dede Korkut Kitabında Yer Alan Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Destanın 6. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Yaratıcılıklarına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Osman ÇAYDERE

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Dr. Öğretim Üyesi Reyhan YÜKSEL GEMALMAYAN

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Dilek TÜRKYILMAZ

Türk Halk Bilimi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 28/09/2020

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Aileme

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın gerçekleşmesinde değerli katkılar sunan tez danışmanım Doç. Dr. Osman ÇAYDERE'ye, yüksek lisans eğitimim boyunca düşünce dünyamın şekillenmesine katkı sağlayan Prof. Dr. Meliha YILMAZ'a, Doç. Dr. Çağatay AKENGİN'e, bana her daim yol gösteren manevi desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Necmettin YAĞCI'ya ve sürecin şekillenmesinde desteğini yanımda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

**DEDE KORKUT KİTABI'NDA YER ALAN BASAT'IN TEPEGÖZ'Ü
ÖLDÜRDÜĞÜ DESTANIN 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL
YARATICILIKLARINA ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Adil Alper Bakıcı
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ekim 2020

ÖZ

Bu araştırmanın genel amacı Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların, öğrencilerin görsel yaratıcılıklarına olan etkisinin ortaya konulmasıdır. Bu araştırmanın diğer çalışmalardan farkı ve önemi tabiat ve insanüstü kuvvete vurgu yapan ve ulusal kimliğin tanımlanmasında ve sonraki kuşaklarda duygu yaratabilme kapasitesine sahip olmasında öğrenci eğitime katkısı olan Dede Korkut Kitabı'nda yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanın, görsel yaratıcılığa vurgu yapmasıdır. Araştırmada nicel araştırma deseninde yer alan deneysel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın disiplinlerarası bir çalışma olduğu göz önüne alınarak, görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden, her iki disiplinin farklı ünitelerinin entegre edilmesi yoluna gidilmiştir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilere, önceki öğrenmeleri yoluyla sözlü kültür kavramı üzerinden resim çalışmaları yaptırılmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilere ise önceki öğrenmelerinden yola çıkarak Dede Korkut Hikâyelerinin ne olduğu ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda yaş aralığına göre belirlenen ve eleştirel düşünce ile görsel yaratıcılıklarına etki edeceği düşünülen bölümler okunmuştur. Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler önceden belirlenen ölçek kriterleri yoluyla alanında uzman olan üç öğrenim görevlisinin görüşü ile tespit edilmiş ve SPSS uygulaması ile nicel verileri alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Maltepe Ortaokulu'nda eğitimine devam eden 60 6.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Birleşik sanatlar eğitimi yöntemi merkeze alınarak görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması üzerine yapılan araştırmada, öğrencilerin imgesel resimleme becerisine etkisi ve kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin olarak, deney grubu

açısından Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların, öğrencilerin görsel yaratıcılığına olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiştir. Alan yazın ve ilgili araştırmalar incelendiğinde çocuğun yaratıcılığına katkı sağlayan sözlü kültür ürünlerinin kullanımının Görsel Sanatlar Eğitiminde yeterince yer edinmediği bir problem olarak görülmüştür. Bu araştırma ile birlikte görsel sanatlarda farklı öğrenme uygulamalarının yaygınlaştırılabileceği hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Sanatsal yaratıcılık, Sözlü kültür, Disiplinlerarası, Dede Korkut Kitabı,
Tepegöz
Sayfa Adedi : 200
Danışman : Doç. Dr. Osman ÇAYDERE

THE EFFECT OF THE EPIC IN WHICH BASAT KILLED TEPEGÖZ IN THE DEDE KORKUT BOOK ON THE VISUAL CREATIVITY OF 6TH GRADE STUDENTS

(M.S. Thesis)

Adil Alper Bakıcı

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

October 2020

ABSTRACT

The general aim of this research is to reveal the effect of the surreal themes in Basat's epic Killing the Tepegöz on students' visual creativity. The difference and importance of this research from other studies is that Basat, which emphasizes nature and superhuman strength, contributes to student education in defining national identity and having the capacity to create emotions in the next generations, emphasizes the visual creativity of the Epic, which is in the Book of Dede Korkut. The method that was used in this research is experimental research method. Considering that the research is an interdisciplinary study, between visual arts education course and folk culture course in the name of ensuring integration through the unified art education method, integration of different units of both disciplines has been made. The students in the control group were made painting works on the concept of verbal culture through their previous learning. Basat on their previous learnings, the students in the experimental group were told what the Dede Korkut Stories were and the epic sections, which are determined according to age range and which are thought to affect their critical and visual creativity, are read. The differences and similarities between the studies carried out by the students were determined by the opinions of three learning assistants who are experts in their fields through the pre-determined scale criteria and quantitative data were obtained with the application of SPSS. The study group of this research was selected from sixty students of sixth grade in Maltepe Secondary School. United arts education method between visual arts education course and folk culture course research on ensuring integration, effect of students on imagesetting skills and as for the acquisition of cultural values, from the point of view of the experimental group Surreal themes included in the text of the epic in which Basat's epic Killing the Tepegöz it has been found that it contributes

positively to the visual creativity of students. When the literature and related researches were examined, it was seen as a problem that the use of verbal culture products did not really have a great impact on the creativity of the child about Visual Arts Education. With this research, it is aimed to practice expanding different learning practices in visual arts.

Key Words : Artistic creativity, Oral culture, Interdisciplinary, Dede Korkut Book, Tepegöz
Page Number : 200
Supervisor : Associate Professor Doctor Osman ÇAYDERE

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.3.1. Araştırmanın Sayıltı ve Sınırlılıkları.....	6
1.4. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Sanatın Tanımı	7

2.1.1. Sanatın Sınıflandırılması	8
2.1.2. Sanatın İşlevi	11
2.2. Görsel Sanatlar Nedir?	11
2.2.1. Görsel Sanatlar Dersinin Temel İlke ve Amaçları	13
2.2.2. Görsel Sanatlar Dersinin Program Yapısı ve Özellikleri	16
2.2.3. Görsel Sanatlar Dersinin Kazanımları	18
2.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık	18
2.4. Yaratıcılık Sürecinde Çocuk Resimleri.....	23
2.5. Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarasılık	27
2.6. Sözlü Kültürün İcrası ve Homer Sorunu	29
2.7. Dede Korkut Hakkında	32
2.8. Dede Korkut Kitabı.....	34
2.9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destan	41
2.9.1. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destanın Olay Örgüsü ve Eser Analizi	48
2.9.1.1. Başlangıç Durumu	49
2.9.1.2. Dönüştürücü Öğe: Kutsal Olana Müdahale ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler	51
2.9.1.3. Eylemler Dizisi.....	53
2.9.1.4. Dengeleyici Süreç	54
2.9.1.5. Bitiş Bölümü	55
2.9.2. Kozmik Düşüncede Dede Korkut ve Basat.....	55
2.9.3. Kaotik Yapının Simgesi Tepegöz.....	57
BÖLÜM III	61
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	61
3.1. Çocuğun İmgelem Gücünü Arttıracak Yaklaşım ve Yöntemler Kapsamında Yapılmış Olan İlgili Araştırmalar	61

3.2. Dede Korkut Kitabı ve Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destan ile İlgili Araştırmalar	66
BÖLÜM IV	71
YÖNTEM.....	71
4.1. Araştırmanın Modeli	71
4.2. Evren ve Örneklem	71
4.3. Verilerin Toplanması.....	72
4.4. Verilerin Analizi.....	75
BÖLÜM V	77
BULGULAR VE YORUMLAR.....	77
5.1. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Öğrencilerin İmgesel Resimleme Becerilerine Etkisine İlişkin Bulgular	77
5.2. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Kültürel Değerlerin Kazanılmasına Etkisine İlişkin Bulgular	94
BÖLÜM VI	169
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	169
6.1. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Öğrencilerin İmgesel Resimleme Becerilerine Etkisine İlişkin Sonuçlar	171
6.2. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Kültürel Değerlerin Kazanılmasına Etkisine İlişkin Sonuçlar	172
KAYNAKLAR.....	179
EKLER.....	185
EK 1. Deney Grubu Ders Planı	186
EK 2. Kontrol Grubu Ders Planı	189
EK 3. 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı.....	192
EK 4. Değerlendirme Formu Ölçeğinin Geliştirilme Süreci	195

EK 5. Değerlendirme Formu.....	196
EK 6. İlgili İzin Belgeleri	197
EK 7. Maltepe Ortaokulu Deney Grubu 6/G Sınıfı Uygulama Fotoğrafları	199
EK 8. Maltepe Ortaokulu Kontrol Grubu 6/H Sınıfı Uygulama Fotoğrafları	200

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu.....	18
Tablo 2. Mann-Whitney U Testi Raporu Örneği	78
Tablo 3. Mann-Whitney U Testi Raporu	79
Tablo 4. Ölçek Puanlarının Derecelendirilmiş Kategorileri	82
Tablo 5. Öğrencinin Her Başlık İçin Aldığı Puanların Ortalamasını ve Toplam Ortalamasını Gösteren Tablo Örneği	82
Tablo 6. Deney Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Bir Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanları.....	83
Tablo 7. Deney Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanlarının Sözel Karşılığı	84
Tablo 8. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Bir Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanları.....	85
Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanlarının Sözel Karşılığı	86
Tablo 10. Her Bir Başlığın Deney ve Kontrol Grubundaki Ortalamaları ve Genel Toplam Tablosu Örneği	87
Tablo 11. Değerlendirme Formunda Yer Alan Başlıkların Deney ve Kontrol Grubu Ortalamaları	87
Tablo 12. Toplam Puanlara Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği Tablosu Örneği	88
Tablo 13. Kompozisyonun Tamamlanması Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği.....	89
Tablo 14. Komuya Hakimiyet Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği.....	89

Tablo 15. <i>Yaratıcılık Kavramı Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	90
Tablo 16. <i>Kahramanın Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	90
Tablo 17. <i>Yardımcı Kahramanların Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	91
Tablo 18. <i>Mekân Kullanımında Etkililik Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	91
Tablo 19. <i>Mekân Kullanımında Uygunluk Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	92
Tablo 20. <i>Renk Algısı Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	92
Tablo 21. <i>Figür Hareketlerinin Konuya Etkililiği Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	93
Tablo 22. <i>Figür Hareketlerinin Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	93
Tablo 23. <i>Genel Toplamın Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği</i>	94
Tablo 24. <i>Puan Tablosu Örneği</i>	95
Tablo 25. <i>Deney Grubu 1 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	96
Tablo 26. <i>Deney Grubu 2 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	97
Tablo 27. <i>Deney Grubu 3 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	98
Tablo 28. <i>Deney Grubu 4 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	99
Tablo 29. <i>Deney Grubu 5 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	100
Tablo 30. <i>Deney Grubu 6 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	101
Tablo 31. <i>Deney Grubu 7 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	102
Tablo 32. <i>Deney Grubu 8 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	103
Tablo 33. <i>Deney Grubu 9 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	104
Tablo 34. <i>Deney Grubu 10 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	105

Tablo 35. <i>Deney Grubu 11 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	106
Tablo 36. <i>Deney Grubu 12 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	108
Tablo 37. <i>Deney Grubu 13 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	109
Tablo 38. <i>Deney Grubu 14 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	110
Tablo 39. <i>Deney Grubu 15 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	111
Tablo 40. <i>Deney Grubu 16 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	112
Tablo 41. <i>Deney Grubu 17 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	113
Tablo 42. <i>Deney Grubu 18 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	114
Tablo 43. <i>Deney Grubu 19 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	115
Tablo 44. <i>Deney Grubu 20 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	117
Tablo 45. <i>Deney Grubu 21 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	118
Tablo 46. <i>Deney Grubu 22 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	119
Tablo 47. <i>Deney Grubu 23 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	120
Tablo 48. <i>Deney Grubu 24 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	121
Tablo 49. <i>Deney Grubu 25 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	123
Tablo 50. <i>Deney Grubu 26 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	124
Tablo 51. <i>Deney Grubu 27 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	125
Tablo 52. <i>Deney Grubu 28 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	126
Tablo 53. <i>Deney Grubu 29 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	127
Tablo 54. <i>Deney Grubu 30 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	128
Tablo 55. <i>Kontrol Grubu 1 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	130
Tablo 56. <i>Kontrol Grubu 2 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	131
Tablo 57. <i>Kontrol Grubu 3 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	132
Tablo 58. <i>Kontrol Grubu 4 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	133
Tablo 59. <i>Kontrol Grubu 5 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	134
Tablo 60. <i>Kontrol Grubu 6 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu</i>	135

Tablo 61. Kontrol Grubu 7 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	137
Tablo 62. Kontrol Grubu 8 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	138
Tablo 63. Kontrol Grubu 9 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	140
Tablo 64. Kontrol Grubu 10 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	141
Tablo 65. Kontrol Grubu 11 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	142
Tablo 66. Kontrol Grubu 12 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	144
Tablo 67. Kontrol Grubu 13 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	145
Tablo 68. Kontrol Grubu 14 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	147
Tablo 69. Kontrol Grubu 15 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	148
Tablo 70. Kontrol Grubu 16 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	149
Tablo 71. Kontrol Grubu 17 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	150
Tablo 72. Kontrol Grubu 18 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	151
Tablo 73. Kontrol Grubu 19 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	152
Tablo 74. Kontrol Grubu 20 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	154
Tablo 75. Kontrol Grubu 21 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	155
Tablo 76. Kontrol Grubu 22 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	157
Tablo 77. Kontrol Grubu 23 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	158
Tablo 78. Kontrol Grubu 24 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	159
Tablo 79. Kontrol Grubu 25 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	160
Tablo 80. Kontrol Grubu 26 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	162
Tablo 81. Kontrol Grubu 27 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	163
Tablo 82. Kontrol Grubu 28 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	165
Tablo 83. Kontrol Grubu 29 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	166
Tablo 84. Kontrol Grubu 30 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu	168

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Deney grubu 1 numaralı çalışma.....	95
<i>Şekil 2.</i> Deney grubu 2 numaralı çalışma.....	96
<i>Şekil 3.</i> Deney grubu 3 numaralı çalışma.....	97
<i>Şekil 4.</i> Deney grubu 4 numaralı çalışma.....	99
<i>Şekil 5.</i> Deney grubu 5 numaralı çalışma.....	100
<i>Şekil 6.</i> Deney grubu 6 numaralı çalışma.....	101
<i>Şekil 7.</i> Deney grubu 7 numaralı çalışma.....	102
<i>Şekil 8.</i> Deney grubu 8 numaralı çalışma.....	103
<i>Şekil 9.</i> Deney grubu 9 numaralı çalışma.....	104
<i>Şekil 10.</i> Deney grubu 10 numaralı çalışma.....	105
<i>Şekil 11.</i> Deney grubu 11 numaralı çalışma.....	106
<i>Şekil 12.</i> Deney grubu 12 numaralı çalışma.....	107
<i>Şekil 13.</i> Deney grubu 13 numaralı çalışma.....	109
<i>Şekil 14.</i> Deney grubu 14 numaralı çalışma.....	110
<i>Şekil 15.</i> Deney grubu 15 numaralı çalışma.....	111
<i>Şekil 16.</i> Deney grubu 16 numaralı çalışma.....	112
<i>Şekil 17.</i> Deney grubu 17 numaralı çalışma.....	113
<i>Şekil 18.</i> Deney grubu 18 numaralı çalışma.....	114
<i>Şekil 19.</i> Deney grubu 19 numaralı çalışma.....	115
<i>Şekil 20.</i> Deney grubu 20 numaralı çalışma.....	116

<i>Şekil 21.</i> Deney grubu 21 numaralı çalışma.....	118
<i>Şekil 22.</i> Deney grubu 22 numaralı çalışma.....	119
<i>Şekil 23.</i> Deney grubu 23 numaralı çalışma.....	120
<i>Şekil 24.</i> Deney grubu 24 numaralı çalışma.....	121
<i>Şekil 25.</i> Deney grubu 25 numaralı çalışma.....	122
<i>Şekil 26.</i> Deney grubu 26 numaralı çalışma.....	123
<i>Şekil 27.</i> Deney grubu 27 numaralı çalışma.....	125
<i>Şekil 28.</i> Deney grubu 28 numaralı çalışma.....	126
<i>Şekil 29.</i> Deney grubu 29 numaralı çalışma.....	127
<i>Şekil 30.</i> Deney grubu 30 numaralı çalışma.....	128
<i>Şekil 31.</i> Kontrol grubu 1 numaralı çalışma.....	129
<i>Şekil 32.</i> Kontrol grubu 2 numaralı çalışma.....	131
<i>Şekil 33.</i> Kontrol grubu 3 numaralı çalışma.....	132
<i>Şekil 34.</i> Kontrol grubu 4 numaralı çalışma.....	133
<i>Şekil 35.</i> Kontrol grubu 5 numaralı çalışma.....	134
<i>Şekil 36.</i> Kontrol grubu 6 numaralı çalışma.....	135
<i>Şekil 37.</i> Kontrol grubu 7 numaralı çalışma.....	136
<i>Şekil 38.</i> Kontrol grubu 8 numaralı çalışma.....	138
<i>Şekil 39.</i> Kontrol grubu 9 numaralı çalışma.....	139
<i>Şekil 40.</i> Kontrol grubu 10 numaralı çalışma.....	141
<i>Şekil 41.</i> Kontrol grubu 11 numaralı çalışma.....	142
<i>Şekil 42.</i> Kontrol grubu 12 numaralı çalışma.....	144
<i>Şekil 43.</i> Kontrol grubu 13 numaralı çalışma.....	145
<i>Şekil 44.</i> Kontrol grubu 14 numaralı çalışma.....	146
<i>Şekil 45.</i> Kontrol grubu 15 numaralı çalışma.....	147
<i>Şekil 46.</i> Kontrol grubu 16 numaralı çalışma.....	149

<i>Şekil 47.</i> Kontrol grubu 17 numaralı çalışma.....	150
<i>Şekil 48.</i> Kontrol grubu 18 numaralı çalışma.....	151
<i>Şekil 49.</i> Kontrol grubu 19 numaralı çalışma.....	152
<i>Şekil 50.</i> Kontrol grubu 20 numaralı çalışma.....	153
<i>Şekil 51.</i> Kontrol grubu 21 numaralı çalışma.....	155
<i>Şekil 52.</i> Kontrol grubu 22 numaralı çalışma.....	156
<i>Şekil 53.</i> Kontrol grubu 23 numaralı çalışma.....	158
<i>Şekil 54.</i> Kontrol grubu 24 numaralı çalışma.....	159
<i>Şekil 55.</i> Kontrol grubu 25 numaralı çalışma.....	160
<i>Şekil 56.</i> Kontrol grubu 26 numaralı çalışma.....	161
<i>Şekil 57.</i> Kontrol grubu 27 numaralı çalışma.....	163
<i>Şekil 58.</i> Kontrol grubu 28 numaralı çalışma.....	165
<i>Şekil 59.</i> Kontrol grubu 29 numaralı çalışma.....	166
<i>Şekil 60.</i> Kontrol grubu 30 numaralı çalışma.....	167

BÖLÜM I

GİRİŞ

21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan değişim fikri, eğitim alanında da kendine yer bulmuştur. Eğitimin tarihi boyunca ele alınan tüm çalışmalar, insanlığın eğitim seviyesini daha ileriye taşıma gayreti göstermiştir. "Bu yenileşmenin gerektirdiği düşünme süreçleri sonunda ortaya çıkan birçok felsefi yaklaşımlar öğretme-öğrenme süreçlerini etkilemektedir. Bu gelişme ve değişim içerisinde de öğretme-öğrenme süreçleri, öğretim tasarımı, öğretme ve öğrenme kuramları, öğretim ortamları, eğitim teknolojisi vb. gibi kavramlar yapısal ve işlevsel bakımdan sürekli olarak teknolojinin desteği ile değişmekte ve gelişmektedir" (Duman & Aybek, 2003, s.2). Eğitimde bu gelişmelerle beraber farklı yöntemlerin uygulama alanı bulması, disiplinlerarası yaklaşımın önemini gün geçtikçe daha da arttırmaktadır. "Disiplinlerarası yaklaşım, öğrenme deneyimlerinin öğretmen tarafından iki veya daha fazla özel disiplinin içeriğinin, kavramlarının, genellemelerinin ve düşünme süreçlerinin harmanlanması ve bilinçli bir şekilde planlanması olarak tanımlanabilir" (Taşdemir, 2011, s.220). Bu değişim ile beraber görsel sanatlar eğitiminde de disiplinlerarası anlayışın önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır. "Görsel sanatlar eğitimi alanında paradigmlar ve yarattığı sonuçlar sürekli kendisini yenileyen bir öğretim ihtiyacı doğurmaktadır. Eğitimde modern anlayışın yerini post-modern anlayış almaktadır. Bu çerçevede görsel sanat eğitiminde de yeni yaklaşımlar görülmektedir" (Aykut, 2006, s.33).

"Sanatları birbirinden ayıran sınırların aşılması çağımızın başlıca özelliklerinden biridir. Müzik, dans, yazın sanatları ve tiyatro. Bütün bu sanatlar, birbiriyle doğrudan bağlantılı olsun ya da olmasın, iç içe giriyor ve birbirinin biçimlendirme öğelerini kendi biçim dilleri içinde eriterek bütünleştir[mektedir]" (İpşiroğlu, 2010, s.129). Bu değişim fikri ile birlikte oluşturulacak olan yeni sanat öğretim programlarının görsel sanatlar eğitiminde yer alması, hem öğretmen adaylarının yaratıcı uygulama sürecine, hem de öğrencilerin yaratıcılıklarına

olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bireyin çok yönlü gelişiminin hedef alındığı görsel sanatlar eğitimi açısından disiplinlerarası yaklaşımların uygulanması olumlu bir gelişmedir. Bu sayede ses ve sözün biçime olan etkisi öğrenci yaratıcılığını olumlu yönde etkilemektedir.

Özellikle sözlü kaynakların görsel sanat eğitiminde kullanılması öğrenci yaratıcılığına katkı sağlamaktadır. Destan, efsane, hikâye, masal, fabl, bilmece, atasözleri ve deyimler çocuğun hem yazınsal, hem düşsel hem de biçimsel yaratıcılığına katkı sağlamaktadır. Bu kaynakların anonim olmaları, millî kimliğin tanımlanmasında değer eğitimine katkı sağlamaları ve gerçeküstü özellikler taşımaları kendi içerisinde özgün olmalarını sağlamaktadır. Sözlü kaynakların görsel sanatlar eğitiminde kullanılmasının öğrencilerin bilişsel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların öğrencilerin görsel yaratıcılıklarına olan etkisinin ortaya konulması üzerinedir. Dede Korkut Kitabı'nın 8'nci hikâyesi olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni, tabiat ve insanüstü kuvvete vurgu yapmaktadır ve millî kimliğin tanımlanmasında sonraki kuşaklarda görsel olarak duygu yaratabilme kapasitesine sahiptir.

Araştırmanın kavramsal çerçevesi iki bölümden oluşmaktadır. Kavramsal çerçevenin ilk bölümünde sanat ve görsel sanatlar eğitimi disiplininin tanımları, özellikleri, işlevleri, görsel sanatlar eğitiminin Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen ilke, amaç ve kazanımları hakkında bilgi verilmiştir. Görsel sanatlar eğitiminde yaratıcılığın önemi vurgulanmış ve yaratıcılık sürecinde çocuk resimlerinin önemi hakkında bilgi verilmiş, çalışmanın konusuna dahil olan 6.sınıf öğrencilerinin yaş aralığı göz önüne alınarak, çocuğun zihinsel ve duyuşsal gelişiminde geçirdiği evreler hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Son olarak görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası yaklaşımın önemi belirtilmiştir.

Kavramsal çerçevenin ikinci bölümünde ise, Dede Korkut Kitabında yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanın öğrencilerin görsel yaratıcılığına etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için bilim dünyasında *Homer Sorunu* olarak bilinen sözlü kültürün ne şekilde icra edildiği sorunu, Dede Korkut Kitabının icra ve bağlam ortamının daha iyi anlaşılabilmesi için *Sözlü Kültür Teorisi* merkeze alınarak açıklanmıştır.

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninin daha iyi anlaşılabilmesi için Dede Korkut ve ozanlık geleneğinin ne olduğu ve Dede Korkut Kitabının genel özellikleri açıklanmıştır. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan tabiat-medeniyet zıtlığı ve kaos

kozmos karşıtlığı tartışılmış, destanın olay örgüsü ve metin analizi yapılmıştır. Devamında Dede Korkut ve Basat'ın destan içerisinde yer alan kozmik düşüncedeki yeri ve önemine değinilmiş, Tepegöz'ün ise kaotik yapı içerisindeki yeri hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Görsel sanatlar eğitimi dersinde, sözlü kaynaklardan olan destanların farklı öğretim yöntemleri üzerinden öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine katkılarını ölçmek açısından işlenmesi, öğrencilerin yaratıcılık düzeyini olumlu yönde etkileyebilir. Destanlar bir milletin tarihi boyunca başından geçen olayların, hayata bakışının, ideallerinin bir prototipten hareketle, bir kahraman etrafında birleştirilerek dile getirdiği eserlerdir. Destan bir yönü tarihi gerçekliği bir yönü ile de tarihi ruhu verir. Millî destan konularının, çocuğun kültürel değerleri kazanması sürecinde, görsel sanatlar eğitiminde kullanılması üzerinden Özkartal (2009), “Toplumun milli ve manevi değerlerinin, örf-adet ve ananelerinin nasıl ve nereden kazanıldığı,[...], gelenek ve göreneklerinin, toplumsal yaşam şeklinin, düşünce ve anlayışının ne olduğu, kültür değerlerinin korunup sürekliliğinin sağlanması için toplumsal birliktelik anlayışının ve kültürünün eğitim ile kazandırılması gerektiği bilinci oluşturulabilir” yorumunu yapmaktadır (s.1). Destanların görsel sanatlar eğitiminde işlenmesi öğrencilerin kültürel değerlerini öğrenmelerine ve bu değerleri imgesel yoldan resimleme becerilerine etki edebilir. Öğrenci bu yolla olumlu değerler kazanabilir.

Bu millî destanların başında atlı-göçebe medeniyetinin şekillendirdiği unsurların ele alındığı Dede Korkut Kitabı gelmektedir. Dede Korkut Kitabı Türk Dünyasının ortak anlatı unsurudur. Oğuz Türklerinin ortak akıl ile dünya görüşünün meydana geldiği ve değerler eğitiminin ön planda yer aldığı bir başyapıttır. Fuat Köprülü'nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, Dede Korkut ağır basar” (Ergin, 1980, s.5) ifadesi destanın sanatsal değerini ortaya koymaktadır.

Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan tabiat-medeniyet zıtlığı ve kaos kozmos karşıtlığı açısından kitap içerisinde önemli bir yerde yer almaktadır. Tabiat, sanatsal yaratım süreci içerisinde önemli bir yer kaplar. Tabiattan bahsedildiğinde aklımıza çevremizde yer alan çeşitli doğa unsurları gelir. Bununla birlikte tabiat insanın bir yönü ile kişiliğini, hayata bakış açısını ve düşünce dünyasını şekillendirir. Tarihin farklı dönemlerinde düşünürler tabiat üzerine farklı teoriler ve görüşler ortaya koymuşlardır. Sanatsal düşüncede tabiat, sanatçının duygu ve düşüncelerini dışavurumu

konusunda en önemli kaynaktır. Tabiat başlı başına bir sanat, bir öğretiler bütünüdür. İncelikler, güzellikler, yaradılışın tüm ilkeleri bu rengarenk tabakanın içinde yer almaktadır. Duygular ve düşünceler tabiatla şekillenir, kültürümüz tabiatla beslenir. Tabiatın sanat ile ilişkisi hakkında Berk (1968) “Tabiat, sanat alanında, ancak insanın ona eklediği çeşitli anlamlarla yaşatılabilir (s.24) yorumunu yapmaktadır. Sanatçı tabiat karşısında eserlerini aksettirirken onu çizgilerle, biçimlerle, renklerle ifade etmeye çalışır. Bunu yaparken sanatı birebir taklit etme yoluna gitmez, onu yorumlar. Sanatçı tabiatla kendi duygu ve düşüncelerini ekler, her bir ekleme bir yönüyle kültüre ve değerlere de ekleme anlamına gelir. Sanatçının ortaya koyduğu her bir ürün kültürün de bir yönü ile ilerlemesini sağlar. Kültür bilindiği üzere; Latince ‘de Colere, sürmek, ekip biçmek; Cultura ise Türkçe ‘de ki ekin karşılığında kullanılmaktadır. Kültür - tabiat ilişkisi konusunda kültürün mü doğayı; yoksa doğanın mı kültürü şekillendirdiği konusu, sanatsal yaratım anlamında önemli bir tartışmadır. Eagleton (2011) "Kültür, aktif doğal gelişme eğilimi anlamına geldiğine göre yapay ve doğala, dünyaya yaptıklarımız ve dünyanın bize yaptıkları arasındaki diyalektiğe işaret eder. Doğayı dönüştürmek için kullandığımız kültürel araçların kendileri aslında doğadan türetilmişlerdir. Doğa kültür üretir, kültür de doğayı şekillendirir (s.11) yorumunu yapmaktadır. İnsan sanatsal yaratım sürecinde tabiatla etkilenir. Bu yönü ile ortaya konulan her bir sanat eseri, doğanın ortaya koyduğu düşüncenin dışavurumudur, ortaya çıkan üründe bir şekliyle doğayı gene şekillendirir. Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan metni tabiat-medeniyet zıtlığını ele alması bakımından öne çıkmakta ve sanatsal yaratıcılık sürecinde ortaya çıkan dışavurumun aksettirilmesi açısından önemli görülmektedir. Destanlar, halkın imgeleme düşüncesini ortaya koyarken, sanat eğitimi öğrencinin imgeleme gücünü ortaya çıkartmaya çalışmaktadır. Araştırmada Dede Korkut Kitabında yer alan Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan ile sanatsal yaratıcılık sürecindeki ortak imge sanatın tabiat ile ilişkisi ve kültürel değerlerin kazandırılması üzerine şekil almaktadır.

Alan yazın ve ilgili araştırmalar incelendiğinde, görsel sanatlar eğitiminde çocuğun yaratıcılığına etki edecek sözlü kaynakların kullanılmadığı görülmektedir. Görsel sanatlar dersinde öğrenci çalışmalarında yaratıcılığın arttırılması ve bu süreçte kültürel kimliğe dair mesajların da verileceği bir çalışma düzeninin kurgulanması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Tabiat ve insanüstü kuvvete vurgu yapan ve Türk kimliği üzerinden kültürel kodları işleyen Dede Korkut hikâyelerinin görsel sanatlar dersinde kullanılmasıyla hem öğrencilerin yaratıcılığı desteklenecek, hem de kültürel kazanımlar sağlanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada yukarıdaki gerekçelerden yola çıkılarak; Dede Korkut Kitabında yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanın 6. Sınıf öğrencilerinin görsel yaratıcılıkları üzerindeki etkisi nedir? Problemine cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların, öğrencilerin görsel yaratıcılığına olan etkisinin araştırılmasıdır.

Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Öğrencilerin çalışmalarında sözlü kaynakları konu olarak kullanmasının öğrencilerin imgesel resimleme becerisine etkisi nedir?
2. Öğrencilerin çalışmalarında sözlü kaynakların konu olarak kullanılmasının kültürel değerlerin kazanılmasına etkisi nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Görsel sanatlar eğitiminde, öğrenci yaratıcılığına katkı sağlayan sözlü kültür ürünlerinin araştırıldığı akademik çalışmalar mevcuttur. Fakat akademik çalışmalar içerisinde genelde Türk kültürüne özeldir ise Dede Korkut Kitabına ait yapılmış çalışmalar sınırlı görülmüştür. Millî benliğe hitap eden destanlar, yetişmekte olan kuşak için millî bir duygu yaratabilme kapasitesine sahiptir. Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni, Türk kültür ve düşünce dünyası üzerine önemli bilgiler vermekte olup, tabiat ve insanüstü kuvvete vurgu yapması açısından da önemlidir. Bu nedenle çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olumlu yönde etki edebileceği düşünülmektedir. Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni ile ilgili görsel sanatlar eğitimi disiplini içinde yapılan herhangi bir çalışma mevcut değildir.

Bunun yanı sıra konu ile ilgili alanda araştırma yapmak isteyen bilim insanlarına, yeni tartışma ortamları yaratmak ve görsel sanatlar eğitiminde ileriye dönük olarak disiplinlerarası çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından çalışmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.3.1. Araştırmanın Sayıltı ve Sınırlılıkları

Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır. Uygulamaya dayalı olarak elde edilen sonuçların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır. Seçilen temaların öğrenci çalışmalarında yaratıcılıklarına katkı sağladığı ve çalışmaların öğrenciler tarafından özgün bir anlayışla yapıldığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın hedef evreni Ankara ilinde eğitim gören 6.sınıf öğrencileridir. Fakat araştırma alanının büyüklüğü, zaman ve ekonomik tasarruflar düşünüldüğünde ulaşılabilir evren olarak Ankara ili, Çankaya ilçesinde eğitim gören 6.sınıf öğrencileri olarak planlanmış, örneklem ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çankaya ilçesi Maltepe Ortaokulunda eğitim gören 60 6.Sınıf öğrencisi ile sınırlandırılmıştır.

1.4. Tanımlar

Destan: “Büyük, olağanüstü, toplu veya ferdi kahramanlık olaylarını uzun ve manzum olarak anlatan edebi tür” (Doğan, 2014, s.376).

Hikâye: “Gerçekte olmuş veya tasarlanmış olayların belirli bir kalıp içinde anlatımı ile ortaya çıkan edebi tür” (Çağbayır, 2017, s.2479).

Masal: “Tamamen hayal ürünü olan, olağanüstü olaylara, zaman zaman peri, dev, ejderha gibi doğaüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirsiz bir zamanda geçen ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden bir anlatı türü” (Çağbayır, 2017, s.3774).

Sanat: “Karışıklıktan ahenk yaratma faaliyeti” (Boydaş, 2004, s.5).

Sözlü Kültür: “Sözlü olarak aktarılan kültür öğelerinin tamamı” (TDK, 2020).

Yaratıcılık: “Her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” (TDK, 2020).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanatın Tanımı

Sanatın kesin bir tanımını yapmak oldukça zordur. Çünkü sanat göreceli bir kavramdır. İnsanlığın var olduğu günden bugüne kadar sanat kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Farklı düşünürler, felsefeciler ve sanatçılar sanatı kendi görüşlerine göre yorumlamış ve ifade etmişlerdir. Sanatın tarihi incelendiğinde her kültür döneminin kendi toplumsal yapısına, doğasına, malzemesine göre kendine özgü bir sanatsal yaratıma geçtiği görülmektedir. Sanatçılar, sanatın özü hakkında farklı düşünceler ortaya koymuştur. Bunu yaparken yaşadıkları çağın dinamiklerini, düşünsel sürecini, sanatın toplum yaşamındaki yerini göz önüne alarak yorum yapmışlardır. Değişen şartlar insanoğlunun hem estetiğe olan ilgisini hem de sanata olan bakış açısını değişikliğe uğratmıştır. Bu nedenle sanatın tanımını yalnız bir başlıkta toplamak oldukça zor ve belki de doğru olmayabilir. Sanatta insanlığın gelişimine paralel olarak değişmektedir. Statik değil, dinamiktir.

“Sanat karışıklıktan ahenk yaratma faaliyetidir. Bir adım daha ileri giderek diyebiliriz ki sanat kolayca anlaşılmayan niceliği, çokluğu, kolayca anlaşılabilecek bir birliğe dönüştürür” (Boydaş, 2004, s.5). Read (2014)’e göre en genel ifade ile sanat: “Hoşa giden biçimler yaratma gayretidir” (s.11). “Sanatın mantığına uyan şey, felsefecilerin bilim adamlarının çalışmalarını ayrı tutarsak, estetikdir ve estetiğin daima göz önüne alacağı biricik amaç güzelliiktir” (Boydaş, 2004, s.5).

Geçmişte estetik güzelliği araştırma olarak tanımlanmıştır. Çünkü güzelin yaratılması, sanatın amacı olarak düşünülmüştür. Bugün daha karmaşık çağdaş toplumda sanatın amacı daha da karmaşık hale gelmiştir. Bazı sanatçılar hâlâ sanatın amacının güzellik ya da sanat elemanlarının güzel biçimde düzenlenmesi olduğuna inanırlar. Bazılarına göre ise sanat, gerçekliği yansıtmalıdır. Başka sanatçılar ise sanata, duygu ve düşünceleri güçlü bir şekilde ifade aracı olarak yaklaşırlar (Boydaş, 2004, s.11).

Balcı (2016)'ya göre sanat: “İnsanlık tarihi kadar eski, insanla var olan bir olgudur. Sanatın temelinde insana özgü olan güzeli arama duygusu vardır. Sanat bu anlamda güzeli yaratma çabasıdır. Bütün sanatların çıkış noktası bizim dışımızda var olan gerçekliklerdir” (s.6).

Bununla birlikte sanatın kesin bir tanımını yapmak oldukça zordur. Çünkü sanat göreceli bir kavramdır. İnsanlığın var olduğu günden bugüne kadar sanat kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Farklı düşünürler, felsefeciler ve sanatçılar sanatı kendi görüşlerine göre yorumlamış ve ifade etmişlerdir. Sanatın tarihi incelendiğinde her kültür döneminin kendi toplumsal yapısına, doğasına, malzemesine göre kendine özgü bir sanatsal yaratıma geçtiği görülmektedir.

“Eflatun (Platon) sanatı bir kopyayı tekrar kopya etmek, imgeyi tekrar imgelemek olarak tanımlamış ve sanatın bir yansıtma (mimesis) olduğunu söylemiştir” (Read'den aktaran Özsoy, 2007, s.23). Sanatın bir yansıma olduğu düşüncesinin tersine, Eflatun'un öğrencisi olan Aristo ise sanatçıyı insanlara hayatın gerçeklerini gösteren kişi olarak açıklamıştır.

Read (1981)'a göre sanat bir anlatım ve bir bilgi tarzıdır. “Başlıca sanat etkinlikleri insanlara evrensel bir şeyler anlatmaya çalışır. Ona göre sanat dünyası bilim ya da felsefe dünyasındakiler kadar insana değerli, yararlı ve çevresini anlamasına yardımcı bilgiler sunmaktadır” (s.8). Sanat: “İnsan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkinin dışavurumudur” (Artut, 2009, s.20). Erinç (2004)'e göre ise sanatın psikolojik tanımı: “Yaratıcının ve alıcının duygularında var olan biçim ve ahenk birliği bağlantılarını harekete geçirip güzeli ortaya koyabilecek, hoş a giden biçimler yaratma çabasıdır” (s.11).

Resim sanatı insanoğlunun var olduğu günden bugüne kadar varlığını devam ettirmiştir. Mağara duvarlarına yapılan resimlerin, insanoğlunun yazıyı keşfinden önce ortaya koyduğu somut iletişim nesneleri olduğu söylenebilir. “Kandinsky'ye göre sanat, “Bilme ve yaratıcı güçlerin muvazenesi ihtiyacından doğmuştur” (Bigalı, 1999, s.9). İnsan ruhsal bir varlıktır, inancın yanında sanat da insanın ruhi gelişime destek olmaktadır. Sanat insanın doğayı yorumlayış şekli, sezgi ve düşüncelerinin dışavurum şeklidir.

2.1.1. Sanatın Sınıflandırılması

Sanat göreceli bir kavram olup, günümüze kadar farkı sanat görüşleri ortaya konulmuştur. Sanatın doğasına ilişkin ortaya çıkan soru ve sorunlar *Sanat Kuramları* adı verilen düşüncüyü ortaya çıkarmıştır. Sanat kuramları genel olarak dört başlık altında incelenmektedir. Dört

farklı sanat kuramı vardır: Bunlar yansıtmacı sanat kuramı, anlatımcı sanat kuramı, biçimci sanat kuramı ve işlevsel (fonksiyonel) sanat kuramıdır.

1. Yansıtmacı sanat kuramı: Doğanın ve toplumun gerçekçi bir anlayış ile doğrudan doğruya estetik bir üslupla yansıtılmasını konu almaktadır.
2. Anlatımcı sanat kuramı: Sanatçının duygularının, düşüncelerinin ve izlenimlerinin özgür bir şekilde dışavurumudur.
3. Biçimci sanat kuramı, Bir sanat eserini ortaya koyan görsel unsurların sanat eserine estetik bir şekilde yerleştirilmesini konu almaktadır.
4. İşlevsel sanat kuramı, sanat eseri üzerinden anlamlı biçimler oluşturmak üzerine kuruludur.

Boydaş (2004)'ün aktardığı şekilde sanat kuramları:

- 1- Yansıtmacılık
- 2- Biçimcilik
- 3- Dışavurumculuk

olarak üç başlık altında incelenmektedir (s.11). Her bir sanatçının sanat eserini oluştururken, farklı bir bakış açısına sahip olması ile duygu ve düşüncelerini aktarma yolunun farklılık göstermesi, bütün sanat eserlerini inceleyebilecek tek bir sanat kuramının oluşmasına imkân tanımamaktadır. Yansıtmacı sanat, doğrudan doğruya konunun estetik bir anlayış ile yansıtılmasını konu aldığı için özellikle ilk ve ortaokul öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini yansıtması bakımından önemlidir. Boydaş (2004) bu konuda “Yansıtmacılık sanat hakkında ortaöğretim öğrencilerinin, daha çok ilgi duyduğu bir yaklaşımı savunur. Genellikle sanata yeni başlayan öğrenciler, tanıyıp bildikleri konuda yapılmış resimlere daha duyarlıdır. Bu öğrenciler sanat eserlerinde tanıdıkları gerçekliğe ilişkin nitelikler üzerinde konuşmayı tercih ederler ve daha güven duyarlar” ifadelerine yer vermiştir (s.11). Anlatımcı sanat kuramı ise daha çok konu üzerine şekillenir duygu ve düşüncelerin izlenimlerinin dışavurumudur. Boydaş (2004)'ün belirttiği üzere “Anlatımcılık niteliği eserden izleyiciye ulaştırabilecek güçlü bir his, heyecan, duygu iletişimi gerektirir. Dışavurumculuk bir sanat eserinde aranan üçüncü bütünleyiciyi konu edinir; sanat eserinin içeriği ya da anlamı” üzerinde durur (s.32).

Biçimcilik, sanat elemanlarının sanat ilkelerine göre düzenlenmesini içerir. Sanatçı bu şekilde çalışmasını şekillendirir. Biçimciliğin ikinci tamamlayıcı ögesi, kompozisyonudur. İşlevsellik, sanat eserini anlamlı biçimler oluşturmak üzerine şekillendirir.

Balcı (2016)'nın ifade ettiği şekilde sanatın sınıflandırılması:

1. Maddeye biçim veren sanatlar: Plastik sanatlar (Resim, heykel, seramik, tekstil, vb.)
2. Sese ve söze biçim veren sanatlar: Fonetik Sanatlar (Müzik ve edebiyat)
3. Harekete biçim veren sanatlar: Ritmik sanatlar (Bale, halk dansları)

üç başlık altında incelenmektedir (s.8-9). San (2008) sanatı beş farklı alan olarak sınıflandırmaktadır:

1. Görsel sanatlar (Plastik sanatlar),
2. Dilsel ve sözsel sanatlar (Yazın sanatları),
3. Sessel sanatlar (Müzik),
4. Devinim ve devim duyuşsal sanatlar (Harekete dayalı),
5. Eylem sanatları (Tiyatro, drama ve diğerk gösterim sanatları)” (s.21).

Erinç (1995)'in ifade ettiği şekilde ise sanat “Çağdaş yaklaşıma göre; ses sanatı müzik, söz sanatı edebiyat, görsel sanatlar resim, heykel, mimarlık, tiyatro; karma sanatlar sinema ve dans” şeklinde sınıflandırılmaktadır (s.22). Özsoy (2007) tarafından yapılan sanat sınıflandırması ise şu şekildedir:

1. Söz Sanatları (Edebiyat)
2. Ses Sanatları (Müzik)
3. Görsel Sanatlar (Resim, Mimari, Tiyatro, Heykel; Karma Sanatlar Dans ve Sinema) (s.25).

Toplumda güzel sanatlardan söz edildiğinde birçok kişinin düşüncesinde müzelerde ve galerilerde sergilenen çeşitli somut nesneler akla gelmektedir. Halbuki sanat yukarıda ifade edildiğı şekilde çok farklı türde düşüncelerin ortaya çıktığı çok kapsamlı ve bir o kadar da çok yönlü bir bakış açısı ortaya koyacak şekilde hayatın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Artut (2009), sanatın sınıflandırılmasının zorluğundan bahsetmekte ve bu konuda “Dramatik sanatlar, görsel-işitsel sanatlar kategorisinde düşünülebilir. Mimarlık ve tiyatro sanatının kategorileri konusunda tam bir düşünce birliğı yoktur. Mimarlığın plastik sanatlar içinde mi? Yoksa mimarlık gibi görsel sanatların bir kategorisi olarak mı düşünülmelidir? Ya da tüm sahne (gösteri) sanatları görsel sanatlar adı altında tanımlanamaz mı?” sorularını sorarak farklı türdeki sanat dallarının sınıflandırılmasının zorluğundan bahsetmektedir (s.22).

2.1.2. Sanatın İşlevi

Sanat eğitimi bireyin yaratıcı düşüncesini ön plana alarak, estetik kaygısının gelişmesini sağlar. Hayata estetik bir anlayış ile bakmasına destek olur. Sanatsal düşünce üzerinden fikirlerin özgürce dışavurumunu önemser. “Bireyin kendi öznel evrenini tanıması ancak kendi dışındaki nesnel evreni tanımasıyla olasıdır. Bu yolla kazanılan deneyimler, kişinin kendini anlatmada önemli bir araç olacak ve kişiyi özgürleştirmeye başlatacaktır” (Gençaydın’dan aktaran 1993 Artut, 2009, s.39). Sanatsal düşünce, eleştirel ve özgün bir bakış açısıyla gelişebilir. “Özgün anlatım çabası özgün düşünmenin temelini oluşturan eleştirici düşünmeyi ve sentez yorum yapmayı birlikte getirecektir” (Gençaydın’dan aktaran 1993 Artut, 2009, s.39).

Artut (2009)’a göre sanatın işlevi: “Kendi içinde biriktirdiği, barındırdığı tinsel (manevi) birikim yolu ile insanları harekete geçirmektir” (s.39). Sanat, bireylerin psikolojik olarak daha mutlu, dışa dönük ve çevresi ile uyumlu insanlar olmalarını sağlar. Sanat insanda yaratma duygusu ile birlikte bir haz duygusu oluşturur ve bu haz duygusu ile birlikte insan bir şeyleri paylaşma ihtiyacı hisseder. Sanat içimizdeki bu paylaşma ihtiyacını dışa vurur. Sanat bu yolla insan deneyimlerini öncüler, insan deneyimleri yoluyla bir şeyler üretir. Sanat insanın fiziksel, psikolojik ve zihinsel gelişimine katkı sağlar. Fischer (2017) “Sanatın yalnız kitap okumak, tiyatro gösterimine gitmek veyahut bir resim sergisini gezmek ile birlikte eğlenmek ve vakit geçirmek anlamına gelmediğini, sanatın asıl işlevinin, insanın başka insanlarda görmüş olduğu görüntüler yoluyla kendini aşmak için daha anlamlı bir dünyaya geçmek çabalaması (s.22) olduğunu belirtmektedir. Sanat insanın kendi yaşamını başkasının yaşamanda görmesi ve bu yolla yaşamdaki bütünlüğü yakalayabilmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra sanat insanın hayatı daha anlamlı bir şekilde yaşamasına, kendisi ile barışık evrensel değerlere saygılı bireylerin yetişmesine olanak sağlar. Sanat insanda estetik duygunun gelişmesine yardımcı olabileceği gibi insanın neden ve sonuç ayırımına varabilme gücünü de geliştirmektedir.

2.2. Görsel Sanatlar Nedir?

“Görsel sanatlar hem insan hem de yeryüzündeki pek çok kavram, olgu ve olay ile ya doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili durumdadır. Bu ilişki, bir yandan bireyin sanatsal yaratıcılığını geliştirmekte, diğer yandan da çevresini tanımasını sağlamaktadır” (Özeskici, 2014, s.2).

Görsel sanatlar eğitiminde öğrenciler olaylara çözüm odaklı bakabilme ve yorum yapabilme özelliklerini geliştirirler. Görsel imgeler yoluyla, sanat eserlerinin estetik yönlerini tespit ederek, düşüncelerini estetik bir dil ile ifade edebilirler.

Görsel sanatlar eğitimi, bireylerin duygu ve düşüncelerini anlatabilmelerine olanak sağlayan ve bireylerin yaratıcı düşüncelerini estetik bir düzeye taşımalarında onlara destek olan bir disiplindir. Görsel sanatlar eğitimi, duygu ve düşüncelerin eğitim yolu ile aktarımına önem vermekte, bir taraftan da analitik bir düşünce anlayışının gelişmesini hedeflemektedir. Görsel sanatlar eğitimi kendine güvenen, karşılaştığı problemler karşısında çözüm üreten, kendini ifade etme konusunda estetik değerleri öncelik edinen, uygar bir toplum yetiştirmeyi ilke edinmektedir. Bununla birlikte görsel sanatlar eğitimi, sadece yetenekli öğrencilerin değil, tüm bireylerin hayatını değerli kılmayı ve anlamlı bir hayat yaşamalarını hedeflemektedir. Görsel sanat eseri düşüncelerin, duyguların ve algıların dışavurumudur. Her bireyin özgünlüğünü, yaratıcı düşüncesini ortaya çıkartır. Bu yolla öğrencinin yeteneklerini fark etmesine, kendine güven duymasına ve üretken düşüncesini geliştirmesine yardımcı olur.

Görsel sanatlar eğitimi özel bir disiplin olarak kendi içerisinde özel eğitim yöntem ve tekniklerini barındırır. Görsel sanatlar eğitimi öğrencinin düşünsel ve zihinsel etkinlikler içerisinde bulunarak kendini ifade etmesine yardımcı olan çok yönlü bir disiplindir.

“Birçok duyu ve yeteneklerimiz bir sanat eserini üretmeyi ve sanatı yaşamayı kapsadığından buyana görsel sanat eserleri bize, sözel dilin ötesine gitmeyi sağlamaktadır. Kuşkusuz bireyler sözel ve görsel yeteneklere sahiptir ve onlara bu iki yaratıcılık alanlarını geliştirmeleri için imkân verilmelidir” (Michael 'den aktaran Özsoy, 2007, s.45).

Görsel sanatlar eğitimi öğrencilerin sezgilerini, hayal kurma güçlerini ve akıl yürütmelerini doğru şekilde geliştirirken, algılamayı ve düşüncenin farklı yollarını öğreterek çok yönlü bir bakış açısı kazanmalarını sağlar. Sanat eğitimi sanatın diğer disiplinlerini de içine alacak şekilde işlevini devam ettirirken, eğitimde yaygın olarak iki ve üç boyutlu biçimleri çalışan plastik sanatları kapsamaktadır. Sanat eğitimi özellikle ilköğretim programlarında *görsel sanatlar eğitimi* ismiyle tanımlanmaktadır. Artuk (2010)'un belirttiği üzere “Örgün eğitim kurumlarında sanat öğretimi, sanat eğitimi ile birlikte; uygulama ağırlıklı olarak kuramsal boyutu ile birlikte yürütülür” (s.3).

XX. Yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve oku dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri kapsar. Yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe sanat eğitimi daha çok

plastik sanatlar alanında verilen eğitim biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi yetişkin eğitiminden çok yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San'dan aktaran 1983 Artuk, 2010, s.3).

Sanat eğitimi, eğitim programları içerisinde özel bir disiplin olup, bireyin kendini ifade etmesinde önemli bir yere sahiptir. Sanat eğitimi: entelektüel gelişimi ve bireyin kendini ifade edebilme becerisini ön planda tutar. Eğitim ve teknoloji alanında yaşanan değişimler ve yenilikler eğitim programlarının işleyişinde de gözle görülür bir değişime sahne olmuştur. Teknolojinin hızla gelişimi sanatı ve sanatsal bilgiyi sunma yöntemlerini de etkilemiş ve yeni yaklaşımları ortaya çıkartmıştır. Yeni yaklaşımlar beraberinde disiplinlerarası alanda yeni becerileri geliştirme imkânı tanımaktadır. Bu değişimin sanat eğitimi programlarında uygulanması sanat eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının bakış açılarına katkı sağlayarak onların sanatsal uygulama becerilerini arttırma konusunda önemli olabilir.

2.2.1. Görsel Sanatlar Dersinin Temel İlke ve Amaçları

“Sanat eğitiminin amaçları oluşturulurken temel alınan çocuk, eğitim, ders, toplum ve sanat genel olarak iki ana yaklaşımda toplanabilmektedir. Bu yaklaşımlardan birincisi okullarda sanatı bir araç olarak görmektedir. İkinci yaklaşımda ise sanat bir amaç olarak ele alınmaktadır” (Demirkale, 2015, s.15). Görsel sanatlar eğitimi bireyin kendini ifade edebilmesini öncelik olarak tanımlayan özel bir disiplindir. Görsel sanatlar eğitimi, müfredatta yer alan yazılı prosedürlerle belirlenen, tek düzey uygulamalarının yapıldığı bir disiplin değildir. MEB (2018) Görsel sanatlar eğitiminin amacını destekleyecek şekilde şu açıklamayı yapmaktadır “Bireyin görsel sanatlar eğitimi alması onun bir sanatçı veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez. Görsel sanatlar eğitimi, bireyin kendini ifade edebilme, estetik bilinç kazanma gibi kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler ve toplumlar açısından avantajlar sağladığından her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimdir” (s.8). MEB’in açıklamalarından da anlaşılacağı üzere görsel sanatlar eğitimi yalnız yetenekleri olan öğrencilere hitap etmez. Bireyin estetik bilinç kazanması yoluyla, hayatına olumlu etkiler katacağının altı çizilmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin genel amacı sanatı sevdirmektir. “Görsel sanatlar eğitiminde esas amaç bütün öğrencileri sanatçı yapmak değildir. Sanatçı eğitimi, görsel sanatlar eğitimini içerir; ama görsel sanatlar eğitimi sanatçı eğitimini değil, sanatsever eğitimini hedefler” (Erinç’den aktaran 2004 Ayaydın, 2015, s.50).

Görsel sanatlar eğitiminin temel amaçları başlıca 4 maddede incelenmektedir. Bunlar; estetik, algısal, teknik ve toplumsal amaçlardır. Estetik amaçlar bireyin estetik düşüncesini kullanmalarına yardımcı olmak ve sanatsal çalışmalar yoluyla sanat biçimlerinin doğasını ve

işlevine yoğunlaşmayı amaçlamaktadır. Algısal amaçlar sanatsal tasarımı ve görsel algıyı kavratmak ve sanata duyarlılığını arttırmak üzerinedir. Teknik amaçlar, öğrencilerin çeşitli araç ve gereçler üzerinden sanatsal malzemeyi oluşturma sürecinde, yeteneklerini geliştirmelerini amaçlamaktadır. Toplumsal amaçlar ise öğrencinin öğrenme süreci ile birlikte düşünme, algılama, karar verme, problem çözebilme süreçlerini istendik şekilde dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

MEB (2018) Görsel sanatlar eğitiminin amaçlarını:

1. Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
2. Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
3. Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
4. Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan, güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
5. Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
6. Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
7. Görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
8. Sanat alanında etik davranış gösteren,
9. Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
10. Görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir

şeklinde açıklamaktadır (s.8). MEB'in açıklamalarından anlaşılacağı üzere görsel sanatlar eğitiminin amaçları, bireyin fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan fikirleri içermektedir. Öğrenme ve öğretme yaklaşımlarının hızlı bir değişime dönüştüğü günümüzde öğretme etkinlikleri yalnız öğretmene değil, öğrenciye de yönelmiş ve öğretmenin bilgi paylaşımı ile beraber öğrencinin de öğrenme sürecinde akıl yürütmesi, hayal gücünü kullanabilmesi, yaratıcılığını geliştirebilmesinin önü açılmıştır. Görsel sanatlar konusunda tartışma kültürü gelişmiş, sorgulayabilen, kültürel ve sanatsal nesneler hakkında bilgi sahibi olabilen, evrensel değerlere ve kendi kültürel değerlerine saygılı çok yönlü, analitik düşünebilen, görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendirebilen bireylerin yetişmesi görsel sanatlar eğitimin temel amacıdır.

Görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşmak için gerekli olan temel ilkeler bulunmaktadır. Bunlar:

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
4. Görsel sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
5. Dersin işleniş, ilgi çekici hale getiren öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.

6. Görsel sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme-öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme-öğretme sürecine katılımının ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur (Pekmezci'den aktaran 2008 Artut, 2009, s.225).

Görsel sanatlar eğitimi her öğrencinin farklılıklarına saygı duyarak, yalnız yetenekli öğrencileri merkeze almayıp, tüm öğrencilerin bilişsel, fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan bir disiplindir. Öğrencilerin akademik ilgileri, beceri düzeyleri, motivasyon süreleri sosyo kültürel farklılıkları ve kişilik özellikleri birbirlerinden farklıdır. Bu sebeple uygulamalarda farklılıklar göz önünde bulundurulmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi, müfredatta yer alan yazılı prosedürlerle belirlenen, tek düze uygulamalar çerçevesinde sınırlı kalmayışının sebebi sanatın özel bir disiplin olmasıdır. Görsel sanatlar eğitiminin tekdüze sınırlar içerisinde kalmayan bir disiplin olmadığı, disiplinlerarası alanlarla kurmuş olduğu ilişki ile kendini göstermektedir. Görsel sanatların ses, söz ve ritim ile ilişkili olan diğer disiplinler ile ilişkisi sanatın evrensel ve çok yönlü özelliğine vurgu yapmaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminin amaçlarını 7 başlıkta toplayan San (1977), sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması hakkında:

Sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması: Çocuk okul öncesinden başlayarak ergenin yardımıyla sanatsal faaliyetlerde yer alır. Çocuk kendi yaşı ve seviyesine göre sanatın pek çok alanında değerlendiren, izleyen, uyguluyor ve eleştiren biri olarak karşımıza çıkar. Müzeye gitmek, sergi gezmek, tiyatro seyretmek, müzik dinlemek gibi faaliyetlerde insan yaşamındaki yerini ve önemini algılar.

yorumunu yapmaktadır (s.7). Birey okul öncesi eğitimden başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süre zarfında sanatın toplumsal yeri hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Müze ziyaretleri, tiyatro gösterileri, müzik dinlemenin insan psikolojisindeki olumlu etkilerini gözlemler ve bir çıkarımda bulunmaya çalışır. Sanatın yaşantı zenginliği, deneyimler, kişilik geliştirme ve toplumsallaşma sürecinde çocuğu kattığı etki hakkında San (1977) “Yaşantı zenginliği deneyimler, kişilik geliştirme ve toplumsallaşma: Yeniliği seven ve üretken olan çocuk gelişim sürecinde yaratıcılığını ortaya koyar. Buradan özgür ve bilinçli bir tutum, onu duygusal etkinliklerini ortaya çıkabileceği bir yere getirir” yorumunu yapmaktadır (s.7). Çocuk bu dönemde sanatın toplumsal ağırlığını hissettikten sonra üretken davranışlar içine girer ve sanat üzerinden yaratıcılığını geliştirmeye çalışır. Sanat üzerinden güzeli, iyiyi aramaya ve çevreyi değerlendirmeye başlar. Çocukyaşı ilerledikçe sanat eğitimi almaya başlar sanatsal olaylar hakkında bir değerlendirmeye aşamasına geçer. Sanatsal malzeme üzerinden eleştiri ortaya koyar ve güzel nedir? sorusuna cevap aramaya başlar.

Çocuk sanat hakkında bilgi sahibi olduktan sonra değerlendirme yoluna gider. Eleştiri yaparak hem analitik bakış açısını geliştirir hem de hayal dünyasına katkı sağlar. Çocuk sanat yoluyla çok yönlü ve açık fikirli bir birey olarak yetiştirmeye başlar. Sanat eğitimi ile birlikte çocuk olay ve kavramlara yorum yapabilen, çağdaş, açık fikirli, farklılıklara saygı duyabilen bir birey olur. Çocuk değerlendirme yoluna gittikten sonra sanatın içinde var olan entelektüel duruş karşısında bilgi seviyesini artırır, hoşgörölü, hümanist fikirlere ulaşır. Çocuğun çağına uyum sağlama ve disiplinlerarası etkileşimi fark etme süreci hakkında San (1977) “Kendi basına düşünebilen, doğru soru sorabilen, ilişki kurabilen, sorulan sorulara cevap bulabilen öğrencilerin yetişmesinde sanat eğitiminin etkisi yadsınamaz” yorumunu yapmaktadır (s.7). Çocuk bu hoşgörölü bakış açısı ile birlikte bilişsel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan sorgulama anlayışı ile çeşitli sorular sorar ve cevaplar arar. Bu arada sanatın diğer disiplinler ile olan etkileşimi fark eder ve çok yönlü bir birey olma yolunda çağdaş düşüncelere sahip olur. Görsel sanatlar eğitimi güzel sanatların diğer dalları ile ilişkili olan yaratıcı sanatsal eğitimi önceleyen bir disiplindir. “Başka bir ifade ile bu alan; insanın duygu, düşünce, yeti ve yeteneklerini bir bütün olarak geliştirmeye yönelik yapıcı ve yaratıcı etkinlikleri kapsar” (Etike’den aktaran 1995 Ayaydın, 2015, s.52).

Çocuk entelektüel bakış açısına katkı sağlayacak olan edebiyat, müzik, tiyatro, dans gibi farklı sanat dalları üzerinden duygu ve heyecanını dışa vurur. Farklı disiplinler ile ilişkisini sanat eğitiminde dengeler. Çocuğun sanat yoluyla kendi kültür değerlerini tanıma sürecinde çocuk çevresinde yer alan güzelliklere karşı duyarlılığını geliştirir. Gerek kendi toplumunun gerekse de başka toplumların kültür ve sanat varlıkları hakkında bilgi sahibi olur, onları tanır, eleştirel düşünür, sanatsal varlıkları değerlendirme yoluna gider, bu şekilde hem kendi değerlerine hemde evrensel değerlere saygılı bir birey olur. Çocuk evrensel değerlere saygı duyduktan ve disiplinlerarası ilişkinin sanat eğitimindeki rolünü kavradıktan sonra kendi toplumunun kültürel değerlerine de tarafsız bir bakış açısı ile bakar bu sayede milli kültürel değerlerini estetik bir bakış açısı ile anlamlandırmaya çalışır. Kültürel değerleri üzerine sanatsal çalışmalar yaparken, kültüre çok yönlü bakabilme yeteneğine sahip olur.

2.2.2. Görsel Sanatlar Dersinin Program Yapısı ve Özellikleri

Görsel sanatlar dersinin program yapısı öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve duyuş yeterlikleri merkeze alınarak MEB (2018) tarafından üç başlık halinde sınıflandırılmaktadır.

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme,

2. Kültürel Miras,

3. Sanat Eleştirisi ve Estetik (s.11).

Görsel İletişim ve Biçimlendirme başlığını MEB (2018)

Gözlemlerini, hayallerini, duygularını ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmaları, Biçimlendirmede görsel iletişimin sağlanması için sanatın dilini kullanmaları yanında onu destekleyen yazılı ve sözlü ifadeler oluşturmaları, Görsel sanat çalışmalarında sanat elemanları (renk, çizgi, biçim, form, doku, mekân/uzam) ve tasarım ilkelerini (ritim, denge, oran-orantı, vurgu, birlik, çeşitlilik, hareket, zıtlık) kullanmaları, Sanat eserlerinin anlamını ve değerini kavrarken kendisinin ve akranlarının oluşturduğu görsel sanat çalışmalarına saygı duymayı öğrenmeleri, Görsel sanat çalışmalarını oluştururken öğretim materyallerini (sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları vb.), araç-gereçleri (fırça, boya, makas, kâğıt vb.) kullanabilmeleri ve teknik uygulamaları gerçekleştirmeleri, Yeteneklerini açığa çıkartabilecek yaratıcı, özgün biçimlendirme çalışmalarını yapmaları, Görsel sanat çalışmalarını oluştururken telif hakları gibi konulara ilişkin etik davranışlar göstermeleri

şeklinde amaçlanmaktadır (s.11). MEB (2018)'in açıklamalarında belirtildiği üzere görsel iletişim ve biçimlendirme başlığı altında öğrencilerin duygu ve düşüncelerini görsel iletişim yolu ile biçimlendirmeleri, bu biçimlendirme sürecinde sanatın dilini çalışmalarında kullanmaları, görsel çalışmalarında sanat ilke ve elemanlarına uygun olarak çeşitli teknikler geliştirmeleri istenmektedir.

Kültürel Miras başlığını MEB (2018)

Tarihi süreç içerisinde Türk toplumunda ve kültüründe ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, Farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, Sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavramaları, Müze, ören yerleri, tarihi mekânlar, sanat galerisi, sanatçı atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür- sanat eserlerini incelemeleri, Sanatın duygu, düşünce ve inanışları iletmede bir araç olduğunu anlamaları, Görsel Sanatların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören araçlardan biri olduğunu kavramaları, Müzeler ile Görsel Sanatları ilişkilendirmeleri, Görsel Sanatların tarihsel sürecini incelemeleri, Kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları, Türk kültüründe yardımlaşma amaçlı inşa edilen eserleri (sebil, darüşşifa, imarethane, kervansaray vb.) incelemeleri

şeklinde açıklamaktadır (s.12). MEB (2018)'in açıklamalarında belirtildiği üzere kültürel miras başlığı altında öğrencilerden, tarihsel süreçte yer alan Anadolu toplumları ile Türk kültürüne ait sanat eserlerini ve sanatçıları incelemelerini, sanatçıların hangi ortamlarda bu eserleri oluşturduklarını, bunun yanında müze, ören yerleri, tarihi mekanlar gibi sanat ile bağlantısı olan mekanların ziyaret etmelerini, bu yolla birlikte geçmiş ile günümüz arasında bir bağ kuramalarını istemektedir.

Sanat Eleştirisi ve Estetik başlığını MEB (2018)

Sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı) göre incelemeleri, Görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları, Sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları, Sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda

bir yargıya varmaları, Sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu fark etmeleri, Görsel sanatlarla ilgili tartışmalarda ortaya konulan görüşlerin, sanat eserine yönelik düşüncelerin ve tercihlerin farklı olabileceğini görmeleri ve bu düşüncelere saygı duymayı öğrenmeleri, Sanata ve sanatçıya saygı duymayı öğrenmeleri, Görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2018, s.12).

şeklinde açıklamaktadır (s.12). Sanat eleştirisi ve estetik başlığı altında, sanat eserlerini eleştirirken basitten karmaşığı doğru giden bir yolun tercih edilmesini, görsel sanatlar alanı ile ilgili önceki öğrenmelerinden yola çıkarak öğrencinin öğrendiği kavramları ve bilgileri eser eseri analizi yaparken kullanabilmesini, duygu ve düşüncelerin ifade edilme sürecinde sanatın gücünü kavrayabilmeyi, sanat eserini incelerken sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varılmasını, görsel sanat eserlerinin incelenmesi sürecinde farklı fikirlerin ve düşüncelerin ortaya çıkabileceği, bu düşünce ve fikirlere de saygı duyulmasının ne dendi önemli olduğu konusunda bilgiler verilmektedir.

2.2.3. Görsel Sanatlar Dersinin Kazanımları

MEB (2018) tarafından şu şekilde tablolaştırılmıştır.

Tablo 1

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu

	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	10	10	7	7	7	9	8	9
Kültürel Miras	2	5	3	5	5	6	4	4
Sanat Eleştirisi ve Estetik	3	2	7	4	7	6	8	7
Toplam	15	17	17	16	19	21	20	20

2.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık

Batı dillerinde yaratıcılık anlamına gelen *créativité* (Fransızca) ve *creativity* (İngilizce) sözcükleri, Latince *creare* sözcüğünden türemiştir. TDK (2020) yaratıcılık kelimesini “Her bireyde var olduğu kabul edilen bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” şeklinde açıklamaktadır.

Çağbayır (2017) yaratıcılık kavramını: “Yaratıcı olma durumu. Yeni ve özgün bir şey bulma, ortaya koyma, tasarlama gücü ve yetisi” şeklinde açıklamaktadır (s. 6274). “Simpson (1922) Yaratıcı yeteneği, alışlagelmiş düşünme düzenini asarak, tamamen farklı bir düşünme biçimine geçme inisiyatifi olarak tanımlar” (Torrance’dan aktaran 1965 Öncü 1989, s.40).

Yaratıcı düşünce bireyin yaşamının her alanında ihtiyaç duyabileceği bir düşüncedir. Yaratıcı düşünceye sahip bireyler problem çözme konusunda cesaretli, risk almaya istekli,

bilinen yolların dışında farklı yollar keşfedebilen, özgüveni yüksek kişilerdir. Olaylara çok yönlü bakarak, sorunların çözümünde yaratıcı düşüncelerini ortaya koyabilirler. Sorgulayan, araştıran, eleştirel düşünen bireylerdir.

Crutchfield (1962) ve Wilson (1956), yaratıcılığın konformizm (uygunluk) sürecine karşıt bir kavram olarak ele almışlardır. Bu araştırmacılarca da genelde yaratıcılık, orijinallik, fikir katkıları, farklı görüş noktaları ve yeni problem çözme yolları olarak görülmüştür. Crutchfield, konformizme karşıt olarak kabul ettiği bağımsız düşünmeyi, yaratıcılıkla eşdeğer tutmadığı halde, bağımsız düşünmeyi yaratıcı düşünme için gerekli görmüştür (Torrance'den aktaran 1965;Öncü 1989: 41).

Bireyin yaratıcı düşünceye sahip olabilmesi için, öncelikle eleştirel düşünceye sahip olması gereklidir. “Eleştirel düşünme, etkin, örgütlü, işlevsel bir süreç olup, bireyin önceki deneyimlerini, bilgi ve düşünceleri inceleyip, farklı görüş ve bilgileri değerlendirdikten sonra dengeli bir yargıya, yoruma varma anlamına gelmektedir” (Artut, 2009, s.181). Eleştirel düşünmeye sahip birey, bu yolla yaratıcılığını geliştirir. Yaratıcılığın bir başka tamamlayıcısı üretici düşünmedir. Üretici düşünce Artut (2009)’un belirttiği şekilde “bireyin bilgi ve etkinliklerinin çıkış noktası olan bütünsel bir yol izleyerek karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik zihinsel bir çaba ve davranış biçimi” olarak tanımlanabilir (s.181). Yaratıcı düşünceye sahip her birey, üretici düşüncesini ön planda tutarak sanatsal bir malzeme ortaya koyabilir.

Torrance’ye göre yaratıcı aşamanın dört bileşeni bulunmaktadır:

1. Orijinallik: Tam anlamıyla düşüncenin özgün olmasıdır.
2. Akıcılık: Birçok farklı düşüncenin üretilmesi.
3. Esneklik: Düşünce yönünün değişimi veya başka bir şekilde düşünme yeteneği.
4. Ayrıntılama: Düşünceyi alıp daha ilginç ve karmaşık yapmak için genişletme” (Torrance’den aktaran Artut, 2009, s.183).

Conrad sanatsal yaratıcılığı “Kavram, duygu ve imgelemi içine alan bir yaratıcı arama, araştırma ve bulma sürecinin, algıdan doğmuş duyum ve duygularla çağrışmış, etkili bir mecazın doğumu” (Conrad’dan aktaran Yolcu, 2010, s.49) şeklinde ifade etmiştir. Artut (2009) ise yaratıcılığı “Alışılmışın ve yerleşik olguların dışında özgün bir eylem ve düşünce” (s.183) olarak tanımlanmaktadır.

Kırıçoğlu (1991), ise sanatsal yaratıcılık aşamalarını:

1. İçten (Spontaneous)
2. Iraksal
3. Akademik

üç tip davranış olarak belirtir (s.33). Birinci gruptaki öğrenciler çalışmalarında bütünü daha çok algılayarak ayrıntılarla fazla uğraşmazlar. “Bu stratejide hatalar bir fırsat olarak değerlendirilir. Sonuca giderken gereksiz ayrıntılar elenir. Okullarda kimi çocuklarca çok çabuk bütünü algılayıp fazla ayrıntıya girmeden bir çırpıda üretilen çalışmalarda, bu stratejinin uygulandığı görülür” (Kırıçoğlu’dan aktaran Yolcu, 2010, s.33). İkinci başlıkta belirginlik vardır. Çalışma adım adım izlenir. Üçüncü başlıkta ise rastlantıya yer verilmez ve sonuç çalışmanın başında belirlenir.

Balcı (2016) yaratıcı kişilik özelliklerini şu şekilde tanımlamaktadır:

1. Meraklı, sabırlı ve serüvenci kişilik yapısı.
2. Özgürlüklerine düşkün olması.
3. Hoşgörülü ve yeniklere açık olması.
4. Sorunlara karşı esnek, özgün ve çabuk çözüm yolları bulabilmesi.
5. Hayal kurma (imgelem) gücünün zengin olması.
6. Çalışkan ve üretken olması (s.91).

Önceden belirlenen ve değiştirilmesi zor görülen basma kalıp kurallar, yaratıcılığı olumsuz şekilde engeller, yeni fikirlerin ortaya çıkmasını zorlaştırır. Bireyler, değiştirilemeyen kalıpların dışına çıktığı ölçüde yaratıcı olabilir. Michael (1983)’in bireylerdeki yaratıcı tutum ve yaratıcı olmayan tutum karşılaştırması şu şekildedir:

Yaratıcı Tutum Özellikleri:

1. Bilgiden bilinmeyene çalışma.
2. Doğru veya yanlış cevaplar önemli değildir.
3. Açık ve sonlu tepkiler.
4. Metotları deneyerek hataları keşfetmek.
5. Belirsizliklerle, aksiliklerle karşılaşmayı hoş görme.

Yaratıcı Olmayan Tutum Özellikleri:

1. İzlenen model var.
2. Doğru cevaplar var.
3. Sabit tepkiler var.
4. Taklit ve ezber yöntemi.
5. Aksilikleri hoş görmeme (Michael 1983’den aktaran Artut, 2009, s.192).

“Sanatsal yaratmayı anlayabilmek için, bilim alanındaki yaratıcılıklardan daha etkin rol oynayan zihinsel ve düşünsel süreçler hakkında bilgi sahibi olmak gerekecektir. Bu süreçlerden başlıcaları; duyum, duygu, algı, imge, imgelem, simge, sezgi ve mecazdır” (Balcı, 2016, s.94). Bireyin yaşamı boyunca her alanda düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi ve farkındalığını geliştirip çevresi ile paylaşabilmesi yaratıcı düşünce sonucunda oluşmaktadır. Birey bu sayede kendini gerçekleştirme düzeyine erişir ve başarılı olur. Yaratıcı düşünce insanın zihinsel ve duyuşsal gelişim süreçlerine katkı sağlarken bu sayede

yargılama ve eleştiri özelliği kazanan birey, geniş bir pencereden bakarak entelektüel anlamda da kendini geliştirir. Gürbüz (2004)'e göre, “Yaratıcılık, bireylerin değişken miktarlarda sahip oldukları ve durumlara bağlı olarak ortaya çıkmaya elverişli bir tür özelliktir. Başka bir deyişle kendini göstermek için uygun koşullarla karşılaşması gereken kişide bulunan bir potansiyel güç söz konusudur” (s.20).

Eğitim sistemi incelendiğinde fen bilimlerini merkeze alan matematik, fizik, kimya teknoloji gibi alanlar ile dil bilgisi derslerinin gerek süre olarak daha fazla işlendiği, gerekse öğrenci yaratıcılığına katkı sağlayan önemli alanlar olduğu belirtilmektedir.

Bununla birlikte sosyal bilimleri merkeze alan güzel sanatlar, edebiyat ve müzik gibi alanlara ait derslere verilen sürenin kısıtlı olduğu görülmektedir. Oysa ki görsel sanat eğitimi, yaratıcı gücün ortaya çıkarılmasında bireyi merkeze alan özel bir disiplindir. Bireyin yaratıcı düşüncesi ön plana çıkartmaktadır. Öğrencinin niteliğine uygun bir sanat eğitimi verildiğinde bireysel farklılıklar da göz önüne alınarak yaratıcı düşüncesi çok daha etkin bir şekilde ön plana çıkartılabilir.

Bu sürecin oluşmasında öğretmenin tutumu son derece önemlidir. Yaratıcı düşüncüyü benimsemeyen öğretmen, geleneksel eğitim ile sanatsal etkinliklerde hazır forma dayalı kopya ve taklit metotlar izleyebilir. Bu öğrencinin yaratıcı düşüncesini olumsuz yönde etkileyerek şablonlar üzerinden resim çalışmaları yapmasına sebep olabilir. Öğretmenin bununla birlikte gerekli ortamı da oluşturması son derece önemlidir. Öğretmen öğrencinin yaratıcı düşüncesini ortaya çıkartırken fiziksel ve zihinsel gelişimine uygun olarak disiplinlerarası alanda farklı öğrenme yöntemleri uygulayabilir. Öğretmen çocuğun öğrenmeye karşı oluşan merak ve hayal dünyasına dair onları yönlendirecek, çalışmalarına teşvik edecek yöntemler belirlemelidir. Görsel sanatlar eğitiminde öğretmen, çocuğun yaratıcı düşüncesini ortaya çıkarmak için sanatsal öğrenme sürecinde aktif rol oynamalıdır. Süreç içerisinde öğrencinin sanata ilişkin bilmediği konular hakkında kaygılarını giderici, onları motive edici ve güdülenmelerine yardımcı olabileceği uygun ortamlar oluşturmalıdır. Çocuğun hazır bulunurluğuna ve farklılıklarına uygun şekilde içerikler oluşturmalıdır. Etkinlik boyunca çocuğun fiziksel çevresi ve duygusal yaşantısı arasında bağ kurabilmesini sağlamalı ve kültür sanat alanı ile ilgili araştırmalar yaparak entelektüel bilgi birikimini arttırmalıdır.

Öğretmen çocuğun yaratıcı düşüncesini ortaya çıkarırken sanatsal terminolojiye hâkim olmalı ve sanat ile diğer disiplinlerarası alanlardaki kavramları açıklayabilecek düzeyde

olmalıdır. Etkinlik boyunca öğrencinin elde etmiş olduğu bilgiyi diğer disiplinler ile ilişkilendirip öğrenciye anlayabileceği bir dil ile sunmalıdır.

Bununla birlikte çocuğun yaratıcılık sürecinde gelişimini etkileyen motivasyondan da söz etmek gerekebilir. Motivasyon bireyi bir amacı gerçekleştirmesi için onu istendik davranışa iten ve davranışın devamını sağlayan güçtür. Öğrencinin motivasyon süreci hakkında Yılmaz (2010) “Motivasyon, öğrenciyi yalnızca çalışmaya istekli kılmak için çalışma öncesi gerçekleştirilmesi gereken bir durum olarak düşünülmemeli, etkinlik esnasında da motivasyonun, isteklilik durumunun devamını sağlayabilmek için çeşitli uyaranlar geliştirilmeli ve kullanılmalıdır” yorumunu yapmaktadır (s.196). Motivasyon sürecinin istendik şekle dönüştürülmesinde de öğretmenin payı büyüktür. Öğretmen öğrencisinin hazır bulunurluğunu ve motivesini yüksek tutarak yaratıcılığına olumlu etkiler sağlamalıdır.

Farklı eğitim yöntemlerinin geliştirilmesi eğitimde yaratıcı düşüncenin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bireyin hayal gücünün ortaya çıkarılmasında uygun zaman ve ortam önemlidir. Bunun yanı sıra gerekli malzemenin tedarik edilmesi ve alan bilgisinin de öğrenci seviyesine uygun olarak verilmesi süreci, olumlu şekilde etkileyebilir. Görsel sanatlar dersi, bir ders saati olan 40 dakika ile sınırlı bir zaman zarfında işlenmektedir. Bu kadar kısa süre içerisinde öğrencide istendik davranışların oluşması, olumlu yönde olmayabilir. Bu da yaratıcı düşüncenin istendik şekilde ortaya çıkmasına imkân sağlayamayabilir.

Görsel sanatlar eğitiminde farklı disiplinler aracılığıyla ortaya konulan fikirler, yaratıcı düşüncüyü olumlu yönde etkileyebilir. Ders öncesi yapılan beyin fırtınası, önceden öğrenilen bilgilerin tekrardan pekiştirilmesi ve sanat tarihi üzerinden verilen örnekler sürece katkı sağlayabilir. Yaratıcılığı destekleyen en önemli düşüncelerin başında sözlü kültür ürünleri gelmektedir. Sözlü ürünler olan destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, halk masalları, atasözleri ve deyimler içerisinde barındırdığı olağanüstü temalar ve eğitime katkısı olan olumlu düşünceler ile hayal gücünün gelişmesinde önemli bir yer tutar. Bunun yanı sıra öğrencilerde sanat yolu ile tarih fikrinin aşılmasına da katkı sağlar. İçerisinde mitolojik konuları barındıran destan, efsane, hikâye ve masalların olağanüstü özelliklere sahip olması, çocukların hayal dünyalarına ve yaratıcı düşüncelerine büyük katkı sağlamaktadır. Oğuzkan (2000) sözlü ürünlerin çocuk eğitimde işlenmesi konusunda “Efsaneler, hayale ağırlık veren, ulusal veya yerel birçok olayları renkli ve çekici bir anlatımla dile getiren özellikleriyle çocukların hoşuna gider. Çoğu efsaneler, genç okurlara, sıkmadan ve hatta hissettirmeden bir takım önemli tarih bilgileri verir, tarih zevkini aşılar” yorumunu yapmaktadır (s.72). Bu

nedenle Türk halk edebiyatı ve folkloruna ait destan, efsane, hikâye ve masalların eğitim programlarında işlenmesi öğrenci yaratıcılığa olumlu yönde etki edebilir.

2.4. Yaratıcılık Sürecinde Çocuk Resimleri

Çocuğun zihinsel gelişiminde sanatın önemli bir işlevi bulunmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi çocuğun sanatsal yaratıcılığının gelişmesini ilke edinen bir disiplin olarak çocuk resimlerini önemsemektedir. Çocuk resim yaparken kullandığı malzeme ile duygularını ve deneyimlerini aktarmaktadır. Çocuk resim yoluyla çevresine bir şeye anlatmak ve iletişim kurmak ihtiyacı güdebilir. Ebeveynlerin resimler üzerinden çocuğun bilişsel, fiziksel ve zihinsel evrelerini anlamaları ve onları yorumlamaları çocuk ile iletişim kurmada önemli bir yöntemdir. Çocuğun zihinsel gelişiminde yaşantı ve deneyimlerin sanat yoluyla paylaşılması konusunda San (2017) “[...] Çocuğun resim etkinliği söz konusu olduğunda onun dünyayı nasıl gördüğü biçimleri renkleri nasıl algıladığı, mekân duygusunu nasıl geliştirdiği, büyüklük küçüklük kavramlarını nasıl oluşturduğu gibi sorunlar üzerinde durulmalıdır” yorumunu yapmaktadır (15).

Çocuk resimleri basitten karmaşığa giden bir yapıdadır. Çocuk yapmış olduğu resimde neyi ne şekilde algıladığını anlatmaktadır. Çocuklar görmüş oldukları nesnelerin değer yönünden birbirine benzeyen taraflarını kendi düşünce dünyalarında harmanlayarak oluşturmaktadır. Çocuklar genel olarak gördüklerini değil bildiklerini resimlerine aktarmaktadır. “Çocukların çizimleri zihinsel aktiviteler ve duyuşsal deneyimlerle yakından ilgilidir. Yani nesneler duyuşsal biçimler yoluyla bilinir. Çocukların gördükleri varlıklar – nesneler, bilginin gerçekleridir. Dolayısıyla çocuklar gördüklerinden çok bildiklerini çizer” (Arnheim’den aktaran Artut, 2009, s.233).

Çocukların bilişsel düzeyleri, artistik gelişim düzeyleri ile iç içedir. Piaget çocuğun gelişim sürecini belli aşamalara ayırmıştır. Bu evreler; duyuşsal motor dönemi, işlem öncesi dönem, somut işlem dönemi ve soyut işlem dönemidir. Duyuşsal motor dönemi 0 ile 2 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde kendisini dış dünyadan ayırt etmektedir. İşlem öncesi dönem 2 ile 7 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde nesneleri sembollerle ifade etmektedir. Somut işlem dönemi 7 ile 11 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde mantıksal düşünmeye başlamaktadır. Sınıflandırma yapmaktadır. Problem çözme konusunda istekli bir ruh haline doğru kendini geliştirmektedir. Soyut işlemler dönemi 11 yaş ve sonrasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde soyut düşünmeye başlamaktadır.

Bununla birlikte problem çözme konusunda daha da istekli bir döneme girmektedir. Düşünce dünyasını şekillendirmeye ve düşüncelerini eyleme geçirmeye isteklidir.

Çocuk resimleri çocuğun fiziksel ve duyuşsal gelişimi merkeze alınarak incelenmektedir. Lowenfeld çocuğun gelişimini karalama dönemi, şema öncesi dönem, şematik dönem, gerçekçilik dönemi ve doğalcılık dönemi olarak 5 başlıkta incelemektedir.

Karalama dönemi 2 ile 4 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde çizgiler ile kendini ifade etmektedir. Normal gelişim sürecinde çocuk iç güdüsel olarak çeşitli karalamalar yapmaktadır. Çocuk bu karalamaları gelişigüzel şekilde kâğıda çizer. Çocuğun bu dönemde dikkat süresi son derece kısadır. Çevreyi tanıma konusunda meraklıdır. Çocuk zamanla daha kontrollü bir şekilde çizgilerini kâğıda aktarmaya başlar.

Şema öncesi dönem 4 ile 7 yaş arasını kapsar. Bu dönemde çocuk nesneleri daha kolay algılar, kavrama ve öğrenme becerisini geliştirir. Resimlerinde karalama döneminde olduğu gibi gelişigüzel çizgiler yer almamaktadır. Bu dönemde insan vücudu ile ilgili, baş olmak üzere ağız, burun ve göz daha detaylı çizilmektedir. Resimlerinde kullandıkları renkler daha canlıdır. Şema öncesi dönemde çocuğun yaptığı resimler ön taraftan görünecek şekilde yüzeyseldir. Artut (2009) bu dönemin sonuna doğru çocuğun derinlik konusunu algılamakla birlikte zihinsel gelişim düzeyinin henüz bunu gerçekleştirmeye uygun olmaması nedeniyle çocuğun çizmek istediklerini tam olarak ifade edemeyişinden bahseder (244).

Şematik dönem 7 ile 9 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde toplumun bir üyesi olarak farkındalığını ortaya koymaya çalışmaktadır. Okula başladığı dönem olduğu için motor becerilerinde ilerleme görülmektedir. Diğer insanlar ile sosyal ilişkilerinde daha aktif olmaktadır. Bu dönemde resimlerinde sınıflandırma ve karşılaştırma görülmektedir. Çocuğun şematik dönemdeki sınıflandırma düşüncesi hakkında Kehnemuyi (1993) “Bu yaşlardaki çocuk, boşluktaki tüm varlık ve nesnelerin birbirleriyle bağlantı içinde olduğu sonucuna varmıştır. Bu bilinç ve buluş *yer çizgisi* adında bir simgeye dönüşür. Artık çocuk kendini bir çevrenin parçası olarak görmekte, yapacağı her şeyi buna bağlamaktadır” yorumunu yapmaktadır (s.25). Çocuk yetişkinler ve akranları tarafından takdir edilmek istemektedir. Takdir edildikçe motor becerilerini ve öğrenmelerini daha istekli şekilde ilerletir.

Gerçeklik dönemi 9 ile 12 yaş arasını kapsamaktadır. Ergenlik öncesi bu dönemde çocuk resimlerinde fiziksel ve karakteristik özelliklerini ortaya koymaya başlamaktadır. Bu dönem *gruplaşma* dönemi olarak da bilinmektedir. Çocuk bu dönemde çalışmalarının ebeveynler

tarafından takdir edilmesini ister. 11 yaşından sonra çalışmalarında realist bir bakış açısını sergilemeye ve gerçekçi eğilimleri resimlerinde göstermeye çalışmaktadır. Konu seçimlerinde cinsiyetin belirgin farklılıkları görülmektedir. Erkek çocukları olağanüstü kahramanları figür olarak seçerken, kız çocukları duygusal ağırlıklı çalışmalar yapmaya başlamaktadır. Sözlü anlatılar bu dönemde çocuğun yaratıcılığına olumlu etkiler katmaktadır.

Bu dönemde çocuğun resimlerinde perspektif görülmektedir. Figürler belli bir boy hiyerarşisine göre sıralanmaktadır. Mekân kavramı bu dönemde ağır ağır gelişmeye başlamaktadır. Renk algısı gelişmeye başlamaktadır. Çocuk resimlerinde, figür hareketlerini etkin şekilde kullanmaya başlamaktadır.

Gerçeklik dönemi bir geçiş dönemi olduğu için, bu dönemde öğretmene ve ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Çocuk gerçekçi bakış açısını geliştirirken, içindeki özgüven ve yaratıcılık duygusunu engelleyecek uygulamalardan da uzak durulmalıdır. Artut, bu dönemin bir denge dönemi olduğunu, yaratıcı düşüncenin ön plana alınmadığı takdirde çocuğun gerçekçi bakış açısının onu taklit ve kopyaya yönlendireceğini, fotoğraf üzerinden resim çizilmesi yerine doğadan imgesel resimler çizilmesinin çocuğun hayal dünyasına daha olumlu etkiler bırakacağını ifade etmektedir (2009, 252). Çocuğun bu dönemde yaratıcılığını geliştirebilmesi için doğa ve olağanüstü konuların özgürce işleyebileceği bir ortamın sağlanması gereklidir.

Doğalcılık dönemi 12 ile 14 yaş arasını kapsamaktadır. Bu döneme *mantık dönemi* de denilmektedir. Çocuk bu dönemde yeni fikirlere açık olmakta, soyut düşünceleri yorumlamaya başlamaktadır. Ergenliğe geçiş dönemi olduğu için hassas bir dönemdir. Dönemin sonuna doğru duygusal sorunlarla karşılaşmakta ve bunlara kendince çözüm önerileri getirmektedir. Bu dönem çocuk resimlerinde sosyal ve duygusal temaların ağırlıklı olduğu konular işlenmektedir. Çocuk bu dönemde kitle iletişim araçlarından yoğun olarak etkilenir ve resimlerinde popüler konuları işlemeye başlar. Televizyon dizileri, bilgisayar oyunları ve sanatçılar yoğun ilgi alanlarıdır. Sanat ürünleri hakkında fikir sahibi olunmaya başlanan bu dönemde çocuk, beğendiği sanatçıların çalışmalarını da kopya etmeye çalışır. Realist düşünce bu dönemde çok daha ileri bir boyuta erişmektedir. Resimlerinde kullandıkları objeler ve figürler gerçekçidir. Bu dönemde ışık, renk, gölge, perspektif ve oran orantıya daha çok dikkat etmektedir. Çocuk çalışmasının sınıfta yorumlanmasına bazen tahammül edemez, çalışmasının diğer çalışmalarla karşılaştırılması hoşuna gitmeyebilir.

Öğretmenin bu konuda duyarlı bir bakış açısı sergilemesi iletişimin devam etmesi için önemlidir.

Çocuğun gelişim aşamalarını inceleyen bir başka bilim insanı Cyril Burt'dur. Burt bu aşamaları; karalama evresi, çizgi evresi, betimleyici simgeci evre, betimleyici gerçekçi evre, görsel gerçekçilik evresi, gerileme evresi ve sanatçı yanın yeniden canlanma evresi olarak 7 başlık altında incelemektedir.

Karalama evresi 2 ile 5 yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde gelişi güzel çizilen çizgiler zamanla daha özenli bir sürece doğru gider. Çizgi evresi 4 yaşından sonra oluşmaya başlamaktadır. Çocuk bu dönemde insan figürlerinin ilk aşamasını çizmeye çalışmaktadır. Baş için büyük bir yuvarlak, gözler için noktalar, bacaklar için ise uzun çizgiler kullanmaya başlamaktadır.

Betimleyici simge evresi 5 ile 6 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde insan figürlerini daha detaylı çizmektedir. Bununla birlikte figürler henüz kabaca uzlaşımçı formlar şeklinde gösterilmektedir. Betimleyici gerçekçi evre 7 ile 8 yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuk gördüğünden çok aklında kalanı çizmeye çalışır. Görsel gerçekçilik evresi 9 ile 10 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde çalışmalarını iki boyuttan üç boyuta aktarma çalışmaktadır. Resimlerinde gölgelendirme görülebilir. Çocuk bu dönemde ezberinde kalan bilginin yanında, doğada gördüklerini de çizmeye başlamaktadır.

Gerileme evresi 11 ile 14 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde daha gerçekçi bir bakış açısı ile çalışmalarını yapmaktadır. Çalışmalarda sözlü anlatıma gerek duyulmaktadır. Sanatçı yanın yeniden canlanma evresi 15 yaş ve sonrasını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuk sanatsal yaratma biçimine girmektedir. Ergenlik öncesi olan bu dönemde sanat ürünleri hakkında fikir sahibi olunmaya ve kendince beğeni oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Şüphesiz her çocuğun gelişim aşamaları belli bir yaş aralığı ile sınırlandırılmaz. Yukarıda verilen bilgiler çocuğun gelişim aşamalarını ele alan genel dönemlerdir. Her çocuk farklı yeteneklere sahiptir ve değişik gelişim süreçlerinden geçmektedir. Bu konuda sosyo ekonomik, kültürel ve toplumsal özellikler belirleyici rol oynamaktadır. Bunun yanısıra çocuk resimleri sanat akımları ile açıklamaya çalışmakta doğru bir yöntem olmayabilir. San (2017) bu konuda “Çağımızın kimi sanat akımlarının değerleri, çocuk yapıtlarında kendiliğinden vardır. Ama belli düşünce sistemlerinden geçip varılmış sanat anlayışlarıyla ve ölçütleriyle çocuk resimleri değerlendirilemez. Olsa olsa çocuğun duyurucu ve duygucu

sanatçıya benzer yönü vardır, ikisinde de duygusallık, ussal süreçlerin üstünde gelmektedir” yorumunu yapmaktadır (s.20).

Görsel algılama açısından çocuk tipleri ise 3’e ayrılmaktadır. Bunlar: görücü tipler, yapıcı tipler ve karışık tiplerdir. Görücü tipler çalışmalarına bütünsel bir bakış açısı ile bakarlar. Çocuk işlenen konuyu bütünüyle algılayıp, yorumlamaktadır. Yapıcı tipler resimlerinde figürleri parçalar halinde hayal ederek ayrı ayrı tamamlama yolunu seçmektedirler. Figürü çizerken önce baş kısmını sonra gövdeyi çizmekte olup, bu tipler üç boyutlu çalışmalarda daha başarılıdır. Karışık tipler ise görücü ve yapıcı tiplerin özelliklerini birleştirerek resimlerini yaparlar. Resimlerinde bütün içerisinde yer alan parçalar gözlenmektedir

Çocuk resimlerinin genel olarak bazı ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu ortak özellikler çocuğun fiziksel, zihinsel, ekonomik ve sosyolojik konumları arasında da farklılık gösterebilir. Bunlar genel olarak boy hiyerarşi, düzleme, tamamlama ve saydamlık özelliği olarak 4’e ayrılmaktadır. Boy hiyerarşisi tüm çocuk resimlerinde görülmektedir. Çocuk heyecan duyduğu kahramanı ya da bir olayı kâğıdın tam ortasına büyük bir şekilde çizebilir, bunun yanı sıra ilgisini daha az çeken figürleri daha küçük boyutta çizme eğilimindedir. Düzleme özelliği 5 ile 7 yaş arasında görülmeye başlar. Çocuk bu dönemde nesneleri görüldüğü gibi değil görmek istediği şekilde resmetmektedir. Örneğin bir nesneyi resim kâğıdına çizerken kâğıdın yüzeyinden dolayı düz algılamakta ve o şekilde çizmektedir. Saydamlık özelliği kompozisyon ile doğrudan ilgilidir. Çocuk kompozisyonu oluşturmakta bazen zorluk çekebilir. Algıladığı tüm olayları bir bütünlük içerisinde göstermeye çalışmaktadır. Örneğin bir evin dıştan tüm ayrıntılarını çizmeye çalışması saydamlık özelliğine örnek olarak gösterilebilir. Tamamlama özelliği çocuğun içgüdüsel etkiler sonucu resmine eklediği figür ya da nesneler ile doğrudan bağlantılıdır. Örneğin çocuk bir kır evi çizerken, evin yanına ağaç, kedi veyahut köpek çizme gereksinimi duymaktadır.

2.5. Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarasılık

Görsel sanatlar eğitiminde yeni düşünceler, farklı etkenlere bağlı olarak gelişmektedir. Bu etkenlerin başında kültürel ve toplumsal değişimler gelmektedir. Yalnız sanat alanında değil edebiyat, tarih, folklor, antropoloji, arkeoloji, sosyoloji gibi sosyal bilim alanlarında yapılan araştırmalar, yeni düşünceleri beraberinde getirmiştir. Bu etkileşim ve değişim beraberinde yeni öğrenme yaklaşımlarının yolunu açmaktadır. Görsel sanatlar eğitiminde öğrencilerin kültürel ve tarihi çevreyle olan ilişkilerini kavrayabilmeleri açısından disiplinlerarası ilişkinin önemli olduğu söylenebilir. Disiplinlerarası çalışmalar diğer eğitim dallarında

olduğu gibi, görsel sanatlar eğitiminde de zaman içinde önem kazanmıştır. “ABD Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi, içeriğini sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören bir sanat eğitimi yaklaşımını 1982 yılında benimsemiştir” (Artut, 2009, s.293). Bu sanat eğitimi yaklaşımı, müfredata dayalı olarak eleştirel bakış açısının geliştirilmesini, bu yolla kültürel, sanatsal ve tarihsel değerlerin öğrencilere kavratılmasını amaçlamaktadır. Kırıçoğlu (2009)’un belirttiği şekilde bu eğitim yaklaşımında amaç “Sanat dünyasının, sanat, sanatçı, sanat ortamı gibi dinamiklerini sanat eğitimi ve öğretimini yeniden biçimlendirmeye ve yapılandırmaya katmaktır” (s.30). Bu yaklaşım sanatı anlamının yanı sıra, öğrencilerin sanata ne şekilde tepki vereceklerini bilmelerine yardım etmektedir. Eisner (1998) bu yaklaşımı şu şekilde açıklar: “Sanat dersi, eğitimin bir süsü müdür? Sorunun yanıtı hayır’dır. Okul programları çocukların sanat hakkında ve sanat yolu ile sanat üzerinde akıllıca düşünmelerini sağlamalıdır” (Eisner 1998’den aktaran Kırıçoğlu, 2009, s.30). Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi tarafından ortaya konulan disiplinlerarası eğitim yaklaşımı, MEB tarafından da uygulanmaktadır. MEB (2018) ise, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Yapısını:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme,
2. Kültürel Miras,
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik (s.11) şeklinde sınıflandırmaktadır.

Yaklaşımın bir diğer ismi birleştirilmiş sanat eğitimidir. Birleştirilmiş sanat eğitimi ile birlikte çocuğun yaratıcı düşüncesi , farklı disiplinler hakkında edindiği bilgiler yoluyla sanatsal gelişimine katkı sağlamaktadır. Sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre; sanat tarihi, bir sanat eserinin, sanatçının ve sanat eserinin ortaya konulduğu ortamın incelenme sürecidir. Estetik, doğadaki güzel kavramını değerlendiren, bir sanat eserinin neden değerli olduğunu anlamaya yönelik uygulamalar ortaya koyan anlayışı incelemektedir. Sanat eleştirisi, bağlam merkezli bakıldığında sanat eserinin oluştuğu sosyo kültürel ve tarihsel ortama ilişkin bilgilerin araştırılma sürecini kapsamaktadır. Sanatsal uygulama aşaması ise çocuğun atölye ortamı içerisinde bir ürün koyma sürecinde yapılan planlama, tasarım süreçlerini ve çocuğun çalışmaları yoluyla ürünlerini sunma sürecini ele almaktadır.

Sanatın bir başka kolu olan edebiyat ve müziğe ait eserler, birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi ile görsel sanatlar eğitimine taşınabilir. Yaratıcılık sürecini olumlu yönde etkileyecek eserlerin başında sözlü kaynaklar gelmektedir. Bu kaynakların anonim özelliği,

millî kimliğin tanımlanmasında değer eğitime katkı sağlamaları ve gerçeküstü özellikler taşımaları açısından disiplinlerarası çalışmalara örnek teşkil edebilirler. Sanatın farklı dalları üzerine araştırılan çalışmaların görsel sanatlar eğitiminde kullanılması konusunda, Özkartal (2009) “Alternatif konuların farklı disiplinler, çok çeşitli öğretim yöntemleri ve farklı öğretim materyallerinin kullanılması ile bu duygunun yaşatılması olasıdır. Çocuğun edilgen kalmasındansa etkin olması, öğretilen her şeyin ona zevk vermesine neden olmaktadır. Öğretmenlerin de bu fikri benimsemeleri ve bu fikre odaklanmaları gerekmektedir” yorumunu yapmaktadır (s.6).

Yılmaz (2010)’un belirttiği üzere “Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri, görsel sanatlar dersinin en güçlü motivasyon kaynaklarıdır. Şiir, öykü, anı, efsane, masal, destan gibi çeşitli edebiyat ürünlerinden görsel sanatlar derslerinde sıkça yararlanma yoluna gidilmelidir” (s.284). Görsel sanatlar eğitiminde sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin işlenmesi öğrencilerin yaratıcılıklarına olumlu yönde etki edeceği gibi, farklı disiplinlerin birbirini tanımaları ve desteklemelerini de sağlayabilir. Yılmaz (2010)’e göre görsel sanatlar eğitiminde sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri, öğrenci yaratıcılığı için önemli kaynaklardır.

İnsan başlı kuş gövdeli sirenler, insan başlı aslan gövdeli sfenksler, ejderler, denizkızları vb. hayali yaratıklar görsel sanat çalışmaları için zengin kaynaklardır. Öğrenciler bu mitolojik yaratıklardan hareketle daha farklı hayali figürler yaratmaya yönlendirip, kahramanı kendi yaratıkları olan konular oluşturulabileceği gibi, efsanelerde geçen olaylardan hareketle de görsel sanat çalışmaları yaptırılabilir (s.286).

2.6. Sözlü Kültürün İcrası ve Homer Sorunu

Bu bölümde Dede Korkut Kitabında yer alan Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destanın öğrencilerin görsel yaratıcılığına etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için bilim dünyasında *Homer Sorunu* olarak bilinen sözlü kültürün ne şekilde icra edildiği sorunu, Dede Korkut Kitabının icra ve bağlam ortamının daha iyi anlaşılabilmesi için *Sözlü Kültür Teorisi* merkeze alınarak açıklanmıştır.

Edebi eserlerin yaratım alanı genel olarak sözlü ve yazılı olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Yazıya ulaşmamış toplumlarda, yazılı kültür gibi bilgiyi arşivleme veya not etme imkânı bulunmamaktadır. Bu sebeple bugün yazılı kültürün alışık olduğumuz normlarının dışında, sözlü kültürde farklı bir aktarım süreci yaşanmaktadır. Bilim dünyasında uzun zaman boyunca edebiyat araştırmacıları, yazılı metinler üzerine çalışmalar yapmışlar ve sözlü metinleri yazıya dökülmemiş birer metin olarak kabul etmişlerdir. “Böylece (yazılı retorik kurallarına bağlı) hitap sanatı dışında, sözlü sanat biçimlerinin kaba saba ve incelemeye değmez olduğu izlenimi doğmuştur” (Ong, 2010, s.23).

Ong (2010) sözlü kültürü: “Yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürleri birincil sözlü kültür” olarak nitelendirmektedir (s.23). Ong (2010)’a göre yazılı kültür ise: “Günümüz ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların sözlü nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüştüğü için ikincil sözlü kültürü oluşturur” (s.23). Yazılı kültürde kelimeler somut bir nesne olarak işlev görmektedir, böylece görsel işaretler yoluyla, bilgi paylaşılmaktadır. Sözlü kültürün böyle bir işlevi olmadığı için, anlatılan türün başka kişiler tarafından icrası devam ettirilmiyorsa, aktarım özelliğini kaybedebilir.

Yukarıda anlatılmak istenen sözlü yaratım ve aktarım süreci uzun yıllar bilim dünyasında tartışma konusu olmuştur. Tüm dünyada sözlü kültür ürünlerinin nasıl aktarıldığına dair düşünceler ilk olarak Avrupa’da 19. yüzyılda İlyada ve Odysseia destanları üzerine şekillenmiştir. Homeros’un bu denli büyük bir eseri nasıl aktardığı bilim insanlarının yıllarca ilgisini çekmiştir. Antik çağda İlyada ve Odysseia destanlarının diğer Yunan şiirlerine benzediği gözlenmiştir. İlyada ve Odysseia destanları, Batı kültüründe Hristiyanlık inancının kutsal kitabı İncil’den sonra en çok saygı duyulan eser olmuştur.

Daha öncesinde François Hedelin (1604-1676) İlyada ve Odysseia destanlarının Homeros adındaki uydurulmuş bir kişi tarafından rapsodi şeklinde oluşturulduğunu düşünmüştür. Grambattista Vico (1668-1744) Homeros adında birinin yaşamamış olduğunu ifade ederek, Homeros destanlarının anonim özelliğine vurgu yapmıştır. Robert Wood (1717-1771) Homeros’un okuma yazma bilmediğini ve destanı kendi belleğinde yarattığını savunmuştur. Çözümlemeciler ise Homer metinlerinin daha öncesinde oluşturulan metin parçaları olarak görmüş, destan metnini parçalara ayırarak bunların kendi aralarında üst üste gelmesi sonucu metnin bütününe çözümeneceğini savunmuşlardır.

Sözlü kültür insanının bilgiyi paylaşma konusundaki önceliği bilgiyi nasıl ve ne şekilde hatırlayabileceği üzerinedir. Bilginin hatırlanabilmesi için hafızaya yer alacak olan söz kalıplarına ihtiyaç vardır. Bu kalıp ifadeler ses tekrarlarından oluşmaktadır. “Sözlü epik şiir, kısaca, okuma yazma bilmeyen destan söyleyicileri tarafından pek çok nesil boyunca evrim geçirerek ortaya çıkmış bir yöntemle; sözlü kalıplar ve kalıplaşmış ifadelerin kullanımıyla ölçülü dize ve yarı dizeler, izlek (tema) kullanımıyla ise şiirler oluşturma esasına dayanarak söylenen anlatı şiiridir” (Lord’dan aktaran Sheridan, 2011, 72).

Homeros destanlarını özgün biçimiyle ele alan kişi edebiyat uzmanı Milman Parry olmuştur. M.Parry’nin buluşuna göre Homeros şiirlerini *heksametrik dize ölçüsü* adını verdiği bir

ölçüye göre ezberlemektedir. Bu ölçüyü oluşturan omurga, anahtar kelimeler ve kalıp ifadelerdir. Ozanın aklındaki terimleri, kalıp kalıp tekrarladığı düşünülmektedir. “Homeros devri Yunan kültürü için kalıp deyişler değerli[dir], çünkü şairlerin yanı sıra bütün sözlü düşünce dünyası bu tür kalıplardan yararlanıyordu. Sözlü kültürlerde kazanılan, öğrenilen bilginin unutulup kaybolmaması için sürekli tekrar gerekiyordu: kalıplaşmış düşünce biçimleri hem bilgelik hem de etkili bir kamu yönetimi için elzemdi” (Ong, 2010, s.37).

Kalıplaşmış düşünce, sözlü kültürde bir bilgelik sembolüdür, bilgi ve söylemin kaynağı insan deneyimidir. Sözlü ozanın sıfat dağarcığının genişliği deneyimi simgelemektedir ve deneyimin sağlandığı bilgi hikmet bilgisidir. Çalışmanın konusu olan Dede Korkut Kitabı’nda ki sözlü ozan Dede Korkut’ta da bu özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bu yöntem *Sözlü Formül Kuramı* veya *Sözlü Kompozisyon Teorisi* adı ile bilinmektedir. “Yöntem temelde bir yapı incelemesine dayanır, ancak bu yapısal inceleme sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi ve nedenlerinin açıklanması bağlamla ilgili kabul edilir. Yani metindeki yapısal değişikliklerin nedenleri metnin icra edildiği bağlamdan kaynaklanmaktadır” (Ekici, 2012, s.86). Çalışmanın başlığına konu olan Dede Korkut’un ozanlık özelliklerini icra ettiği ortam ile Basat ve Tepegöz’ün Oğuz toplumundaki yerinin anlaşılabilmesi açısından Sözlü Formül Kuramı ile Dede Korkut Kitabı arasında bir ilişki saptanmaya çalışılmıştır. Milman Parry Homer meselesi karşısında sunmuş olduğu yöntemle Ekici (2012)’nin belirttiği üzere, “Geleniğin nasıl aktarıldığını, metinlerin hangi parçalarının öğrenilip, hangi kısımlarının ezberlendiğini, [...] müzik aletinin bu anlatma ve hatırlamayı sağlamadaki etkisini ve temaların gelişmesi ve bir repertuarının oluşturulması gibi konuları aydınlatmıştır” (s.87).

İlk yazılı şiirler, yazılı kültüre dair bir bilgi ortamını içermediği için, sözlü kültürün kendine özgü kuralları çerçevesinde gelişmiştir. Ong (2010) bu ortam hakkında “Kelimeler yüksek sesle, sözlü ortamda söyleniyormuşçasına kâğıda dökülmüştür. Gerek şiir gerekse düzyazıda, yazı, aşama aşama yazılı söyleme dönüşmüş, yazarın gerçekte o sözleri (büyük olasılıkla ilk yazarların yaptığı gibi) yüksek sesle söylediği izlenimi uyandırmayan bir biçim kazanmıştır” yorumunu yapmaktadır (s.40). Sözlü kültür’ün yapısal özellikleri hakkında Çobanoğlu (2011), “Bu determinist veya zorlayıcı ortam kendiliğinde şiirin varlık zeminini oluşturur. Bir başka ifadeyle yazı öncesi toplumların temel veya ilk edebiyat formunun şiir oluşunun yapısal ve işlevsel nedenlerinin başında, şiirin kolay ezberlenip hatırlanabilmek bakımından sahip olduğu sözel teknoloji gelir” bilgisini vermektedir (s.58).

Türk Dünyası destan geleneğinde de destancı icra ettiği destanı yüksek sesle söyleyerek bir müzik aleti eşliğinde dinleyiciye aktarmaktadır. Çünkü ses üzerinden oluşturulan ritimle

birlikte kalıp ifadelerin tekrarlanması kolaylaşmaktadır. Kaldı ki bu durum, sözlü birleştirme yöntemlerinin zorunluluğundan dolayı bu tutuma dayanmaktadır. Akyüz (2011)'in belirttiği üzere bu aktarım sürecinde “Destan anlatıcısı, toplumsal hafıza-şuurun sözcüsü konumunda kültürel bellekten beslenerek her icra esnasında destanı yeniden yaratır. Anlatıcı, dinleyici kitlesine, icra ortamına ve kendi psikolojik-fizyolojik durumuna bağlı olarak, bir başka deyişle bağlamın gerektirdiği şekilde destana yeni bir form kazandırır” (s.16). Bugün Kırgızistan’da *Manasçı* olarak nitelendirilen destan anlatıcıları bu yöntemi hâlâ kullanmaktadır. Homeros anlatılarının aktarımı üzerine ortaya konulan *heksametrik dize ölçüsü* kuralı tüm Türk Dünyası anlatılarında ve tez çalışmasının konusu olan Dede Korkut Hikâyelerinde de görülmektedir.

Destancılar, bir destanı baştan sona ezberlemez; destanın ana çatısını değiştirmeden kendi üslup ve yetenekleri doğrultusunda, her icrada yeni bir eş-metin yaratırlar. Destancı, gelenek içinde, günümüzün romancısı gibi, destanı kurgulamakta, bu kurguda hiçbir motif, epizot veya detay lüzumsuz yere kullanılmamakta, her biri ayrı ayrı önem taşımaktadır (Yıldız, 2009, s.13).

Yazılı kültürdeki gibi inişli ve çıkışlı bir olay örgüsünü barındırmayan sözlü anlatılarda ozan, teknik becerisinin dışında zorunlu olarak okuru olayın ortasına bırakmaktadır. Uzun anlatıyı aktarmanın en kısa yolu budur. “Sözlü anlatımı kolaylaştıran klişeler bir bakıma estetik yapıya da sahiptir. Bu ise folklorda üretilebilen herhangi bir konunun hafızada daha kolay tutulmasını sağlamaktadır” (Bayat, 2018, s.91).

2.7. Dede Korkut Hakkında

Orta Asya Türk destan anlatıcılığı geleneğinde kam, bahşı, bakşı, gibi isimler ile anılan destan anlatıcıları, eski Türk inanç sisteminin izlerini taşımaktadır. “Orta Asya Türk destancılık geleneğinin en eski yaratıcı ve anlatıcıları baksı/bahşı’lardır. Eski Türk inanç sisteminin Kam veya Şaman adı verilen temsilcilerinin devam ettiricileri olan bakşı/bahşılar Orta Asya’daki en eski, belki de ilk destancılarıdır” (Aça, 2012, s.163-164). Toplumda saygı gören, danışılan bu bilge alp tipi, alp tipinin dışa dönük akıncı, cengâver ve yiğitlik özelliklerinin yanında akıllı ve bilgisi ile topluma yol gösteren ulu kişilerdir. “En eski Türk şairleri, Tunguzların Şaman, Altay Türklerinin Kam, Kırgızların Bahşı, Oğuzların Ozan dedikleri şairlerdir. Sihirbazlık, rakkaslık musikişinaslık, hekimlik, şairlik gibi birçok vasıfları kendilerinde toplayan bu adamların, halk üzerinde büyük bir ehemmiyeti vardı” (Köprülü, 2011, s.94).

Dede Korkut'ta bu yönleri ile Oğuz toplumuna önderlik eden, içerisinde kozmik dünya görüşünü barındıran, İslamiyet'in kabul edildiği dönemde yazıya geçirildiği için İslami unsurları da bünyesinde taşıyan çok yönlü bir ozandır.

Göçebelerin ululayıp kutsallaştırdığı bu Oğuz aksakalı bozkır yaşayışının geleneklerini, karanlık geçmişe kadar uzanan askerlik törelerini çok iyi bilir. Kabile teşkilatını koruyan odur. Halkın atası, kabilenin reisi, bilgin, güçlü bir ulus ozanı ve hâkim olarak Dede Korkut'un tasviri kitabın başından sonuna değin tekrarlanır gider. Güç durumlarda hanlar ona danışır, hanlara ve kabileye öğütler veren, yol gösteren, içinden çıkılmaz gibi görünen güçlükleri çözen odur. Sözleri saygı ile yerine getirilen bir müşavir olarak tanındığı gibi kimliği kerametler sahibi bir kimse olarak da belirtilir (Gökyay, 1973, s.126-127).

İslamiyet öncesi Oğuz Kağan destanı'nda Oğuz'un yanında yer alan ve ona yol gösteren İrkıl Ata ile ozanlık geleneğinin atası Oğuz Türklerinin bilge tipi Dede Korkut, kendi içerisinde ortak özellikler barındırmaktadır. Bu geçiş döneminde Oğuzların bilge ozanı olan Dede Korkut'u, Korkmaz (2016) "Dede Korkut anlatıları, alp ve bilge tiplerinin değişen zaman koşulları dolayısıyla senteze ihtiyaç duyduğu önemli bir zihniyet değişim dönemine tanıklık eder. Bu anlatılarda, insanın tarihsel kazanımları ve başarılarının simgesi olan yüce birey arketipini Dede Korkut simgeleri" şeklinde yorumlamaktadır (s.14).

Dresden nüshasının Giriş bölümünde Dede Korkut şu şekilde tanıtılır: "Hazret-i Resul aleyhisselâm zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler, bir er koptu. Oğuzun ol kişi tamam bilicisiydi. Oğuzun içinde tamam velayeti zahir olmuştu, ne derse olurdu, gaipden dürlü haber söylerdi. Hak Teâlâ onun gönlüne ilham ederdi" (Gökyay, 1973, s.1). Gaipden türlü haber söyleyen, Oğuzların müşkülünü çözen, kolça kopuzu ile anlatıcı ve icracı olan, bilge özelliklere sahip, veli tipi Dede Korkut, Oğuzların ak sakallısıdır. Dede Korkut'un Oğuz toplumundaki konumu hakkında Bayat (2018) "Korkut Ata'nın üzerine aldığı esas işlev, ozanların, bahşılardan piri, kopuzun hamisi olmasıdır. Onun ilk kopuzu yaratması, ilk şarkıyı bestelemesine efsanelerde ve ayrı ayrı şiir parçalarında, şaman alkışlarında mitolojik izler şeklinde rastlıyoruz" yorumunu yapmaktadır. (s.85-86).

Dede Korkut çok yönlü özelliklere sahip bir veli olarak hanların danıştığı, onlara yol gösterdiği, içinden çıkılmaz olaylara müdahale eden, mucize sahibi bir gücü temsil eder. Bu güç şüphesiz kozmik bir gücü tanımlamaktadır. "Sözel ortam yaratıcılığının ozanlık geleneğinin atası kabul edilen Korkut Ata veya Dede Korkut, bilgelik, danışmanlık, hekimlik gaipden haber verme gibi pek çok özelliğe sahip bir din ulusu, bilge alp-ozandır" (Eker, 2012, s.398). Dede Korkut Kitabı'nın yazıya dönüştüğü dönem kam ve bahşılardan yerini ozanlar almıştır. Ozanlarda tıpkı bahşılardan gibi kopuz eşliğinde nazım-nesir karışık sözlü destanları icra etmektedirler.

Ozan kelimesinin anlamı ile ilgili Çobanoğlu (2011) “Oğuz Türklerinin bilinen en eski destan anlatıcılarına ‘ozan’ denmiştir. Sonraki dönemlerde, ‘âşık’, ‘kıssahan’ ve ‘meddah’ da destan anlatıcısı anlamında kullanılmıştır. Etimolojisi konusunda çeşitli fikirler ileri sürülen ozan kelimesi, ‘gelip, geçen, yetişen, yükselen, akan, uzayan’ anlamlarını taşıyan ‘ozmak’ fiilinden türetilmiş olabilir” ifadelerine yer vermektedir (s.65-66). Ozan kelimesinin anlamı zamanla âşığa dönüşmüştür. Âşıklar yerleşik hayata geçilmesinden sonra kam, bahşı ve ozanların icra ettikleri düşünceleri aşk ve sevgi temalarının daha ağır bastığı bir ortamda devam ettirmişlerdir. Oğuz (1998), Dede Korkut Kitabının yazıya geçirildiği 15.yüzyılda ozanların anlatım ortamları içerisindeki durumlarını “Ozanların toplumun fakir fakat itibarlı bir zümresini meydana getirdiğini [...] beylerin cömertliği ve kendi marifetinin gücü nispetinde ‘boynuzu burma koçlar’ hediye edildiğini, [...] ilden ile beyden beye çağrıldığı yerlere giderek sanatını icra ettiğini anlıyoruz” şekilde aktarmaktadır (s.38).

Korkut adına dede kelimesinin sonradan yaşlılık durumunu simgelemek için eklendiği düşünülmektedir. Ergin (2011)’e göre “Türk şivelerinde yaşlı büyüklerin ünvanı olarak Batı Türkçesindeki dede kelimesi yerine genel olarak ata ünvanı kullanılmıştır. Bu kullanışa Batı Türkçesinde de rastlanmaktadır” (s.1).

2.8. Dede Korkut Kitabı

Dede Korkut Kitabı birisi Dresden’de öteki Vatikan’da olmak üzere iki nüshası bulunan, destansı Oğuz hikayelerinin anlatıldığı bir eserdir. Dresden nüshasındaki ismi Kitab-ı Dedem Korkud Ala Lisan-ı Taife’i Oğuzan olan eser, Oğuzların dilinden Dede Korkut Kitabı anlamına gelmektedir. Vatikan nüshasındaki ismi ise Hikâyet-i Oğuzname, Kazan Bey ve Gayrı’dır. Oğuzname Hikâyeleri Kazan Bey ve diğerleri anlamına gelmektedir.

Dresden nüshasında bir giriş ve 12 hikâye, Vatikan nüshasında ise bir giriş ile 6 hikâye bulunmaktadır. Kitabın girişi Dede Korkut’u anlatan iki kısımdan oluşmaktadır. Dede Korkut Kitabının Dresden nüshasının tüm hikâyeleri içermesi ve bilim dünyasında daha erken tanıtımının yapılmasından dolayı, araştırmacılar esas olarak Dresden nüshası üzerine çalışmalar yapmışlardır. Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan, Vatikan nüshasında yer almamaktadır. Bu nedenle araştırma konusu olan Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan, Dresden nüshası merkeze alınarak incelenmiştir.

Birinci kısımda Dede Korkut’un kim olduğu ve besmeleden sonra Peygamber zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata isimli bir erin ortaya çıktığını ve Oğuzlar ile ilgili gaip

türlü haberler veren bir kimse olduğu anlatılmakta ve hanlığın tekrar Kayılara geçeceğini aktarmaktadır. Dede Korkut'un bu düşünce ile Osmanlı İmparatorluğu'nu kastettiği varsayılmaktadır. İkinci kısımda ise Dede Korkut'un sözleri ve kadınlara dörde ayıran bölüm bulunmaktadır. Dresden nüshasında girişten sonra sırasıyla şu hikâyeler yer almaktadır.

1. Dirse Han oğlu Boğaç Han destanı
2. Salur Kazan'ın evinin yağmalanması destanı
3. Kam Büre oğlu Bamsı Beyrek destanı
4. Kazan Bey'in oğlu Uruz Bey'in esir düştüğü destan
5. Duha Koca oğlu Deli Dumrul destanı
6. Kañlı Koca oğlu Kan Turalı destanı
7. Kazılık Koca oğlu Yigenek destanı
8. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan
9. Begil oğlu Emren 'in destanı
10. Uşan Koca oğlu Segrek 'in destanı
11. Salur Kazan'ın oğlu Uruz 'un tutsaklıktan çıkardığı destan
12. İç Oğuza Dış Oğuz âsi olup Beyrek 'in öldüğü destan

Bayat (2018)'e göre “Dede Korkut Kitabı, Oğuz Türklerinin Karadeniz’le Hazar Denizi arasında kurdukları devletin varoluş mücadelesini, hayat üsluplarını epik bir biçimde, kahramanların alplığı üzerinden anlatan devlet destanıdır” (s.13). Dede Korkut Kitabı Oğuz toplumunun mücadeleleri konu almaktadır. Bu mücadelelerin ikisi Oğuzların kendi aralarında geçmektedir. Bunlar: Dirse Han oğlu Boğaç Han destanı ve İç Oğuza Dış Oğuz âsi olup Beyrek 'in öldüğü destandır. Sekiz hikâyede mücadele kuzeyde ve doğuda yer alan düşmanlara karşı yapılır, düşmanların en büyüğü Şökli Melik adında ki şahsiyettir. İki hikâyeye ise tabiat ve insanüstü kuvvete vurgu yapmaktadır. Bunlar Duha Koca oğlu Deli Dumrul destanı ve tez çalışmasına konu olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan'dır.

Destan içerisinde olayların geçtiği coğrafya olarak Kuzeydoğu Anadolu bölgesi ve bugün Azerbaycan ve Gürcistan'ın bir bölümünün yer aldığı alan anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra yer adları olarak gösterilen isimler, Orta Asya'da yer alan yer adlarıyla da benzerlik göstermektedir. Dede Korkut hikâyelerinin bugün tüm Türk Dünyası'nın ortak anlatısı olması bakımından çok daha eski dönemlerde icra edildiği düşünülmektedir. Yer adlarındaki benzerlikler ile ilgili Ergin (2011) “Oğuz illerinin bu bölgede değil, Orta Asya'daki eski yurdunda olduğunu açıkça göstermektedir. Buradaki sözde Oğuz ülkesinin adı ile geçen tek tabiat parçası Kazılık dağıdır ki bu dağ da Oğuzların Sır Derya dolaylarındaki eski yurdunda

bulunmaktadır” bilgilerini paylaşmaktadır (s.52). Dede Korkut Kitabında geçen yer isimleri ve olaylar Oğuzların Anadolu’ya gelmeden önceki hayatlarını anlatmaktadır. Hikâyelerde Oğuzların yaşadığı saha Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, Azerbaycan ve Gürcistan’ı içine almaktaysa da Oğuzların Selçuklularla birlikte XII. Yüzyılda Anadolu’ya geldikleri kabul edilmektedir. Bilim insanları, hikâyelerin sözlü ortamdan yazıya aktarılışının 15.yüzyılın ikinci yarısı olduğu üzerinde hemfikirdir. Hikâyelerin 15. yüzyıldan önce yazıya geçirilmediğine dair Ergin (2011) “Hikâyelerin 15. yüzyıldan önce yazılmış olamayacağını gösteren başka deliller mevcuttur. Bunlardan biri hikâyelerdeki Akkoyunlu etkisidir. Akkoyunlular kendilerini Bayındır Han’ın torunları saymışlardır. Hikâyelerde de Oğuzların hanı Bayındır’dır” bilgisini vermektedir (s.56).

Kitab-ı Dede Korkut Ala Lisan-ı Taife-i Oğuzan başlıklı Dresden nüshası Henricus Fleisher (1801-1888) tarafından Dresden Krallık Kütüphanesinde bulunmuştur. Fakat Dresden nüshasını bilim dünyasına Heinrich Friedrich von Diez (1751-1817) tanıtmıştır. Diez, 1815 yılında kaleme aldığı *Denkwürdigkeiten von Asien* adlı eserinde Tepegöz anlatısını Almancaya çevirmiş ve Tepegöz ile Homeros anlatılarında yer alan Polphemos tiplerini karşılaştırmıştır. Türkiye’de ise Dede Korkut Kitabının ilk neşri Kilisli Rıfat tarafından 1916 yılında Dresden nüshasının kopyası üzerinden yapılmıştır.

Kitaptaki hikâyelerin konusu ayrı ayrı olmakla birlikte, her hikâyede ayrı bir beyin başından geçen maceralara yer verilir ve bununla birlikte hikâyeler bir bütünü teşkil edecek şekilde Oğuz toplumunun hayat şartlarını ele almaktadır. “Kitabın hikâyelerin bütünü ile çizilmiş bu tablo aynı devirde, aynı bölgede bir hanın etrafında belirli bir hanlık düzeni içinde toplanmış bulunan Oğuz derebeylerini canlandırmaktadır” (Ergin, 2011, s.23).

Oğuz toplumunun başında Hanlar Hanı olarak belirtilen, Kam Gan oğlu Bayındır Han yer almaktadır. Bayındır Han otoriteyi temsil etmektedir, genel olarak arka planda yer alır, beylere akın izni vererek, büyük divan toplantılarına katılır ve yılda bir kereliğine büyük bir ziyafet verir. “Hanım hey! Bir gün Kamgan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulmuştu. Şami günlüğü yeryüzüne diktirmişti. Ala Sayvanı gökyüzüne yükseltmişti. Bin yerde ipek halı secac- deler döşenmişti. Hanlar hanı Han Bayındır yılda bir kez toy edip Oğuz beylerini konuklardı” (Gökyay, 1980, s.11).

Bayındır Han’dan sonra mevki olarak en yüksek derecede olan Kazan Han gelmektedir. Kazan Han, Bayındır Han’ın damadı ve İç Oğuz, Dış Oğuz’un beylerbeyidir. Oğuzların en cesur ve tanınmış alpı olup, hikâyelerde yer alan hâkim şahsiyettir. Kazan Han’ın Oğuz toplumundaki yeri hakkında Kaplan (2011), “Kuvvetli bir şahsiyet olan Kazan, bu toplumun

direğidir. Kazan bir yiğitler ailesine mensuptur. Fakat o müstesna bir insanda değildir. Etrafında kendisi gibi yiğit daha nice kahramanlar vardır” yorumunu yapmaktadır (s.43). Amcası Aruz Koca ise yalnız Dış Oğuz’un beylerbeyidir. Bunun yanı sıra hikâyelerin esas kahramanları olarak farklı derecelerdeki şahsiyetler görülmektedir. Bu şahsiyetlere Dirse Han ve onun oğlu Boğaç, Bamsı Beyrek, Kazan Han’ın oğlu Uruz, Kazan Han’ın kardeşi Kara Göne, Kanlı Koca, Deli Dumrul, Kan Turalı, Kazılık Koca, Aruz oğlu Basat, Emren, Egrek ve Segrek gösterilebilir. Bayındır Han’ın önderliğinde Kazan Han’ın beylerbeyi olduğu Oğuz toplumunda her beyin bir divanı vardır. Beylerin oğullarına bir kahramanlık gösterdiklerinde Dede Korkut tarafından ad konulur. “Bayındır Han ’ın Ak meydanında bu oğlan savaş etmiş, bir boğa öldürmüş, senin oğlunun adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşını Allah versin” (Gökyay, 1980, s.18). Beylerin üç yüz, bey çocuklarının ise kırk kişilik kuvveti bulunur.

Hikâyelerde Oğuzlar Müslümandır, fakat inanç kuvvetli bir unsur olarak görülmez. Oğuzların Müslümanlığı peygamber zamanına yakın olarak ifade edilir. “Hazret-i Resul aleyhisselâm zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler, bir er kopdu.” (Gökyay, 1973, s.1).

Mücadele öncesinde her bey, abdest alır ve salavat getirir, “Arı sudan abdest aldılar, ak alınlarını yere kodular, iki rekât namaz kıldılar. Adı börklü Muhammed’e salâvat getirdiler.” (Gökyay, 1980, s.52) Metinlerle bu tarz tekrarlar sık görülmektedir. Mücadelenin sonunda alınan kiliseler mescit haline getirilir. Bununla birlikte av sırasında içecek olarak şarap ve kıımızda tüketilmektedir. Kaplan (2011)’in belirttiği üzere “Onların Budist ve İslâm tasavvufunun idealize ettiği zahit ve veli tipleri ile hiçbir alâkaları yoktur. Anasından doğar doğmaz çiğ et, çorba ve şarap isteyen Oğuz Han nasıl bu dünyaya sımsıkı bağlı, yaşama ihtirasıyla dolu ise, Dede Korkut kahramanları da öyledirler” (s.45).

Dede Korkut Hikâyelerinde aile önemli bir kavramdır. Tek evlilik (Monogami) durumu hakimdir. “Çok zor durumlarda birden fazla kadın alınabilmektedir. Bunun tek örneği Beyrek ’in kendisini tutsak bulunduğu hisardan kaçırın Bayburt beyinin kızını almasıdır” (Ergin, 2011, s27). Kadınlara karşı kullanılan hitap cümleleri özenilerek seçilir “Beri gelsene, başım bahtı, evim tahtı! Evden çıkıp yürüyende selvi-boylum, Kurulu yaya benzer çatma kaşlım, İkiz badem sığmayan dar ağızlım, Güz elmasına benzer al-yanaklım, Kadını, direğim, dölüğüm” (Gökyay, 1980, s.16).

Anne ve baba sevgisi ön plandadır. Soy önemli kavramdır ve çocuğu olmayanların Allah'ın gazabına uğradığına inanılır. Dirse Han oğlu Boğaç Han destanında Dirse Han çocuğu olmadığı için kara çadırda ağırlanmış bu durumun sebebine kızıp, karısına danışmak durumunda kalmıştır.

Oğuz toplumunda ahlak ve adalet önemli bir kavramdır, yalan, hile ve ahlaksızlık hoş karşılanmamaktadır, metin içerisinde bir kişi yalancı olduğu için Yalancı oğlu Yaltacık ismi ile çağrılır. Kişilik özelliği ismini belirlemiştir. Dirse Han oğlu Boğaç Han destanında, Boğaç Han'ı öldürmesi için Dirse Han'a yalan söyleyerek dolduruşa getiren yiğitlere kırk namert denmiştir. Adalet anlayışına uymayan tek destan İç Oğuz Dış Oğuz âsi olup Beyrek 'in öldüğü destan'dır. Bayındır Han'dan sonra iktidarı temsil eden Kazan Han, yapılan ziyafete Dış Oğuz'u ve Aruz'u çağırılmaz, bu da rol çatışmasına sebep olur.

Hikâyelerdeki hayat tarzı göçer evli hayat tarzıdır. Oğuzların evleri büyük göçebe çadırlardır. Başlıca hayvanları at, boğa, deve ve koyundur.

Onlar geniş tabiatın ortasında, hayvan sürüleriyle beraber yaşarlar. Av avlar, kuş kuşlarlar. Aşıkpaşazâde'nin tabiriyle "göçer evler"de yani çadırlarda otururlar. Hayvanlarına en müsait yer neresi ise oraya konarlar. Otlaktan otlağa geçer dururlar. Onlar işte bu yaşayış tarzının mahsulleridir. Karakterlerini, hayat görüşlerini bu yaşayış tarzı, yani büyük tabiat, hayvancılık ve akıncılık tayin eder (Kaplan, 2011, s.44).

Göçer evli hayat doğa unsurları üzerine şekil aldığı için hayata bakış açıları da doğa üzerine şekillenmiştir. Bu hayat tarzında Durmuş (2016)'nın belirttiği şekilde "yazın boy beyinin idaresi altında otlaklara dağınık olarak göçülür. Kışın ise mevsimin güçlüklerini ve tehlikelerini birleşik bir kuvvetle karşılamak üzere bir arada konakla[nılır]" (s.82).

Dede Korkut'taki insan tipi alp tipidir. Alp tipi dışa dönük bir karakter olarak, hareket etmek üzerine şekillenmiştir. Aranılan vasıflar kahramanlık, yiğitlik ve atılganlıktır. Alp tipinde aranan vasıflar ile ilgili Kaplan (2011) "Alp tipinin geniş mekân adamı oluşu hiç şüphesiz hayvan sürüleriyle yakından ilgilidir. Bu tipin ve medeniyetin temelindeki esas unsur hayvandır. Göçebeyi göçer evli yapan hayvan sürüleridir" yorumunu yapmaktadır (s.45). Verilen büyük ziyafette, "Şami otağını yeryüzüne dik[diren], ala sayvanı yeryüzüne yüksel[ten], Bin yerde ipek halıcası döşen[en]" Bayındır Han tıpkı, Güneş bayrak, gök çadır diyen Oğuz Kağan yahut insanı öze Gök tenri ile asra yağız yer arasında gören Göktürk gibi dar mekânın değil, geniş mekânın adamıdır" (Kaplan, 2011, s.45). "Bu tip düşünerek, bilerek sorunları çözmek yerine, eyleyerek, işleyerek çözmeye çalışan insandır" (Korkmaz, 2016, s.18). Buna ek olarak cesaret ve yiğitliğin sınırları vardır. Kutsal olana ve otoriteye karşı gösterilen cesaret, cezalandırmayı da beraberinde getirmektedir. Duha Koca oğlu Deli

Dumrul destanı'nda Dumrul, Azrail'e meydan okur ve cezalandırılır. Aruz Koca, İç Oğuz Dış Oğuz âsi olup Beyrek 'in öldüğü destan 'da otoriteye karşı isyan eder ve canından olur.

Dede Korkut Hikâyelerinde tabiat güçlü bir şekilde işlenmektedir. Yaşadıkları dönem Peygamber dönemi olan Müslüman Oğuzlarda, eski inançları olan Gök Tanrı inancına dair izlerde görülmektedir. Göçer evli toplum yapısı bu sebeple tabiatı canlı bir unsur olarak görmektedir. Bununla birlikte bu tabiat unsurlarına herhangi bir tapınma söz konusu değildir.

Türklerde yeri ve göğü yaratan tek ve büyük bir yaratıcı vardı. Ayrıca yer ile gök, her ikisi de birbirine bağlı, kutsal birer varlık idiler. Yer de gök de insanlara, özellikle Türklere iyilik getirirdi. Gerek Göktürk ve gerekse sonraki çağlardaki Türkler, yardım isteyecekleri zaman hem gökten ve hem de yerden, her ikisinden birden yardım dilerlerdi (Ögel, 1979, s.314).

Örneğin Salur Kazan'ın evininin yağmalanması destanında Kazan, dağa beddua eder, sudan haber vermesini istemektedir.

“Çağnam kayalardan çıkan su

Ağaç gemileri oynatan su

Hasan'la Hüseyin'in hasreti su

Bağ ve bostanın zineti su

Ayşe ile Fatıma'nın nikâhı su!

Şahbaz atların içtiği su!

Kızıl develerin gelip geçtiği su!

Ordanın haberini bilir misin, desen bana,

Kara başum kurban olsun suyum sana!” (Gökyay, 1980, s.35-36).

Korkmaz (2016)'ya göre ise: “Dede Korkut okumaları her ne kadar Türklerin İslamiyet'i kabul döneminde yazıya geçirilmiş olsalar da oluşum evreleri itibariyle ilk yaratılış mitlerine kadar uzanan ve bu mitlerden beslenen metinlerdir” (s.14).

Dede Korkut Kitabı'nın hangi edebi türe karşılık geldiği, bilim dünyasında uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Daha öncesinde de belirtildiği şekilde eser destansı Oğuz hikâyelerinin toplamını oluşturur. Eserin destan mı yoksa hikâye mi olduğu konusunda farklı düşünceler mevcuttur. TDK (2020) destan kelimesini: “Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope” şeklinde, Çağbayır (2017) ise destan kelimesini “gerçek ile olağanüstü olayların karıştığı kahramanlık olaylarını ve tarihsel bir olayı övüp yücelten uzun ve manzum bir edebi tür; epope” şeklinde

açıklamaktadır (1458). Epope başta olmak üzere destan kelimesine karşılık gelen kelimelerin kullanımını Oğuz (2004), “Batı dillerinde, Türkçe ’deki kahramanlık temalı ve olağanüstü motifli halk anlatıları olan destan terimine karşılık olarak, çok yaygın olarak ‘épique’, ‘épopée’, ‘epos’, ‘epic’, ‘légende’, gibi terimlerin kullanıldığını görüyoruz” şeklinde açıklamaktadır (s.5).

Hikâye kelimesini TDK (2020), “Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü” olarak açıklamaktadır. Çağbayır (2017) ise hikâye kelimesini: “Gerçekte olmuş veya tasarlanmış olayların belirli bir kalıp içinde anlatımı ile ortaya çıkan edebi tür; öykü” şeklinde açıklamaktadır (s.2479).

Dede Korkut Kitabında hikâyeler tek başlarına bağımsız olarak anlatılmakla birlikte, Oğuzların yaşayış tarzını ve dünyaya bakış açısını anlatması bakımından birbirlerini tamamlayan bir bütünü teşkil etmektedir. İç Oğuz ve Dış Oğuz sınırları belirlenmiş olan coğrafi bölgede birlikte yaşamaktadır, bu toplumsal hayatta kolektif düşünce hakimdir ve her bir kahramanın başından geçen olayda, diğer kahramanlar da bir şekilde anlatı içerisinde yerini alabilmektedir. Her bir hikâye bir beyin mecarası olmakla birlikte genel olarak Oğuz toplumunun yaşayışını, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır.

Hikâyelerin her biri bir destan metni uzunluğunda olmamakla birlikte, birbirlerini bir bütün olarak tamamlamaları bu hikâyelerin destan (epope) olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Kaldı ki işlenen konu bakımından hikâyelerin esas karakteri destanidir. Kaplan (2011)’in belirttiği üzere “Dede Korkut Kitabı, sırf hareketten ibaret olan Oğuz Kağan Destanı ve Göktürk Yazıtları ile santimantal halk şiiri arasında, orta bir yer işgal eder. Büyük nispette göçebe hayatını aksettirmekle beraber, o bir geçiş devresinin ifadesidir” (s.46). Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan anlatıların masal türü olarak ifade edilmesi ise doğru değildir. Masal, TDK (2020)’ye göre: “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak açıklanmaktadır. Yeri ve zamanı belli olmayan bir edebi türdür ve Dede Korkut Kitabı’nda anlatıların yeri ve zamanı hakkında bilgi bulunmaktadır. Ergin (2011)’in belirttiği şekilde: “Dede Korkut hikâyeleri tam bir destan karakterinde olan, bir tarihi vakaya dayanan ve destan tarzında teşekkül etmiş bulunan kahramanlık menkıbeleridir” (30).

Dede Korkut Kitabı’nda yer alan hikâyeler için boy adı kullanılmaktadır. Boy kelimesi destan kelimesinin karşılığıdır.

Ergin (2011) ifadesi ile “Dede Korkut hikâyeleri şekil bakımından epope ile halk hikâyesi arasında bir yer tutar. Hikâyeler manzum ve mensur olarak tespit edilmiştir. Hadiselerin anlatılışı, vakaların hikâyesi mensur olarak geçer, fakat seslenme ve konuşmalar genel olarak manzum şeklindedir” (s.30). Manzum düz olmayan, ölçülü ve uyaklı koşma biçiminde yazılmış dil ürünü, mensur ise düzyazı anlamına gelmektedir. Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan manzum parçalara *soylamak*, mensur parçalara ise *boylamak* denir.

2.9. Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Destan

Dede Korkut Kitabı Türk Dünyasının ortak anlatı unsuru olmasının yanısıra içerisinde barındırmış olduğu mitik düşünce ile konar göçer Oğuz toplumunun hayat şartlarını ve düşünce dünyasına dair önemli bilgiler vermektedir. Bu düşünce dünyası içerisinde kaos ve kozmos kavramlarının önemi büyüktür. Feodal yaşam süren konar göçer toplumun belleğinde yer alan mitik düşünce, toplumun hayata bakış açısını belirler. Bu mitik düşünce ikili zıtlıklar üzerine kuruludur. Tabiat ve medeniyet zıtlığı Basat’ın Tepegözü öldürdüğü destan ’da şekil bulur. Tabiat bu geçiş döneminde kaosu, medeniyet ise kozmosu simgeler. “İlkel mitolojik metinlerde, kaos yapısı belli olmayan, hisseler ayrılmamış, coğrafi koordinatları malum olmayan âlemdir. Hem de bu olumsuz karakteristik yönleri ile kaos düzenli mekânın başlangıç maddesidir” (Bayat, 2018, s.150). Bir geçiş dönemi eseri olan Dede Korkut Kitabı konar göçer Oğuzların bir yönü ile yerleşik kültüre doğru geçiş aşamasında yaşadıkları zihniyet değişimini ele almaktadır. Halk anlatılarındaki metinler arası ilişkide mitten hikâyeye doğru geçiş bir yönü ile de konar göçerlikten, şehir hayatına doğru geçişi de simgelemektedir. Yaşam şekli değiştikçe anlatının türü de değişmekte, bununla birlikte ilkel düşünce dünyasında yer alan mitik öğeler belli bir dönem daha insanların bakış açısına etki etmeyi sürdürmektedir. Bu konuda sanatsal düşüncenin tabiat özelliklerinden ayrı ele alınması eksik bir yorum yapılmasına neden olabilir. Kamran Aliyev “Açık Kitap Dede Korkut” isimli kitabında Dede Korkut Hikâyelerde yer alan mitik düşüncenin tabiat ile olan ilişkisini Etnopoetika kavramı yoluyla açıklamaktadır. “Bilindiği gibi bedii düşünce, gerçekliğe aktarılan bedii vaka ve örnekler de birdenbire oluşmaz. Onun evrimi ve şekillenmesi oldukça fazla bir zaman alır. Bununla birlikte, bedii düşüncenin içerik ve ifade planı, ait olduğu etnosun tabiatının dışında değildir” (Aliyev, 2018, s.13).

Kamal Abdulla (2015)’a göre destanda ana varyantlar olarak ayırabileceğimiz en genel ve en soyut ikili zıtlıklar:

- 1) Kaos-Kozmos (düzen-düzensizlik),

2) Geçmiş-Hal,

3) Tecrübesizlik-Tecrübe

şeklindedir (s.44). Ana varyantın dayandığı karşıtlıkların destanda ortaya çıkma yolları veya yönleri ise:

Kaos-Kozmos karşıtlığının ana varyantları:

a) Tabiat-Medeniyet;

b) Anormallik-Normallik;

2. Geçmiş-Hal karşıtlığının ana varyantları:

a) Eski-Yeni;

b) Sadakat-Mükâfat;

3. Tecrübesizlik-Tecrübe karşıtlığının ana varyantları:

a) İhtiyar-Genç;

b) Sınama-İnanma

şeklinde sınıflandırılmaktadır (s.44). Mitolojik düşünceden kozmosa yani düzene geçmek için kaosun yaşanması gereklidir. “Kaos Kozmos karşıtlığı destan boyunca iki yol üzerinden devam etmektedir. Bunlardan ilki tabiat medeniyet ana varyantı, diğeri ise kural-kuralsızlık ana varyantıdır” (Abdulla, 2015, s.48). Dede Korkut Kitabındaki kaos kozmos karşıtlığı tabiata dönüşü tamamen yasaklamaktadır. Geçiş evresinde tabiat düzensizliği simgelemektedir. Bu yönü ile metin içerisinde yer alan Tepegöz düzensizliğin simgesidir. Basat tıpkı Tepegöz gibi kaotik özelliklere sahip olarak büyümüş, fakat mitik gücün simgeci Dede Korkut tarafından ad konma ritüelinden sonra medeni topluma kazandırılabilmiştir.

Mitik düşüncenin tek düzeliğinden medeni düşünceye geçiş sürecini Abdulla (2015) “medenî toplumun hayat yolu, onun üyesi olan her bir insanın hayat yoluyla belirginleşir. Toplum artık şekilsiz ve tek renkli değildir, her üyesinin karakteriyle birlikte yaşamaktadır” şeklinde açıklamaktadır (s.24). Mitik dünyadan yani basitten karmaşığa, tek renklilikten çok renkliliğe doğru geçişte yaşanan psikolojik değişim metinleri de etkilemiştir. Bununla birlikte alp tipinin egemen olduğu toplum bu değişim sürecinde eski özelliklerini de yitirmektedir. Bu değişim sürecinde yaşanan olaylar hakkında Kaplan (2011) “Oğuz Kağan Destanı veya Göktürk Yazıtlarında gördüğümüz o sürekli genişleme yoktur. Dede Korkut Kitabı’nda, destana has olan bu sürekli aksiyonun yerini, münferit hikâyelerle anlatılan içinden çıkılması zor ve trajik durumlar alır. Şekilde de kendisini gösteren bu parçalanma,

Oğuzların içinde bulundukları coğrafi ve tarihi vaziyet ve medeniyet değişmesiyle yakından ilgilidir” ifadelerini kullanmaktadır (s. 46).

Dede Korkut Kitabının 8’inci hikâyesi olan Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan metni, Duha Koca oğlu Deli Dumrul destanı ile birlikte tabiat ve insanüstü kuvvetle vurgu yapması açısından önemlidir. Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü destan metni, hem tabiat medeniyet mücadelesine konu olması bakımından hem de Yunan mitolojisinde ki Odysseia anlatılarında yer alan Polphemos arketipine benzerliği bakımından diğer hikâyelerden ayrılmaktadır. 1815 yılında *Denkwürdigkeiten von Asien* adlı çalışması ile Dede Korkut Hikâyelerini bilim dünyasına tanıtan F.von Diez, Tepegöz anlatısını Almancaya çevirmiş ve Tepegöz ile Polphemos tiplerini karşılaştırmıştır. İki eser arasında benzerlikler ve farklılıklar olmakla birlikte hangi eserin diğer eseri etkilediği düşüncesi uzun yıllar bilim dünyasında tartışma konusu olmuştur. Von Diez, Tepegöz anlatısının daha geniş kapsamlı olması sebebiyle Homeros’un Polphemos tipini doğrudan aldığına hükmetmiştir. Bunun yanısıra tarihsel kronolojiye göre Homeros anlatılarının Dede Korkut Hikâyelerini etkilediği üzerine yapılan çalışmalar da mevcuttur. Can (2011)’in belirttiği üzere:

Homeros destanları ile Dede Korkut hikâyeleri arasındaki kurgu benzerliği, en başta ozanların eserlerdeki yerleriyle başlar. Alkinoos katında Odysseia destanını düzen kör ozan Demodokos ile kopuzu omzunda Oğuz beylerinin konaklarında hikâyelerini anlatan Dede Korkut’un kurmaca metindeki rolleri aynıdır. Her ikisi de destan/hikâyelerin genellikle başında veya sonunda ortaya çıkan, halkın büyük bir hürmet gösterdiği ermiş bilge kişilerdir (s.266).

Sözlü Kültürün İcrası ve Homer Sorunu başlığında değinilen Sözlü Kültür Formülü, farklı milletlerin ortak anlatılarında oluşan icra ortamlarının benzerliği üzerine bilim dünyasında tartışılmıştır. Dede Korkut ve Homeros’un anlatılardaki benzer durumlar bu formülün bakış açısına göre değerlendirilebilir.

Konar göçer toplumuna ait sözlü ürünlerin uzun bir zaman diliminde şekillendiği göz önüne alındığında, Dede Korkut Hikâyelerinin tek bir tarihi ve coğrafi sahaya bağlamak doğru olmayabilir. Kaldı ki her iki eser de zaman ve mekân farklılığı olmasına rağmen feodal yaşamın hüküm sürmüş olduğu bir dönemi ele alır ve ortak düşünce benzer temaları ortaya çıkarmıştır. Bu süreç hakkında Can (2011)

Savaş ve ganimete dayanan bu sosyal hayatın en gözde meziyeti şövalyelik ve akıncılıktır. Hayatlarını böyle devam ettiren milletler arasındaki zaman ve mekân farkı da tek başına bir anlam ifade etmez. Çünkü feodal düzenin zevkleri ve erdemleri yere ve zamana göre pek fazla değişmez. Bu yüzden Homeros ile Dede Korkut’taki benzer temaları Yunan kültürünün lehine bir tesirin neticesi olarak görmek daima sakıncalıdır

yorumunu yapmaktadır (s.265). Eserler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar insanlığın ortak hafızasında yer edinen düşünce formlarının tek bir kültüre sahip olabileceği düşüncesine dayandığını iddia eden gelişme kuramı düşüncesine göre de açıklanabilir.

Destan içerisindeki kaos kozmos ana varyantının tabiat medeniyet mücadelesine verilecek en iyi örnek Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan'dır. Destan aslanlar tarafından büyütülen Basat'ın medeni topluma kazandırılması ile gene Sarı Çoban tarafından peri kızına temas sonrası doğan ve olağanüstülükler barındıran Tepegöz 'ün mücadelesini anlatmaktadır.

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni şu şekildedir:

Hanım hey! Bir gün Oğuz otururken üstüne yağı geldi. Gece içinde ürktü, göçtü. Kaçıp giderken Aruz Koca'nın oğlancığı düşmüş, bir aslan bulup götürmüş, beslemiş.

Oğuz yine günlerden sonra gelip yurduna kondu. Oğuz Han'ın ilkcısı gelip haber getirdi:

-Hanım, ormandan bir aslan çıkar, at vurur, apul apul yürüyüşü adam gibi, at basıp kan sömürür.

Aruz: Hanım, ürktüğümüz zaman düşen benim oğlancığımdır, belki, dedi. .

Beyler bindiler, aslan yatağı üzerine geldiler. Aslanı kaldırıp oğlanı tuttular. Anız oğlanı alıp evine götürdü. Sevindiler, kıvandılar; yeme, içme oldu. Ama oğlanı ne kadar getirdilerse durmadı, yine aslan yatağına gitti.

Yine tutup getirdiler, Dedem Korkut geldi: Oğlanım, sen insansın, hayvanlarla düşüp kalkma. Gel, yahşı at bin! Y alışı yiğitlerle eş, seğırt! dedi. Ulu kardaşının adı Kıyan Selçuk'tur, senin adın Basat olsun! Adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi.

Oğuz bir gün yaylaya göçtü. Aruzun bir çobanı vardı. Adına Konur Koca Sarı Çoban derlerdi. Oğuzun önünce bundan önce kimse göçmezdi. Uzun pınar demekle ünlü bir pınar vardı. O pınara periler konmuşlardı. Birden koyun ürktü. Çoban erkece kızdı. ileri yürüdü. Gürdü ki periler kanat kanada bağlamışlar, uçarlar. Çoban kepeneğini üzerlerine attı, peri kızının birini tuttu. Tamah edip onunla çiftleşti. Koyun ürktümeğe başladı. Çoban koyunun üzerine seğırtti.

Peri kızı kanat vurup uçtu.

-Çoban, yıl tamam olunca bende emanetin var, gel al, dedi. Oğuzun başına ölüm getirdin, dedi.

Çobanın içine korku düştü ise de kızın derdinden benzi sarardı.

Zamanla Oğuz gine yaylaya göçtü. Çoban gine bu pınara geldi. Gine koyun ürktü. Çoban ileri yürüdü, gördü ki bir yığınak yatıyor, yaldır yaldır yaldırıyor

Peri kızı geldi: Çoban emanetini al. Ama Oğuzun başına ölüm getirdin, dedi.

Çoban bu yığınağı görünce ibret aldı, geri döndü, sapan taşına tuttu. Vurdukça büyüdü. Çoban yığınağı bıraktı, kaçtı. Koyun ardına düştü.

Meğer o sırada Bayındır Han, beyleriyle atlanıp gezmeğe çıkmışlardı. Bu pınarın üzerine geldiler. Gördüler ki bir ibret nesne yatıyor. Çevrelendiler, bir yiğit indi, bunu tepti. Teptikçe büyüdü, birkaç yiğit daha indiler, teptiler. Teptikçe büyüdü. Aruz Koca da indi, tepti. Mahmuzu dokundu. Bu yığınak yarıldı, içinden bir oğlan çıktı. Gövdesi adam, tepesinde bir gözü var.

Aruz aldı, bu oğlanı eteğine sardı.

-Hanım, bunu bana verin, oğlum Basatla besleyeyim, dedi.

Bayındır Han: Senin olsun, dedi.

Aruz Tepegözü aldı, evine götürdü. Bir dadı geldi, memesini ağzına verdi. Bir sordu, olanca sütünü aldı; iki sordu kanını aldı, üç sordu, canını aldı. Birkaç dadı getirdiler, öldürdü.

Gördüler olmaz, sütle besleyelim, dediler, günde bir kazan süt yetmezdi.

Beslediler, büyüdü, gezer oldu. Oğlancıklarla oynar oldu. Oğlancıkların kiminin burnunu, kiminin kulağını yemeğe başladı. Sözü'n kısası, orda bunun yüzünden pek incindiler, başa çıkamadılar. Aruza yakınıp ağlaştılar.

Aruz Tepegöz'ü döğdü, söğdü, yasak eyledi. Tepegöz eslemedi sonunda onu koğdu.

Tepegöz'ün Peri anası gelip oğlunun parmağına bir yüzük geçirdi. Oğul, sana ok batmasın, tenini kılıç kesmesin, dedi.

Tepegöz, Oğuz içinden çıktı, bir yüce dağa vardı, yol kesti, adam aldı, büyük harami oldu. Üzerine birkaç adam gönderdiler. Ok attılar, batmadı; hep kılıç vurdular, kesmedi; süngü batırdılar, itmedi. Çoban çoluk kalmadı, hep yedi. Oğuzlardan da adam yemeğe başladı. Oğuzlar toplanıp üzerine vardı.

Tepegöz görüp kızdı. Bir ağacı yerinden kopardı, atıp elli, altmış adam öldürdü. Alplar başı Kazan'a vurdu, dünya başına dar oldu. Kazan'ın kardaşı Karagüne Tepegözün elinde halsiz düştü. Düzen - oğlu Alp Rüstem şehit oldu. Uşun Koca oğlu gibi pehlivan elinde şehit oldu. İki kardaşı Tepegözün elinde can verdi. Demirdonlu Mamak onun elinde öldü. Bıyığı kanlı Bükdüz Emen elinde zebun düştü. Aksakallı Aruz Kocaya kan kusturdu. Oğlu Kıyan Selçuk 'ün ödü yarıldı.

Oğuzlar Tepegözle başa çıkamadı. Ürktü, kaçtı. Tepegöz, çevirip önlerini aldı. Oğuzları salivermedi, yine yerlerine kondurdu. Kısacası Oğuzlar yedi kez ürktü, Tepegöz önlerini alıp yedi kez yerlerine götürdü,

Oğuzlar, Tepegözün elinde tüm güçsüz düştü. Vardılar, Dede Korkut 'u çağırdılar; onunla danıştılar. Gelin kesim keselim dediler.

Dedem Korkut'u Tepegöze gönderdiler. Geldi selam verdi: Oğul Tepegöz, Oğuzlar elinde halsiz düştü, bunaldı. Ayağının toprağına beni yolladılar, sana kesim verelim, dediler, dedi.

Tepegöz: Günde altmış adam verin yemeğe, dedi.

Dede Korkut: Böyle olursa sen adam komaz, tüketirsin, dedi . Ama günde iki adamla beş yüz koyun verelim, dedi.

Dede Korkut böyle deyince Tepegöz: Hoş, öyle olsun! Bir de bana iki adam verin, yemeğimi benim pişirsin, ben yiyeyim, dedi.

Dede Korkut döndü, Oğuzlara geldi: Yünlü Koca ile Yapağılı Kocayı Tepegöze verin, aşımı pişirsin, dedi. Hem de günde iki adamla beş yüz koyun istedi, dedi.

Bunlar da razı oldu. Dört oğlu olan birini verdi, üçü kaldı; üç oğlu olan birini verip ikisi kaldı; iki oğlu olan birini verdi, biri kaldı.

Kapakkan derlerdi, bir kişi vardı. İki oğlu vardı, bir oğlunu verip biri kalmıştı. Yine sıra dolanıp ona gelmişti. Anası feryat edip ağladı, sıkladı.

Meğer hanım, Aruz oğlu Basat savaşa gitmişti, o sırada geldi.

Karıcık: Basat şimdi akından geldi, varayım, olay ki bana bir tutsak vereydi, oğlancığımı kurtaraydım, dedi.

Basat altınlu günlüğünü dikip otururken gördüler ki bir hatun kişi gelir. Geldi içeri girdi, Basat'a selam verdi, ağladı:

Avucuna sığmayan Elüklü oğlu,

Koca teke boynuzundan katı yaylı!

İç - Oğuzda, Dış - Oğuzda adı belli!

Aruz - oğlu, hanım Basat, bana medet!

dedi.

Basat: Ne dilersin? dedi.

Karıcık: Yalancı dünyada bir er koptu. Yaylımında Oğuz ilini kondurmadı. Kara polat öz kılıçlar kesenler kılımı kestiremedi. Kargıcıda oynadanlar ildiremedi. Kayın oku atanlar saptayamadı.

Alplar başı Kazan'a bir vuruş vurdu; kardaşı Karagüne elinde halsiz düştü, bıyığı kanlı Bükdüz Emen elinde güçsüz kaldı; aksakallı baban Aruz'a kan kusturdu, meydan yüzünde kardaşın Kıyan Selçuk'un ödü patladı, can verdi. Soylu Oğuz beylerinin de kimini güçsüz düşürdü, kimini şehit eyledi. Yedi kez Oğuzları yerinden sürdü. Kesim dedi, kesti. Günde iki adam, beş yüz koyun istedi. Yünlü Koca ile Yapağılı Kocayı ona uşak verdiler. Dört oğlu olan birini verdi, üçü kaldı.

Üç olan birini verdi, iki kaldı. İki olan birini verdi, biri kaldı. İki oğlancığım vardı, birini verdim, biri kaldı. Çevrildi sıra yine bana geldi, onu da isterler, hanım bana yardım, dedi.

Basat'ın karanlık gözleri yaşla doldu. Kardaşı için soylamış görelim hanım, ne soylamış?

Kıran yerde dikilmiş olan otaklarını,

O zalim yıktırdı ola, kardaş!

Yüğrük olan atlarını tavlısından,

O zalim seçtirdi ola, kardaş!

Biserek biserek develerini,

O zalim ayırdı ola, kardaş!

Şöleninde koyduğun koyununu,

O zalim kırdı ola, kardaş!

Güvencimle getirdiğim gelinciğim,

O zalim senden ayırdı ola, kardaş!

Aksakallı babamı,

Oğul deye ağlattın ola, kardaş!

Akça yüzlü anamı,

Oğul deye sızlattın ola, kardaş!

Karşı yatan karadağım yükseği kardaş!

Akıntılı görklü suyumun taşkını kardaş!
Güçlü belim kuvveti,
Karanlık gözlerimin aydını kardaş!
Kardaşımdan ayrıldım!
deye çok ağladı, döğündü. O hatun kişiye bir tutsak verdi, var, oğlunu kurtar, dedi.
Hatun aldı, geldi, oğlu yerine verdi. Hem oğlun geldi deye Aruz 'a muştuladı.
Aruz sevindi. Soylu Oğuz beyleriyle Basat'a karşı çıktı. Basat babasının elini öptü, ağlaştılar,
buzlaştılar. Anasının evine geldi. Anası karşı çıktı, oğlancığını kucakladı.
Basat anasının elini öptü, gülüştiler, buzlaştılar.
Oğuz beyleri toplandı, yemeler, içmeler oldu.
Basat: Beyler, kardaş uğruna Tepegözle buluşurum, ne buyurursunuz? dedi. Kazan Bey burada
soylamış, görelim hanım, ne soylamış?
Kara evren koptu Tepegöz,
Arş yüzünden çevirdim, alamadım, Basat!
Kara kaplan koptu Tepegöz,
Kara kara dağlarda çevirdim, alamadım, Basat!
Kağan aslan koptu Tepegöz,
Sık ormanlarda çevirdim, alamadım, Basat!
Bre, ben Kazanca olmayasın, Basat!
Aksakallı babanı ağlatma! ·
Ak pürçekli ananı buzlatma!
dedi.
Basat: İlle de giderim, dedi.
Kazan: Sen bilirsin, dedi .
Babası ağladı: Oğul, ocağımı ıssız koma! Kerem eyle varma, dedi.
Basat: Yok, aksakallı canım baba, varının, dedi. Eslemedi. Bilüğünden bir tutam ok çıkardı,
beline soktu. Kılıcını hamayıl kuşandı, yayını omuzuna attı, eteklerini kıvrırdı, babasının elini
öptü, helalleşti, hoşça kalın, dedi.
Tepegöz'ün olduğu Salahana Kayasına geldi. Gördü Tepegöz, güne karşı arkasını vermiş, yalnız.
Çekti, belinden bir ok çıkardı. Tepegözün bağrına bir ok vurdu, ok geçmedi, paralandı. Bir daha
attı, o da paramparça oldu.
Tepegöz, kocalara: Bu yerin sineği bizi bezdirdi, dedi.
Basat bir daha attı, o da paralandı, bir parçası Tepegöz'ün önüne düştü.
Tepegöz sıçradı, baktı, Basat'ı gördü. Elini eline çaldı, kıs kıs güldü.
Kocalara: Oğuzdan yine bize bir turfanda kuzu geldi, dedi.
Basat'ı önüne kattı, tuttu, boğazından sallandırdı, yatağına girdi, çizmesinin koncuna soktu.
-Bre kocalar, ikindi vakti bunu bana çeviresiniz, yiyeyim,
dedi, yine uyudu.
Basat'ın hançeri vardı, çizmesini yardı, çıktı.
-Bre kocalar, bunun ölümü nedendir? dedi.
-Bilmeyiz ama gözünden başka yerde et yoktur, dediler.
Basat Tepegöz'ün baş ucuna geldi. Göz kapaklarını kaldırdı, baktı, gördü ki gözü ettir.
-Bre kocalar, şişi ocağa sokun, kızsın, dedi.
Şiş i ocağa soktular, kızdı. Basat eline aldı, adı görklü Muhammed'e salavat getirdi. Şiş i
Tepegöz'ün gözüne öyle bastı ki Tepegözün gözü çıktı. Tepegöz öyle bir nâra attı, öyle haykırdı
ki dağ, taş yankılandı.
Basat sıçradı, kendini kuyunun içine, mağaraya attı.
Tepegöz bildi ki Basat mağaradadır, mağaranın kapısını tutup bir ayağını kapının bir yanına,
birini de bir yanına koydu.
-Bre koyun başları erkeç, bir bir gel, geç, dedi.
Koyunlar bir bir gelip geçti. Her birinin başlarını sığadı.
-Toklucuklar, devletim sakar koç, gel, geç, dedi.
Bir koç yerinden kalktı, gerinip sündü hemen Basat, koçu basıp boğazladı, derisini yüzdü.
Kuyruğuyla başını deriden ayırmadı, içine girdi. Basat Tepegözün önüne geldi.
Tepegöz bildi ki Basat deri içindedir.
-Ay sakar koç, benim nereden öleceğimi bildin? Şöyle çalayım seni mağara duvarına ki
kuyruğun mağarayı yağlasın, dedi.
Basat, koçun başını Tepegözün eline sundu. Tepegöz boynuzundan sıkıca tuttu, kaldırınc a
boynuz deriyle elinde kaldı. Basat, Tepegözün budu arasından sıçrayıp çıktı.
Tepegöz boynuzu götürüp yere çaldı.

-Oğlan, kurtuldun mu? dedi.
Basat: Tanrım kurtardı, dedi.
Tepegöz: Bre oğlan, al şu parmağımdaki yüzüğü parmağına tak, sana ok ve kılıç işlesin dedi.
Basat aldı, yüzüğü parmağına geçirdi.
Tepegöz: Oğlan, yüzüğü alıp takındın mı? dedi.
Basat: Takındım, dedi.
Tepegöz Basatın üzerine kondu, hançerle çaldı, kesti.
Basat sıçradı, geniş yerde durdu. Gürdü ki yüzük Tepegözün ayağı altında yatıyor.
Tepegöz: Kurtuldun mu? dedi.
Basat: Tanrım kurtardı, dedi.
Tepegöz: Oğlan, şu kümbeti gürdün mü? dedi.
Basat: Gördüm, dedi.
Tepegöz: Benim hazinem var, o kocalar almasınlar, var mühürle, dedi.
Basat, kümbetin içine girdi. Gördü ki altın, akça yığılmış, bakarken kendisini unuttu.
Tepegöz kümbetin kapısını tuttu,
-Kümbete girdin mi? dedi.
Basat: Girdim, dedi.
Tepegöz: Şöyle çalayın ki kümbette darmadağın olasın, dedi.
Basatın diline bu geldi, la ilahe illallah, Muhammedin Resulüllah,
dedi. Hemencecik kümbet yarıldı, yedi yerden kapı açıldı, birinden dışarı çıktı.
Tepegöz kümbete elini soktu, öyle sarstı ki kümbet yerle bir oldu.
Tepegöz: Oğlan kurtuldun mu? dedi.
Basat: Tanrım kurtardı, dedi.
Tepegöz: Sana ölüm yoğumuş. Şu mağarayı gördün mü? dedi.
Basat: Gördüm, dedi.
Tepegöz: Orada iki kılıç var, biri kınlı, biri kınsız, O kınsız keser benim başımı, git getir, benim başımı kes, dedi.
Basat mağara kapısına vardı, gördü ki bir kınsız kılıç durmaz, iner, çıkar.
Basat: Ben buna öyle birden yapışmayayım, deyip kendi kılıcını çıkarıp, tuttu. Kılıç onun kılıcını ikiye böldü. Vardı, bir ağaç getirdi. Kılıca tuttu, onu da iki bölük eyledi. Bunun üzerine yayını aldı, okla o kılıcın asıldığı zinciri vurdu, kılıç yere düştü, gömüldü.
Kendi kılıcını kınına soktu. Balçağından o kılıcı berk tuttu, geldi:
-Bre Tepegöz, nicesin? dedi.
Tepegöz: Bre oğlan, daha ölmedin mi? dedi.
Basat: Tanrım kurtardı, dedi.
Tepegöz: Sana ölüm yoğumuş, dedi. Çağırıp Tepegöz soylamış, görelim hanım, ne soylamış?
Gözüm, gözüm, tek gözüm!
Sen tek gözle ben Oğuzları yenmiştin
Ala gözden ayırdın yiğit, beni,
Tatlı candan ayırsın Tanrı seni!
Öyle ki ben çekerim göz bununu !
Hiçbir yiğide vermesin Kadir Tanrı göz bununu!
Tepegöz yine soylar:
Kalkıp meydana çıktığında yiğit, yerin nedir?
Karanlık gece içinde yol sapıtsan umudun nedir?
Yüce sancak taşıyan hanınız kim?
Kırış günü önden tepen alpınız kim?
Aksakallı babanın adı nedir?
Alp eren erden adını gizlemek ayıp olur,
Adın nedir yiğit, desen bana! dedi.
Basat Tepegöz'e soylamış görelim hanım, ne soylamış?
Kalkıp meydana çıktığımda yerim Gün ortaç
Karanlık gece içinde yol sapıtsam umudum Allah!
Yüce sancak taşıyan alpımız Salur oğlu Kazan!
Atamın adını sorarsan kaba ağaç !
Anamın adını dersin kağan aslan!
Benim adımı sorarsan Aruz oğlu Basattır, dedi.
Tepegöz: Öyle ise kardaşız, kıyma bana, dedi.
Basat: Bre, aksakallı babamı ağlatmışsın,
Kancık ak pürçekli anamı buzlatmışsın,

Kardaşım Kıyan'ı öldürmüşsün,
Akça yüzlü yengemi öksüz komuşsun.
Kor muyum seni?
Kara polat üz kılıcımı çekip sıyımlayınca,
Kafalı, börklü başını kesmeyince,
Alca kanım yeryüzüne dökmeyince,
Kardaşım Kıyan'ın kanını almayınca,
Komam! dedi.
Tepegöz burada soylamış görelim hanım, ne soylamış?
Kalkıp yerimden doğrulayım, deridim,
Soylu Oğuz beylerine sözümünden döneyim, deridim,
Yeniden doğanını kırayım, deridim,
Soylu Oğuz beyleri toplanıp üzerime gelsin, deridim,
Kaçıp Salahana Kayasına gireyim, deridim,
Ağır mancınık atayım, deridim,
İnip taş başıma düşüp öleyim, deridim,
Ala gözden ayırdın, yiğit beni!
Tatlı candan ayırsın Tanrı seni! dedi.
Tepegöz bir daha soylamış:
Aksakallı kocalan çok ağlatmışım,
Aksakalının ilenci tutmuş olacak, gözüm seni!
Ak pürçekli karıcık kadıncağızları çok ağlatmışım,
Gözlerinin yaşı tutmuş olacak, gözüm seni!
Bıyığı kararmış yiğitçikleri çok yimişim,
Yiğitlikleri tutmuş olacak gözüm seni!
Elciğizi kınalı kızcağızları çok yimişim,
İlençleri tutmuş olacak gözüm seni!
Öyle ki ben çekerim göz bununu,
Hiçbir yiğide vermesin Tanrı güz bununu!
Gözüm, gözüm, ay gözüm, tek gözüm! dedi.
Basat kızıp yerinden doğruldu, ayağa kalktı. Buğra gibi Tepegözü dizi üzerine çökerdi.
Tepegözün kendi kılıcıyla boynunu vurdu, deldi, yay kirişine taktı. Sürüye sürüye mağara kapısına geldi. Yünlü Koca ile Yapağılı Kocayı Oğuzlara muştucu gönderdi. Ak boz atlara binip yürüyüştiler. Kalabalık Oğuz ellerine haber geldi. At ağızlı Aruz Koca'nın evine atlı ulak geldi, atasına Basatın sevinç verdi. Muştuluk! Oğlun Tepegözü tepeledi, dedi.
Kalabalık Oğuz beyleri sürdüler, Salahana Kayasına geldiler. Tepegözün başını ortaya getirdiler.
Dedem Korkut gelip şadlık çaldı, gazi erenlerin başına ne geldiğini söyleyiverdi. Hem Basata alkış verdi:
Karadağ'a vardığında aşıt versin
Kanlı kanlı sulardan geçit versin
dedi. Erlikte kardaşının kanını aldın! Kalabalık Oğuz beylerini bundan kurtardın! Kadir Allah yüzünü ak etsin, Basat, dedi.
Yom vereyim hanım: Ölüm vakti geldiğinde arı imandan ayırmasın! Günahınızı adı görklü Muhammed Mustafa'ya bağışlasın hanım hey" (Gökyay, 1980, s.169-182).

2.9.1. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürüldüğü Destanın Olay Örgüsü ve Eser Analizi

1. Oğuzların düşman saldırısı sonrası göç etmeleri.
2. Bu göç esnasında Aruz Koca'nın oğlunun yolda düşerek kaybolması ve aslanlar tarafından beslenmesi.
3. Oğuzların çocuğu bularak yurtlarına getirmeleri, fakat çocuğun sürekli tabiata geri dönme isteği üzerine Dede Korkut'un onunla iletişime geçerek Basat adını vermesi ve onu obada kalmaya ikna etmesi.

4. Bir başka göç zamanı geldiğinde göçü idare eden Sarı Çoban'ın pınar başında peri kızına temasta bulunması.
5. Peri kızının kaosu haber veren konuşması sonrası ertesi yıl emanetini Sarı Çoban'a teslim etmesi.
6. Sarı Çoban'ın korkarak kaçması bu esnada gezintiye çıkan Bayındır Han ve beylerinin yığınağı görmeleri üzerine tekmelemeleri ve yığınağın yarılması.
7. Aruz'un Bayındır Han'dan izin alarak çocuğu büyütmek istemesi ve Tepegöz'ün Oğuz yurdundaki toplumsallaşamama süreci.
8. Tepegöz'ün harami olarak dağa çıkması ve Oğuzlara zarar vermesi.
9. Kozmik gücü simgeleyen Dede Korkut'un Tepegöz ile görüşmesi ve anlaşma sağlanması.
10. Basat'ın bir savaş dönüşü durumdan haberdar olması ve Tepegöz ile mücadeleye karar vermesi.
11. Basat'ın türlü mücadeleler sonucunda Tepegöz'ü mağlup etmesi.
12. Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi ve Dede Korkut'un soylaması.

Dede Korkut Kitabında yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destandaki metin analizi Algirdas Julien Greimas ve Larivaille'nin oluşturduğu *beşli şema* modeli üzerinden değerlendirilmiştir. Beşli şema modeli anlatıyı; başlangıç durumu, dönüştürücü öge, eylemler dizisi, dengeleyici öge ve bitiş durumu olarak beş başlıkta incelenmektedir.

2.9.1.1. Başlangıç Durumu

Destan, Oğuzların konar göçer hayatını anlatan bir tasvirle başlamaktadır. “Bir gün Oğuz otururken üstüne yağı geldi. Gece içinde ürktü, göçtü. Kaçıp giderken Aruz Koca'nın oğlancığı düşmüş, bir aslan bulup götürmüş, beslemiş” (Gökyay, 1980, s.169). Metnin başında konar göçer Oğuz toplumunun her an ortaya çıkabilecek olan düşman saldırısı sonrası göçe hazır olduğunu anlatan bir betimleme ile karşılaşmaktadır. Dede Korkut Kitabı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi burada da konar göçer Oğuzların yaşam alanları her an düşman saldırısına açık olarak anlatılmaktadır. Bu konar göçer yaşamın en önemli avantajı ise hızlı hareket etme ve çabuk yer değiştirme becerisidir. Bu yer değiştirme esnasında Aruz Koca'nın oğlunun düşerek kaybolması, olay örgüsünde okuru bir anda olayın ortasına atıverecek şekilde düzenlenir. Sözlü Kültürün İcrası ve Homer Sorunu başlığında belirtildiği üzere, sözlü ozan teknik becerisini kanıtlamak için değil, zorunlu olarak okuru olayın ortasına atmaktadır. “Bir aslan bulup götürmüş, beslemiş” (Gökyay, 1980, s.169). Daha sonra çocuğun aslanlar tarafından bulunarak büyütüldüğünün haberi

verilmektedir. Aslanlar tarafından büyütülen çocuk motifi Türk Mitolojisine yabancı olmakla birlikte, daha sonra aynı yere gelen Oğuzlar, bir aslan tarafından atların korkutulduğunu görmektedirler. “Oğuz yine günlerden sonra gelip yurduna kondu. Oğuz Han'ın ılıkıcısı gelip haber getirdi: Hanım, ormandan bir aslan çıkar, at vurur, apul apul yürüyüşü adam gibi, at basıp kan sömürür. Aruz: Hanım, ürkütüğümüz zaman düşen benim oğlancığımdır, belki, dedi” (Gökyay, 1980, s.169). Burada Aruz'un sözüne kulak veren beyler, gelerek çocuğu buldular ve obaya getirdiler. Çocuk yerinde durmayarak sürekli aslan yatağına kaçmaktadır. Oğuzlar ise sürekli çocuğu aslan yatağından alıp obaya geri getirmektedirler. “Sevindiler, kıvandılar; yeme, içme oldu. Ama oğlanı ne kadar getirdilerse durmadı, yine aslan yatağına gitti. Yine tutup getirdiler, Dedem Korkut geldi: Oğlanım, sen insansın, hayvanlarla düşüp kalkma. Gel, yahşı at bin! Y alışı yiğitlerle eş, seğırt! dedi. Ulu kardaşının adı Kıyan Selçuk'tur, senin adın Basat olsun! Adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi.” (Gökyay, 1980, s.169).

Burada çocuğun aslanlar tarafından büyütüldüğü için medeni alem içerisinde toplumsallaşamadığı görülmektedir. Bir diğer önemli husus ise sürekli aslan yatağına kaçan ve toplumsallaşamayan çocuğa ad konulmasıdır. Dede Korkut Kitabında anlatıldığı şekilde Oğuzlar herhangi bir kahramanlık göstermeyenlere ad koymazlardı. Burada ise çocuğa herhangi bir kahramanlık göstermeden konulan bir ad ile karşılaşmaktayız. “Çocuğun isminin Basat olması, anlatının baş kısmında atları basması ile ilişkilendirilebilir” (Pehlivan, 2015, s.137).

Dede Korkut'un aslanlar tarafından büyütülüp medeni alemde toplumsallaşamayan çocuğa ad koymasını, Abdulla (2015) şu şekilde açıklamaktadır.

Aslan yatağına dönme, yine geriye, tabiata dönüşü sembolize eder. Bunu engellemenin tek yolu olarak mitin temsilcisi işlevini üstlenen Dede Korkut'un müdahalesi sağlanır. Mit, burada Dede Korkut vasıtasıyla kendi medenî teçhizatının uygun bir elemanını kullanır: Aruz Koca'nın oğlunu vahşi tabiattan ayırıp medenî çevreye kesin olarak perçinlemek maksadıyla onu ad koyma ritüelinden geçirir” (s.137).

Basat adını alarak o toplumun bir ferdi olur ve bu şekilde medeni dünyaya uyum sağlar. “Tabiatın içinde olan, ona kavuşan bir gücün at basıp vurması, at kanı içmesi ilginç bir sembol olarak dikkati çeker. At, medenî çevrenin unsurudur. Bu şekilde tabiatın medeniyetle uzlaşmaz ilişkisine işaret edilir. Buna ek olarak, tabiat gücünün medenî çevreye dâhil edilmesinin, hiç de kolay olmadığı ortaya çıkar” (Abdulla, 2015, s.136).

2.9.1.2. Dönüştürücü Öge: Kutsal Olana Müdahale ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

Anlatıda olayların dönüşümü Sarı Çoban'ın göç esnasında karşılaştığı peri kızı ile olan teması sonrası değişir.

Aruzun bir çobanı vardı. Adına Konur Koca Sarı Çoban derlerdi. Oğuzun önünce bundan önce kimse göçmezdi. Uzun pınar demekle ünlü bir pınar vardı. O pınara periler konmuşlardı. Birden koyun ürktü. Çoban erkece kızdı. ileri yürüdü. Gürdü ki periler kanat kanada bağlamışlar, uçarlar. Çoban kepeneğini üzerlerine attı, peri kızının birini tuttu. Tamah edip onunla çiftleşti (Gökyay, 1980, s.169).

Bu olaydan sonra peri kızı Sarı Çoban ile konuşmaya başlar. “Peri kızı kanat vurup uçtu. Çoban, yıl tamam olunca bende emanetin var, gel al, dedi. Oğuzun başına ölüm getirdin, dedi. Çobanın içine korku düştü ise de kızın derdinden benzi sarardı” (Gökyay, 1980, s.169). Bu bölümde kutsal olana yapılan müdahale sonrası peri kızı, Sarı Çoban’a gelecekte Oğuzun başına gelecek olan durumu anlatarak uzaklaşır. Olaydan korkan çoban koyunları ile birlikte kaçar. *Çoban yıl tamam olunca, bende emanetin var, gel al. Amma Oğuzun başına felâket getirdin* cümlesi olacak olan olayların başlangıcını belirler. Çoban bu hareketi ile yalnız kendisinin değil, tüm Oğuzların başını felakete sürüklemektedir. Oğuzlar, bir sene sonrasında göç zamanı aynı yere gelmişlerdir. Çoban aynı pınarın kenarında bir cenin torbası görür. Peri kızı gelerek *Çoban emanetini gel al, amma Oğuzun başına felâket getirdin* diyerek cümlesini tekrarlar. Bunun üzerine panik olan çoban cenin torbasını tekmelemeye başlar, fakat her tekmelemede torba büyür bunun üzerine ürküp kaçar. Cenin torbasını gören Oğuz beyleri toplanırlar. Ne olduğunu anlamak için onlarda vurur, fakat torba vurdukça daha çok büyür. “Mahmuzu dokundu. Bu yığınak yarıldı, içinden bir oğlan çıktı. Gövdesi adam, tepesinde bir gözü var” (Gökyay, 1980, s.170).

Olağanüstü bir şekilde doğan Tepegöz’ü Aruz alır ve “Hanım, bunu bana verin, oğlum Basatla besleyeyim, de[r]” (Gökyay, 1980, s.170). Bunun üzerine Bayındır Han’da Tepegöz’ü Aruz’a verir. Burada anlatılan iki olay, destanın kendi mantığı içerisinde devam etmesi açısından önemlidir. Bunlardan ilki Aruz’un Tepegöz’ü Basat ile birlikte büyütme isteğidir. Aslanlar tarafından büyütülen Basat ile Sarı Çoban’ın kutsala müdahalesi sonucu doğan Tepegöz’ün Aruz tarafından büyütülmek istenmesi Basat ve Tepegöz ‘ün metnin devamında aile içi bir sorun olarak ele alınması amacını taşımaktadır. Kaldı ki Aruz’a yüklenen misyon destanda çok farklı bir yerdedir. Aruz Dış Oğuz’un beyi olarak, İç Oğuz’un beyi olan Kazan ile mücadele halindedir ve Dede Korkut Kitabının son hikâyesi olan İç

Oğuz Dış Oğuz âsi olup Beyrek 'in öldüğü destanda, Kazan'a asi olmuş ve Beyrek'i öldürmüştür. Aruz, destanda Oğuz içerisindeki kıskançlık mücadelesini de simgeler.

Bir diğer olay Sarı Çoban'ın bu olaydan sonra metin içerisinde yer almamasıdır. Sarı Çoban destanda cezasını çekmez peri kızının *Amma Oğuzun başına felâket getirdin* cümlesinde bahsedildiği gibi, Oğuz felakete uğrar. Pehlivan (2015) belirttiği gibi: “Bunun sebebi, destanın konuyu bir kişinin suçu gibi değil de Oğuz kavminin kabahati olarak görmesidir. Sonuçta Sarı Çoban, Oğuz göçünün başını çeken kişidir. Bu iş ehil olmayan birisine verilemeyecek kadar önemli, hatta kutsal bir vazife olmalıdır” (s.139). Burada konar göçer toplum için göç olayında vurgulanan kutsal durumu görmekteyiz. Sarı Çoban kutsal olana peri kızına müdahale etmekle kalmamış, kutsal kabul edilen göç olayını da felakete uğratmıştır. Göçün işin ehli olmayan bir çobana verilmesinden dolayı, kolektif düşünce üzerine hayatını devam ettiren tüm Oğuzlar bu felakete ortak olmuşlardır.

Aruz tarafından obaya getirilen Tepegöz, burada üç defa farklı annenin sütünü emmiş, ilk süt annenin sütünü, ikinci süt annenin kanını ve son süt annenin canını almıştır. Burada Alxel Olrik'in halk anlatılarında kullandığı Epik Yasaları içerisinde ki Yenileme Kural'ını görmekteyiz.

Daha sonrasında oğlanların kulağını, ellerini yiyen Tepegöz oba tarafından babası Aruz'a şikâyet edilir. Aruz Tepegöz'e şiddet uygular ve evden kovar. “Oğlancıkların kiminin burnunu, kiminin kulağını yemeğe başladı. Sözü kisası, orda bunun yüzünden pek incindiler, başa çıkamadılar. Aruza yakınıp ağlaştılar. Aruz Tepegözü döğdü, söğdü, yasak eyledi. Tepegöz eslemedi sonunda onu koğdu” (Gökyay, 1980, s.170).

Burada Tepegöz 'ünde Basat gibi medeni alemde toplumsallaşamadığını ve bunun sonucunda şiddete maruz kaldığı görülmektedir. “Dikkat edilirse tüm bu sosyalleşme sürecinde periden bahis yoktur. Peri, ancak Tepegöz 'ün toplum dışına itildiği an, ona yardıma gelir ve oğlunun parmağına, onu ok ve kılıçtan koruyacak olan bir yüzük takar” (Pehlivan, 2015, s.140).

Tepegöz toplumsallaşamadığı için eşkıya olur, Oğuzları yenilgiye uğratır, insan eti yemeye başlar, Oğuz yiğitlerinin çoğunu öldürür, bunların içinde Basat'ın kardeşi Kıyan Selçuk'ta vardır. Oğuzlar yedi defa Tepegöz 'den kaçmaya çalışır, gene de başarılı olamazlar. Bunun üzerine Dede Korkut'un Tepegöz ile konuşmasını isterler, Dede Korkut Tepegöz ile konuşur.

Geldi selam verdi: Oğul Tepegöz, Oğuzlar elinde halsiz düştü, bunaldı. Ayağının toprağına beni yolladılar, sana kesim verelim, dediler, dedi. Tepegöz: Günde altmış adam verin yemeğe, dedi. Dede Korkut: Böyle olursa sen adam komaz, tüketirsin, dedi. Ama günde iki adamla beş yüz koyun verelim, dedi. Dede Korkut böyle deyince Tepegöz: Hoş, öyle olsun! Bir de bana iki adam verin, yemeğimi benim pişirsin, ben yiyeyim, dedi” (Gökyay, 1980, s.171-172).

Metin içerisinde yer alan bu bölümde üç önemli ayrıntı mevcuttur. Birinci ayrıntı, Dede Korkut’un mitik düzlemde gaipten türlü haber söyleme özelliğine karşılık, Tepegöz ’ün Oğuzlara karşı bir felakete sebep vereceğini neden söylemediği ya da buna müdahale etmediğidir. İkinci önemli ayrıntı ise Tepegöz’ün Oğuzda yalnızca Dede Korkut ile konuşmayı kabul etmesidir. Mitik gücü simgeleyen Tepegöz’e karşı gene bir başka mitin gücü simgeleyen ve Oğuzun ak sakallısı olan Dede Korkut seçilmiştir. Bu önemli ayrıntı ile ilgili Aliyev (2018) “Böylece Tepegöz ile gerçek Oğuz insanı konuşmadığı gibi ona Oğuz yiğidi de galip gelemmez. Çünkü gerçek ile mitik unsurların birleştiği noktada duran Tepegöz ile özünde gerçeği ve miti yaşatan Dede Korkut anlaşabiliyorsa, ona galip gelmek isteyen yiğit de özünde gerçek ile miti birlikte yaşatan bir karakter olmalıdır” yorumunu yapmaktadır. (s.132). Üçüncü önemli ayrıntı ise, Tepegöz’ün yemeklerini pişirmesi için yanına yardımcı adamlar istemesidir. “Pişirmek ile çiğ yemek oldukça önemli bir kategoridir. İnsan besinini dönüştürür bu da pişirmekle elde edilir. Levi-Strauss üç tipten bahsetmektedir: Çiğ, pişmiş ve çürümüş. Çiğ doğal, pişmiş ise kültürel” (Özbudun, Şafak, Altuntek’ten aktaran Pehlivan 2015, s.141). Çiğ insan eti yiyen Tepegöz’ün yemeklerini pişirerek beslenmesi Tepegöz’ün bu geçiş aşamasında bir nebze olsun medenileştiğini göstermektedir.

2.9.1.3. Eylemler Dizisi

Kapak Kan adında bir kişinin iki oğlu ölüp sıra üçüncü oğluna gelince, eşi bu durum karşısında feryat edip ağlamaya başlar. Basat’ın savaştan döndüğünü haber alan annesi Basat’tan bir esir istemek için yanına gider. Basat’a övgü dolu sözler söyleyerek metnin bu bölümüne kadar yaşanan tüm olayları anlatır. Basat bu durum karşısında üzülür ve kardeşi için soylar. Burada önemli bir ayrıntı vardır. Basat, Oğuzların başına gelen olaylara değil, kardeşi Kıyan Selçuk’un ölümüne üzülmemektedir. Daha sonra kadına bir esir vererek babasının ve annesinin yanına gider. Basat’ın dönüşünün şerefine düzenlenen şölen sonra Tepegöz ile savaşmak fikrini beylere söyler. Kazan Han, Tepegöz karşısında düştüğü zor durumu anlatarak Basat’ı bu düşüncesinden vazgeçirmek ister. Aynı şekilde babası Aruz’da Basat’ı vazgeçirmeye çalışır. Buna karşın Basat kararını bildirerek Salahana Kayasına gider.

2.9.1.4. Dengeleyici Süreç

Burada Tepegöz 'ün yüzüstü yatarak güneşlendiği gören Basat, ona bir ok fırlatır, fakat ok yere düşer. Tepegöz bunu bir sinek zanneder. Daha sonra bir ok daha fırlatır, bu sefer ok Tepegöz 'ün önüne düşer ve Tepegöz alaycı bir dille gülerek *Oğuzdan yine bize turfanda bir kuzu geldi* der. Alaycı bir dille söylenen bu söz anlatıcının Tepegöz'ün güçlülüğünü ortaya koymak için söylediği sözdür. Basat'ı hemen yakalayarak çizmesinin içine koyar, Yünlü Koca ve Yapagıl Koca'ya ikinci vaktinde pişirmelerini söyler ve uykusuna devam eder. Basat yanında taşıdığı hançer yardımıyla çizmeyi yarar ve içinden çıkar. Yünlü Koca ve Yapagıl Koca'ya Tepegöz'ü nasıl öldürebileceğini sorar. Onlarda bilmediklerini, yalnız gözünde et olduğunu söylerler. Basat bunun üzerine şişi ocakta kızdırmalarını söyler. Hz. Muhammed'e salavat getirerek, kızgın şişi Tepegöz'ün gözüne saplar, Tepegöz'ün acıdan feryat figan bağırması sonucu mağaraya düşer. Bundan sonra Basat ve Tepegöz arasında tekrarlanan mücadeleler başlar. Burada dikkat çeken bir detay, şişin kızgın ateşte kızdırılmasıdır. Pehlivan (2015)'in belirttiği üzere “Tepegöz'ün kör edilmesinde üç unsurun yan yana kullanıldığı görülmektedir. Demir şiş, ateş ve salavat. Demir-çelik kötü ruhlara karşı kullanılan maddelerdir. Salavat, muhtemelen metnin İslamileşme sürecinden sonra dahil edilmiş bir öğedir” (s. 143).

Tepegöz gözünün acısından bağırarak mağaranın kapısına yönelir ve ayaklarıyla mağaranın geçişini kapatır. Tepegöz burada Alxel Olric'in halk anlatılarında kullandığı epik yasalarında yer alan yenileme kuralına dayanan hilelere başvurur. Her defasında *Oğlan kurtuldun mu?* diye seslenen Tepegöz'e Basat, *Tanrım kurtardı* yanıtını verir.

Tepegöz kurtulamayacağını anlayınca bir soylama söyler ve pişman olduğunu anlatarak kendisinin kim olduğunu sorar. Basat:

Kalkıp meydana çıktığımda yerim Gün ortaç

Karanlık gece içinde yol sapıtsam umudum Allah!

Yüce sancak taşıyan alpımız Salur oğlu Kazan!

Atamın adını sorarsan kaba ağaç!

Anamın adını dersin kağan aslan!

Benim adım sorarsan Aruz oğlu Basattır

cevabını verir (Gökyay, 1980, s. 179). Tepegöz bunun üzerine Basat'a kardeşi olduğunu ve onu öldürmemesini söyler. Soylama 'da önemli olan ayrıntı “*Atamın adını sorarsan kaba*

ağaç! Anamın adını dersin kağan aslan! ifadeleridir. Basat, Oğuz Kağan Destanında yer alan Oğuz'un kozmik özellikleri gibi şeceresini sayar. Basat burada yarı kozmik yarı insani özellikler taşımaktadır.

2.9.1.5. Bitiş Bölümü

Basat, Tepegöz'ün yalvarışlarını dinlemez ve onu öldürür, kılıcıyla başını keser. Yünlü Koca ve Yapagıl Koca'ya Oğuza haber vermelerini söyler. Oğuz yiğitleri bu haberi alınca Salahana Kayasına gelir. Tepegöz'ün kopmuş başını gören Dede Korkut Basat'a dua eder. Tepegöz'ün başının kopmasının metin içerisinde mitik bir anlam taşımaktadır. Abdulla (2015)'in belirttiği şekilde: “Başın bedenden ayrılması kâinattaki düzensizliği düzene getirmenin işareti olabilir, bu şekilde sema topraktan, gökyüzü yeryüzünden ayrılabilir, neticede Oğuz'da düzen teşekkül eder” (s.261).

Destan Dede Korkut'un: “Erlikte kardaşının kanını aldın! Kalabalık Oğuz beylerini bundan kurtardın! Kadir Allah yüzünü ak etsin, Basat” sözleri ile birlikte Hz. Muhammed'e şefaata talebiyle biter. (Gökyay, 1980, s.182).

Dede Korkut'un her destanın sonunda yapmış olduğu soylama kuralsızlıktan kurala geçişte düzeni ifade etmektedir. “Kurala çağrı; formal olarak düzene ve medenî muhite çağrı olduğu gibi anormalliğin, potansiyel şekilde mevcut olan ve yaşamaya can atan kaotik başlangıcın da inkârıydı” (Abdulla, 2015, s.52). Bayat (2018)'e göre: “Bu ritüel seciyeli epik klişede ozanın, Oğuzları gelecek belalara karşı savunmaya hazırlamak, daha zor sınavlardan başarıyla çıkmaları gibi bir görevi de üstlenmiş olduğu görülmektedir” (s.92).

2.9.2. Kozmik Düşünce Dede Korkut ve Basat

Aruz Koca'nın oğlu olarak dünyaya gelen ve bir göç esnasında kaybolarak aslanlar tarafından büyütülen Basat, Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan alp tipi Oğuz yiğitleri arasında kozmik özellikleri olan tek kahramandır. Bu kozmik gücünü babası Aruz'dan değil, tabiatı simgeleyen aslanlar tarafından alır. Zaten Dede Korkut tarafından verilen adı da atları basması anlamına gelen Bas+at kelimesinden gelmektedir. Abdulla (2015)'e göre Basat “Dede Korkut Kitabı'nın en enformatik (bilgilendirici) tipidir. Bünyesinde çok büyük anlamlar gizleyen bir tiptir. Bir Basat'ın üzerinde bile Oğuz toplumunun geçtiği değişik gelişme aşamalarını izlemek mümkündür” (s.259). Basat, kozmik özelliklerini Tepegöz'e şeceresini söylerken şöyle sıralar:

“Atamın adını sorarsan kaba ağaç!

Anamın adını dersin kağan aslan!

Benim adım sorarsan Aruz oğlu Basattır” (Gökyay, 1980, s.179).

Basat tıpkı Oğuz Kağan Destanında yer alan Oğuz’un kozmik özellikleri gibi, bir yönüyle tabiata bağlıdır. Fakat bir yönüyle de medeni âleme kazandırılmıştır. “Basat, bilişsel ve eylemsel akti birleştirerek çözüm dizgeleri oluşturan, bunları ard arda uygulayan yüzü tamamen bu dünyaya dönük böylesi bir Alp-bilge tipidir” (Korkmaz, 2000, s.267).

Bu toplumsal değişimde tabiat kaosu ve düzensizliği simgelediği için, tabiata dönüş kesin sınırlarıyla reddedilmektedir. Basat, tabiat unsurları tarafından büyütülüp Oğuzda toplumsallaşmadığında, yani medeni âleme aitlik duygusu hissedemediğinde, kozmik gücü simgeleyen Dede Korkut tarafından ad alır bu sayede mitik düşünce onu kuralsızlıktan kurula döndürmüş olur. Basat, bu devreden itibaren içinde taşımış olduğu alp tipi misyonu ile hareket ederek, medeni âlemin kozmik gücüne sahip bir tipi olmuştur. Korkmaz (2016)’un belirttiği üzere “Basat, yüce birey arketipinin simgesi bilge tipi ile daha çok eylem ve hareket akdi ile var olan alp tipinin kesiştiği, senteze doğru yöneldiği ilk karakterdir” (s.19).

Bu aşamaya gelmesinde mitik düşüncenin simgesi olan Dede Korkut’un etkisi vardır. Kutsala Müdahale bölümünde bahsedildiği üzere, gaipten türlü haberleri söyleme özelliğine sahip olan Dede Korkut, Tepegöz’ün Oğuzlara karşı bir felakete sebep olacağını bilmesine rağmen duruma müdahale etmemiştir. Dede Korkut alp tipinin kaba kuvvetle bu değişime ayak uyduramayacağını bilmekte ve kendine ait olan kozmik gücü, kozmik gücü elinde barındıran ama bu gücünü medeni âlem yolunda kullanamayan Basat’a ad vererek toplumun devamını sağlamak açısından istedik şekilde dönüştürmüştür. Korkmaz (2016)’a göre “Basat, Tepegöz ile karşılaşabilmesi ve onu alt edebilmesi için yüce birey arketipi ile temasa geçmek ve onu içermek zorunda idi. Zira eskinin ideal tipi olan alp, artık değişen dünyaya ayak uyduramamakta ve sorunlara çözüm getirememektedir” (s.20).

Metin içerisinde yer alan toplumsal değişim ve toplumun hayat standartlarını şekillendiren alp tipinin bu değişim karşısında ağır ağır dejenere olmaya yüz tutması, verilen örneklerle okuyucuya sunulmaktadır. Örneğin Kazan Han, Basat’ı Tepegöz’le mücadele etmeme konusunda ikna etmeye çalışırken bir yandan da alp tipinin yiğitlik ve galebe çalma özelliğini de yavaş yavaş kaybettiğini aktarmaktadır. Kaldı ki Kazan Han, Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan en güçlü bey olarak saygın bir konumda bulunmaktadır.

Mehmet Kaplan “Türk Edebiyatında Tip Tahlilleri” isimli çalışmasında bu değişimi şu şekilde açıklamaktadır:

Bu toplumu bir bütün olarak, sürekli harekete sevk eden muayyen bir gaye yoktur. Savaşlar, küçük çatışmalardan ibarettir. Hücuma geçenler, ekseriya kâfirlerdir. Oğuzlar, esirlerini ve mallarını geri almak için mücadele ederler. Hareketlerin küçük, münferit maceralardan ibaret kalışı, düşmanın kuvvetliliği ile ilgili olduğu gibi toplumu sürükleyen müşterek bir inancın bulunmayışı, örf ve adetlerin bozulması ile de yakından ilgilidir (Kaplan, 2011, s.57).

Oğuzdaki tüm Alplerin Tepegöz karşısında yenilgiye uğraması bu değişim sürecinde yalnız yiğitlik ve kaba kuvvet üzerinden artık sorunların aşılamayacağını, bunun yanında başka bir güce ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Basat’ın kozmik gücü elinde bulunduran Dede Korkut üzerinden medenileşmesi, kaotik düşünceyi yıkması için yeterli olmayabilir. Onun bu süreçte aklını da kullanabilmesi gerekmektedir. Basat’ı diğer Dede Korkut Alplerinden ayıran özellik, yalnız yiğit olması değil, aklını da kullanıyor olabilmesidir. Tepegöz’ü yalnızca güce dayanarak yok etmek istemez. Gerektiğinde soru sorar “Bre kocalar, bunun ölümü nedendir? dedi. Bilmeyiz ama gözünden başka yerde et yoktur, dediler” (Gökyay, 1980, s.176). Bu şekilde imtihanlardan aklını kullanarak geçer.

“Amaca ulaşmaktaki kararlılığını da verdiği mücadeleyle ortaya koyar, önce Tepegöz’ün edünün yarıp çıkar, ama mağaradan kaçmaz. Kızgın şışı Tepegöz’ün gözüne sançıktan sonra kapıyı kesen Tepegöz’ün elinden, bir koçun derisini yüzüp altına girerek kurtulur. Sonraki mağara, kılıç ve kümbet deneyimlerini de başarır” (Korkmaz, 2016, s.23).

2.9.3. Kaotik Yapının Simgesi Tepegöz

Sarı Çoban’ın bir göç zamanı pınarbaşında peri kızına temas etmesi sonrası doğan Tepegöz, doğumundan ölümüne kadar içinde barındırmış olduğu kaotik özellikler ile konar-göçer Oğuzların hayatını olumsuz yönde etkilemiş ve onları zor durumda bırakmıştır. Metnin Kutsala Müdahale bölümünde peri kızının: *Amma Oğuzun başına felaket getirdin* cümlesi Tepegöz’ün ileride Oğuz toplumuna vereceği zararın ifadesidir. Tepegöz alp tipinin dejenere olmaya başladığı bir dönemde, mitik düşüncenin kutsal olarak belirlediği dağda ve konar göçerin kutsal olarak gördüğü göç yolunda, Sarı Çoban’ın Türk destanlarına yabancı olan peri kızı tipine müdahalesi sonrası dünyaya gelmiş, Basat ile tabiatı simgelemesi açısından belli özellikleri benzeşen, ama medeni âleme uyum sağlama konusunda Basat ile farklılaşan kaotik bir tiptir. “Eski Yunanlıların Siklop efsanesini hatırlatan Tepegöz hikâyesi menşei ne olursa olsun, Oğuzların Tepegöz tarafından temsil edilen devce bir kuvvet karşısında zebun kaldıklarını anlatır” (Kaplan, 2011, s.56).

“Tepegöz destanın yapısında tek çirkin ve mitolojik düşman karakteridir. Onun adı kendisinden ve gözünden gelir. Dede Korkut’un Tepegöz’e ad vermesine gerek yoktur, çünkü doğuştan tek gözlü doğması ve farklı olması adını almasına yeterli olmuştur” (Aliyev, 2018, s.131).

Tepegöz, Dede Korkut ve Basat’tan sonra kozmik güce sahip olan üçüncü tiptir. Bu kozmik gücünü annesi peri kızından alır. Gerçek babası ise Sarı Çoban’dır. Tepegöz, tüm müdahalelere rağmen medenileşememiş ve kaosu simgeleyen tabiata geri dönmüştür. Tabiat daha önce de belirtildiği şekilde geriye dönüşün reddedildiği yerdir. Tepegöz’ün toplumun kabul etmediği bir birleşmeden sonra doğması, içerisinde kaotik özellikler barındırması, yalnız onun suçu olmayabilir. Sarı Çoban’ın kutsal olana müdahale etmesi aslında doğrudan, doğaya karşı işlenmiş bir suçtur ve Tepegöz bu suç sonrası dünyaya gelmiştir. Sarı Çoban “Yozlaşmış insanın zaafıyla, toplumsal değerleri hiçe sayıp ve insan olduğunu unutup ‘tama’ ile peri kızını ‘cima’ ederek, bir yandan, insanın, yeteneğiyle çevresini dünya yapma tercihini doğal çevrenin kirletilmesi biçiminde kullanırken, öte yandan, insanın kendi varlık alanına, doğaya karşı bir suç işlemiştir” (Tamay, 2009 s.167).

Doğum esnasından, harami olup dağa çıkana kadar şiddet görmüş, şiddet kaotik yapıyı da beraberinde getirmiştir. Tepegöz, Oğuzun hayata bakış açısında *Bizleşmeyenler* kategorisine dahil olmuştur. Kafasında tek gözü olan Tepegöz’ün, bir çocuk olarak Oğuz toplumunda nasıl görüldüğünü Pehlivan (2015) “Onunla oynamak isteyen oldu mu? Yoksa bir yaratık muamelesi mi gördü?” sorularını sorarak sorgulamaktadır (s.365).

Pehlivan (2015)’e göre Tepegöz, Oğuzun hayata bakış açısında *Bizleşmeyenler* kategorisine dahildir. Bunun yanı sıra çiğ et yeme alışkanlığından pişmiş et yeme alışkanlığına geçiş, Salahana mağarasında beslemiş olduğu koyunlara dair verilen bilgi Tepegöz’ün belli aşamalarda medenileştiğini de gösterebilir. Tepegöz’ün sürekli şiddete maruz kalması ve harami olarak dağa çıkmasından sonra peri annesinin yardımları, onun Oğuz toplumuna türlü zararlar vermesinin yolunu açmıştır. “Bu noktadan sonra o ‘dışarıdakiler’den biri olmuştur. O derece yabancılaşmıştır ki üvey kardeşi Kıyan Selçuk’u öldürmekten çekinmemiştir. Sanki üvey babası Aruz’u ve aslında dünyaya gelmemesi gereken bir varlık olarak, bu hatayla suçladığı tüm Oğuz toplumunu cezalandırmaktadır” (Pehlivan, 2015, s.366).

Tepegöz’ün Oğuz yurdunda ki yeri ve destanın kendi zihniyeti ile işleyişi hakkında, Aliyev (2018) “Tepegöz hem kendi düşmanlığı hem de Basat’a mağlubiyeti ile Oğuz yurdunun gücünü temsil eder. Çünkü Tepegöz’ün simasında en büyük düşman, Basat’ın simasında ise

Tepegöz'ü yenen en güçlü kahraman Oğuz yurdundandır. Dede Korkut destanında Oğuz tefekkürü Oğuz'dan başkasını kabul etmez" yorumunu yapmaktadır (s.136).

Fiziksel özelliğinin yanısıra, destanın kendi mantığı çerçevesinde Tepegöz'ün neden tek gözü olduğunu, Abdulla (2015) "Tepegöz'ün bir değil, iki gözü olduğunu kabul edelim. Eğer böyle olsaydı Basat onu önce yaralayıp sonra da öldürebilir miydi? Kesinlikle hayır. Çünkü Basat'ın ancak bir darbe indirebilecek vakti ve fırsatı vardır" düşünceleri ile sorgulamaktadır (s.338). Buna göre, insanın ikinci darbeyi indirme zamanının zorluğundan dolayı, mitik düşüncenin Tepegöz'ü tek gözlü olarak anlatıda işlediği söylenebilir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmaya desteklemek amacıyla çeşitli literatür taramaları yapılmıştır. Çalışmanın disiplinlerarası bir çalışma olması sebebiyle başlık iki bölümde ele alınmıştır. Buna göre; birinci bölümde “Görsel Sanatlar Eğitimi ile İlgili Araştırmalar”, ikinci bölümde ise “Dede Korkut Kitabı ve Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Destan ile İlgili Araştırmalar” hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Çocuğun İmgelem Gücünü Arttıracak Yaklaşım ve Yöntemler Kapsamında Yapılmış Olan İlgili Araştırmalar

Çalışmanın birinci bölümü için ana kaynak olarak Artut (2010)’un editörü olduğu Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri adlı çalışma temel alınmıştır. Artut (2010)’un editörü olduğu çalışma altı bölüme ayrılmaktadır. Çalışmanın konusuna uygun olarak yararlanılan bölümler birinci bölüm olan Sanat Öğretimi Yöntemine Giriş, ikinci bölüm olan Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi, beşinci bölüm olan Sanat Eğitiminde Motivasyon, Sanat Eğitiminde Kopya ve Taklit Görsel Sanatlarda Teknik Yöntemler bölümüdür. Artut (2010)’un editörü ve birinci bölümün yazarı olduğu başlıkta, sanat eğitiminin tanımı ve kapsamı, sanat eğitiminin özel öğretim programları içerisindeki yeri ve sanat eğitiminin disiplinlerarası ilişkideki yeri hakkında bilgi verilmektedir.

Artut ’un editörü olduğu Yolcu (2010)’un Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi başlığı ile ele aldığı ikinci bölümde Yolcu, yaratıcılık kavramının tanımı, yaratıcılığın görsel sanatlar eğitimindeki gerekliliği üzerinde durmakta ve çeşitli alıntılar ile yaratıcı düşüncenin karakteristiği hakkında bilgi vermektedir. Sanatsal yaratıcılık hakkında görüşlerini ifade etmektedir.

Artut 'un editörü olduğu Yılmaz (2010)'un Sanat Eğitiminde Motivasyon, Sanat Eğitiminde Kopya ve Taklit Görsel Sanatlarda Teknik Yöntemler başlığı ile kaleme aldığı beşinci bölümde Yılmaz, sanat eğitiminde motivasyonun önemi, sanat eğitiminde motivasyonun sağlanması, sanat eğitiminde kopya ve taklit, görsel sanatlarda teknik yöntemler ve görsel sanat etkinliklerinde disiplinlerarası yaklaşım hakkında bilgi vermektedir. Yılmaz (2010)'un görsel sanat etkinliklerinde disiplinlerarası yaklaşım düşüncesi üzerinden, çalışmanın konusu olan Basat'ın Tepegöz' öldürdüğü destan ile bir çıkarımda bulunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yararlanılan bir diğer kaynak Artut (2009)'un Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri isimli kitabıdır. Çalışmayı desteklemesi açısından Artut (2009)'un Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri isimli kitabından, sanatın tanımı, sanatın türleri, sanatın amacı ve işlevi, görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşmak için gerekli ilkeler, yaratıcılık kavramı, eleştirel düşünce, yaratıcı kişilik özellikleri, ilköğretimde sanat eğitimi ve disiplinlerarasılık kavramının görsel sanatlar eğitimindeki tarihi süreci, ocuk resminde çocuğun çizgisel gelişimi konusunda çeşitli alıntılamalara gidilmiştir.

Boydaş (2004)'n kaleme aldığı Sanat Eleştirisine Giriş isimli çalışma, 7 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alınarak birinci bölüm olan Sanatın Anlam ve Gayesi ile ikinci bölüm olan Sanat Programında Nitelik isimli bölümlerden sanatın tanımı, sanatın sınıflandırılması, yansıtmacı, anlatımcı ve dışavurumcu sanatın tanımları hakkında alıntılama yapılmıştır.

Balcı (2016)'nın Kuramsal Estetik isimli kitabından, çalışmanın anlaşılabilmesi adına sanatın tanımı, sanatın sınıflandırılması ve görsel sanatlar eğitiminde yaratıcılık başlıklarında çeşitli alıntılama yapılmıştır.

Özsoy (2007)'nin Görsel Sanatlar Eğitimi isimli kitabı 11 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alınarak birinci bölüm olan Görsel Sanatlar Eğitiminde Tanımlar, Kavramlar ve Yanılığlar ile ikinci bölüm olan Görsel Sanatlar ve Eğitim başlıklarından sanatın tanımı, sanatın sınıflandırılması ve görsel sanat eserlerinin yaratıcılığa katkısı konusunda çeşitli alıntılamar yapılmıştır.

Erinç (1995)'in Kültür Sanat Sanat Kültür isimli çalışması, kültür ve sanata özgü tanım ve ilişkileri ele almaktadır. Çalışmanın anlaşılabilirliğinin arttırılması için sanatın sınıflandırılması ve yaratıcı düşüncenin ortaya çıkması için gerekli olan özgü ortam hakkında ek alıntılamar yapılmıştır.

Erinç (2004)'ün Sanat Psikolojisi 'ne Giriş isimli kitabı, sanatın ve sanat yapıtlarının kişilik oluşumundaki rolünü irdelemektedir. Sanatın psikolojik tanımı hakkında ek alıntı yapılmıştır.

San (1977)'nin Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık isimli kitabı sanatsal yaratımda rol oynayan zihinsel süreçlerin ve duygusal yanların incelenmesini konu almaktadır. Çalışmanın anlaşılabilirliğine katkı sağlaması açısından görsel sanatlar eğitiminin amaçları ve sanatsal yaratıcılık tanımı hakkında alıntılar yapılmıştır.

San (2008)'in Sanat ve Eğitim isimli kitabı yaratıcılık, temel sanat kuramları, sanat eleştirisi hakkında bilgiler vermektedir. Çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde sanatın sınıflandırılması ve sanatsal yaratıcılık hakkında ek alıntılar verilmiştir.

San (2017)'nin makale ve bildirilerini içine alan Çocuk ve Sanat isimli kitabı çocuk resmi ve çocuğun sanatsal yaratıcılığı hakkında bilgiler vermektedir. Çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde çocuğun zihinsel gelişim sürecinde içerisinde sanatın önemi hakkında alıntılar yapılmıştır.

Özkartal (2009)'un “İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Dede Korkut Destanı'nın Millî Değerlerin Kazanılmasına Etkisi” isimli doktora tezi, Dede Korkut Kitabı üzerinden Türk destanlarında geçen millî değerlerinin kazanılmasına ilişkin özelliklerin, nicel yöntem ile 6. sınıf öğrencilerine uygulanmasını ele alan bir araştırmadır. Çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde problem durumunun tespiti ve görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarasılığın öneminin anlaşılması hakkında alıntılar yapılmıştır.

Ayaydın (2015)'in Çoklu Zekâ Tabanlı Görsel Sanatlar Eğitimi isimli kitabı, görsel sanatlar eğitiminde çoklu zekâ kuramı ve görsel sanatlar eğitiminin genel özellikleri hakkında çeşitli bilgiler vermektedir. Görsel Sanatlar Dersinin Temel İlke ve Amaçları başlığının daha iyi anlaşılabilmesi için kitaptan ek alıntılar yapılmıştır.

Kehnemuyi (1993)'ün Çocuğun Görsel Sanatlar Eğitimi isimli kitabı, çocuğun sanatsal yaratıcılığı, zihinsel gelişim süreçleri ve çocuk resimlerinde kullanılan teknikler hakkında bilgiler vermektedir. Çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde çocuğun çizgisel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir.

MEB (2018)'in Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı müfredat içeriği ilköğretim ve ortaokul branşlarını içine alarak hazırlanmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı MEB Öğretim programlarının genel amaçları, perspektifi, öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, görsel sanatlar dersi öğretim programının özel amaçları, alana

özgü beceriler, öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, görsel sanatlar dersi öğretim programının yapısı ve ilkokul ile ortaokuldaki tüm sınıfların kazanım tablolarını içermektedir. Çalışmanın anlaşılabilirliğine katkı sağlamak ve sınırlılıklarını belirlemek açısından, Görsel sanatlar dersinin temel ilke ve amaçları, program yapısı ve özellikleri, görsel sanatlar dersinin kazanımları, görsel sanatlar dersinin disiplinlerarası çalışmalar ile ilişkisi ve çalışmanın sınırlılıklarda 6. Sınıf öğrencilerinin belirlenme sebebi hakkında çeşitli alıntılar yapılmıştır.

Read (1981)'in Sanat ve Toplum isimli kitabı sanat toplum ilişkisi, insanlık tarihinden başlayarak her alanda sanatın yansımalarını ele almaktadır. Sanatın anlatım ve bilgi tarzı özelliği konusunda ek alıntılama yapılmıştır.

Read (2014)'ün Sanatın Anlamı isimli kitabı, sanatın anlamı, sanat eserinin insan ruhu üzerindeki etkisi, sanat ilke ve elemanlarının sanat eserini oluşturma sürecine yaptıkları etki ile sanat tarihi hakkında bilgiler vermektedir. Sanatı tanımlı üzerine ek alıntılama yapılmıştır.

Cevat Çapan'ın çevirmeni olduğu Fischer (2017)'nin Sanatın Gerekliliği isimli taşıyan kitabı sanatın görevi, sanatın başlangıcı, sanat ve kapitalizm, öz ve biçim, gerçekliğin yitirilmesi ve bulunması başlıklarını içeren 5 bölümden oluşmaktadır. Sanatın İşlevi başlığının daha iyi anlaşılabilmesi için Fischer'ın sanat görüşleri hakkında alıntılama yapılmıştır.

Bigalı (1999)'un Resim Sanatı isimli kitabı, 14 bölümden oluşmaktadır. Sanat, tabiat, insan ilişkisi, sanat ilke ve elemanları, sanatsal teknikler ve sanat tarihi hakkında bilgi vermektedir. Kitaptan sanatın tanımlı hakkında ek alıntılama yapılmıştır.

Çalışmanın problem durumunun tespitinde tabiat ve sanat ilişkisinin açıklanması amacıyla Berk (1968)'in Resim Bilgisi kitabından ek alıntılama yapılmıştır.

Çalışmanın anlaşılabilirliğinin arttırılması için çeşitli tezlerden ek alıntılar yapılmıştır.

Öncü (1989)'un Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ve Wartegg-Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7 -11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılığa ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi isimli doktora tezinden, yaratıcı yetenek ve yaratıcı yetenek ile bağımsız düşünce arasındaki ilişki hakkında ek alıntı yapılmıştır.

Demirkale (2015)'in Görsel Sanatlar Dersinin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Katkısının İncelenmesi isimli yüksek lisans tezinden sanat eğitiminin amaçları konusunda ek alıntı yapılmıştır.

Özeskici (2014)'ün Çizgi Filmlerin Görsel Sanatlar Dersi Açısından Önemi Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri isimli yüksek lisans tezinden, görsel sanatlar nedir? başlığında ek alıntılama yapılmıştır.

Gürbüz (2014)'ün Yaratıcılık ve Yenilik isimli yüksek lisans tezinden yaratıcılığın özellikleri hakkında ek alıntı yapılmıştır.

Oğuzkan (2000)'in Yerli Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı isimli kitabından, yaratıcılık sürecinde sözlü kaynakların kullanımının nemi hakkında ek alıntı yapılmıştır.

Kırıçoğlu (2009)'un Sanat, Kültür, Yaratıcılık isimli kitabından disiplinlerarasılık kavramının görsel sanatlar eğitimindeki tarihi hakkında ek alıntı yapılmıştır.

Çalışmada yer alan kavram ve tanımların daha iyi anlaşılabilmesi için sözlüklerden yararlanılmıştır. Başta TDK Türkçe sözlük olmak üzere <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ve Çağbayır, Y. (2017). “Yaratıcılık” kavramı taranmıştır.

Çalışmanın genel çerçevesinin anlaşılabilmesi için “Giriş” bölümünde çeşitli alıntılar yapılmıştır. Aykut (2006)'nın Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler makalesinden görsel sanatlar eğitiminde değişen paradigmlar ve yeni yaklaşımlar üzerine alıntı yapılmıştır.

Duman, B., & Aybek, B. (2003)'ün Süreç Temelli ve Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması isimli makalesinden, eğitimde yenileşme düşüncesi ve disiplinlerarasılık hakkında alıntılama yapılmıştır.

Taşdemir (2011)'in İlköğretim Müfredatında Fen ve Dil Temelli Derslerin Disiplinlerarası Yaklaşımla İncelenmesi makalesinden, disiplinlerarasılık kavramı üzerine alıntı yapılmıştır.

İpşirlioğlu (2010)'un Resimde Müziğin Etkisi isimli kitabından, sanat dallarının etki alanları ve birbirlerini etkileme süreci hakkında alıntı yapılmıştır.

Hatıplı (2016)'nın Ekonomik Boyutuyla Görsel Kültür ve Kültür Endüstrisi isimli kitabı, kültürün ekonomik düzlem üzerinden nasıl sunulduğu ve görselin bu sunum aşamasındaki yeri hakkında bilgi vermektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde yer alan tartışmada ortaya konulan düşüncenin daha iyi anlaşılabilmesi için ek alıntılama yapılmıştır.

Çevirisini Nihat Ülner'in yaptığı Adorno, T W. (2013)'ün Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi isimli kitabı, kültürün bir meta malzemesine dönüştürülerek endüstrileşme yoluyla standartlaştırıldığını ve ne şekillerde sunulduğunu irdelemektedir. Çalışmanın sonuç

bölümünde yer alan tartışmada ortaya konulan düşüncenin daha iyi anlaşılabilmesi için ek alıntılama yapılmıştır.

Büyüköztürk (2015)'in Bilimsel Araştırma Yöntemleri isimli kitabı, sosyal bilimler alanında bilimsel araştırma yöntemlerinin temelleri üzerine bilgi vermektedir. Kitap 7 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın “Yöntem” bölümünün anlaşılabilmesi için “Araştırma Modeli” başlığında deneysel araştırmanın genel özellikleri, deneysel araştırmada bağımlı değişken ve “Verilerin Toplanması” başlığında seçkisiz yöntemin özellikleri hakkında alıntılama yapılmıştır.

Erişti (2013)'ün yazarı olduğu Adile Aşkın Kurt'un editörlüğünü yaptığı Bilimsel Araştırma Yöntemleri isimli kitap, bilimsel araştırma yöntemlerinin temelleri üzerine bilgi vermektedir. Kitap 8 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın Yöntem bölümünün anlaşılabilmesi için Araştırma Modeli başlığında nicel yöntemin özelliklerinin açıklanması hakkında ek alıntılama yapılmıştır.

3.2. Dede Korkut Kitabı ve Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destan ile İlgili Araştırmalar

Çalışmanın ikinci bölümü için ana kaynak olarak Ergin (2011)'in Dede Korkut Kitabı isimli çalışması temel alınmıştır. Ergin (2011)'in Dede Korkut Kitabı isimli çalışması Giriş, Metin ve Tıpkıbasım olarak üçe ayrılmaktadır. Çalışmanın sınırlılıklarına uygun olarak Metin ve Tıpkıbasım bölümleri inceleme konusu içerisine alınmamıştır. Çalışmanın inceleme sınırlılıklarına giren Giriş bölümünde Ergin (2011) Dede Korkut'un Adı, Dede Korkut Kitabının İçindekiler, Hikâyelerin Niteliği, Hikâyelerin Coğrafyası, Hikâyelerin Teşekkül ve Tespit Tarihi başlıkları ile Dede Korkut Hikâyelerin kapsamlı bilgisini sunmaktadır.

Çalışmada yararlanılan bir diğer başucu kaynağı Gökyay (1980)'in Dede Korkut Hikâyeleri isimli çalışmasıdır. Dede Korkut Hikâyeleri içerisinde verilen bilgiler ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni Gökyay (1980)'in çalışmasından aktarılmıştır. Metinlerin Gökyay (1980)'den aktarılmasının sebebi, bilim dünyası içerisinde çalışmanın metin çevirilerinin genel kabul görmüş olmasındandır.

Çalışmada yararlanılan kaynaklardan bir diğeri W.J Ong (2010)'un Sözlü ve Yazılı Kültür Sözlün Teknolojileşmesi isimli kitabıdır. Ong, Sözlü ve Yazılı Kültür isimli kitabında, birincil sözlü kültür dönemindeki iletişim dili üzerine bir çıkarımda bulunmaya çalışmakta ve birincil sözlü kültür dönemi'nin keşfedilmesi ve sözlü kültür ortamının aktarım ortamı

hakkında bilgi vermektedir. Sözlü Kültür'ün İcrası ve Homer Sorunu başlığında Dede Korkut Hikayelerin aktarıldığı mekân ve bağlamın daha iyi anlamlandırılması adına sözlü kültürün ortak icra ortamı ve Homeros meselesi üzerinden bilgi verilmeye çalışılmıştır. Sözlü Kültür'ün İcrası ve Homer Sorunu başlığında açıklanan Sözlü Formül Kuramı' nın özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için Oğuz (2012)'nin editörlüğünü yaptığı Türk Halk Edebiyatı El Kitabı isimli kitapta, Ekici (2012)'nin kaleme aldığı Sözlü Formül Kuramı ve Yöntemi başlıklı bölümden ek alıntılar yapılmıştır.

Çalışmada alıntılama yapılan bir başka kaynak Pehlivan (2015)'in Dede Korkut Kitabı'nda Yapı, İdeoloji ve Yaratım Dresden ve Vatikan Nüshalarının Mukayeseli Bir İncelemesi isimli kitabıdır. Pehlivan (2015)'in çalışması Dede Korkut Kitabı'nda Yapı, Dede Korkut Kitabında İdeoloji ve Dede Korkut Kitabı'nın Yaratım ve Aktarımı olarak üç başlık halinde incelenmektedir. Çalışmanın sınırlılıkları içerisinde Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan'ın kurgu aşamaları, kaos-kozmos merkezindeki zıtlıklar ve sözlü geleneğin aktarımı süreci ile ilgili alıntılar yapılmıştır.

Çalışmada bir başka alıntılanan çalışma Abdulla (2015)'in Mitten Yazıya veya Gizli Dede Korkut isimli kitabıdır. Abdulla (2015)'in çalışması Mitten Yazıya Yahut Sır İçinde Destan, Ana Varyantlara Doğru ve Metnin Semantik Boşlukları olarak üçe ayrılmaktadır. Kaos-kozmos (düzen-düzensizlik), geçmiş-hâl, tecrübesizlik-tecrübe ana varyantları üzerinden Dede Korkut, Basat ve Tepegöz'ün Oğuz toplumundaki konumları hakkında alıntılama yapılarak bilgi verilmiştir.

Çalışmada konuya katkı sağlamak amacıyla Bayat (2018)'in Mitten Tarihe Sözden Yazıya Dede Korkut Oğuznameleri isimli çalışmasında alıntılar yapılmıştır. Bayat (2018) çalışmasında 10 başlık halinde Dede Korkut Hikâyelerini incelemektedir. Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alınarak beşinci başlık olan Tanrıoğlundan Evliya'ya, Şamandan Ozana Korkut Ata başlığı üzerinden Dede Korkut'un Ozanlık İşlevi, altıncı bölüm olan Kitab-ı Dede Korkut'ta Epik Klişeler başlığı üzerinden klişelerin metnin yapısındaki rolü ve dokuzuncu başlık olan Kaos-Kozmos karşılaşması üzerinden ana varyantlar merkeze alınarak Basat ve Tepegöz'ün Oğuz toplumundaki konumları hakkında alıntılama yapılmıştır.

Korkmaz (2016)'nin editörlüğünü yaptığı Dede Korkut Okumaları isimli çalışmada gene kendisinin Korkmaz (2016)'nin editörü ve Arketipsel Sembolizm Açısından Dede Korkut Anlatılarındaki Yüce-Birey ve Alp-Tipi başlıklı çalışmasında Korkmaz, Oğuz toplumunda Jung'un Yüce Birey arketipi ışığında Dede Korkut'un konumu alp tipinin özellikleri ve

Basat'ın alp tipi üzerindeki konumu hakkında bilgi vermektedir. Çalışmanın sınırlılıkları gözetilerek verilen bilgiler çerçevesinde alıntılar yapılmıştır.

Aliyev (2018)'in Açık Kitap: Dede Korkut isimli çalışması Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan olay örgüsü, tema, motifler, şahsiyetler ve üslup ile ilgili çeşitli bilgiler sunmaktadır. Bu bilgiler göz önüne alınarak Dede Korkut Kitabında yer alan poetika kavramı, Tepegöz'ün Oğuzdaki konumu ve mitik gücü hakkında alıntılar yapılmıştır.

Kaplan (2011)'in Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri isimli kitabı Türk destanlarının genel özellikleri ve metinlerde geçen tip özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Dede Korkut Kitabı'nın genel özellikleri ve Dede Korkut Kitabında yer alan alp tipi hakkında alıntılar yapılmıştır.

Sheridan (2011)'in Millî Folklor dergisinde kaleme aldığı Türk Halk Şiirini Sözlü Formül Kuramı Bağlamında İncelemek isimli makalesi, halk şiiri incelemelerinde, sözlü formül kuramının kullanılması üzerine bilgiler vermektedir. Çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için Sözlü Formül Kuramı ile ilgili ek alıntı yapılmıştır.

Çalışmada yer alan kavram ve tanımların daha iyi anlaşılabilmesi için sözlüklerden yararlanılmıştır. Başta TDK Türkçe sözlük olmak üzere <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ve Çağbayır, Y. (2017). Destan, Çağbayır, Y. (2017). Hikâye tanımları için Ötüken Türkçe Sözlük, Destan tanımı için ek olarak Doğan, M. (2014). Doğan Büyük Türkçe Sözlük taranmıştır. Ek olarak Oğuz (2004)'ün Millî Folklor 16(62), 5-7 sayısında yer alan Destan tanımı ve eski Türk destanları isimli makalesinden destan tanımı alıntılanmıştır.

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninin daha iyi anlaşılabilmesi için sözlü kültürün icra ortamı ve Dede Korkut'un konumu hakkında ek alıntılar yapılmıştır. Oğuz (2012)'nin editörlüğünü yaptığı Türk Halk Edebiyatı El Kitabı isimli kitapta Aça (2012)'nin kaleme aldığı Türk Destanlarının Anlatıcıları başlıklı bölümde Aça, bakşı/şamanlar hakkında bilgi vermektedir.

Oğuz (2012)'nin editörlüğünü yaptığı Türk Halk Edebiyatı El Kitabı isimli kitapta Eker (2012)'nin kaleme aldığı Türk Sözel Kültürü ve Dede Korkut/ Korkut Ata başlıklı bölümde Eker, Dede Korkut'un ozanlık işlevi hakkında bilgiler vermektedir. Dede Korkut'un Oğuz toplumundaki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi için ek alıntı verilmiştir.

Akyüz (2011) Dünden Bugüne Türk Dünyası Destan Anlatıcıları isimli makalesinden yapılan alıntıda, destan anlatıcısının icra esnasında ki konumu ve icra ortamını etkileme özelliği hakkında bilgi vermektedir.

Çobanoğlu (2011)'in Türk Dünyası Epik Destan Geleneği isimli kitabından ozan kelimesinin anlamının daha iyi anlaşılabilmesi için alıntılama yapılmıştır.

Oğuz (1998)'in Dede Korkut Kitabı'nda Sosyal Çevrede Ozan isimli makalesinden 15.yüzyılda ozanların anlatı ortamları içerisindeki yeri hakkında alıntılama yapılmıştır.

Köprülü (2011)'in Türk Edebiyatı Tarihi isimli kitabından, çalışmaya yardımcı olması açısından ozan kavramı hakkında alıntılama yapılmıştır.

Çalışmada yardımcı olması bakımından ek alıntı olarak Yıldız (2009)'un Türk Destancılık Geleneği isimli makalesinden, Türk destan geleneğinde icra ortamları hakkında alıntılama yapılmıştır.

Çalışmada Oğuz toplumunun hayat şartlarının daha iyi anlaşılabilmesi için ek alıntılar yapılmıştır. Durmuş (2016)'nın Türk Kültürüne Giriş isimli kitabı Türk kültürünün genel hatlarını inceleyen 16 bölümden oluşmaktadır. Çalışma içerisinde Oğuz toplumunun göçer evli hayatında doğa unsurlarının etkisinin daha iyi anlaşılması için Durmuş (2016)'nın Türk alıntılar yapılmıştır.

Çalışmanın problem durumunun tespitinde, doğa kültür ilişkisinin irdelenmesi amacıyla Eagleton (2011)'in Kültür Yorumları kitabından ek alıntılama yapılmıştır.

Ögel (1979)'un Türk Kültürünün Gelişme Çağları isimli kitabı Türk tarihi ve kültürünün ana hatlarının ele alındığı 8 bölümden oluşmaktadır. 8'inci bölüm olan Türklerin Toplum Düzeni ve Gelişmesi bölümünden, eski Türklerdeki doğa üzerine şekil alan inanç pratikleri hakkında alıntılama yapılmıştır.

Can (2011)'in Homeros Destanları ile Dede Korkut Hikâyeleri Arasındaki Kurgu, Yapı Tip ve Tema Benzerlikleri isimli makalesi Dede Korkut ve Homeros anlatıları arasındaki benzerlikleri konu almaktadır. Çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi açısından Dede Korkut ve Homeros anlatıları arasındaki tarihsel ilişki ve ortak düşünce dünyası hakkında ek alıntılar yapılmıştır.

Tamay (2009)'un Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Anlatmasında Asalet, Güç ve Bilgelik Zaferi isimli makalesi, asalet, güç ve bilgelik kavramlarını merkeze alarak, destandaki yapısal kurguya yapmış oldukları katkıyı incelemektedir. Sarı Çoban'ın Tepegöz'ün toplumdaki kaotik yapıya ulaşmasında yapmış olduğu etki ve bu yolla doğaya karşı işlemiş olduğu suçun anlaşılabilmesi açısından ek alıntılama yapılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Nicel yöntem gözlem ile birlikte ölçüme dayalı olan ve objektif sonuçlar ortaya koyan bir yöntemdir. “Bireylerin toplumsal davranışlarını gözlem, deney ve test yoluyla nesnel bir şekilde ölçmek ve sayısal verilerle açıklamak olan nicel araştırma, olgu ve olayları gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan araştırma yaklaşımıdır” (Erişti, 2013, s.9).

Araştırmada deneysel araştırma deseni uygulanmıştır. "Deneysel araştırma bilimsel yöntemler içinde en kesin sonuçların elde edildiği araştırmalardır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra onların etkilerini inceler, bu tür bir araştırmanın sonuçlarının araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir" (Büyüköztürk, 2015, s.17). Bu araştırmada deneysel yöntemin seçilmesinin amacı Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanın öğrencilerin görsel yaratıcılıklarına olan etkisinde ölçülmesi üzerinedir. “Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmektir. Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak, bağımsız değişkeni manipüle etmek, dışsal değişkenleri kontrol altına almak durumundadır” (Büyüköztürk, 2015, s.195).

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evreni Ankara ilinde eğitim gören 6.sınıf öğrencileridir. Fakat araştırma alanının büyüklüğü, zaman ve ekonomik tasarruflar düşünüldüğünde ulaşılabilir evren olarak Ankara ile Çankaya ilçesinde eğitim gören 6.sınıf öğrencileri olarak planlanmış, örneklem ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çankaya ilçesi Maltepe Ortaokulunda eğitim gören 60 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

4.3. Verilerin Toplanması

Bilimsel araştırmalar sistematik bir biçimde toplanan çeşitli verilerin işlenmesi ile ulaşılan sonuçlardan oluşmaktadır. Bilimsel verilerin en önemli özelliği ölçülebilir oluşlarıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak deneysel araştırma deseni uygulanmıştır. Seçkisiz yöntem ile belirlenen iki grup deney ve kontrol grubu olarak oluşturulmuştur. Seçkisiz yöntem, Büyüköztürk (2015)’in ifade ettiği şekilde: “Evrenden örneğe eşit seçilme olasılığını tanımlayan seçkisiz seçimin ötesinde, bir deneye katılacak olan her bireyin deney ve kontrol koşullarının herhangi birine yerleştirilmesinde eşit olasılığa sahip olmasıdır” (s.197).

Deneysel araştırmalarda temel amaç değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini test etmektir. Deneysel araştırmalarda bağımsız değişkenler kontrol altına alınabilmektedir. Bağımlı değişken üzerindeki etkisi ölçülmektedir. “Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak bağımsız değişkeni manipüle etmek (değişimle), dışsal değişkenleri kontrol altına almak durumundadır” (Borg ve Gall’dan aktaran Büyüköztürk, 2015, s.195).

Verilerin toplanması sürecinde çalışmanın disiplinlerarası bir çalışma olduğu göz önüne alınarak, görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden, her iki disiplinin farklı ünitelerinin entegre edilmesi yoluna gidilmiştir. Birleştirilmiş sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi dersini çok yönlü kılan bir yöntemdir. Yöntem 1982 yılında ABD Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezinde içeriğini sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören bir sanat eğitimi yaklaşımını içermektedir. Bu yaklaşım çocuğun yalnız resim yaparak sanatsal bir uygulamayı hayata geçirmesine fırsat tanımaz, buna ek olarak çocuğun eleştirel düşünce anlayışınınsa gelişmesine ve geçmişten günümüze gelen kültürel deneyimleri de anlamalarına destek sağlayıcı nitelik taşır. Bu yol üzerinden öğrenciler yalnız resim yapmakla kalmayıp, sanatsal eserleri değerlendirebilen, sanatın kültürel ve toplumsal özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilen, insanoğlunun yüzyıllar boyunca deneyimini aktardığı tarih üzerinden, sanatın tarihini öğrenebilen bireyler haline gelirler. Birleştirilmiş sanat eğitimi ile birlikte çocuğun yaratıcı düşüncesi , farklı disiplinler hakkında edindiği bilgiler yoluyla sanatsal gelişimine katkı sağlamaktadır. Sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre; sanat tarihi, bir sanat eserinin, sanatçının ve sanat

eserinin ortaya konulduğu ortamın incelenme sürecidir. Estetik, doğadaki güzel kavramını değerlendiren, bir sanat eserinin neden değerli olduğunu anlamaya yönelik uygulamalar ortaya koyan anlayışı incelemektedir. Sanat eleştirisi, bağlam merkezli bakıldığında sanat eserinin oluştuğu sosyo kültürel ve tarihsel ortama ilişkin bilgilerin araştırılma sürecini kapsamaktadır. Sanatsal uygulama aşaması ise çocuğun atölye ortamı içerisinde bir ürün koyma sürecinde yapılan planlama, tasarım süreçlerini ve çocuğun çalışmaları yoluyla ürünlerini sunma sürecini ele almaktadır.

Araştırmada görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına uygulama için 6 sınıf görsel sanatlar eğitimi dersi için, Anadolu Tarihine Yolculuk (Anadolu uygarlıkları ve eserleri) ünitesi belirlenmiştir. Anadolu Tarihine Yolculuk ünitesinde yer alan hedef ve davranışlar bölümündeki *görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar* cümlesi ve değerler eğitimi bölümünde yer alan *vatanseverlik ve saygı değerleri üzerinde durulur. Sanatın, kültür mirasının yeni kuşaklara aktarımındaki etken rolü vurgulanmalıdır. Görsel sanatların özellikle mimari öğelerin tarih ve kültür mirasını oluşturduğu açıklanmalıdır* cümleleri merkeze alınarak, yukarıda belirtilen sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve sanatsal uygulamalar başlıklarında açıklanan süreç uygulanmaya çalışılmıştır. 6 sınıf halk kültürü dersi yıllık planında yer alan Sözlü Anlatımlar öğrenme alanı, Ünite IV. bilmece, tekerleme, masal ünitesi belirlenmiştir. Ünite IV'in kazanımlarında yer alan *derlediği, dinlediği, öğrendiği bir masalı anlatarak masal anlatma geleneğini tanıır* cümlesi ile *çevresindeki bilmece ve tekerlemeleri derleyerek bunların kültürel aktarım sürecindeki yerini fark eder* cümlesi araştırmanın entegrasyonu sağlanması adına ünitelerde verilen bilgileri oluşturmaktadır.

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni, öğrencinin imgesel resimleme becerisine etki etmesi ve kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin yukarıda verilen bilgiler ışığında birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden ilgili üniteler üzerinden yapılan entegrasyonun sağlanmasıyla uygulanmıştır.

Maltepe Ortaokulunda öğrenim gören 6-G sınıfındaki 30 öğrenci deney grubunu, 6-H sınıfında öğrenim gören 30 öğrenci ise kontrol grubunu oluşturmaktadır. Kontrol grubunda yer alan 30 öğrenciye, önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu, sözlü kültüre ait olan destan, efsane, hikâye ve masal gibi türler anlatılmış ve öğrenciler ile tartışılmıştır. Daha sonra öğrencilere anlatılan konular hakkında resim çalışmaları yapmaları istenmiştir.

Deney grubunda yer alan 30 öğrenciye ise önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe-Görsel Sanatlar) Dede Korkut Kitabının ne olduğu anlatılmış ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda belirlenen ve eleştirel düşünce ile görsel yaratıcılıklarına etki eden bölümler hayal dünyalarını etkileyecek şekilde okunmuştur. Daha sonrasında öğrencilere okunan metin üzerinden resim çalışmaları yapmaları istenmiştir.

Sanatsal uygulama 29.04.2019 Pazartesi günü başlamış olup, 20.05.2019 Pazartesi günü son bulmuştur. Toplamda dört hafta süren uygulama (40+40+40+40 dk) 4 ders saatinde toplam 160 saat sürmüştür. Deney ve Kontrol grubunda yer alan öğrencilere ilk ders saatinde (40 dk) deney grubuna metin okunmuş, kontrol grubu ile ise; sözlü kültüre ait anlatılar tartışılmıştır. Sanatsal uygulama süreci, araştırmacı Adil Alper BAKICI tarafından yürütülmüştür.

6. sınıf öğrencilerinin araştırma için seçilmesinin nedeni MEB tarafından belirlenen Görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanım tablosunda yer alan Kültürel Miras öğrenme alanı içerisinde en yüksek kazanım puanı olarak 6 sayısının gösterilmesidir. Bununla birlikte MEB seçmeli Halk Kültürü dersi öğrenme programında yer alan kazanım tablosunda, Sözlü Anlatımlar öğrenme alanı içerisinde en yüksek kazanım puanı 6 olarak gösterilmektedir. Seçmeli Halk Kültürü dersi çalışmanın konusu olan sözlü anlatımların işlendiği bir derstir, MEB tarafından belirtilen programda 5 ve 8 sınıflar arasını kapsayan ortaokul eğitiminde sözlü anlatımların uygulanmasına en uygun olan sınıfın 6 sınıf olduğu belirtilmektedir.

Araştırmada doküman olarak Hasan Âli Yücel Klasikleri Dizisi'nde yer alan Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarına ait Ayşegül Çakan tarafından hazırlanan Dede Korkut Hikâyeleri kitabı kullanılmıştır. Doküman öğrencilerin seviyesine uygun olacak şekilde kısaltılmıştır. Bu dokümanın kullanılmasının sebebi anlatılan hikâyenin Türkiye Türkçesine uygun olarak çocukların seviyesine göre düzenlenmiş olmasıdır. Çalışmalar süreç içerisinde fotoğraflanmıştır.

Veri toplama sürecinde ölçme aracı olarak likert ölçekli 10 başlıkta yer alan değerlendirme formu oluşturulmuştur. Ölçme aracının geliştirilmesi süreci çalışma açısından girdi sağladığı için bulguların niteliği sürece bağlıdır. Ölçekte yer alan sorular seçkisiz yöntemin uygulanması nedeniyle yönlendirmeden kaçınmak için önem sırasına göre hazırlanmamıştır. Görsel sanatlar dersinde öğrenci çalışmalarında yaratıcılığın artırılması ve bu süreçte kültürel kimliğe dair mesajın verilebileceği bir çalışma düzenininin Dede Korkut Hikayeleri üzerinden kurgulanması ölçek geliştirmede 1.adımı, Sözlü kaynaklar içerisinde yer alan

destanların görsel sanatlar ile olan ilişkisi ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda yer alan tabiat medeniyet-kaos kozmos zıtlığı, sanatsal yaratıcılık sürecinde sanatın tabiat ile ilişkilendirilmesinde ortak imge olabilir mi? sorusu 2. adımı, öğrencinin bu süreçte imgesel resimleme becerisi ve kültürel değerlerin kazanılmasına etkisi 3. adımı belirlemektedir. Ölçek aracında yer alan kompozisyonun tamamlanması, konuya hakimiyet, yaratıcılık kavramı, mekân kullanımında etkililik ve renk algısı başlıkları öğrencinin imgesel resimleme becerisine dair, kahramanın konuya uygunluğu, yardımcı kahramanların konuya uygunluğu, mekân kullanımında uygunluk, figür hareketlerinin konuya etkililiği ve figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlıkları ise kültürel değerlerin kazanılmasına dair ölçek geliştirme sürecinde yer almıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Çalışmanın güvenilirlik ve geçerliliğin arttırılması için uzman görüşüne başvurulmak üzere Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Anabilim dalında görevli öğretim elemanlarından oluşan 3 uzman öğretim elemanı belirlenmiştir. Uzman öğretim elemanlarının çalışmaları değerlendirmesi için ölçek olarak kompozisyonun tamamlanması, konuya hakimiyet, yaratıcılık kavramı, kahramanın konuya uygunluğu, yardımcı kahramanın konuya uygunluğu, mekânda etkililik, mekânda uygunluk, renk algısı, figür hareketlerinde etkililik ve figür hareketlerinde uygunluk başlığını taşıyan 10 maddelik likert ölçekli değerlendirme formu hazırlanmıştır. Değerlendirme formu kapsam geçerliliğini arttırması için uzman öğretim elemanlarına sunulmuştur. Likert ölçekler belli bir özelliğe sahip olan ve sıralanabilir sayılarla gösterilebilen sıralı ölçeklerdir.

Uzmanlar her bir resmi 10 maddelik puanlama aracında 5 puan (çok iyi), 4 puan (iyi), 3 puan (normal), 2 puan (kötü), 1 puan (çok kötü) şeklinde çalışmaları değerlendirmiştir.

Değerlendirme formunda yer alan puanlamalar SPSS uygulaması ile nicel olarak veriye dökülmüştür. Gruplar arasında istatistiksel bir fark olup olmadığına dair Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Ortaya çıkan verilerin özetlenmesi ve analiz edilmesi için betimsel istatistik tablolar oluşturulmuştur. Bu sonuçlar üzerinden sanat eseri inceleme yöntemi ile Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi alt amaçlara uygun olarak yorumlanmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın disiplinlerarası bir çalışma olduğu göz önüne alınarak, görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden 6 sınıf görsel sanatlar eğitimi dersi için, Anadolu Tarihine Yolculuk (Anadolu uygarlıkları ve eserleri) ünitesi merkeze alınarak, 6 sınıf halk kültürü dersinde yer alan Sözlü Anlatımlar ünitesine ilişkin bölümler üzerinden entegrasyon sağlanmış, Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni üzerinden, öğrencinin imgesel resimleme becerisine etki etme süreci ve kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

5.1. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Öğrencilerin İmgesel Resimleme Becerilerine Etkisine İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol grubunda yer alan toplam 60 çalışma, değerlendirme formunda belirlenen 10 başlık merkeze alınarak, uzman görüşleri sonucu belirlenen puanlamalarla, SPSS uygulaması ile nicel veriye dökülmüştür. Deney ve kontrol gruplarının arasında öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin istatistiksel bir farkın olup olmadığının anlaşılabilmesi için Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın veri ölçeği 5'li likert ölçek ile hazırlanan 10 başlıklı değerlendirme formudur. Likert türü ölçek, 5 ölçek puanının derecelendirilmiş kategorilerine ayrıldığı için parametrik değildir. Parametrik olmayan ölçümlerin normal dağılım özelliği bulunmamaktadır. Bu sebeple deney ve kontrol gruplarının arasında istatistiksel bir farkın olup olmadığının anlaşılabilmesi için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Mann-Whitney U testi nicel ölçekle beraber gözlemlenebilen iki değişken arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını inceleyen ve parametrik olmayan istatistiksel bir testtir. Mann-Whitney U testinde ölçüm değişkenleri sıralı olmalıdır.

Tablo 2

Mann-Whitney U Testi Raporu Örneği

		Ortalama	S.Sapma	Ortanca Değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
İlgili Başlık	Deney	3,51	,62	3,67	2,33	4,67	296,500	,022*
	Kontrol	3,13	,65	3,00	2,33	4,67		

*p<0.05

Deney grubunda yer alan 30 öğrencinin her birinin ilgili başlıktan almış oldukları puanların, toplam ortalamasını göstermektedir.

Buna göre deney grubunda yer alan 30 öğrencinin ilgili başlıktan aldıkları ortalama değer 3,51'e denk gelmektedir. Alınan puanın sözel karşılığının iyi olduğu görülmektedir.

p<0.05 değeri karşılaştırılan iki grup arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını gösteren hata payı oranıdır. Bulunan değer p<0.05 değerinin altında ise bu anlamlı bir farkın olduğu anlamına gelmektedir.

Deney grubunda da yer alan öğrencilerin yaratıcılık kavramı puanları ile kontrol grubunda ki öğrencilerin ilgili başlık puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. (p<0.05).

Tablo 3

Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
1.) Kompozisyonun Tamamlanması	Deney	3,62	,48	3,67	2,67	4,33	287,000	,014*
	Kontrol	3,27	,55	3,00	2,33	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
2.) Konuya Hâkimiyet	Deney	3,68	,54	3,67	2,67	5,00	274,500	,008*
	Kontrol	3,22	,66	3,33	2,00	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
3.) Yaratıcılık Kavramı	Deney	3,51	,62	3,67	2,33	4,67	296,500	,022*
	Kontrol	3,13	,65	3,00	2,33	4,67		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
4.) Kahramanın Konuya Uygunluğu	Deney	3,59	,57	3,50	2,33	4,67	331,000	,074
	Kontrol	3,32	,61	3,33	2,33	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
5.) Yardımcı Kahramanların Konuya Uygunluğu	Deney	3,30	,56	3,33	2,33	4,67	372,500	,244
	Kontrol	3,12	,54	3,00	2,00	4,00		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
6.) Mekân Kullanımında Etkililik	Deney	3,49	,54	3,67	2,33	4,67	352,500	,144
	Kontrol	3,28	,65	3,17	2,33	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
7.) Mekân Kullanımında Uygunluk	Deney	3,66	,48	3,67	2,67	4,67	288,500	,015*
	Kontrol	3,28	,61	3,33	2,00	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
8.) Renk Algısı	Deney	3,27	,44	3,33	2,33	4,00	433,000	,796
	Kontrol	3,26	,47	3,00	2,33	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
9.) Figür Hareketlerinin Konuya Etkililiği	Deney	3,28	,48	3,33	2,00	4,00	358,000	,164
	Kontrol	3,13	,53	3,00	2,00	4,33		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
10.) Figür Hareketlerinin Konuya Uygunluğu	Deney	3,42	,46	3,33	2,00	4,33	250,000	,003*
	Kontrol	3,04	,50	3,00	2,00	4,00		
		Ortalama	S.sapma	Ortanca değer	Min.	Mak.	Mann-Whitney U	P
Genel Toplam	Deney	3,48	,45	3,50	2,47	4,43	304,500	,031*
	Kontrol	3,21	,50	3,05	2,33	4,10		

Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; deney grubundaki öğrencilerin kompozisyonun tamamlanması puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin kompozisyonun tamamlanması puanları arasında, 014* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p < 0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin konuya hâkimiyet puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin konuya hâkimiyet puanları arasında, 008* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, konuya hakimiyet başlığında deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin yaratıcılık kavramı puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcılık kavramı puanları arasında, 022* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, yaratıcılık kavramı başlığında deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin kahramanın konuya uygunluğu puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin kahramanın konuya uygunluğu puanları arasında, anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p<0.05$).

Deney grubundaki öğrencilerin yardımcı kahramanların konuya uygunluğu puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin, yardımcı kahramanların konuya uygunluğu puanları arasında, anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$). Deney grubundaki öğrencilerin mekân kullanımında etkililik puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin, mekân kullanımında etkililik puanları arasında, anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$).

Deney grubundaki öğrencilerin mekân kullanımında uygunluk puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin mekân kullanımında uygunluk puanları arasında 015* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, mekân kullanımında uygunluk başlığında deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin renk algısı puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin renk algısı puanları arasında, anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$). Deney grubundaki öğrencilerin figür hareketlerinin konuya etkililiği puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin figür hareketlerinin konuya etkililiği puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$).

Deney grubundaki öğrencilerin figür hareketlerinin konuya uygunluğu puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin figür hareketlerinin konuya uygunluğu puanları arasında, 003* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlığında deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin genel toplam puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin genel toplam puanları arasında, 031* değeri ile anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Bir başka ifadeyle öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin, genel toplamda deney grubu açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Araştırmanın alt amacı olan öğrencilerin çalışmalarında sözlü kaynakları konu olarak kullanmasının öğrencilerin imgesel resimleme becerisine etkisi nedir? sorusuna dair çeşitli bulgular sunulmuştur.

Buna göre; deney ve kontrol grubunda yer alan toplam 60 öğrencinin her birinin değerlendirme formunda yer alan 10 başlıkta aldıkları puanların ortalaması ve toplamda aldıkları puanlara dair bulgular belirtilecektir. Öğrencilerinin değerlendirme formunda yer alan her başlık için aldıkları ölçek puanlarının sözel karşılığına denk gelen tablolar üzerinden bulgular gösterilmiştir. Bunun yanı sıra değerlendirme formunda yer alan başlıkların deney ve kontrol grubu ortalamaları verilmiş ve değerlendirme formunda yer alan 10 başlığın puanlama aracına karşılık gelen öğrenci yüzdeleri ve bu yüzdelerin toplamı hakkında bulgular gösterilmiştir. Bulgulardan ulaşılan sonuçlar hakkında yorum yapılmıştır.

Araştırma için belirlenen Çankaya Maltepe Ortaokulunda öğrenim gören 6-G sınıfındaki 30 öğrenci deney grubunu, 6-H sınıfında öğrenim gören 30 öğrenci ise kontrol grubunu oluşturmaktadır. Kontrol grubunda yer alan 30 öğrenciye, önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu, sözlü kültüre ait olan destan, efsane, hikâye, masal gibi edebi türler anlatılmış ve öğrenciler ile tartışılmıştır. Daha sonra öğrencilere anlatılan konular hakkında resim çalışmaları yapmaları istenmiştir.

Deney grubunda yer alan 30 öğrenciye ise önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe-Görsel Sanatlar) Dede Korkut Kitabının ne olduğu anlatılmış ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda belirlenen ve eleştirel düşünce ile görsel yaratıcılıklarına etki eden bölümler, hayal dünyalarını etkileyecek şekilde okunmuştur. Daha sonrasında öğrencilere okunan metin üzerinden, resim çalışmaları yapmaları istenmiştir. Deney ve Kontrol grubunda yer alan öğrencilere ilk ders saati (40 dk) metin okunmuştur. Toplam 'da (40+40+40+40 dk) 4 ders saatinde araştırmanın uygulaması yapılmıştır. Öğrenciler çalışmalarını 35*50 ebadında ki beyaz resim kağıtlarına, pastel ve suluboya tekniklerini kullanarak yapmışlardır.

Tüm çalışmalar değerlendirme formunda yer alan kompozisyonun tamamlanması, konuya hakimiyet, yaratıcılık kavramı, kahramanın konuya uygunluğu, yardımcı kahramanların konuya uygunluğu, mekân kullanımında etkililik, mekân kullanımında uygunluk, renk

algısında etkililik, figür hareketlerinin konuya etkililiği, figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlıkları merkeze alınarak, uzmanlarca değerlendirilmiştir. Uzmanlar her bir resmi 10 maddelik puanlama aracında 5 puan (çok iyi), 4 puan (iyi), 3 puan (normal), 2 puan (kötü), 1 puan (çok kötü) şeklinde değerlendirmiştir.

Tablo 4

Ölçek Puanlarının Derecelendirilmiş Kategorileri

1.00 – 1.80 arası	Çok Kötü
1.81 – 2.60 arası	Kötü
2.61 – 3.40 arası	Normal
3.41 – 4.20 arası	İyi
4.21 – 5.00 arası	Çok İyi

Tablo 5

Öğrencinin Her Başlık İçin Aldığı Puanların Ortalamasını ve Toplam Ortalamasını Gösteren Tablo Örneği

Deney	1.)	2.)	3.)	4.)	5.)	6.)	7.)	8.)	9.)	10.)	Toplam
1.)	4,33	4,33	4,00	4,33	3,67	3,67	4,00	3,00	3,67	3,33	3,83

1 numarası, değerlendirme formunda yer alan ilgili başlığa denk gelmektedir.

Öğrencinin, yardımcı kahramanların konuya uygunluğu başlığından 3,67 puan ortalaması aldığını göstermektedir. Alınan puanın sözel karşılığı iyi puanına denk gelmektedir.

Öğrencinin 10 başlıkta aldığı puanların toplam ortalamasının 3,83 olduğunu göstermektedir. Alınan puanın sözel karşılığı iyi puanına denk gelmektedir. Genel olarak çalışmanın iyi olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Deney Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Bir Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanları

Deney	1.)	2.)	3.)	4.)	5.)	6.)	7.)	8.)	9.)	10.)	Toplam
1.)	4,33	4,33	4,00	4,33	3,67	3,67	4,00	3,00	3,67	3,33	3,83
2.)	3,00	3,67	4,00	4,00	3,67	4,00	4,33	2,67	3,67	4,00	3,70
3.)	3,00	2,67	2,33	2,33	2,33	2,67	3,00	2,33	2,00	2,00	2,47
4.)	2,67	3,00	2,33	3,00	2,67	3,00	3,33	2,67	2,33	3,00	2,80
5.)	3,67	3,33	3,67	3,33	3,00	3,67	4,00	3,67	3,67	3,67	3,57
6.)	3,67	3,67	3,33	3,33	2,67	3,33	3,33	3,33	3,33	3,33	3,33
7.)	4,00	4,00	4,33	4,00	3,67	4,00	4,00	3,67	3,33	3,67	3,87
8.)	4,33	3,67	3,67	4,00	3,67	3,67	3,67	3,33	3,67	3,67	3,73
9.)	3,33	3,33	3,00	3,33	3,33	3,00	3,33	3,00	3,33	3,33	3,23
10.)	4,33	4,67	4,67	4,67	4,67	4,00	4,67	3,67	4,00	4,00	4,33
11.)	4,33	5,00	4,67	4,67	4,33	4,67	4,33	4,00	4,00	4,33	4,43
12.)	3,33	3,33	3,33	3,67	3,67	3,00	3,33	3,33	3,00	3,67	3,37
13.)	4,00	3,67	4,00	3,33	3,33	3,67	4,00	3,67	3,33	3,67	3,67
14.)	3,67	3,67	4,00	3,67	3,67	3,33	3,67	3,00	3,33	3,67	3,57
15.)	4,00	4,33	4,00	3,67	4,00	3,33	3,67	3,33	3,33	3,67	3,73
16.)	3,67	4,00	3,67	4,00	3,33	3,00	3,33	3,00	3,00	3,33	3,43
17.)	2,67	2,67	2,33	2,67	2,33	2,33	2,67	3,00	2,67	2,67	2,60
18.)	3,67	3,33	3,33	3,33	3,33	3,67	3,67	3,33	3,00	3,33	3,40
19.)	3,00	3,00	3,33	3,00	2,67	3,00	3,00	2,67	2,67	2,67	2,90
20.)	3,33	3,33	3,00	3,33	2,67	2,67	3,00	3,00	2,67	3,00	3,00
21.)	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,33	4,33	4,00	3,67	4,00	4,03
22.)	3,67	3,33	3,00	3,33	3,00	4,00	4,00	3,00	3,67	3,67	3,47
23.)	3,67	3,67	3,33	4,00	3,00	3,67	3,67	3,00	3,00	3,33	3,43
24.)	3,67	4,00	3,67	3,33	3,00	3,67	3,67	3,67	3,33	3,33	3,53
25.)	3,67	3,33	3,67	3,67	3,33	3,33	3,33	2,67	3,00	3,00	3,30
26.)	4,00	4,33	4,00	4,33	3,67	4,33	4,00	4,00	4,00	3,67	4,03
27.)	3,33	3,67	3,00	3,33	3,33	3,00	3,33	3,67	3,33	3,33	3,33
28.)	3,67	4,00	3,33	4,00	3,33	3,67	4,00	3,33	3,67	3,67	3,67
29.)	3,00	3,33	2,67	2,67	2,67	3,33	3,00	3,33	3,33	3,33	3,07
30.)	4,00	4,00	3,67	3,33	3,00	3,67	4,00	3,67	3,33	3,33	3,60

Tabloda deney grubunda yer alan 30 öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanları görülmektedir. Yukarıda verilen ölçek puanlarının derecelendirilmiş kategorilerine göre 1.00 – 1.80 arası çok kötü, 1.81 – 2.60 arası kötü, 2.61 – 3.40 arası normal, 3.41 – 4.20 arası iyi, 4.21 – 5.00 arası çok iyi puanlarının karşılığıdır. Verilen genel toplam ise her öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanlarının toplam ortalamalarına karşılık gelmektedir. Buna göre her bir başlık için alınan puanlar toplanır ve 10'a bölünür.

Tablo 7

Deney Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanlarının Sözel Karşılığı

Deney	1.)	2.)	3.)	4.)	5.)	6.)	7.)	8.)	9.)	10.)	Toplam
1.)	Çok iyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	İyi
2.)	Normal	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Çok iyi	Normal	İyi	İyi	İyi
3.)	Normal	Normal	Kötü	Kötü	Kötü	Normal	Normal	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü
4.)	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal
5.)	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi
6.)	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
7.)	İyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi
8.)	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi	İyi
9.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
10.)	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	Çok iyi
11.)	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	İyi	Çok iyi	Çok iyi
12.)	Normal	Normal	Normal	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi	Normal
13.)	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi
14.)	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi
15.)	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi
16.)	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi
17.)	Normal	Normal	Kötü	Normal	Kötü	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Kötü
18.)	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal
19.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
20.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
21.)	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi
22.)	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi	İyi
23.)	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	İyi
24.)	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi
25.)	İyi	Normal	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
26.)	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi
27.)	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal
28.)	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi	İyi
29.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
30.)	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi

Tabloda deney grubunda yer alan 30 öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanlarının sözel karşılığı görülmektedir. Buna göre yukarıda verilen ölçek puanlarının derecelendirilmiş kategorilerine göre 1.00 – 1.80 arası çok kötü, 1.81 – 2.60 arası kötü, 2.61 – 3.40 arası normal, 3.41 – 4.20 arası iyi, 4.21 – 5.00 arası çok iyi puanlarının karşılığıdır.

Tablo 8

Kontrol Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Bir Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanları

Kontrol	1.)	2.)	3.)	4.)	5.)	6.)	7.)	8.)	9.)	10.)	Toplam
1.)	2,33	2,67	3,00	3,00	3,33	2,67	3,00	2,67	3,33	2,67	2,87
2.)	3,00	2,33	2,67	2,67	3,00	2,33	2,67	3,33	4,00	3,33	2,93
3.)	2,67	2,67	2,67	3,00	3,33	2,67	2,67	3,00	3,00	2,67	2,83
4.)	3,00	3,33	2,67	3,33	2,67	2,67	3,00	3,33	3,00	3,33	3,03
5.)	2,67	3,00	3,00	2,67	2,33	2,67	2,67	3,00	3,00	2,67	2,77
6.)	3,67	3,67	3,33	3,67	3,00	3,33	4,00	4,00	3,67	3,67	3,60
7.)	3,33	3,33	3,33	3,67	3,00	4,00	4,00	3,00	3,33	3,33	3,43
8.)	4,33	4,33	4,67	4,33	4,00	4,33	4,33	3,67	3,33	3,00	4,03
9.)	3,00	2,67	2,33	2,67	3,33	3,00	3,00	2,67	3,00	2,67	2,83
10.)	3,00	3,00	2,33	3,00	3,00	3,00	2,67	3,00	2,67	3,00	2,87
11.)	4,00	4,00	3,67	3,67	3,33	3,67	3,67	3,67	3,00	3,00	3,57
12.)	3,67	3,33	3,33	3,67	3,33	3,67	3,33	3,67	3,00	3,00	3,40
13.)	4,00	3,67	4,00	4,33	4,00	4,33	4,00	4,00	4,33	3,67	4,03
14.)	3,00	3,33	3,00	3,33	3,00	3,00	3,33	3,00	2,67	2,67	3,03
15.)	3,00	2,33	2,67	2,67	2,33	3,33	2,67	3,00	2,33	2,33	2,67
16.)	3,00	3,67	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,33	3,00	3,00	3,00
17.)	3,00	2,67	2,67	3,00	3,00	2,67	3,00	3,00	3,00	2,33	2,83
18.)	3,00	2,67	2,67	2,67	2,67	2,67	2,67	3,00	2,33	3,00	2,73
19.)	4,00	3,67	3,33	3,67	3,33	4,33	4,00	4,33	3,67	3,67	3,80
20.)	3,33	3,33	3,00	3,33	3,33	3,67	3,33	3,33	3,33	3,00	3,30
21.)	4,00	4,33	4,00	4,33	4,00	4,33	4,33	3,67	4,00	4,00	4,10
22.)	3,33	4,33	4,00	4,33	3,67	4,33	3,67	3,67	3,67	3,67	3,87
23.)	3,00	3,33	3,00	3,33	3,00	3,33	3,33	3,00	3,00	3,00	3,13
24.)	2,67	2,00	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33
25.)	4,00	3,33	3,67	3,33	3,00	3,00	3,00	3,00	3,33	2,67	3,23
26.)	4,00	4,33	4,33	4,33	4,00	4,00	4,00	4,00	3,67	4,00	4,07
27.)	3,67	3,67	4,00	4,00	4,00	3,33	3,67	3,00	3,00	3,33	3,57
28.)	2,67	2,33	2,33	2,67	2,67	3,00	3,67	3,33	3,00	3,00	2,87
29.)	2,33	2,67	2,33	2,67	2,67	2,33	2,00	2,67	2,00	2,00	2,37
30.)	3,33	2,67	2,67	3,00	3,00	3,33	3,33	3,00	3,00	3,33	3,07

Tabloda kontrol grubunda yer alan 30 öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanları görülmektedir. Yukarıda verilen ölçek puanlarının derecelendirilmiş kategorilerine göre 1.00 – 1.80 arası çok kötü, 1.81 – 2.60 arası kötü, 2.61 – 3.40 arası normal, 3.41 – 4.20 arası iyi, 4.21 – 5.00 arası çok iyi puanlarının karşılığıdır. Verilen genel toplam ise her öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanlarının toplam ortalamalarına karşılık gelmektedir. Buna göre her bir başlık için alınan puanlar toplanır ve 10’a bölünür.

Tablo 9

Kontrol Grubu Öğrencilerinin Değerlendirme Formunda Yer Alan Her Başlık İçin Aldıkları Ölçek Puanlarının Sözel Karşılığı

Kontrol	1.)	2.)	3.)	4.)	5.)	6.)	7.)	8.)	9.)	10.)	Toplam
1.)	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
2.)	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	İyi	Normal	Normal
3.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
4.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
5.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
6.)	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi
7.)	Normal	Normal	Normal	İyi	Normal	İyi	İyi	Normal	Normal	Normal	İyi
8.)	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	Normal	Normal	İyi
9.)	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
10.)	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
11.)	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	İyi	İyi	Normal	Normal	İyi
12.)	İyi	Normal	Normal	İyi	Normal	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal
13.)	İyi	İyi	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi
14.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
15.)	Normal	Kötü	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Kötü	Kötü	Normal
16.)	Normal	İyi	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
17.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Kötü	Normal
18.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Kötü	Normal	Normal
19.)	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi
20.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
21.)	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi
22.)	Normal	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi
23.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
24.)	Normal	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü	Kötü
25.)	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal
26.)	İyi	Çok iyi	Çok iyi	Çok iyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi
27.)	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal	İyi
28.)	Normal	Kötü	Kötü	Normal	Normal	Normal	İyi	Normal	Normal	Normal	Normal
29.)	Kötü	Normal	Kötü	Normal	Normal	Kötü	Kötü	Normal	Kötü	Kötü	Kötü
30.)	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal	Normal

Tabloda deney grubunda yer alan 30 öğrencinin değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için almış oldukları ölçek puanlarının sözel karşılığı görülmektedir. Buna göre yukarıda verilen ölçek puanlarının derecelendirilmiş kategorilerine göre 1.00 – 1.80 arası çok kötü, 1.81 – 2.60 arası kötü, 2.61 – 3.40 arası normal, 3.41 – 4.20 arası iyi, 4.21 – 5.00 arası çok iyi puanlarının karşılığıdır.

Tablo 10

Her Bir Başlığın Deney ve Kontrol Grubundaki Ortalamaları ve Genel Toplam Tablosu Örneği

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ortalama	S. Sapma	Min.	Mak.	Ortalama	S. Sapma	Min.	Mak.
1.) İlgili Başlık	3,62	,48	2,67	4,33	3,27	,55	2,33	4,33

Değerlendirme formunda yer alan her bir başlığı ifade etmektedir.

Kontrol grubunda yer alan 30 öğrencinin her birinin ilgili başlıktan almış oldukları puanların, toplam ortalamasını göstermektedir.

Buna göre kontrol grubunda yer alan 30 öğrencinin ilgili başlıktan aldıkları ortalama değer 3,27'ye denk gelmektedir. Alınan puanın sözel karşılığının normal olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin imgesel resimleme becerisine ilişkin deney ve kontrol gruplarının almış oldukları toplam ortalamalara dair bulgular şu şekildedir.

Tablo 11

Değerlendirme Formunda Yer Alan Başlıkların Deney ve Kontrol Grubu Ortalamaları

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ortalama	S. Sapma	Min.	Mak.	Ortalama	S. Sapma	Min.	Mak.
1.) Kompozisyonun Tamamlanması	3,62	,48	2,67	4,33	3,27	,55	2,33	4,33
2.) Konuya Hâkimiyet	3,68	,54	2,67	5,00	3,22	,66	2,00	4,33
3.) Yaratıcılık Kavramı	3,51	,62	2,33	4,67	3,13	,65	2,33	4,67
4.) Kahramanın Konuya Uygunluğu	3,59	,57	2,33	4,67	3,32	,61	2,33	4,33
5.) Yardımcı Kahramanların Konuya Uygunluğu	3,30	,56	2,33	4,67	3,12	,54	2,00	4,00
6.) Mekân Kullanımında Etkililik	3,49	,54	2,33	4,67	3,28	,65	2,33	4,33
7.) Mekân Kullanımında Uygunluk	3,66	,48	2,67	4,67	3,28	,61	2,00	4,33
8.) Renk Algısı	3,27	,44	2,33	4,00	3,26	,47	2,33	4,33
9.) Figür Hareketlerinin Konuya Etkiliği	3,28	,48	2,00	4,00	3,13	,53	2,00	4,33
10.) Figür Hareketlerinin Konuya Uygunluğu	3,42	,46	2,00	4,33	3,04	,50	2,00	4,00
Genel Toplam	3,48	,45	2,47	4,43	3,21	,50	2,33	4,10

Tabloda değerlendirme formunda yer alan her bir başlık için deney ve kontrol gruplarının almış oldukları ortalama değerler görülmektedir. Tablodaki genel toplam ortalaması ve standart sapması bölümü, deney ve kontrol grubundaki 30 öğrencinin her bir başlıktan aldıkları ortalamanın toplamıdır.

Değerlendirme formunda yer alan 10 başlık içerisinde deney ve kontrol gruplarının en yüksek başlıktan en düşük başlığa kadar aldığı puanlar şu şekildedir:

Deney grubunda konuya hakimiyet 3,68, mekân kullanımında uygunluk 3,66, kompozisyonun tamamlanması 3,62, kahramanın konuya uygunluğu 3,59, yaratıcılık kavramı 3,51, mekân kullanımında etkililik 3,49, figür hareketlerinin konuya uygunluğu 3,42, yardımcı kahramanların konuya uygunluğu 3,30 figür hareketlerinin konuya etkililiği 3,28 renk algısı 3,27 şeklindedir.

Kontrol grubunda kahramanın konuya uygunluğu 3,32 mekân kullanımında etkililik 3,28, mekân kullanımında uygunluk 3,28 kompozisyonun tamamlanması 3,27 renk algısı 3,26 konuya hakimiyet 3,22 yaratıcılık kavramı 3,13 figür hareketlerinin konuya etkililiği 3,13 yardımcı kahramanların konuya uygunlu 3,12 figür hareketlerinin konuya uygunluğu 3.04 şeklindedir.

Deney ve kontrol gruplarının her bir başlığının aldığı ortalama değer incelendiğinde gözle görülür bir farkın olduğu görülmektedir. Değerlendirme formunda ki 10 başlık içerisinde ortalama değer olarak kontrol grubu, deney grubunun gerisinde görülmektedir. Deney grubunun figür hareketlerinin konuya etkililiği ve renk algısı başlıkları kontrol grubunun genel ortalamasına yakın bir yerde olup, diğer tüm başlıklarda ortalama değeri yüksek görülmektedir. Genel olarak bakıldığında deney grubu ortalamasının kontrol grubu ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12

Toplam Puanlara Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği Tablosu Örneği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
2.) İlgili Başlık	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	0	0%	4	13%
	Normal	12	40%	16	53%
	İyi	13	43%	6	20%
	Çok iyi	5	17%	4	13%

Değerlendirme formunda yer alan her bir başlığı ifade etmektedir.

Deney grubunda yer alan 12 öğrencinin konuya hakimiyet başlığından normal puan aldığını göstermektedir.

Kontrol grubunda yer alan 16 öğrencinin konuya hakimiyet başlığından normal puan aldığı, bu öğrencilerin kontrol grubundaki toplam öğrencilerin %53'üne karşılık geldiğini göstermektedir.

Tablo 13

Kompozisyonun Tamamlanması Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
1.) Kompozisyonun Tamamlanması	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	0	0%	2	7%
	Normal	10	33%	18	60%
	İyi	16	53%	9	30%
	Çok iyi	4	13%	1	3%

Kompozisyonun tamamlanması başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 10 öğrencinin %33 ile normal, 16 öğrencinin %16 ile iyi, 4 öğrencinin ise %13 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubunda yer alan 2 öğrencinin %7 ile kötü, 18 öğrencinin %60 ile normal, 9 öğrencinin %30 ile iyi 1 öğrencinin ise %3 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdiğini görülmektedir. Kompozisyonun tamamlanması başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında deney grubu öğrencilerinin çalışmalarının büyük bölümünün iyi ve çok iyi, kontrol grubu öğrencilerinin ise normal puanlar aldıkları görülmektedir. İki grupta da çok kötü puan alan öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 14

Konuya Hakimiyet Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
2.) Konuya Hâkimiyet	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	0	0%	4	13%
	Normal	12	40%	16	53%
	İyi	13	43%	6	20%
	Çok iyi	5	17%	4	13%

Konuya Hakimiyet başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında deney grubundaki 13 öğrencinin %43 ile iyi, 12 öğrencinin %40 ile normal, 5 öğrencinin ise %17 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubundaki 16 öğrencinin %53 ile normal, 6 öğrencinin %20 ile iyi, 4 öğrencinin %13 ile kötü, 4 öğrencinin ise %4 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında deney grubundaki puanların normal ve iyi arasında seyrettiği, kontrol grubunda ise normal olarak seyrettiği görülmektedir.

Tablo 15

Yaratıcılık Kavramı Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
3.) Yaratıcılık Kavramı	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	3	10%	5	17%
	Normal	11	37%	17	57%
	İyi	13	43%	6	20%
	Çok iyi	3	10%	2	7%

Yaratıcılık kavramı başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında deney grubundaki 13 öğrencinin %43 ile iyi, 11 öğrencinin %37 ile normal, 3 öğrencinin %10 ile kötü ve 3 öğrencinin %10 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubundaki 17 öğrencinin %57 ile normal, 6 öğrencinin %20 ile iyi, 5 öğrencinin %17 ile kötü, 2 öğrencinin ise %7 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında deney grubundaki en yüksek yüzdeliğin iyi, kontrol grubunda ise normal seyrettiği söylenebilir.

Tablo 16

Kahramanın Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
4.) Kahramanın Konuya Uygunluğu	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	1	3%	1	3%
	Normal	14	47%	18	60%
	İyi	11	37%	6	20%
	Çok iyi	4	13%	5	17%

Kahramanın konuya uygunluğu başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 14 öğrencinin %47 ile normal, 11 öğrencinin %37 ile iyi, 4 öğrencinin %13 ile çok iyi, 1 öğrencinin %3 ile kötü puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubunda ise 18 öğrencinin %60 ile normal, 6 öğrencinin %20 ile iyi, 5 öğrencinin %17 ile çok iyi, 1 öğrencinin ise %3 ile çok kötü puanlar alarak çalışmalarını bitirdiği görülmektedir.

Genel olarak incelendiğinde deney grubunun normal, iyi dağılımında, kontrol grubunun ise normal dağılımında olduğu söylenebilir.

Tablo 17

Yardımcı Kahramanların Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
5.) Yardımcı Kahramanların Konuya Uygunluğu	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	2	7%	4	13%
	Normal	17	57%	20	67%
	İyi	9	30%	6	20%
	Çok iyi	2	7%	0	0%

Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 17 öğrencinin %57 ile normal, 9 öğrencinin %30 ile iyi, 2 öğrencinin %7 ile kötü, 2 öğrencinin %7 ile çok iyi puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubundaki 20 öğrencinin %67 ile normal, 6 öğrencinin %20 ile iyi, 4 öğrencinin %13 ile kötü puan aldığı görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde deney grubunun normal, iyi dağılımında, kontrol grubunun ise yüzde olarak iyi puanının deney grubundan daha az olmasıyla birlikte, normal, iyi dağılımına yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 18

Mekân Kullanımında Etkililik Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
6.) Mekân Kullanımında Etkililik	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	1	3%	3	10%
	Normal	13	43%	17	57%
	İyi	13	43%	5	17%
	Çok iyi	3	10%	5	17%

Mekân kullanımında etkililik başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 13 öğrencinin %43 ile normal, 13 öğrencinin %43 ile iyi, 3 öğrencinin %10 ile çok iyi, 1 öğrencinin %3 ile kötü puanlar alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir.

Kontrol grubundaki 17 öğrencinin %57 ile normal, 5 öğrencinin %17 ile iyi, 5 öğrencinin %17 ile çok iyi, 3 öğrencinin %10 ile kötü puan aldığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında deney grubunun normal iyi dağılımında, kontrol grubunun normal dağılımında olduğu söylenebilir.

Tablo 19

Mekân Kullanımında Uygunluk Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
7.)Mekân Kullanımında Uygunluk	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	0	0%	2	7%
	Normal	12	40%	17	57%
	İyi	14	47%	9	30%
	Çok iyi	4	13%	2	7%

Mekân kullanımında uygunluk başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 14 öğrencinin %47 ile iyi, 12 öğrencinin %40 ile normal, 4 öğrencinin ise %13 ile çok iyi puan alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir. Kontrol grubunda ise 17 öğrencinin %57 ile normal, 9 öğrencinin %30 ile iyi, 2 öğrencinin %7 ile kötü, 2 öğrencinin %7 ile çok iyi puan aldığı görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde deney grubunun iyi normal dağılımında, kontrol grubunun ise yüzde olarak iyi puanının deney grubundan daha az olmasıyla birlikte, normal, iyi dağılımına yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 20

Renk Algısı Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
8.)Renk Algısı	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	1	3%	1	3%
	Normal	19	63%	20	67%
	İyi	10	33%	8	27%
	Çok iyi	0	0%	1	3%

Renk algısı başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 19 öğrencinin %63'ü normal, 10 öğrencinin %33'ü iyi, 1 öğrencinin %3'ü ise kötü puan aldığı görülmektedir. Kontrol grubunda ise 20 öğrencinin %67 ile normal, 8 öğrencinin %27 ile iyi, 1 öğrencinin %3 ile kötü, 1 öğrencinin %3 ile çok iyi puan aldığı görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde deney grubunun iyi normal dağılımında, kontrol grubunun ise yüzde olarak iyi puanının deney grubundan daha az olmasıyla birlikte, normal, iyi dağılımına yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 21

Figür Hareketlerinin Konuya Etkililiği Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
9.)Figür Hareketlerinin Konuya Etkililiği	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	2	7%	4	13%
	Normal	18	60%	19	63%
	İyi	10	33%	6	20%
	Çok iyi	0	0%	1	3%

Figür hareketlerinin konuya etkililiği başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 18 öğrencinin %60'ı normal, 10 öğrenci %33 ile iyi, 2 öğrenci %7 ile kötü puan aldığı görülmektedir. Kontrol grubunda yer alan 19 öğrenci %63 ile normal, 6 öğrenci %20 ile iyi, 4 öğrenci %13 ile kötü, 1 öğrenci %3 ile çok iyi puan aldığı görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde deney grubunun iyi normal dağılımında, kontrol grubunun ise yüzde olarak iyi puanının deney grubundan daha az olmasıyla birlikte, normal, iyi dağılımına yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 22

Figür Hareketlerinin Konuya Uygunluğu Başlığının Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
10.)Figür Hareketlerinin Konuya Uygunluğu	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	1	3%	4	13%
	Normal	15	50%	20	67%
	İyi	13	43%	6	20%
	Çok iyi	1	3%	0	0%

Figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlığının puanlama aracı yüzdeliğine bakıldığında, deney grubundaki 15 öğrenci %50 ile normal, 13 öğrenci %43 ile iyi, 1 öğrenci %3 ile kötü, 1 öğrenci %3 ile çok iyi puan almıştır. Kontrol grubundaki 20 öğrenci %67 ile normal, 6 öğrenci %20 ile iyi, 4 öğrencinin ise %13 ile kötü puan alarak çalışmalarını bitirdikleri görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde deney grubunun iyi normal dağılımında, kontrol grubunun ise yüzde olarak iyi puanının deney grubundan daha az olmasıyla birlikte, normal, iyi dağılımına yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 23

Genel Toplamın Puanlama Aracına Karşılık Gelen Öğrenci Yüzdeliği

		Deney		Kontrol	
		n	%	n	%
Genel Toplam	Çok kötü	0	0%	0	0%
	Kötü	2	7%	2	7%
	Normal	10	33%	18	60%
	İyi	16	53%	10	33%
	Çok iyi	2	7%	0	0%

Genel toplam incelendiğinde Deney grubundaki 30 öğrencinin 16'sı %53 ile iyi, 10 öğrencinin %33 ile normal, 2 öğrencinin %7 ile kötü, 2 öğrencinin ise %7 ile çok iyi puanlar aldıkları görülmektedir.

Kontrol grubunda ise 18 öğrencinin %60 ile normal, 10 öğrencinin %33 ile iyi, 2 öğrencinin ise %7 ile genel toplamda kötü puanlar aldıkları görülmektedir.

Genel olarak incelendiğinde puanlama ortalamasında deney grubunun iyi, kontrol grubunun ise normal puan aralığında olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun 10 başlık içerisinde tüm puanlamalardaki normal dağılımının yüksek olduğu görülmektedir. İki grup içerisinde de ki kötü puanlaması eşit olup, iki grupta da çok kötü puanlamasının yüzdeliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte deney ve kontrol gruplarının normal puan dağılımının yüksekliği, iki grup öğrencilerinin de çalışmalarını tamamlama konusundaki istekli olduklarını göstermektedir.

Deney grubunun çok iyi puanlama yüzdeliği kontrol grubundan yüksektir. Genel olarak bakıldığında deney grubunun iyi puan dağılımının yüksek olması ve çok iyi puan dağılımının %7 oranına sahip olması açısından daha başarılı olduğu görülmektedir.

5.2. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Kültürel Değerlerin Kazanılmasına Etkisine İlişkin Bulgular

Görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden 6 sınıf görsel sanatlar eğitimi dersi için, Anadolu Tarihine Yolculuk (Anadolu uygarlıkları ve eserleri) ünitesi merkeze alınarak, 6 sınıf halk kültürü dersinde yer alan Sözlü Anlatımlar ünitesine ilişkin bölümler üzerinden entegrasyon sağlanmış, Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni üzerinden, kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre deney ve kontrol grubunda yer alan toplam 60 çalışma, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı,

Resim-İş Eğitimi Anabilim dalında görevli öğretim elemanlarından oluşan 3 uzman öğretim elemanı tarafından değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin aldıkları puanlar, puan tablosu merkeze alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 24

Puan Tablosu Örneği

K1					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00	2	6,7	66,7	66,7
	3,00	1	3,3	33,3	100,0
	Total	3	10,0	100,0	
Missing	System	27	90,0		
Total		30	100,0		

2,00 ve 3,00 uzmanlar tarafından verilen puanları göstermektedir. 2,00'ın sözel karşılığı kötü, 3,00'ın sözel karşılığı ise normal puandır.

2 ve 3 verilen puanların frekansını göstermektedir. Buna göre 2 uzman 2,00 (kötü) 1 uzman 3,00 (normal) puanını vermiştir.

K1 numaralı öğrenci başlıkta %66,7 ile kötü, %33,3 ile normal puan almıştır.

Not: Yukarıda verilen örnek model alınarak, Değerlendirme Formunda ki her bir başlıkta alınan geçerli yüzde değeri tablo halinde gösterilecektir.

Şekil 1. Deney grubu 1 numaralı çalışma

Tablo 25

Deney Grubu 1 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D1	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%66,7	%33,3
2-Konuya hâkimiyet				%66,7	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3		%66,7
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3		%66,7
7-Mekân kullanımında uygunluk				%100	
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7		%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Çalışma incelendiğinde kompozisyonun iyi bir şekilde tamamlandığı görülmektedir. Konuya hakimiyetin son derece iyi olduğu gözlenmektedir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal görünümündedir. Destan içerisinde yer alan kahramanın konuya uygun şekilde işlendiği görülmektedir. Destanın kahramanı olan Basat, elinde ok ve yayı ile Tepegöz’e müdahale etme aşamasında gösterilmiştir. Tepegöz, Basat’a oranla olağanüstü bir tip olduğu için daha uzun boylu olarak resmedilmiştir. Mekân algısı son derece iyidir. Tabiat unsurları etkili bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır. Basat ve Tepegöz’ün mücadele ettiği alanın arkasında yanan bir ateş ve çadırlar gösterilmiştir. Çalışmanın renk algısı normaldir. Destanın konusu tabiat unsurlarını ele aldığı için, yeşil ve mavi renkler tercih edilmiştir. Figürlerin konuya uygunluğu iyi durumdadır. Basat, Tepegöz’e müdahale etmek için elinde ok ve yayı ile durmaktadır. Tepegöz’ün yüzünde biraz öfkeli bir bakış sezilmektedir. Genel olarak figürlerin hareketleri normal görünmektedir.

Şekil 2. Deney grubu 2 numaralı çalışma

Tablo 26

Deney Grubu 2 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D2	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1.Kompozisyon tamamlanması			%100		
2.Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3.Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4.Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7		%33,3
6.Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
7.Mekân kullanımında uygunluk			%33,3		%66,7
8.Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9.Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3

Çalışma sulu boya ile resmedilmiştir. Çalışmada kompozisyonun tamamlandığı görülmektedir. Konuya hakimiyet iyi görünümündedir. Çalışmanın konusuna uygun olarak figürlerin birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Çalışma yaratıcı etki anlamında normal görülmektedir. Kahraman konuya uygun şekilde resmedilmiştir. Basat, kahverenginin ağırlıkta olduğu bir posta benzer kıyafet giymiştir. Basat, Tepegöz'ün sihirli kılıcına ulaşmıştır ve Tepegöz'ün Basat tarafından mağlup edildiği sahne anlatılmaktadır. Bunun dışında yardımcı kahramanlar olan Yünlü Koca ve Yapagıl Koca'da işlenmiştir. Figürlerin sevinçli oldukları el hareketlerinden anlaşılmaktadır. Bu da çalışmanın bitiş bölümünün resmedildiğini göstermektedir. Mekân kullanımında yer alan yüksek dağlar, yeşil rengin hâkim olduğu yüksek bir alanda koyun figürlerinin olduğu tabiat, konunun çok iyi anlaşıldığını göstermektedir. Tüm figürlerin hareketleri konuya uygun düzeydedir.

Şekil 3. Deney grubu 3 numaralı çalışma

Tablo 27

Deney Grubu 3 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D3	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%33,3	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%66,7	%33,3		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%66,7	%33,3		
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%66,7		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%66,7	%33,3		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği:		%100			
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%100			

Çalışma suluboya ile resmedilmiştir. Kompozisyon genel olarak normal şekilde tamamlanmıştır. Öğrenci çalışmaya hâkim görünmektedir. Konuya hakimiyet normal düzeydedir. Bununla birlikte çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötü durumdadır. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Basat elinde zırh ve kılıcı ile gösterilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu kötü görünmektedir. Tepegöz ile yanında yer alan Yünlü Koca ve Yapagıl Koca çalışmada gösterilmiş, fakat konuya uygun şekilde resmedilmemişlerdir. Çalışma büyük oranda Basat'ın Tepegöz'e müdahale sahnesini anlatmaktadır. Mekân kullanımında etkililik normal dağılımdadır, bununla birlikte yeterli derecede etkili de kullanılmamıştır. Bir karmaşa hakimdir. Mekânın kullanımı genel olarak normaldir. Tabiat unsurları gösterilmeye çalışılmıştır. Basat ve Tepegöz bir kaya veya dağ sillesinin üzerinde görülmektedir. Renk algısı genel olarak kötü durumdadır. Yeşil ve mavi renk tonları tercih edilmiştir, bununla birlikte renkler arasında bir geçiş görülmemektedir. Fırça darbelerinin rastgele atıldığı görülmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkili bir şekilde yerleştirilmediği görülmektedir. Basat'ın Tepegöz'e müdahale sahnesi, Tepegöz'ün bu durum karşısında vermiş olduğu tepki ve yardımcı kahramanlar olan Yünlü Koca ve Yapagıl Koca'nın kompozisyonda yer aldıkları alan iyi durmamaktadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu ise normal görülmektedir.

Şekil 4. Deney grubu 4 numaralı çalışma

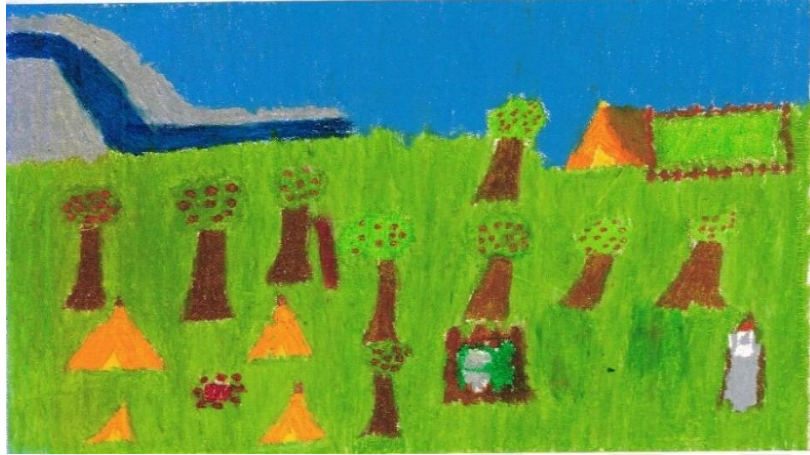
Tablo 28

Deney Grubu 4 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D4	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1.Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet			%100		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%100		
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%66,7	%33,3		
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%100		

Çalışma suluboya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal dağılımdadır. Konuya hâkimiyet normal görünmekle birlikte, yeterli düzeyde değildir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi genel olarak normal dağılımdadır. Kahramanın konuya uygunluğu normal şekildedir. Basat'ın Tepegöze müdahale ettiği sahne resmedilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir fakat yeterli düzeyde değildir. Tepegöz Basat'ın üzerine düşecek şekilde resmedilmiştir. Yünlü Koca ve Yapağılı Koca'nın ise yüzleri ters şekilde uzaklaştıkları görünmektedir. Mekân kullanımında etkililik iyi görünmektedir. Tepegöz'ün bir nehir kenarında dünyaya geldiğinden yola çıkarak, Tepegöz bir nehir kenarında resmedilmiştir. Mekânın kullanımı normaldir. Renk algısı iyi görünmektedir. Yeşil ve mavi renkler ön plandadır ve renk geçişleri yapılmaya çalışılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Basat'ın Tepegöze müdahale ettiği süreçte

Yünlü Koca ve Yapağılı Koca'nın kayalık alanı terk ettiği görülmektedir. Hareketler konuya uygun şekilde resmedilmiştir.

Şekil 5. Deney grubu 5 numaralı çalışma

Tablo 29

Deney Grubu 5 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D5	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7		%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%33,3		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3		%33,3
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3		%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel boya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal görünmektedir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal dağılımdadır bununla birlikte yaratıcılığına olumlu yönde etki ettiği görülmektedir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir, fakat yeterli seviyede değildir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normal dağılımdadır, yeterli seviyede değildir. Mekânın kullanımında etkililik iyi görünmektedir. Çalışmanın arka tarafında akan bir pınar görünmektedir. Ön tarafta ise çadırlar ve yanan ateş göze çarpmaktadır. Oğuz toplumunun yaşayış tarzı gösterilmiştir. Mekân kullanımı normaldir. Renk algısı iyi görünmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkinliği iyi görünümündedir. Tepegöz'ün doğuş anı resmedilmiştir.

Şekil 6. Deney grubu 6 numaralı çalışma

Tablo 30

Deney Grubu 6 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D6	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10.Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Resim pastel boya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi görünmektedir. Konuya hakimiyet normal dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal görülmektedir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Basat'ın Tepegöz'e müdahale sahnesi resmedilmiştir. Yardımcı kahraman olan Tepegöz'ün konuya uygun şekilde resmedildiği görülmektedir. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Resmin arkasında yükselen sıra dağlar içerisinde çadırlar görülmektedir. Çadırlar tabiat ile iç içedir. Mekânın kullanımı normaldir. Renk algısı normal şekildedir. Figür hareketlerinin etkililiği normaldir. Yalnız Tepegöz'ün yüzünde mutluluk ifadesi hakimdir. Figürler konuya uygun olarak yerleştirilmiştir.

Şekil 7. Deney grubu 7 numaralı çalışma

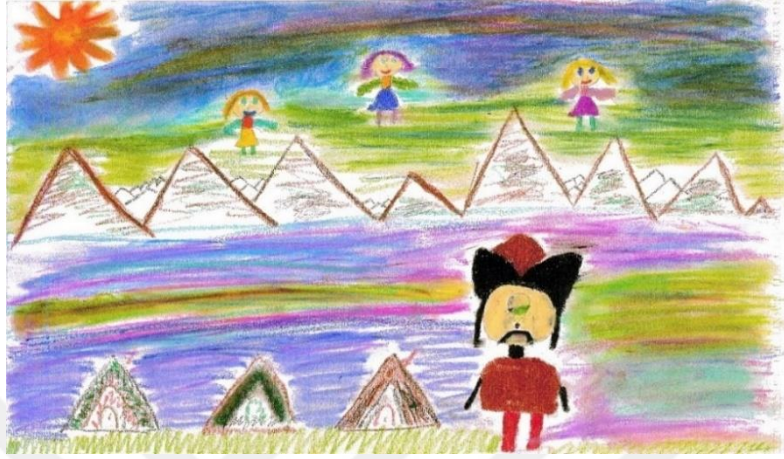
Tablo 31

Deney Grubu 7 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D7	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı				%66,7	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik				%100	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10.Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Resim pastel boya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal görünmektedir. Konuya hakimiyet normal dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi görünmektedir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Basat'ın aslanlar tarafından büyütüldüğü sahne resmedilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal dağılımdadır. Çalışma içerisinde Tepegöz yardımcı kahraman olarak gösterilmiştir. Yünlü Koca ve Yapağılı Koca yer almamıştır. Mekân kullanımında etkililik son derece iyidir. Mekân kendi içerisinde 4'bölünerek destan içerisindeki farklı sahneler resmedilmiştir. Üst tarafta pınarbaşında Peri Kızı ve Çoban resmedilmiştir. Sol tarafta Tepegöz'ün pınarbaşına peri kızı tarafından bırakıldığı sahne gösterilmiştir. Sağ tarafta, Basat'ın aslanlar tarafından büyütüldüğü sahneye yer verilmiştir. Aynı bölümde Basat'ın elinde ok ve yayı ile ileride Tepegöz'e karşı mücadele edeceği sahne yapılmıştır. Ortada ise Tepegöz'ün doğum sahnesi yer almaktadır. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik

genel olarak iyidir. Doğayı simgeleyen yeşil ve sarı tonlar kullanılmıştır. Sarı ve turuncu arasında valör geçişler gözlenmektedir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu genel olarak normaldir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi görünümündedir. Peri Kızı, Çoban, Tepegöz ve Basat konuya uygun şekilde mekâna yerleştirilmiştir.

Şekil 8. Deney grubu 8 numaralı çalışma

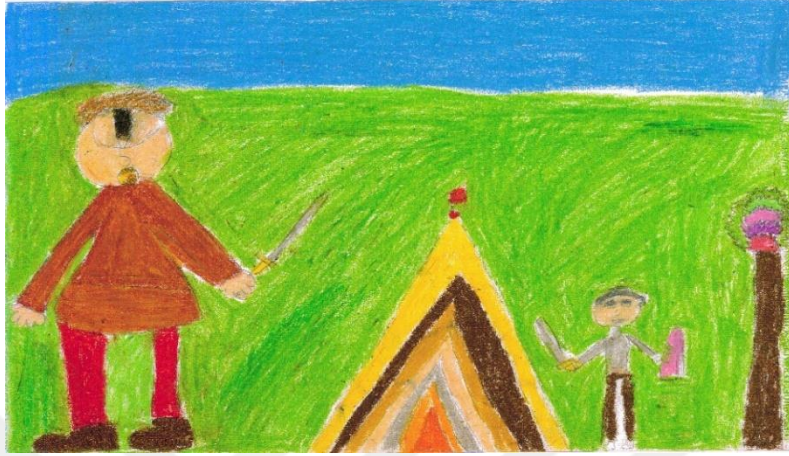
Tablo 32

Deney Grubu 8 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D8	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%66,7	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%66,7		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7		%33,3
8-Renk algısında etkililik			%66,7		%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7		%33,3
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7		%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması son derece iyidir. Konuya hakimiyet genel olarak normal görünmektedir. Ön tarafta yer alan Basat ve obası Türk kültürüne ait göndermeler ile doludur. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyiye yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Basat ön tarafta eski Türk Alplerini anımsatan şekliyle kafasında börk ile çizilmiştir. Uzun bıyıkları ve uzun saçları vardır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyi görünmektedir. Yardımcı kahramanlar olarak peri kızları gösterilmiştir. Bununla birlikte Tepegöz ile Yünlü Koca ve Yapağılı Koca'ya yer verilmemiştir. Mekân kullanımında etkililik son derece iyidir. Mekân

olarak düz bir bozkır üzerinde yer alan oba ve yüksek dağ silsilesi gözlenmektedir. Mekân kullanımında uygunluk genel olarak normaldir. Renk algısında etkililik normal dağılımdadır. Genel olarak mavi ve yeşil tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu iyiye yakındır.

Şekil 9. Deney grubu 9 numaralı çalışma

Tablo 33

Deney Grubu 9 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D9	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı					
4-Kahramanın konuya uygunluğu:			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet genel olarak normal görünmektedir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan katkısı normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu normal dağılımdadır. Basat bir elinde kılıcı ve yayı ile resmedilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Tepegöz elinde sihirli kılıcı ile devasa boyutta resmedilmiştir. Mekân kullanımında etkililik normal dağılımdadır. Mekânda fazla bir ayrıntı gözlenmemektedir. Mekân kullanımında uygunluk genel olarak normal dağılımdadır. Sağ tarafta bozkır iklimine yabancı olan bir ağaç türü çizilmiştir. Tepegöz ve Basat'ın arasında çadır veyahut ateşe benzer bir üçgen

görülmektedir. Kılıcını uzattığı yerin ateş olma ihtimali yüksektir. Tepegöz ile olan mücadelesinde Basat ateşin yardımını da kullanmıştır, bununla birlikte Basat’a bu konuda yardım eden yardımcı kahramanlar olan Yünlü Koca ve Yapağılı Koca resmedilmemiştir. Renk algısında etkililik normal görünmektedir. Renk olarak yeşil ve mavi tonlar daha çok tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu genel olarak normaldir. Tepegöz’ün yüzünde biraz şaşkın bir ifade gözlenmektedir.

Şekil 10. Deney grubu 10 numaralı çalışma

Tablo 34

Deney Grubu 10 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D10	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%66,7	%33,3
2-Konuya hâkimiyet				%33,3	%66,7
3-Yaratıcılık kavramı				%33,3	%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%33,3	%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu				%33,3	%66,7
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk				%33,3	%66,7
8-Renk algısında etkililik				%33,3	%66,7
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%33,3	%33,3
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması son derece iyidir. Konuya hakimiyet çok iyi düzeydedir. Basat’ın koyun derisine girerek çıktığı sahne resmedilmiştir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyi durumdadır. Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Basat koyun yüzünün altına saklanarak Salahanaya Kayası mağarasından çıkmaya çalışmaktadır. Destan içerisinde yer alan bu sahnenin resmedildiği tek çalışma budur. Fakat çalışma bir mağaranın içinde değil düz bir bozkırda

resmedilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu da çok iyi durumdadır. Tepegöz uzun ayakları ile mağara kapasını kapatarak eli ile koyunlarını saymaktadır. Mekân kullanımında etkililik genel olarak normaldir. Koyunlar çitler arasında resmedilmiştir. Arkaya doğru giden bir perspektif görülmektedir. Bununla koyunların mağara kapısından çıkışı anlatılmak istenmiş olabilir. Mekân kullanımında uygunluk çok iyidir. Renk algısında etkililik çok iyidir. Genel olarak yeşil ve mavi tonlar tercih edilmiştir. Bu da destanda yer alan tabiat unsurlarının iyi anlaşıldığını göstermektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal görülmektedir.

Şekil 11. Deney grubu 11 numaralı çalışma

Tablo 35

Deney Grubu 11 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D11	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%66,7	%33,3
2-Konuya hâkimiyet					%100
3-Yaratıcılık kavramı				%33,3	%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%33,3	%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik				%33,3	%66,7
7-Mekân kullanımında uygunluk				%66,7	%33,3
8-Renk algısında etkililik				%100	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği				%100	
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu				%66,7	%33,3

Çalışma suluboya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi durumdadır. Konuya hakimiyet çok iyidir. Tepegöz ve Basat'ın mücadelesi mağara içerisinde resmedilmiştir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyidir. Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Basat Salahana kayalığında Tepegöz'e karşı mücadele ederken

gösterilmiştir. Basat burada Tepegöz'ü gözünden yaralandıktan sonra, mağaranın içine düşer. Tepegöz hemen mağaranın kapısını kapatıp koyunlarının başlarını saymaya başlar. "Tepegöz bildi ki Basat mağaradadır, mağaranın kapısını tutup bir ayağını kapının bir yanına, birini de bir yanına koydu. Bre koyun başları erkek, bir bir gel, geç, dedi. Koyunlar bir bir gelip geçti. Her birinin başlarını sığadı. Toklucuklar, devletim sakar koç, gel, geç, dedi" (Gökyay, 1980, s.176). Her birinin başına dokunur. Basat bu arada bir koçu boğazlayarak, kuyruğu ile başını ayırmadan yüzerek altına saklanır. "Bir koç yerinden kalktı, gerinip sündü hemen Basat, koçu basıp boğazladı, derisini yüzdü. Kuyruğuyla başını deriden ayırmadı, içine girdi. Basat Tepegözün önüne geldi. Tepegöz bildi ki Basat deri içindedir. Ay sakar koç, benim nereden öleceğimi bildin? Şöyle çalayım seni mağara duvarına ki kuyruğun mağarayı yağlasın, dedi. Basat, koçun başını Tepegözün eline sundu. Tepegöz boynuzundan sıkıca tuttu, kaldırıncı boynuz deriyle elinde kaldı. Basat, Tepegözün budu arasından sıçrayıp çıktı" (Gökyay, 1980, s.176). Tepegöz daha sonra oğlan kurtuldun mu diye sorar ve farklı mücadelelere girerler.

Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu iyi durumdadır. Tepegöz Basat'a karşı sinirli bir şekilde ellerini açarak gösterilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk çok iyi durumdadır. Mekân olarak Salahana Kayasındaki mağara gösterilmiştir. Perspektif mevcuttur. Renk algısında etkililik çok iyidir. Kahverengi ve gri tonlar ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Tepegöz yeşil renkte olup kullanılan renkle ön plana çıkmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Tepegöz sinirli ve hırçın, Basat ise akli ve bilgisi ile pratik çözümler bulan hızlı bir kahraman olarak gösterilmiştir. Bu yönü ile figür hareketlerinin konuya uygunluğu gayet iyidir.

Şekil 12. Deney grubu 12 numaralı çalışma

Tablo 36

Deney Grubu 12 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D12	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10.Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normal dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal görünmektedir. Kahramanın konuya uygunluğu iyi durumdadır. Basat, elinde yayı üzerinde posta benzer bir kıyafetle Tepegöz'e müdahale ederken resmedilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu iyi durumdadır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz gösterilirken Yünlü Koca ve Yapağılı Koca resmedilmemiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk genel olarak normal dağılımdadır. Mekân olarak bozkırı simgeleyen düz bir ova ve hemen arkasında otağlara benzer çadırlar resmedilmiştir. Renk algısında etkililik normal dağılımdadır. Genel olarak yeşil ve mavi rengi ön planda olduğu görülmektedir. Renk geçişleri mevcuttur, kırık çizgiler gözlenmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği yeteri derecede iyi değildir. Basat ve Tepegöz'ün hareketleri dinamik değil daha çok statiktir. Bununla birlikte figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi görünümündedir. Basat, Tepegöz'e ok ve yayı ile müdahale ederken gösterilmiştir. Tepegöz'ün yüzünde genel olarak endişe hakimdir. Bunu ellerin hareketi de desteklemektedir.

Şekil 13. Deney grubu 13 numaralı çalışma

Tablo 37

Deney Grubu 13 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D13	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%66,7		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması genel olarak normal düzeydedir. Konuya hakimiyet iyi durumdadır. Basat'ın Tepegöz'e müdahale ettiği sahne resmedilmiştir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal düzeydedir. Kahramanın konuya uygunluğu normal düzeydedir ama yetersizdir. Basat elinde yayı ile Tepegöz'e ok fırlatmak üzere gösterilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normal görünmektedir. Tepegöz elinde sihirli yüzüğü ile, yüzünde de biraz tebessümle çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik iyi düzeydedir. Bozkır ortasında Basat ve Tepegöz'ün mücadelesi resmedilmiştir. Arkada sıra dağlar görülmektedir. Mekândan bağımsız olarak dağın arkasında yer alan Oğuz obası dikkati çekmektedir. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik iyi düzeydedir. Çalışma içerisinde farklı renklerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Tabiata ait olarak yeşil sarı ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kahraman ve yardımcı kahramanın kıyafetleri

diğer çalışmalara oranla daha renklidir. Özellikle Tepegöz gökkuşağı skalası şeklinde resmedilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normaldir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi durumdadır. Basat ve Tepegöz gerek mekâna gerekse de harekete dayalı olarak doğru yerleştirilmiştir.

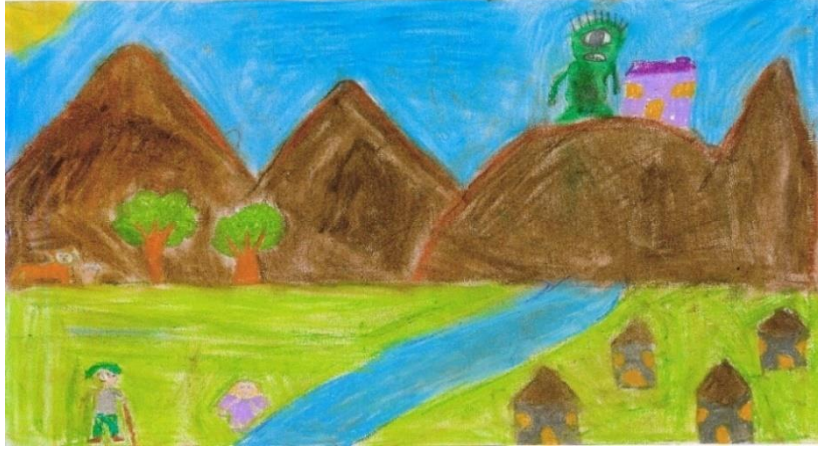
Şekil 14. Deney grubu 14 numaralı çalışma

Tablo 38

Deney Grubu 14 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D14	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7		%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı					%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3		%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal görülmektedir. Konuya hakimiyet iyi olmakla birlikte, yeterli değildir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyidir. Tepegöz, burada dişi bir figür olarak resmedilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal dağılımdadır. Burada 3 tane peri kızı çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik normaldir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi olmakla birlikte, yeterli değildir.

Şekil 15. Deney grubu 15 numaralı çalışma

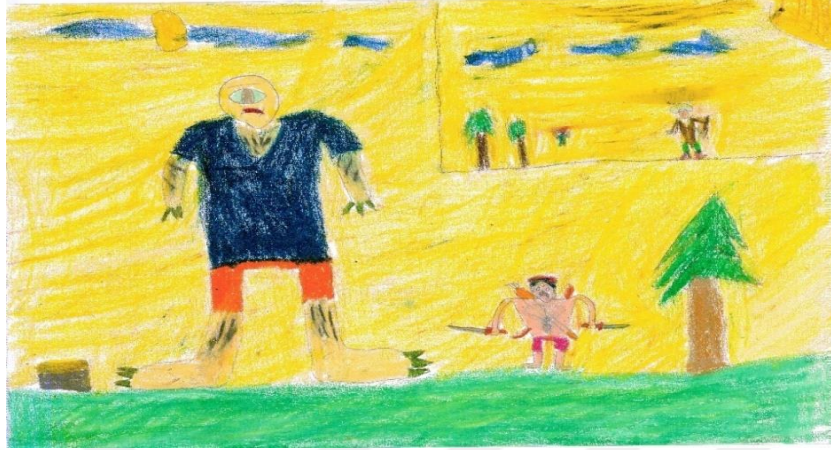
Tablo 39

Deney Grubu 15 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D15	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet			%33,3		%66,7
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7		%33,3
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal görünümündedir. Konuya hakimiyet çok iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi düzeydedir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Basat'ın küçük yaşta aslan tarafından büyütüldüğü görülmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyi düzeydedir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz, Sarı Çoban, Peri Kızı ve Aslan çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk normal dağılımdadır. Tepegöz, yüksek dağların yer aldığı Salahana Kayalığında gösterilmiştir. Kayalık yerine ev olarak müstakil bir ev resmi vardır. Pınarbaşı'nın çevresinde Oğuz odası göze çarpmaktadır. Pınarbaşında Çoban ve Peri Kızı resmedilmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak mavi ve yeşil tonlar ön plandadır. Bu da destanın geçtiği tabiat ortamının iyi anlaşıldığını göstermektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal dağılımdadır. Basat, Tepegöz ve Sarı Çoban ile Peri Kızı farklı bölümlerde resmedilmiştir. Basat sol tarafta aslan tarafından

büyütülürken, Peri Kızı ve Çoban pınarbaşında çizilmiştir. Sarı Çoban yaptığı davranış yüzünden üzüntülü ve telaşlı bir yüz ifadesine sahiptir. Peri Kızı ise hayıflayıcı bir bakışa sahiptir. Tepegöz, dağın yamacındaki evinin dışında olayları şaşkınlıkla izlemektedir.

Şekil 16. Deney grubu 16 numaralı çalışma

Tablo 40

Deney Grubu 16 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D16	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet				%100	
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%66,7	
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%100	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%100		
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi durumdadır. Konuya hakimiyet son derece iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi görünmektedir. Basat'ın Tepegöz ile mücadele sahnesine yer verilirken, kompozisyonun bağımsız bir şekilde Sarı Çoban'ın Peri Kızı'nı gördüğü sahne de işlenmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu iyi görünümündedir. Basat, güçlü vücudu ve savaş aletleri ile kendinden emin bir bakış ile resmedilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Tepegöz, Basat'a oranla cüssece büyüktür, peri kızı ve Sarı Çoban'da konuya uygun şekilde kompozisyona yerleştirilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk normal dağılımdadır. Mekân olarak yeşil bir düzlükte Basat ve Tepegöz'ün mücadelesi

gösterilmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Sarı, yeşil ve mavi tonlar tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normaldir. Basat, Tepegöze müdahale ederken gösterilmiştir. Tepegöz'ün yüzünde mahzun bir ifade vardır. Kompozisyonun bağımsız şekilde gösterilen Sarı Çoban ve Peri Kızı'nın olduğu sahnede Pınarbaşı görünmemektedir. Sarı Çoban'ın başlığının üzerinde 3tane kalp görünmektedir. Peri Kızına ilgi duyduğu anlatılmaktadır.

Şekil 17. Deney grubu 17 numaralı çalışma

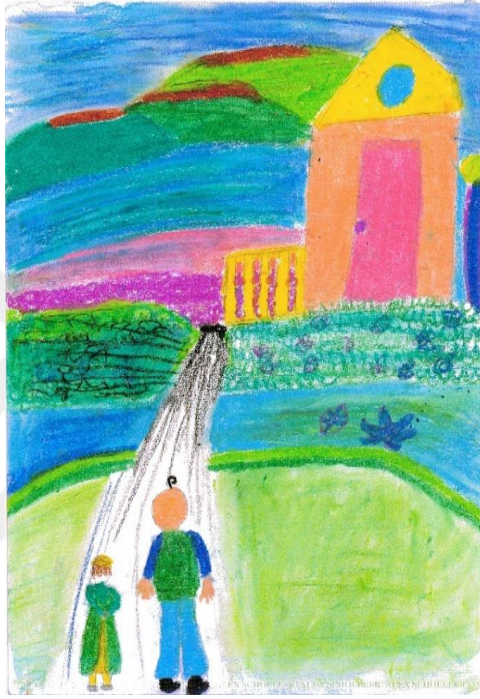
Tablo 41

Deney Grubu 17 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D17	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%66,7	%33,3		
6-Mekân kullanımında etkililik		%66,7	%33,3		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%66,7		
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%66,7		%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	

Çalışma pastel boya iyi yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir fakat yeterli düzeyde değildir. Konuya hakimiyet yeterli düzeyde olmakla birlikte yeterli değildir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Basat, savaş aletleri ile Tepegöz'e müdahale etmek üzere resmedilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu kötüdür. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Yünlü Koca ve Yapağılı Koca gösterilmemiştir. Tepegöz elleri açık bir şekilde

pişman ve mahcup bir yüz ifadesine sahiptir. Mekân kullanımında etkililik kötüdür. Mekân olarak kayalık bir alanda Basat ve Tepegöz'ün mücadelesi çizilmiştir. Mekân etkili bir şekilde kullanılmamıştır. Mekânın kullanımında uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik normaldir, fakat yeterli değildir. Renk olarak sarı, mavi ve yeşil tonlar ön plandadır. Renk geçişleri mevcut değildir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu kötüdür. Basat ve Tepegöz'ün vücut oranları ayrıntısız verilmiştir. Figürlerde hareket gözlenmemektedir.

Şekil 18. Deney grubu 18 numaralı çalışma

Tablo 42

Deney Grubu 18 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D18	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7		%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%33,3		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%66,7	
8-Renk algısında etkililik				%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%100		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olmakla birlikte iyiye yakındır. Konuya hakimiyet normal dağılıma yakındır. Çalışmanın öğrenci

yaratıcılığına olan etkisi normale yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Çalışmada kahraman olarak Tepegöz gösterilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı Kahraman olarak Dede Korkut gösterilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyidir. Mekân olarak Tepegöz'ün Salahana Kayasında yaşadığı yer gösterilmiştir. Renk algısında etkililik normal olmakla birlikte, iyiye yakındır. Genel olarak mavi ve yeşil tonlar kullanılmıştır. Destanda yer alan tabiatın çalışmaya yansıtıldığı görülmektedir. Renk geçişleri mevcuttur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normaldir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal düzeyde olmakla birlikte, iyiye yakındır. Kozmik gücü simgeleyen Dede Korkut'un Tepegöz ile anlaşması sahnesi resmedilmiştir. Dede Korkut'un bilge, veli bir tip olduğu kıyafetinde kullanılan yeşil kaftanı ve ak sakalı ile anlatılmaya çalışılmıştır. Tepegöz ise Dede Korkut'a saygılı bir şekilde isteklerini bildirmektedir.

Şekil 19. Deney grubu 19 numaralı çalışma

Tablo 43

Deney Grubu 19 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D19	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%33,3	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%66,7		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normal olmakla birlikte, yeterli değildir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olmakla birlikte yeterli değildir. Basat, elinde oku ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı kahraman olarak yalnız Tepegöz gösterilmiştir. Mekân kullanımında etkililik normal dağılımdadır. Mekân kullanımında uygunluk ise normal olmakla birlikte yeterli değildir. Mekân olarak düz bir zemin üzerinde tabiat unsurları gösterilmeye çalışılmıştır. Tepegöz ve Basat yere basmamakta ve havaya kalmaktadır. Sağ tarafta bir ağaç çizilmiştir, bununla birlikte mekânı dolduran başka ayrıntılar görülmemektedir. Basat'ın Tepegöz'e müdahale ettiği yerde destanda yer alan tabiat unsurlarına rastlanmamaktadır. Renk algısında etkililik normaldir. Yeşil ve mavi renk tercih edilmiştir. Bu da öğrencinin destanda yer alan tabiat unsurlarını etkili kullanmaya çalıştığını göstermektedir. Fakat renk geçişleri mevcut değildir. Çizgiler, yatay ve dikey şekilde çizilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normal olmakla birlikte, figür hareketlerinin konuya uygunluğu kötüdür. Basat ve Tepegöz havada kalmışlardır. Yalnız Tepegöz'ün el hareketlerinin konuya uygun olduğu söylenebilir. Figürlerinde herhangi bir ayrıntı göze çarpmamaktadır.

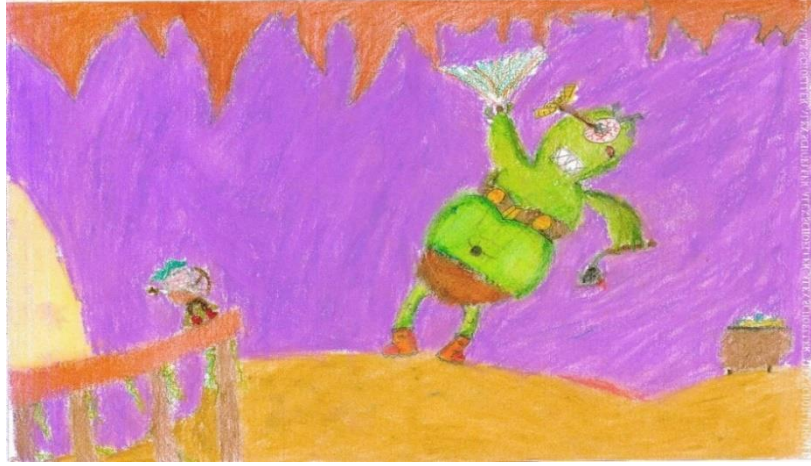
Şekil 20. Deney grubu 20 numaralı çalışma

Tablo 44

Deney Grubu 20 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D20	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı			%100		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%66,7		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%100		
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%66,7		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%100		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet normal düzeyde olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Basat, elinde yayı ile Tepegöz'e müdahale ederken çizilmiştir. Başlık olarak başında borkü vardır. Eski Türk Alplerine benzemektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal olup, yeterli düzeyde değildir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz, Yünlü Koca ve Yapağılı Koca gösterilmiştir. Yardımcı kahramanlar Basat'a göre daha yüzeysel çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk normaldir. Mekân olarak Tepegöz'ün yaşadığı Salahana kayalığındaki mağara çizilmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Sarı ve kırmızı tonlar tercih edilmiştir. Renk geçişleri mevcuttur. Renk geçişleri ile mağaranın atmosferi hissettirilmeye çalışılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal dağılımdadır. Basat elinde yayı, oku ve kıyafeti ile alp tipine uygundur bakışlarında kararlılık hakimdir, Tepegöz cüsse olarak Basat'a oranla daha büyüktür yüzünde şaşkınlıkla korku arasında bir ifade vardır, arkada yer alan Yünlü Koca ve Yapağılı Koca Basat'ın müdahalesi üzerine sevinçli bir ifadeye hakimdir. Fakat yardımcı karakterler, kahramana oranla daha az işlenmiştir.

Şekil 21. Deney grubu 21 numaralı çalışma

Tablo 45

Deney Grubu 21 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D21	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet			%100		
3-Yaratıcılık kavramı			%100		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%100		
6-Mekân kullanımında etkililik				%66,7	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3		%66,7
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal dağılımdadır. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi durumdadır. Kahramanın konuya uygunluğu iyi durumdadır. Basat, elinde yayı ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal dağılımdadır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Tepegöz'ün hemen arkasında yemeğini pişirdiği bir kazan görülmektedir. Fakat kazanın başında diğer yardımcı kahramanlar olan Yünlü Koca ve Yapağılı Koca'ya yer verilmemiştir. Mekân kullanımında etkililik iyi durumdadır. Mekân kullanımında uygunluk çok iyidir. Basat bir mağaranın girişinde görünmektedir. Mekân olarak mağaranın içi gösterilmiştir. Mağara teması yukarıda yer alan sarkıklarla desteklenmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Mor, açık kahverengi, kiremit rengi ve açık yeşil tercih edilmiştir. Renk algısı diğer çalışmalara oranla daha çeşitlidir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi

görünümündedir. Basat, elinde yayı hemen arkasında kılıcı ile sütuna benzer bir yapının üzerinde mağaranın içinde bulunan Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yüzünde sinirli ve kararlı bir ifade vardır. Tepegöz Basat'a oranla cüssece büyük bir figür olarak çizilmiştir. Basat'ın müdahalesinden sonra sendelemektedir ve yüzünde sinirli bir bakış hakimdir.

Şekil 22. Deney grubu 22 numaralı çalışma

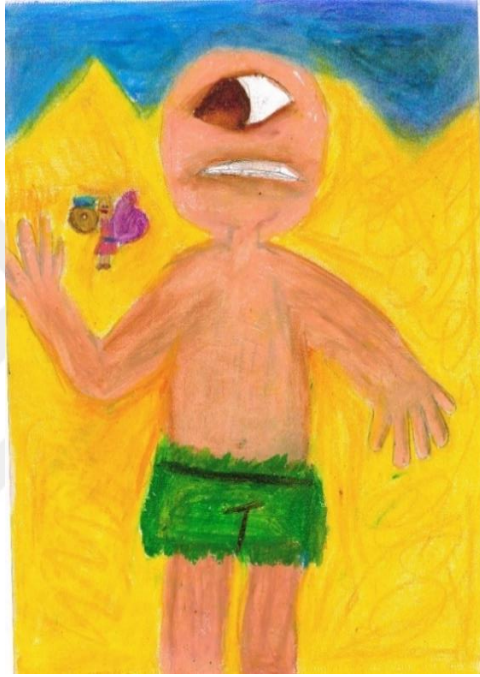
Tablo 46

Deney Grubu 22 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D22	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%100		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%100		
6-Mekân kullanımında etkililik				%100	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi görünümündedir. Konuya hakimiyet normal olmakla birlikte çok iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olmakla birlikte iyiye yakındır. Basat elinde yayı ile Tepegöz'e ok ile müdahale etmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyi görünümündedir. Mekân çeşitli ayrıntılarla konuya uygun şekilde desteklenmiştir. Basat perspektife uygun şekilde akan

Pınarbaşı'nın başında durmaktadır. Arka tarafta çadırlara benzeyen yerin ortasında yanan bir ateş bulunmaktadır. Farklı bitki türleri üzerinden tabiata canlı bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır. Bu yolla çalışmaya hareket kazandırılmıştır. Renk algısında etkililik normaldir. Mavi, yeşil, açık kahverengi, koyu kahverengi gibi pek çok renk skalası kullanılmıştır. Renklerin kendi aralarında geçişleri vardır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu iyidir. Basat aslanlar tarafından büyütülen bir çocuk olarak doğa ile uyumlu bir şekilde giydiği kıyafeti ile resmedilmiştir. Yüzünde kararlı bir ifade vardır, Tepegöz Basat'a oranla cüsse olarak daha büyütür yüzünde şaşkınlığa benzer bir ifade vardır.

Şekil 23. Deney grubu 23 numaralı çalışma

Tablo 47

Deney Grubu 23 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D23	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%66,7	
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%100		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi durumdadır. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu iyi olup, çok iyiye yakındır. Çalışmada Basat yerine Tepegöz kahraman olarak gösterilmiştir. Peri annesinin sihirli yüzüğü Tepegöz'e verdiği sahne resmedilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz'ün peri annesi çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyi derecededir. Mekân olarak Tepegöz'ün yüksek dağlar arasında yaşadığı Salahana kayalığı gösterilmiştir. Renk algısında etkililik normal dağılımdadır. Renk olarak sarı, mavi, ten rengi ve yeşil renkler tercih edilmiştir. Mekânda kullanılan renkler destandaki tabiat unsurlarının anlaşıldığını göstermektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normaldir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Tepegöz cüssece büyük bir figür olarak çizilmiştir, yüzünde kaygı ifadesi vardır. Peri annesi Tepegöz'ün yüzüğünü parmağına takarken mutludur.

Şekil 24. Deney grubu 24 numaralı çalışma

Tablo 48

Deney Grubu 24 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D24	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet				%100	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%100		
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7		%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi görünümündedir. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olmakla birlikte iyiye yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu normal olmakla birlikte, iyiye yakındır. Basat elinde kılıcı ile Tepegöz'e müdahale etmek üzeredir. Aslanlar tarafından büyütüldüğüne dair seçilen kıyafet konuya uyumludur. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal dağılımdadır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz, Tepegöz'ün peri annesi ve aslan görünmektedir. Mekân kullanımında etkililik iyi görünümündedir. Ormanlık bir alanda Basat'ın Tepegöz ile mücadelesi resmedilmiştir. Mekân kullanımında uygunluk normal olmakla birlikte, iyiye yakındır. Basat yüksek bir yerden Tepegöz'e müdahale etmektedir. İki figürde kayalık bir alanın üzerinde durmaktadır. Perspektif yardımıyla orman içinde yer alan yüksek bir yer gösterilmeye çalışılmıştır. Renk algısında etkililik iyidir. Yeşil sarı, mavi, kırmızı tonlar kullanılmıştır. Renk geçişleri mevcuttur. Dikey yatay çizgiler görülmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Basat saçları ve üzerine giydiği kıyafetle ormanda aslanlar tarafından büyütüldüğü izlenimini vermektedir. Tepegöz, biçimsiz bir vücut ölçüsüne sahip olup kaotik bir yapının temsilci görünümündedir. Aslan ve peri kızı çalışmayı destekleyici ayrıntılar olarak yerlerini almıştır. Basat ve Tepegöz'ün mitin gücünü simgeleyen iki ebeveynine yer verilmiştir.

Şekil 25. Deney grubu 25 numaralı çalışma

Tablo 49

Deney Grubu 25 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D25	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%66,7	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi görünümündedir. Konuya hakimiyet normal olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi görünümündedir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz'ün peri annesi çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik iyidir. Mekân kullanımında uygunluk ise normaldir. Mekân olarak tam ayrıntı belirtilmemekle birlikte, Tepegöz'ün harami olarak çıktığı dağdaki Pınarbaşı gösterilebilir. Renk algısında etkililik normaldir, fakat yeterli değildir. Daha çok açık mavi tonlar kullanılmıştır. Açık mavi rengin bu kadar çok kullanılması Tepegöz'ün devasa cüssesinin gökyüzüne ulaşması ya da doğduğu Pınarbaşı'nı simgelediği söylenebilir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normale yakın olup yeterli değildir. Tepegöz annesinin ona verdiği sihirli yüzükle mitik gücü elde etmektedir, yüzünde sinirli bir ifade vardır, Tepegöz bu yönü ile kaotik bir tiptir. Peri annesi ise mutlu bir yüz ifadesine sahiptir.

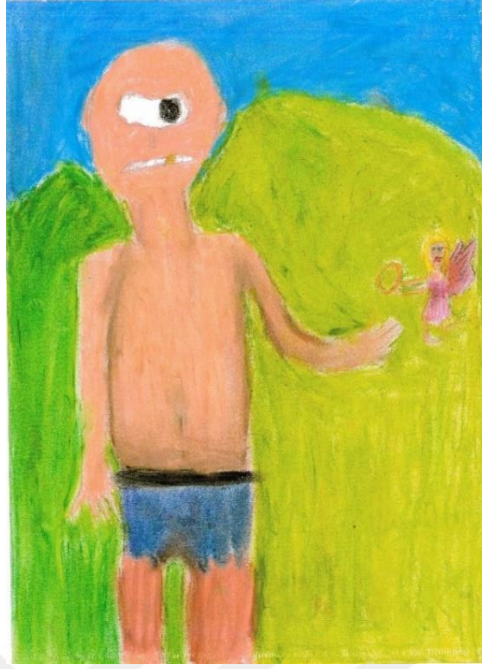
Şekil 26. Deney grubu 26 numaralı çalışma

Tablo 50

Deney Grubu 26 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D26	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%66,7		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik				%66,7	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%33,3	%33,3
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%66,7		%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi olup, çok iyiye de yakındır. Konuya hakimiyet çok iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyi olmakla birlikte çok iyiye de yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Basat elinde ok ve yayı ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyidir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik iyi görünümündedir. Mekân kullanımında uygunluk iyi görünmektedir. Mekân olarak dağ yamacında yer alan Tepegöz'ün evi çizilmiştir. Basat yüksek bir dağın ardında düz bir zeminde bir kayalığın üstünde durmaktadır. Çalışmadan bağımsız olarak üst tarafta Oğuz obasındaki yaşam sahnelenmiştir. Bunun dışında Tepegöz'ün yemek kazanı ve yüksek sıra dağlar konuya destekleyici boyuttur. Renk algısında etkililik iyi görünümündedir. Mavi, yeşil ve gri tonlar tercih edilmiştir. Çizgiler arasında yatay dikey geçişler vardır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyi olmakla birlikte, çok iyiye yakındır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal olup iyiye yakındır. Basat üzerinde giydiği kıyafet ve başlığı ile Oğuz Alplerini andırmaktadır. Yüzünde kararlı bir bakış vardır. Tepegöz, Basat'a oranla cüsse olarak daha büyüktür, kaotik bir tiptir. Kol hareketi ile gelen tehlikeyi anlatan bir bakışa sahiptir. Yüzünde şaşkın bir ifade vardır.

Şekil 27. Deney grubu 27 numaralı çalışma

Tablo 51

Deney Grubu 27 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D27	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı			%100		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup iyiye yakındır. Konuya hakimiyet iyi görünümündedir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olup iyiye yakındır. Kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Yaratıcı kahramanların konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz'ün peri annesi çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân kullanımında uygunluk normal olup iyiye yakındır. Mekân olarak yüksek dağlarla çevrili bir düzlük çizilmiştir. Renk algısında etkililik iyi görünümündedir. Yeşil, ten rengi ve mavi renkler tercih edilmiştir. Renk geçişleri mevcuttur. Yeşil rengin yüzeyde daha

fazla kullanılması destanda yer alan tabiat unsurları ile ilişkilendirilebilir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Tepegöz olağanüstü cüssesi ile kaotik bir tipi simgelemektedir. Yüzünde öfkeli bir bakış hakimdir. Yardımcı kahraman olarak çizilen peri annesi Tepegöz'e sihirli yüzüğü takarken görülmektedir.

Şekil 28. Deney grubu 28 numaralı çalışma

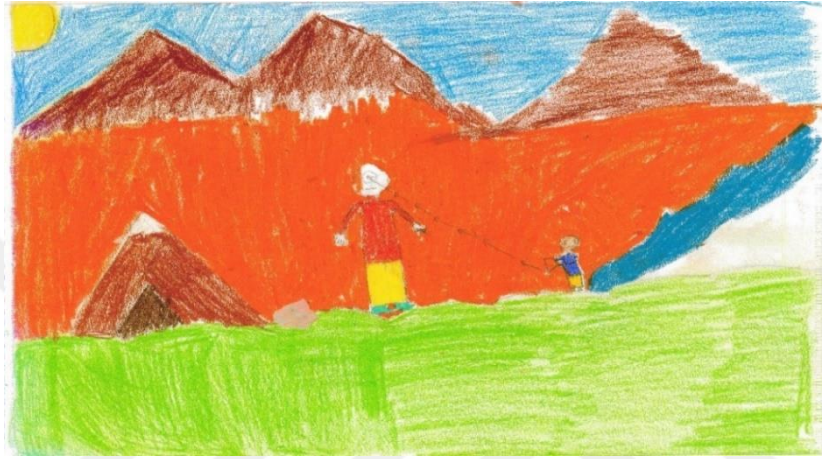
Tablo 52

Deney Grubu 28 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D28	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk				%100	
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi görünümündedir. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olup, iyiye yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normal olup iyiye yakındır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz'ün peri annesi çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyidir. Mekân olarak Salahana kayalığında bulunan Pınarbaşı çizilmiştir. Kayalıktan akan şelale ile konu desteklenmeye çalışılmıştır. Bir başka ayrıntı peri kızının çevresinde dolaşan

kelebeklerdir. Kelebekler yoluyla peri kızının olağanüstülüğü iyi niyeti simgelenmeye çalışılmıştır. Renk algısında etkililik normal olup, iyiye yakındır. Renk olarak mavi, açık kahverengi, sarı, yeşil ve kırmızı tonlar kullanılmıştır. Renk geçişleri kendi içlerinde mevcuttur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu iyi görünmektedir. Tepegöz olağanüstü cüssesi ile kaotik bir tiptir. Yüzünde mutlu bir ifade vardır, bununla birlikte durağan bir şekildedir. Peri kızı, elindeki sihirli yüzüğü Tepegöz'e takmaktadır. Emin bir yüz ifadesine sahiptir.

Şekil 29. Deney grubu 29 numaralı çalışma

Tablo 53

Deney Grubu 29 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D29	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%66,7		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%100		
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normal olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan katkısı normal olup, yeterli değildir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olup yeterli değildir. Basat elinde yayı ve oku ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal olup, yeterli değildir. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz çizilmiştir.

Diğer yardımcı kahramanlar olan Yünlü Koca ve Yapağılı Koca gösterilmemiştir. Mekân kullanımında etkililik normal olup iyiye yakındır. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Mekân olarak yüksek bir dağ yamacında yer alan bir düzlük gösterilmiştir. Mekân, sıradağlar ile çevrilidir. Hemen arkada Pınarbaşına benzer bir su yatağı vardır. Tepegöz'ün hemen yanında Tepegöz'e ait bir çadır ev bulunmaktadır. Renk algısında etkililik normal olup iyiye yakındır. Renk olarak turuncu, kahverengi, yeşil, sarı ve mavi tonlar tercih edilmiştir. Renklerin kendi içerisinde az da olsa geçişleri mevcuttur. Yatay dikey çizgiler gözlenmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal olup iyiye yakındır. Basat elinde yay ve oku ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Kıyafeti ile konuya tam uygun olmamakla birlikte duruş olarak yeterlidir. Tepegöz Basat'a oranla cüsse olarak daha büyüktür. Yüzünde şaşkın bir ifade vardır.

Şekil 30. Deney grubu 30 numaralı çalışma

Tablo 54

Deney Grubu 30 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

D30	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7		%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi olup çok iyiye de yakındır. Konuya hakimiyet iyi olup, çok iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olup, çok iyiye yakındır. Kahramanın konuya uygunluğu normal olup iyiye yakındır. Basat elinde ok ve yayı ile Tepegöz'e müdahale etmektedir. Daha öncesinde kılıç ile Tepegöz'e müdahale ettiği görülmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Yardımcı kahraman olarak Tepegöz ve annesi Peri Kızı çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik normal olup, çok iyiye yakındır. Mekân kullanımında uygunluk iyi olup, çok iyiye yakındır. Mekân olarak kayalık bir alanın çevresi gösterilmiştir. Büyük bir kaya parçasına saplanmış şekilde Tepegöz'ün sihirli kılıcı görülmektedir. Hemen arkada Oğuz obası görülmektedir. Bu yönü ile çizilen mekân konuya uygundur. Renk algısında etkililik normal olup, iyiye yakındır. Renk olarak sarı, mavi, yeşil ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Renkler arasında geçiş olmamakla birlikte, renklerin kendi aralarında yatay dikey geçişleri gözlenmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Basat yüksek bir kaya üzerinde elinde ok ve yayı ile gerilmiş bir şekilde Tepegöz'e müdahale etmektedir. Yüzünde mutluluğa benzer bir ifade bulunmaktadır. Başında bir kuşak bağlıdır ve bıyığı vardır. Tepegöz cüsse olarak Basat'a göre daha büyüktür. Kaotik bir tipi simgelemektedir. Yüzünde şaşkınlık ifadesi vardır. Yerinde durmaktadır. Tepegöz'ün peri annesi elinde sihirli yüzükle Tepegöz'e doğru geldiği görülmektedir.

Şekil 31. Kontrol grubu 1 numaralı çalışma

Tablo 55

Kontrol Grubu 1 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K1	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%66,7	%33,3		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%66,7		
7-Mekân kullanımında uygunluk			%100		
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması kötü görünümündedir. Konuya hakimiyet normal görünümündedir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olmakla birlikte yeterli değildir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olmakla birlikte, yeterli değildir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Üç Kafadar Ayı-Panda Kutup Ayısı adını taşıyan çalışmanın çizilmesi tercih edilmiştir. Üç kafadar ayı aileleri olmayan üç yavru ayının maceralarını konu almaktadır. Orijinal ismi We Bare Bears olan Üç Kafadar Ayı çizgi filmi, Daniel Chong tarafından tasarlanmıştır. Kahraman olarak siyah panda çizilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahraman olarak mavi yavru ayı çizilmiştir. Diğer üç ayıya yer verilmemiştir. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân olarak siyah pandanın piknik yaptığı sahne çizilmiştir. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Mekân olarak düz bir zemin üzerinde çimlerin olduğu yağmur sonrası güneşin doğduğu ve gökkuşağının olduğu bir yer tasvir edilmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak başta açık mavi, koyu mavi olmak üzere, siyah, beyaz, yeşil, sarı ve mor renkler tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normaldir. Siyah panda, yavru panda ve Güneş'in yüzünde mutlu bir ifade vardır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal dağılımdadır.

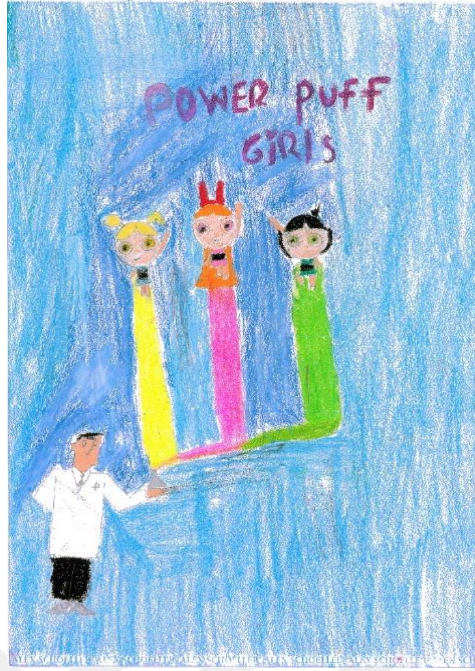
Şekil 32. Kontrol grubu 2 numaralı çalışma

Tablo 56

Kontrol Grubu 2 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K2	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet		%66,7	%33,3		
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%66,7		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%100		
6-Mekân kullanımında etkililik		%66,7	%33,3		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%66,7	%33,3		
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği				%100	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal görünmektedir. Konuya hakimiyet kötüdür. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olmakla birlikte yeterli değildir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olmakla birlikte, yeterli değildir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normaldir. Çalışmada Power Pop Girl animasyon çizgi filmindeki kahramanlar çizilmiştir. Çalışmanın sol tarafında Bubbles, ortada Blossom, en sağda ise Buttercup isimli karakter yer almaktadır. Bubbles neşeli, Blossom samimi, Buttercup ise kendi kurduğu dünyasında yaşayan bir tiptir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk kötü görünmektedir. Renk algısında etkililik normaldir. Yeşil, sarı mavi, turuncu, kahverengi ve pembe renkler kullanılmıştır. Renkler arası geçiş mevcuttur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Üç figürün el ve ayak hareketleri yerindedir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Çalışmada mitoloji kavramı olarak çizgi film kahramanları konu edilmiştir.

Şekil 33. Kontrol grubu 3 numaralı çalışma

Tablo 57

Kontrol Grubu 3 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K3	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet		%66,7	%33,3		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7		%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%66,7		%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%66,7		%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10.Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olmakla birlikte, yeterli değildir. Konuya hakimiyet kötüdür. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası çizgi film animasyon konusu tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımda olup normaldir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal görünmektedir. Kahraman olarak Powerpuff Girls animasyon çizgi filminde yer alan kahramanlar çizilmiştir. Çalışmanın sol tarafında Bubbles, ortada Blossom, en sağda ise Buttercup isimli karakter yer almaktadır. Yardımcı kahraman olarak

Profesör Utonium gösterilmiştir. Utonium, Bubbles, Blossom ve Buttercup 'un manevi babasıdır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk kötüdür. Mekân olarak bir gökyüzü tasviri gösterilmiştir. Renk algısında etkililik eşit dağılımda olup normaldir. Renk olarak açık mavi, sarı, pembe, yeşil, siyah ve beyaz renkler göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu kötüdür. Powerpuff Girls kahramanları gökyüzünde yükselmektedir. Figür hareketlerinde göze çarpan bir hareket ve ifade yer almamaktadır. Profesör Utonium isimli yardımcı kahraman sol eli ile kahramanları göstermektedir.

Şekil 34. Kontrol grubu 4 numaralı çalışma

Tablo 58

Kontrol Grubu 4 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K4	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1.Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%33,3	%33,3	
2.Konuya hâkimiyet		%33,3		%66,7	
3.Yaratıcılık kavramı	%33,3		%33,3	%33,3	
4.Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
5.Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
6.Mekân kullanımında etkililik	%33,3		%33,3	%33,3	
7.Mekân kullanımında uygunluk	%33,3			%66,7	
8.Renk algısında etkililik		%33,3		%66,7	
9.Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımda olup yeterli değildir. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımda olup, yeterli değildir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası animasyon oyunun

çizimi tercih edilmiştir. Çalışmada Ateş ve Buz Clash Royale isimli bir animasyon oyunun çizimi yapılmıştır. Ateş erkek, Buz ise kızdır. Seviyeleri geçerek Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında uygunluk iyidir. Renk algısında etkililik iyidir. Renk olarak mavi, kırmızı, kahverengi, turuncu ve mor renkler kullanılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyidir. Ateş ve Buz karakterleri konuya uygun şekilde resmedilmiştir.

Şekil 35. Kontrol grubu 5 numaralı çalışma

Tablo 59

Kontrol Grubu 5 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K5	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%33,3	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı	%33,3			%66,7	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3	%33,3	%33,3		
6-Mekân kullanımında etkililik	%33,3		%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk	%33,3		%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyidir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası animasyon çizgi filmi tercih edilmiştir. Çalışmada

Esrarengiz Kasaba İlluminati bölümü çizilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu kötüdür. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk eşit dağılımdadır. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak açık mavi, sarı, pembe, yeşil ve kırmızı renkler göze çarpmaktadır. Renk geçişleri kendi içerisinde mevcuttur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu kötüdür. Figürlerde herhangi bir hareket görülmemektedir. İlluminati karakterine ek olarak animasyon çizgi filmde geçen çeşitli nesnelere gönderme yapılmıştır.

Şekil 36. Kontrol grubu 6 numaralı çalışma

Tablo 60

Kontrol Grubu 6 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

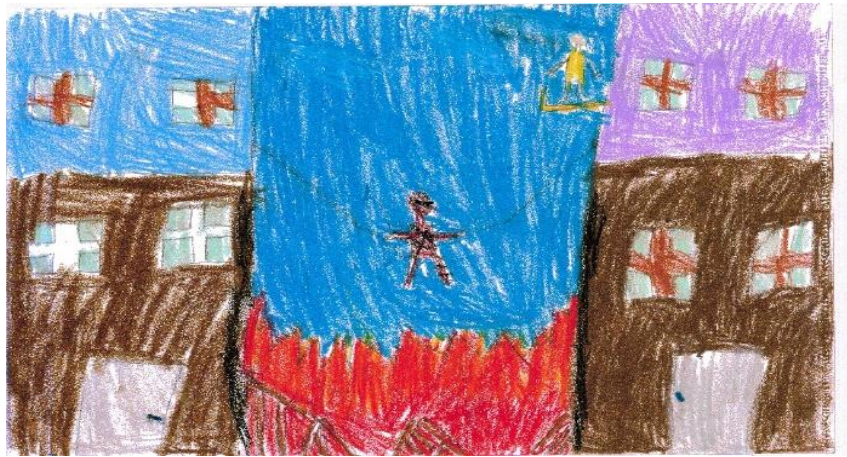
K6	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%66,7	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%33,3		%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel ve suluboya ile tamamlanmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyi durumdadır. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olup, iyiye yakındır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası baykuş ve gökkuşağı motifinin

çizilmesi tercih edilmiştir. Baykuş Dünya mitolojilerindeki birçok söylevde uğursuzluğun simgesidir. Babil’de Baykuş figürleri koruyucu tılsım olarak görülürken, Yunan mitolojisinde Athena’nın kutsal hayvanı ve ordunun koruyucusu olarak görülmüştür. Roma’da Baykuş ölümü çağrıştırdığı gerekçesiyle uğursuz bir hayvan olarak algılanmış, Orta çağ Avrupa’sında ise cadılık ile birlikte olumsuz bir anlam yüklenmiştir. Bununla birlikte Baykuş, Oğuzların Bayat boyunun ongun kuşu olarak bilinmektedir.

Gökkuşağı ise Türk mitolojisi başta olmak üzere farklı mitoloji anlatılarında umudu simgelemektedir. Antik Yunan’da Zeus’un aracılığıyla İris tanrıçası gökyüzü ve yeryüzü arasında haber taşıma görevini görür ve İris’ in sembolü gökkuşağıdır. Türk mitolojisinde gökkuşağı, Ebemkuşağı, Fatma Ana’nın kuşağı gibi farklı isimlerle anılır. Gökkuşağının altından geçilmesi durumunda cinsiyetin değişeceğine, dileklerin kabul olacağına dair farklı inançlar vardır. Bir başka inanış Umay Ana’nın çocukları korumak için gökkuşağı aracılığıyla gökyüzünden yeryüzüne ineceğine dairdir.

Kahramanın konuya uygunluğu iyi görünmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk eşit dağılımdadır. Mekân olarak gökyüzü tasviri gösterilmiştir. Renk algısında etkililik eşit dağılımda olup iyiye yakındır. Renk olarak mavi, sarı, kahverengi, mor, pembe, yeşil, kırmızı renkler tercih edilmiştir. Renklerin kendi içerisinde geçişleri mevcuttur. Renkler birbirine uyumlu görünmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkiliği ve uygunluğu iyidir. Baykuş ve gökkuşağı konuya uygun şekilde çizilmiştir.

Şekil 37. Kontrol grubu 7 numaralı çalışma

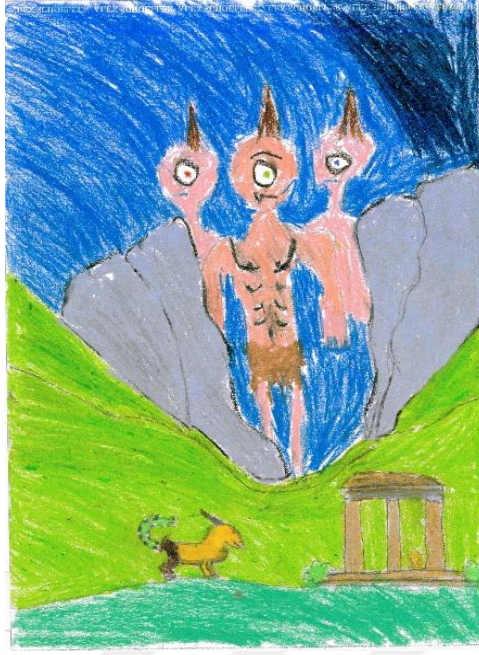
Tablo 61

Kontrol Grubu 7 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K7	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı			%66,7	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3			%66,7
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%66,7	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal olup, iyiye yakındır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Spider-Man (Örümcek Adam) çizgi filminin çizilmesi tercih edilmiştir. Spider Man çizgi film karaktere Marvel Comics tarafından kurgusal olarak oluşturulmuştur. Spider-Man kitle kültürü merkeze alınarak Hollywood tarafından yaratılan küresel kahramanlardan bir tanesidir. Süperman, Spiderman gibi küresel kahramanlar, dünyanın kurtuluşu, kötülükle mücadele, insanlığın huzuru gibi ortak küresel değerlere hitap etmektedir. Spider Man çizgi filmindeki karakter, “Büyük güçler, büyük sorumluluk getirir” ilkesini benimsemektedir.

Kahramanın konuya uygunluğu iyi durumdadır. Spider-Man Örümcek Adam iki bina arasında iplere tutunmuş olarak gösterilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Mekân kullanımında uygunluk çok iyidir. Mekân olarak Spider-Man’ın bir şehirde iki apartman arasında iple yapmış olduğu akrobatik gösteri sunulmuştur. Hemen altında aleve benzer ateş görünmektedir. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği normal olup iyiye yakındır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyi görünmektedir.

Şekil 38. Kontrol grubu 8 numaralı çalışma

Tablo 62

Kontrol Grubu 8 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K8	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%66,7	%33,3
2-Konuya hâkimiyet				%66,7	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı				%33,3	%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu					
6-Mekân kullanımında etkililik				%66,7	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk				%66,7	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3		%33,3
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu		%66,7			%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması çok iyidir. Konuya hakimiyet iyi olmakla birlikte, çok iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyidir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Yunan Mitolojisinde yer alan Kimera ve tek gözlü Kiklopların (Cyclops) çizilmesi tercih edilmiştir. Kikloplar Yunan Mitolojisinde alınlarında tek gözü olan devler olarak bilinmektedir. Homeros'un Odysseia destanında, Polphemos ismiyle bilinen, mağarada yaşayan tek gözlü devlerden bahsetmiştir. “Vardık töre bilmez, azgın Tepegözlerin iline, onlar yalnız ölümsüz tanrılara güvenirler ne

ekin ekerler elleriyle ne de çift sürerler, toprak ekilmeden, işlenmeden verir onlara her şeyi, arpayı da buğdayı da, asmayı da verir, şarap sunan iri salkımları Zeus'un yağmuru şişirir. Yoktur onların dernekleri, yasaları falan. Oturlar yüksek dağ tepelerinde, oyuk mağaralarda, herkes kendi evini yönetir” (Homeros, 2012, s.166).

Kimera ise Yunan mitolojisinde tek bir vücutta çeşitli canlıların uzuvlarına sahip ateş püskürten yaratıklar olarak bilinmektedir. Başları genellikle aslan başıdır. Kahramanın konuya uygunluğu iyi olmakla birlikte, çok iyiye yakındır. Kahraman olarak üç tane tek gözlü Kiklop çizilmiştir. Bu Kikloplar harami olup dağda yaşamaktadır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyidir. Kafası aslan kafası kuyruğu yılan olan bir Kimera çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyi olup, çok iyiye yakındır. Mekân olarak Kiklopların yaşadığı bir dağ yamacı çizilmiştir. Bu dağ yamacının yanında bir kilise bulunmaktadır. Renk algısında etkililik iyidir. Mavi, yeşil, gri, krem rengi, ten rengi ve sarı renkler tercih edilmiştir. Renkler arası uyum iyi görünmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu kötüdür. Figürler güzel çizilmiştir, fakat konuya uygunluğu yeterli değildir.

Şekil 39. Kontrol grubu 9 numaralı çalışma

Tablo 63

Kontrol Grubu 9 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K9	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası SüngerBob Kareşort çizgi filminin çizilmesi tercih edilmiştir. SüngerBob Kareşort Stephen Hillenborg tarafından oluşturulan bir çizgi filmidir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Kahraman olarak Patrick Yıldızı isimli SüngerBob Kareşort çizgi filmi kahramanı çizilmiştir. Patrick kayanın altında yaşayan bir deniz yıldızıdır. Kayalık çalışmanın sol tarafında gösterilen kırmızı kayalıktır. En sevdiği şey yengeç burger yemektir. Patrick temiz kalplidir. Sünger Bob'un en iyi arkadaşıdır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyidir. Yardımcı kahraman çizilmemiştir, fakat yardımcı kahraman olan Sünger Bob'un evi çizilmiştir. Çalışmanın sağında yer alan ananas Sünger Bob'un evidir. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân kullanımında uygunluk eşit dağılımdadır. Mekân olarak Patrick'in ve Sünger Bob'un yaşadığı yer canlandırılmaya çalışılmıştır. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak mavi, kırmızı, hardal sarısı, açık yeşil ve pembe renkler kullanılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normaldir. Patrick, Sünger Bob çizgi filmindeki en mutlu ve iyi yürekli kişidir. Patrick'in mutlu bir karakter olduğu, çevresinin kalple kaplanması ile anlatılmak istenmiştir.

Şekil 40. Kontrol grubu 10 numaralı çalışma

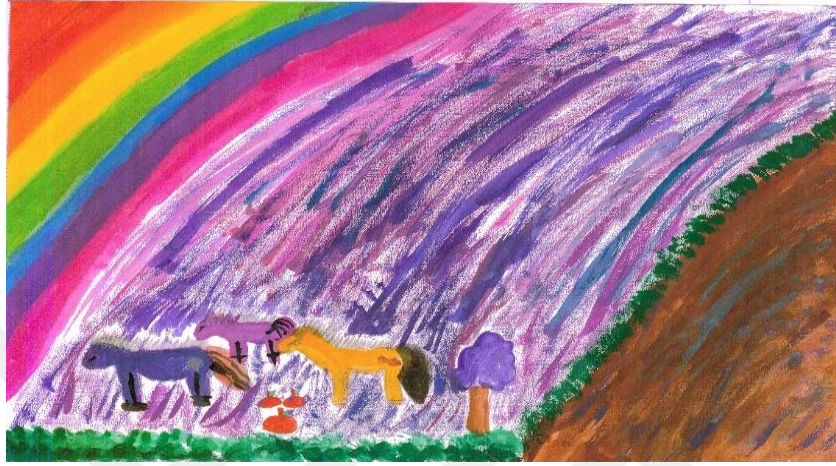
Tablo 64

Kontrol Grubu 10 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K10	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet			%100		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%66,7		
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%66,7		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%100		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası SüngerBob Kareşort çizgi filminin çizilmesi tercih edilmiştir. SüngerBob Kareşort Stephen Hillenburg tarafından oluşturulan bir çizgi filmidir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Kahraman olarak Sünger Bob çizilmiştir. Sünger Bob neşeli bir karakterdir ve deniz anası tarlalarına gitmektedir. Yengeç Burger isimli restoranda çalışmaktadır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahramanlar olarak Squidway, Bay Yengeç, Plankton ve Patrick çizilmiştir. Squidway Sünger Bob ve Patrick'ten hoşlanmamaktadır. Bay Yengeç paraya düşkün bir karakterdir. Plankton Chumbucket isimi restorandı işletmektedir, Yengeç Burger restoranında yapılan yemek tariflerini taklit etmeye çalışır. Mekân kullanımında etkililik ve

uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak mavi, yeşil, hardal sarısı, sarı, kahverengi, mor, yeşil ve pembe renkler göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal görünmektedir. Sünger Bob, Bay Yengeç ve Patrick mutlu bir ifadeye sahiptir. Squidway ve Plankton'un yüzünde ise karamsar bir ifade hakimdir.

Şekil 41. Kontrol grubu 11 numaralı çalışma

Tablo 65

Kontrol Grubu 11 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

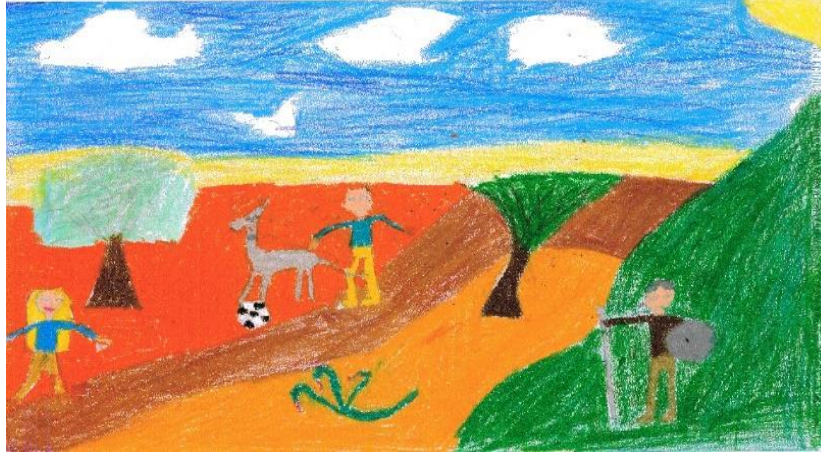
K11	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%100	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%66,7	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%66,7	
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyidir. Konuya hakimiyet eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi iyidir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası My Little Pony Arkadaşlık İyidir isimli çizgi filminin çizilmesi tercih edilmiştir. My Little Pony, Lauren Faust tarafından geliştirilmiş bir animasyon çizgi filmidir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Yardımcı kahramanların

konuya uygunluğu normal olup, iyiye yakındır. Kahramanlar olarak Twilight Sparkle (Mavi), Pinkie Pie(Mor) ve Applejack(Sarı) karakterleri çizilmiştir. Twilight Sparkle enerjik bir attır. Pinkie Pie tüm ponilerin lideridir. Applejack ise elma toplamakta ve bu elmaları arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Arkadaşlık İyidir temalı çizgi film kahramanları tabiatta gezinmektedir. Gökkuşuğu teması Çizgi Film'in gösterime sunulan afişine de uygundur.

At motifi başta Türk mitolojisi olmak üzere farklı mitoloji anlatılarında üzerinde durulan önemli bir simgedir. Kültürel hayatta at motifi Türklerin üzerinde durduğu bir konudur. At, konar-göçer yaşamda bir binek hayvanı olarak ulaşımda, hem de savaşta kullanılırdı. Kaşgarlı Mahmud Divanü Lugati't Türk adlı eserinde: "İl bir çeşit attır, çünkü at Türk'ün kanadadır" sözleri ile atın bu yaşam şeklinde vazgeçilmez bir öge olduğunu aktarır. Oğuz Kağan, Ergenekon, Manas, Dede Korkut gibi destanlarda at motifi ile sıklıkla karşılaşılma ile birlikte, akla gelen en önemli sözlü anlatı şüphesiz ki Köroğlu Destanıdır. İspanyol edebiyatında Cervantes tarafından kaleme alınan Don Quijote (Don Kişot) romanında Don Kişot 'un atının ismi Rosinante'dir. Tıpkı Köroğlu Destanındaki gibi at burada kahramanın en yakın arkadaşdır. Öğrenci çalışmasında animasyon çizgi filminden etkilenecek at figürleri çizmiştir. Bununla birlikte farklı mitolojik anlatıların resmedilmesinde kitle iletişim araçları, çağdaş sanatın yenilikçi yanı ve sanat ve disiplinler arası ilişkinin önemli olduğu söylenebilir. Modern sanatın önemli bir ismi olan Pablo Picasso'nun "Don Quijote" isimli çalışması buna verilecek en iyi örnek olduğu düşünülmektedir.

Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyidir. Mekân olarak gökyüzünün gökkuşuğının görüldüğu bir tabiat manzarası gösterilmiştir. Arkadaşlık İyidir temalı çizgi film kahramanları bu tabiatta gezinmektedir. Gökkuşuğu teması Çizgi Film'in gösterime sunulan afişine de uygundur. Renk algısında etkililik iyidir. Renk olarak kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, mor, pembe ve kahverengi renkler tercih edilmiştir. Renklerin kendi içlerinde geçişleri gözlenmektedir. Renk uyumu iyidir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu eşit dağılımdadır. Karakterler ve mekân konuyu anlatmakla birlikte figürler durağandır.

Şekil 42. Kontrol grubu 12 numaralı çalışma

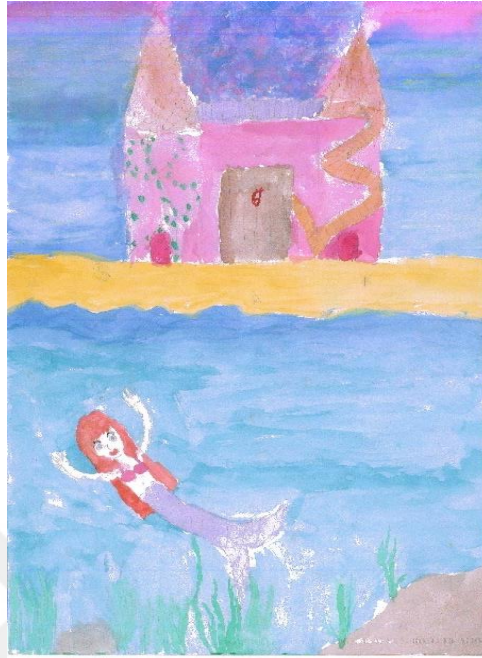
Tablo 66

Kontrol Grubu 12 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K12	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7		%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%33,3		%33,3
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7		%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7		%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3		%33,3
8-Renk algısında etkililik			%66,7		%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%66,7			%33,3
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%66,7			%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Çalışmanın tamamlanması normal olup, çok iyiye yakındır. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Keloğlan masalının çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu normal olup, çok iyiye yakındır. Kahraman olarak Keloğlan çizilmiştir. Keloğlan'ın kıyafetleri günümüzü uygun olarak gösterilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahraman olarak Cankız, Keloğlan'ın eşiği, üç başlı yılan ve bir saray muhafızı gösterilmiştir. Cankız'ın ve saray muhafızının kıyafetleri de günümüze uygundur. Keloğlan'ın eşiğinin önünde futbol topu durmaktadır. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân kullanımında uygunluk eşit dağılımdadır. Mekân olarak açık bir kır arazisi gösterilmiştir. Keloğlan bu arazi ortasından geçen bir yoldan yürümektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve

uygunluğu kötüdür. Figürler gerek kıyafetleri ile gerekse de hareketleri ile konuyu tam yansıtamamaktadır.

Şekil 43. Kontrol grubu 13 numaralı  alışma

Tablo 67

Kontrol Grubu 13 Numaralı  alışmanın Puan Tablosu

K13	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	�ok Kötü	Kötü	Normal	�yi	çok �yi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3		%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3			%66,7
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3		%66,7
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3		%66,7
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3		%33,3	%33,3

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımdadır. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın  ğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır.  nceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Ariel (Küçük Deniz Kızı) isimli animasyon çizgi filmin çizilmesi tercih edilmiştir. Ariel (Küçük Deniz Kızı) Walt Disney serisinde yer alan bir çizgi filmidir. Hans Christina Andersen'in Küçük Denizkızı isimli masalından ilhamla Glen Keane

tarafından geliştirilmiştir. Deniz kızları Peter Pan ve Harry Potter serilerinde de karşımıza çıkmaktadır. Deniz kızları anlatılarda belinden yukarısı insan görünümünde olan yarı insan yarı balık vücutlu, kuyruklu olağanüstü kişiler olarak tanımlanır. Antik Çağda, Yunan mitolojisinde, Bin Bir Gece masallarında ve birçok anlatıda karşımıza çıkmaktadır. Deniz kızlarının Yunan mitlerindeki karşılığı Sirenler'dir. Deniz kızlarına benzeyen bir diğer yaratık su perileri olan Nemfler'dir.

Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu çok iyidir. Mekân kullanımında etkililik çok iyidir. Mekân olarak Şato önünde bir deniz gösterilmiştir. Ariel bu denizde yüzmektedir. Öğrenci Batı merkezli mitolojik anlatılarda yer alan mekân olarak şato tercih edilmiştir. Şato Avrupa merkezli anlatı mekânı olarak bilinirken, Türk masallarında kahramanın evi konak ya da saraydır.

Ariel'in on iki kardeşi vardır ve bir deniz kızıdır. Ariel evlendiği prens ile şatoda yaşamaktadır. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak mavi, mor, pembe ve kahverengi renkler tercih edilmiştir. Renk geçişleri mevcuttur. Renk uyumu iyidir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği çok iyidir. Ariel, çizgi filmin gösterimine sunulan afişine uygun olarak şato önündeki denizde yüzmektedir. Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu eşit dağılımdadır.

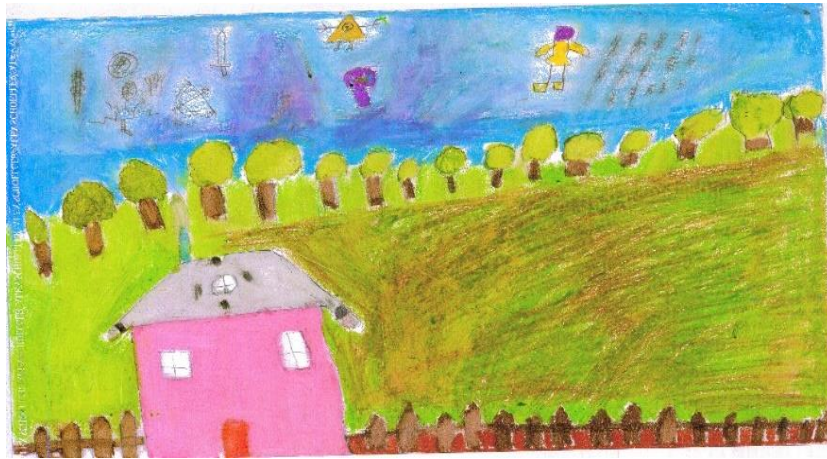
Şekil 44. Kontrol grubu 14 numaralı çalışma

Tablo 68

Kontrol Grubu 14 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K14	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%33,3	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3		%66,7	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%66,7		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%66,7		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal dağılımdadır. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Shrek isimli 3D animasyon filmin çizilmesi tercih edilmiştir. Shrek William Steig'in yazmış olduğu bir masaldan 3D animasyon filmine çevrilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Shrek yeşil bir dev olarak çizilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında uygunluk iyidir. Mekân olarak Shrek'in üzerinde durduğu bir tabiat ortamı gösterilmiştir. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak mavi, yeşil, koyu kahverengi, kırmızı ve pembe renkler tercih edilmiştir. Yatay dikey çizgiler mevcuttur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normaldir.

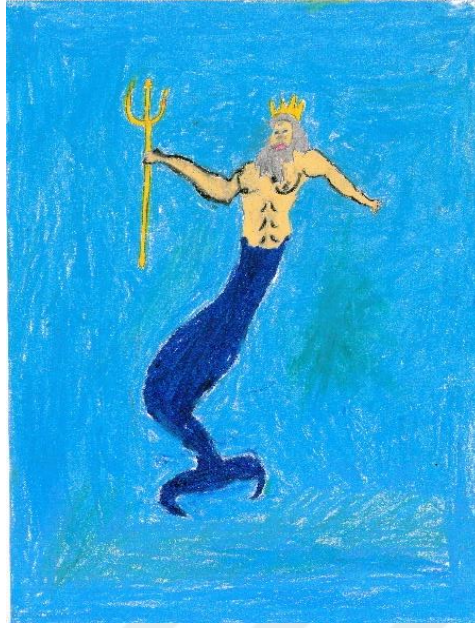
Şekil 45. Kontrol grubu 15 numaralı çalışma

Tablo 69

Kontrol Grubu 15 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K15	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet		%66,7	%33,3		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7		%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%66,7	%33,3		
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%66,7		%33,3	
8-Renk algısında etkililik			%100		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%66,7	%33,3		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu	%33,3		%66,7		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet kötüdür. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası çeşitli masallardan kahramanların çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu kötüdür. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu kötüdür. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân kullanımında uygunluk kötüdür. Mekân olarak yeşil bir düzlükte bulunan bir ev çizilmiştir. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak açık yeşil, mavi, pembe ve kahverengi renkler göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği kötüdür. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal olup, çok kötüye yakındır.

Şekil 46. Kontrol grubu 16 numaralı çalışma

Tablo 70

Kontrol Grubu 16 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K16	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%33,3	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3	%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%66,7		%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımdadır. Konuya hakimiyet normal olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Yunan Mitolojisinde yer alan Denizler Tanrısı Poseidon'un çizilmesi tercih edilmiştir. Poseidon Yunan mitolojisinde denizler tanrısı olarak bilinmektedir. Zeus ve Hades'in kardeşidir. Kahramanın konuya uygunluğu kötüdür. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk eşit dağılımdadır. Mekân olarak herhangi bir yer gösterilmemekle birlikte, Poseidon'un deniz altında olduğu yorumlanabilir. Renk algısında

etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak açık mavi, mavi, sarı, gri ve ten rengi kullanılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu eşit dağılımdadır. Poseidon dışında herhangi bir figür bulunmamaktadır. Poseidon, denizin altında yüzerken resmedilmiştir.

Şekil 47. Kontrol grubu 17 numaralı çalışma

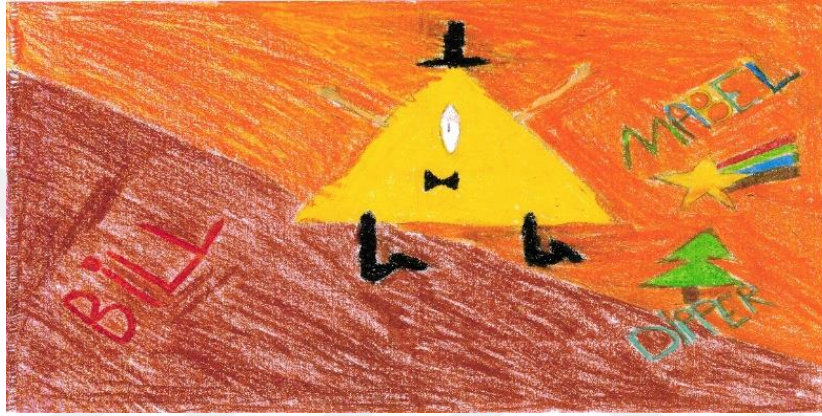
Tablo 71

Kontrol Grubu 17 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K17	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%100		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7		%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%66,7		%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%66,7	%33,3		

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Grimm Kardeşler tarafından derlenen Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler isimli masalın çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Kahraman olarak Pamuk Prenses çizilmiştir. Bilinen kıyafeti ile göze çarpmaktadır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahramanlar olarak, elinde sihirli elması ile cadı ve iki cüce çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik kötüdür. Mekân kullanımında uygunluk eşit dağılımdadır. Mekân olarak yeşil bir

düzlük çizilmiştir. Pamuk Prenses bu düzlükte yürümektedir. Hemen sol tarafta kendinden yüksekte cadı ilinde sihirli elmayı Pamuk Prenses'e uzatmaktadır. İki cüce arkadadır. Cücelerden birisi yüksekçe bir yerde durmaktadır. Mekândan bağımsız olarak perspektife uygun olmayan bir ağaç görünmektedir. Renk algısında etkililik normal dağılımdadır. Renk olarak yeşil, mavi, pembe, sarı, mavi, turuncu mor ve kahverengi renkler tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu kötüdür. Gösterilen mekandaki figürler birbirinden bağımsızdır. Masalın orijinaline uygun olacak şekilde figürler hareket etmemektedir.

Şekil 48. Kontrol grubu 18 numaralı çalışma

Tablo 72

Kontrol Grubu 18 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K18	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3		
2-Konuya hâkimiyet	%33,3		%33,3	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı				%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik	%33,3		%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3			
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği	%33,3	%33,3	%33,3		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması kötüdür. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası Esrarengiz Kasaba animasyon çizgi filmi tercih

edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Kahraman olarak Bill Cipher çizilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahramanlar Mabel, Bill ve Dipper çizilmemiştir, fakat adları yazılmıştır. Dipper'ı simgelemek için şapkasında yer alan çam ağacı gösterilmiştir. Mabel'ı simgelemek için ise kazağında yer alan gökkuşağı ve yıldız çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak, sarı, turuncu, kahverengi, siyah ve açık yeşil renkler göze çarpmaktadır. Renkler arasında yatay dikey hareketler görülmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu eşit dağılımdadır.

Şekil 49. Kontrol grubu 19 numaralı çalışma

Tablo 73

Kontrol Grubu 19 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K19	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3		%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%33,3	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3		%66,7
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3			%66,7
8-Renk algısında etkililik			%33,3		%66,7
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3		%33,3	%33,3
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3		%33,3	%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan

etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası çalışmanın sol tarafına Patron Bebek animasyon oyunu, sağ tarafına ise SüngerBob Kareşort çizgi filminin çizilmesi tercih edilmiştir. Patron Bebek, DreamWorks Animation tarafından üretilmiştir. SüngerBob Kareşort ise, Stephen Hillenburg tarafından oluşturulan bir çizgi filmidir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Patron Bebek ve Sünger Bob çizilmiştir. Patron Bebek yaşına rağmen yetişkin bir insan gibi bebek şirketinde çalışmaktadır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk çok iyidir. Mekân olarak Patron Bebek bulutların üzerinde, Patron Bebek'in çalıştığı bebek şirketi bulutların üzerinde yer almaktadır. Sünger Bob ise ananas evinin önünde çizilmiştir. Renk algısında etkililik çok iyidir. Renk olarak Patron Bebek'te pembe, mor ve siyah, Sünger Bob'da ise sarı, açık mavi, açık yeşil, koyu yeşil, siyah, kahverengi ve mor renkler tercih edilmiştir. Yatay dikey çizgiler görülmektedir. Renkler birbiriyle uyumludur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu eşit dağılımdadır ve iyiye yakındır.

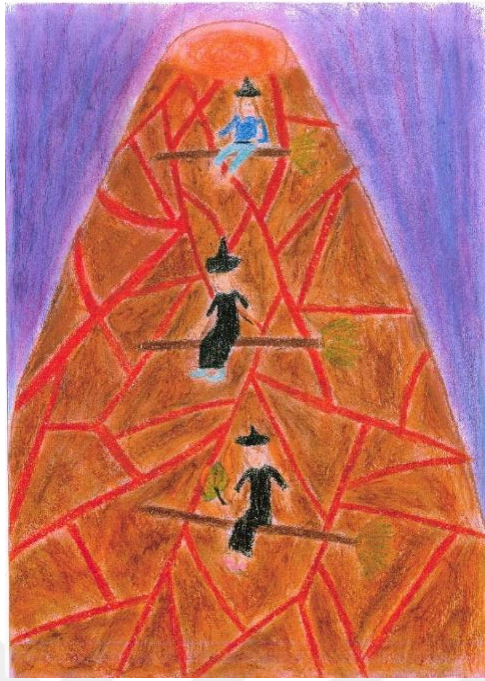
Şekil 50. Kontrol grubu 20 numaralı çalışma

Tablo 74

Kontrol Grubu 20 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K20	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet			%66,7	%33,3	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7		%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3			%66,7
8-Renk algısında etkililik			%66,7	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3		%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet normal olup, iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Grimm Kardeşler tarafından derlenen Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler isimli masalın çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Kahraman olarak Pamuk Prenses çizilmiştir. Pamuk Prenses 'in turuncu saçları vardır, yüzünde mutlu bir ifade görülmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu iyidir. Yardımcı kahraman olarak, süpürgesine binmiş cadı ve üç tane cüce resmedilmiştir. Süpürgeye binen cadı elinde sihirli elmayı taşımaktadır. Cücelerin hepsi kızdır ve farklı boylardadır. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân kullanımında uygunluk çok iyidir. Mekân olarak bir yerde bulunan Pamuk Prenses ve cücelere ait bir ev gösterilmiştir. Evin hemen yanında elma ağacı bulunmaktadır. Cadı süpürgesine binmiş bir şekilde gökyüzünde dolaşmaktadır. Bulutlar pembedir. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak mavi, pembe, açık yeşil, koyu kahverengi, açık kahverengi, turuncu, mor ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Yatay dikey çizgiler görülmektedir. Kullanılan renkler birbirine uyumludur. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Özellikle süpürgesine binen cadı, yasak elma ile gökyüzünde dolaşmaktadır. Bu konuya hâkim olunduğunu göstermektedir. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normal dağılımdadır.

Şekil 51. Kontrol grubu 21 numaralı çalışma

Tablo 75

Kontrol Grubu 21 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K21	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet			%33,3		%66,7
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3		%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3		%66,7
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3		%66,7
8-Renk algısında etkililik		%33,3		%33,3	%33,3
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3			%66,7
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3			%66,7

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet çok iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, üç tane süpürgeye binmiş cadı figürlerinin çizilmesi tercih edilmiştir. Cadılar, farklı mitolojilerde olağanüstü güçleri olan kimseler olarak bilinmektedir. Özellikle süpürgeye binen cadı anlatıları, Avrupa mitolojisinde yer bulmaktadır. Mitolojide siyah pelerinli, kıvılc saçlı, başlarına sivri başlıklar giyen ve süpürge ile uçan doğaüstü güçteki kişiler olarak bilinmektedirler. Kahramanın

konuya uygunluğu çok iyidir. Üç cadıda yukarıda verilen bilgilere uygun olarak resmedilmiştir. 3 sayısının neden seçildiği bilinmemektedir. Bununla birlikte farklı mitoloji anlatılarında 3 sayısı sıklıkla kullanılır. Kahraman her anlatıda üç defa sınanır veyahut 3 defa karşısına farklı rakipler çıkar. Axcil Olric'in Epik Yasalarının birisi de Üçleme Kuralıdır. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk çok iyidir. Mekân olarak bir yanardağa benzer bir kütlenin etrafında uçan 3 cadı gösterilmiştir. Yanardağın çevresinde çizilen kırmızı çizgiler mekâna hareket katmıştır. Yatay dikey geçişlerde ahenk vardır. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak mor, açık kahverengi, koyu kahverengi, kırmızı, siyah ve mavi renkler tercih edilmiştir. Renkler arası geçiş vardır. Yatay ve dikey çizgiler görülmektedir. Kullanılan renkler gerek konunun hakimiyetine gerekse de yaratıcılığa olumlu etki sağlamıştır. Renkler arası uyum güzel görünmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu çok iyidir. Yatay ve dikey hareketler çalışmaya hareket katmıştır. Figürler konuya uygun renk, şekil ve hareket ile çizilmiştir.

Şekil 52. Kontrol grubu 22 numaralı çalışma

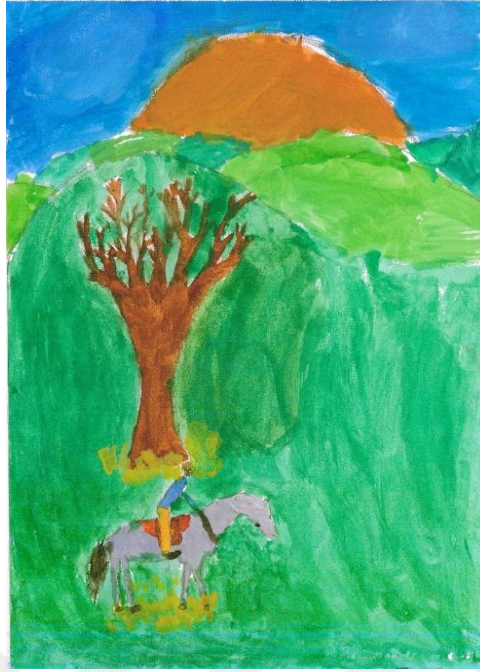
Tablo 76

Kontrol Grubu 22 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K22	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet				%66,7	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3	%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu				%66,7	%33,3
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%66,7		%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik				%66,7	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%66,7	
8-Renk algısında etkililik			%33,3	%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%33,3	%66,7	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet iyi olup, çok iyiye yakındır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Truva Atının çizilmesi tercih edilmiştir. Truva Atı, Odysseus'un Truva şehrini ele geçirmek için yaptırdığı at maketidir. Truva atı, Yunan mitolojisinde zekâ ve barış tanrıçası olan Athena'nın Odysseus'a bir maketten at yapma fikri üzerine yapılır. Homeros, Odysseia destanında Truva atını yapılış sebebini şu şekilde anlatır. "Haydi şimdi geç başka bir konuya, şu tahta at olayını anlat şimdi bize, Athene'nin yardımıyla Epeios yapmıştı onu hani, getirmişti Akropolis'e dayamıştı tanrısız Odysseus da kurnazca. İlyon'u yıkacak adamlarla doluydu içi." (Homeros, 2012, s.160) Akhalılar bu şekilde Truva savaşını kazanırlar.

Kahramanın konuya uygunluğu iyi olup, çok iyiye yakındır. Öğrenci kahraman olarak Truva Atı'nı çizmiştir. Simgesel olarak onu kahraman görmüştür. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu normal olup, çok iyiye yakındır. Mekân kullanımında etkililik iyi olup, çok iyiye yakındır. Mekân kullanımında uygunluk normal olup, iyiye yakındır. Mekân olarak Truva atı ve arkasında surlara benzer yapılar çizilmiştir. Surlar ile güçlü bir şehir olduğu izlenimi verilmeye çalışılmıştır. Bu yönü ile öğrencinin konuya hâkim olduğu söylenebilir. Renk algısında etkililik iyidir. Renk olarak mavi, kahverengi, sarı, yeşil ve gri renkler kullanılmıştır. Yatay ve dikey çizgiler çalışmaya ahenk katmıştır. Renkler kendi arasında uyumlu görünmektedir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu iyidir. Truva atı tahtadan olduğu için kullanılan renkler gerekse de arkada yer alan yatay dikey şekilde hizala surlar etkili bir görünüm sağlamaktadır.

Şekil 53. Kontrol grubu 23 numaralı çalışma

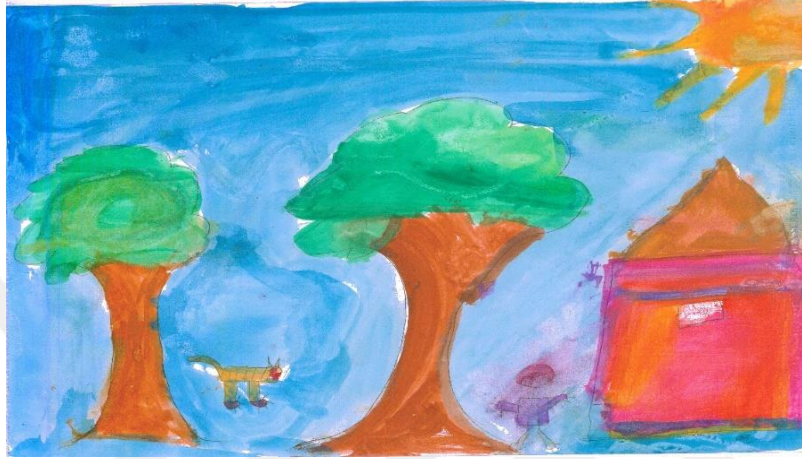
Tablo 77

Kontrol Grubu 23 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K23	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%33,3	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%33,3	%33,3	
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3		%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3		%66,7	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu	%33,3			%66,7	

Çalışma sulu boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımdadır. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Keloğlan masalının çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Kahraman olarak Keloğlan çizilmiştir. Keloğlan gri atının üzerinde görülmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk iyidir. Mekân olarak, masalarda bahsi geçen dere tepe düz gidilen bir tabiat manzarası çizilmiştir. Renk algısında etkililik

normal dağılımdadır. Renk olarak yeşil, mavi, turuncu ve kahverengi, gri mavi ve sarı renkler göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Çalışmada güzel bir mekân tasviri gösterilmekle birlikte yardımcı kahramanlar, Keloğlan'ın fiziksel özellikleri yer almamaktadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu iyidir. Keloğlanla ilgili fazla ayrıntı verilmemekle birlikte gerek mekân gerekse kullanılan renklerle birlikte figür hareketlerinin konuya uygun şekilde yerleştirildiği söylenebilir.

Şekil 54. Kontrol grubu 24 numaralı çalışma

Tablo 78

Kontrol Grubu 24 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K24	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet	%33,3	%33,3	%33,3		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%66,7		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%66,7		
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3		
7-Mekân kullanımında uygunluk	%33,3		%66,7		
8-Renk algısında etkililik	%33,3	%33,3	%33,3		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği	%33,3		%66,7		
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu	%33,3		%66,7		

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet eşit dağılımda olup, yeterli değildir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Kırmızı Başlıklı Kız masalının çizilmesi tercih edilmiştir. Kırmızı Başlıklı Kız masalı Grimm kardeşler tarafından 19. Yüzyılda

yazıya geçirilmiştir. Küçük bir kız ile kurt arasında geçen olayları anlatmaktadır. Yazıya geçirilmeden önce de Avrupa sözlü edebiyatında anlatılagelmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Kahraman olarak Kırmızı Başlıklı Kız çizilmiştir. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Yardımcı kahraman olarak kurt çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik kötüdür. İşlenen mekân konunun çalışmanın etkili bir şekilde anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Mekân kullanımında uygunluk normaldir. Mekân olarak ağaçlar arasında yer alan Kırmızı Başlıklı Kız'ın evi çizilmiştir. Renk algısında etkililik eşit olup, kötüye yakındır. Renk olarak mavi, yeşil, kahverengi, sarı turuncu, pembe ve mor renkler kullanılmıştır. Renk geçişleri çok sert olup, figürlerin ifadelerini anlamayı zorlaştıracı etkiye sahiptir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu normal olup, yeterli değildir. Figürler ayrıntıdan uzak yüzeysel bir şekilde çizilmiştir.

Şekil 55. Kontrol grubu 25 numaralı çalışma

Tablo 79

Kontrol Grubu 25 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K25	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%33,3	%33,3	%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%66,7	
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3		%33,3	%33,3
4-Kahramanın konuya uygunluğu		%33,3		%66,7	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%100		
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3	%33,3	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3		%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi eşit dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Keloğlan ve Canavar masalının çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu iyidir. Kahraman olarak Keloğlan çizilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahraman olarak canavar, uçak ve bir figür çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik normaldir. Mekân olarak yüksek sıradağlar arasından gelen bir derenin etrafında farklı tabiat unsurlarının olduğu bir yer gösterilmiştir. Mekân kullanımında uygunluk normal dağılımdadır. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak, pembe, yeşil, mavi, kahverengi, sarı, turuncu ve mor renkler göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Keloğlan, gökyüzünde uçan uçak ve özellikle yardımcı kahraman olan canavarın hareketleri konuya etkili bir bakış kazandırmıştır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygun şekilde yerleştirildiği fakat konuyu tam anlatacak ayrıntılardan uzak olduğu söylenebilir.

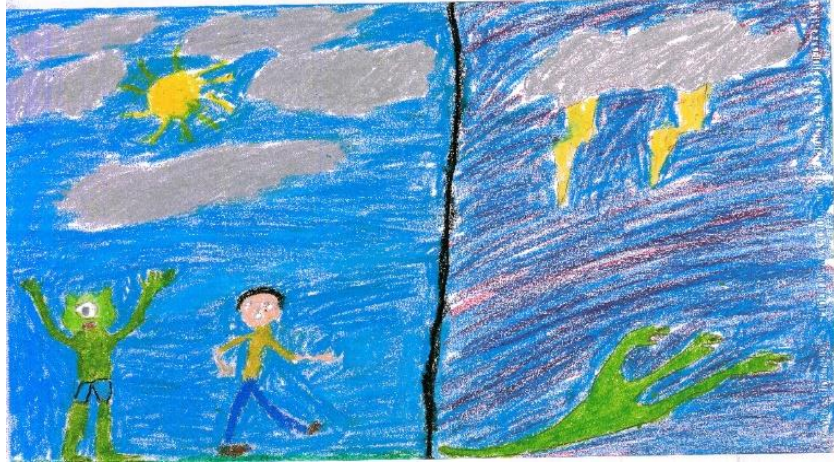
Şekil 56. Kontrol grubu 26 numaralı çalışma

Tablo 80

Kontrol Grubu 26 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K26	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması				%100	
2-Konuya hâkimiyet			%33,3		%66,7
3-Yaratıcılık kavramı			%33,3		%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%33,3		%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3
6-Mekân kullanımında etkililik			%33,3	%33,3	%33,3
7-Mekân kullanımında uygunluk			%33,3	%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik				%100	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği			%33,3	%66,7	
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu			%33,3	%33,3	%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması iyidir. Konuya hakimiyet çok iyidir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyidir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Melek ve Şeytan figürlerinin çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Mekân olarak çalışma iki bölüme ayrılmıştır. Sol tarafta melek sağ tarafta ise şeytan figürü yer almaktadır. Renk algısında etkililik iyidir. Renk olarak, buz mavisi, mor, pembe, sarı, kırmızı, yeşil, kahverengi ve siyah renkler tercih edilmiştir. Renkler arası geçiş mevcuttur. Yatay ve dikey hareketler görülmektedir. Renkler üzerinden figürlere yüklenen misyon iyi anlatılmıştır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği iyidir. Melek olarak gösterilen figürün kıyafetleri ve yardımcı öğe olarak kullanılan ağaç ve güneş çalışmanın anlaşılabilmesini kolaylaştırmaktadır. Aynı şekilde şeytan olarak gösterilen figürü elinde taşımış olduğu zırh, boynuz ve kuyruğu çalışmada figür hareketlerinin konuya etkili şekilde yerleştirildiğini göstermektedir. Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Figürlerin giymiş oldukları kıyafetler ve renk tercihleri konuya uygun olarak seçilmiştir.

Şekil 57. Kontrol grubu 27 numaralı çalışma

Tablo 81

Kontrol Grubu 27 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K27	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7		%33,3
2-Konuya hâkimiyet		%33,3		%33,3	%33,3
3-Yaratıcılık kavramı	%33,3				%66,7
4-Kahramanın konuya uygunluğu	%33,3				%66,7
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3				%66,7
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3		%66,7	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3		%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu		%33,3	%33,3		%33,3

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal olup, iyiye yakındır. Konuya hakimiyet eşit dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi çok iyidir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Tepegöz (Polphemos) ve Üç Başlı Yılan tasvirlerinin çizilmesi tercih edilmiştir. Tepegöz (Polphemos)lar Yunan mitolojisinde tek gözü olan yaratıklar olarak bilinmektedir. Tanrılardan korkmayan, başıbozuk, insan eti yiyen canlılardır. Mağaralarda yaşarlar ve çobanlık yaparlar. Homeros'un Odysseia destanında, Polphemos ismiyle bilinen, mağarada yaşayan tek gözlü devlerden bahsetmiştir. “Vardık töre bilmez, azgın Tepegözlerin iline, onlar yalnız ölümsüz tanrılara güvenirler ne ekin ekerler elleriyle ne de çift sürerler, toprak ekilmeden, işlenmeden verir onlara her şeyi, arpayı da, buğdayı da, asmayı da verir, şarap sunan iri salkımları Zeus'un yağmuru şişirir. Yoktur

onların dernekleri, yasaları falan. Otururlar yüksek dağ tepelerinde, oyuk mağaralarda, herkes kendi evini yönetir” (Homeros, *Odysseia*, s.166).

Polphemos deniz tanrısı Poseidon’un oğludur. Odysseus Truva savaşından dönerken Polphemos ’un yaşadığı adaya uğramış arkadaşları ile birlikte, Polphemos’u yaralayarak adadan kaçmayı başarmıştır. Burada Tepegöz Polphemos normal şartlarda tek gözlü yaratık olarak bilinirken, masum bir kahraman olarak gösterilmiştir. Yanında yer alan figürde bunu doğrulamaktadır.

Üç Başlı yılan efsaneleri ise farklı mitolojilerin anlatılarında yer alan sözlü inanışlardır. Türk mitolojisinde yılanlar ejder olarak da bilinmektedir. Bunun dışında yılanlar bazı efsanelerde yedi başlı ve ağızdan ateş çıkararak canavarlar olarak da bilinirler. Ejderler su kaynaklarının koruyucusu olarak bilinirler. Üç başlı yılanın bulunduğu tarafta ise şimşek çakmaktadır. Güneş ve şimşek üzerinden figürlere göndermeler yapılmaktadır. Üç başlı yılan üzerinden şimşek göndermesi yapılarak kötü bir izlenim oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kahramanın konuya uygunluğu çok iyidir. Kahraman olarak Tepegöz Polphemos çizilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu çok iyidir. Yardımcı kahraman olarak üç başlı yılan ve Tepegöz’ün yanında yer alan bir figür çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik iyidir. Mekân kullanımında uygunluk eşit dağılımda olup, iyiye yakındır. Mekân olarak çalışma ikiye ayrılmıştır. Tepegöz Polphemos un içinde bulunduğu mekânda bulutlar arasında beliren güneş görülmektedir. Üç başlı yılanın bulunduğu tarafta ise şimşek çakmaktadır. Güneş ve şimşek üzerinden figürlere göndermeler yapılmaktadır. Burada Tepegöz Polphemos normal şartlarda tek gözlü yaratık olarak bilinirken, masum bir kahraman olarak gösterilmiştir. Yanında yer alan figürde bunu doğrulamaktadır. Üç başlı yılan üzerinden şimşek göndermesi yapılarak kötü bir izlenim oluşturulmaya çalışılmıştır. Renk algısında etkililik eşit dağılımdadır. Renk olarak çoğunlukla mavi tonlar tercih edilmiştir. Mavinin yanı sıra sarı, yeşil, gri, mor ve siyah renklerde göze çarpmaktadır. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve konuya uygunluğu eşit dağılımdadır.

Şekil 58. Kontrol grubu 28 numaralı çalışma

Tablo 82

Kontrol Grubu 28 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K28	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%33,3	%66,7		
2-Konuya hâkimiyet	%33,3		%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı	%33,3		%66,7		
4-Kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk		%33,3		%33,3	%33,3
8-Renk algısında etkililik		%33,3		%66,7	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği	%33,3			%66,7	
10-Figür hareketlerinin konuya uygunluğu	%33,3			%66,7	

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normal dağılımdadır. Konuya hakimiyet normal dağılımdadır. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normal dağılımdadır. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Dağlarda Gökkuşaağı adını taşıyan çalışmanın çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk eşit dağılımdadır. Renk algısında etkililik iyidir. Renk olarak kahverengi başta olmak üzere, mavi, kırmızı, sarı, turuncu, yeşil, mor ve pembe renkler tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği ve uygunluğu iyidir. Gökkuşaağı içerisinde taşıdığı farklı renkler ile umudu simgelemektedir. Öğrenci çalışmasında kullanmış olduğu renklerle gökkuşaağını ön plana taşımıştır, fakat mitolojik anlamda tam olarak neyi ifade etmek istediği anlaşılamamıştır.

Şekil 59. Kontrol grubu 29 numaralı çalışma

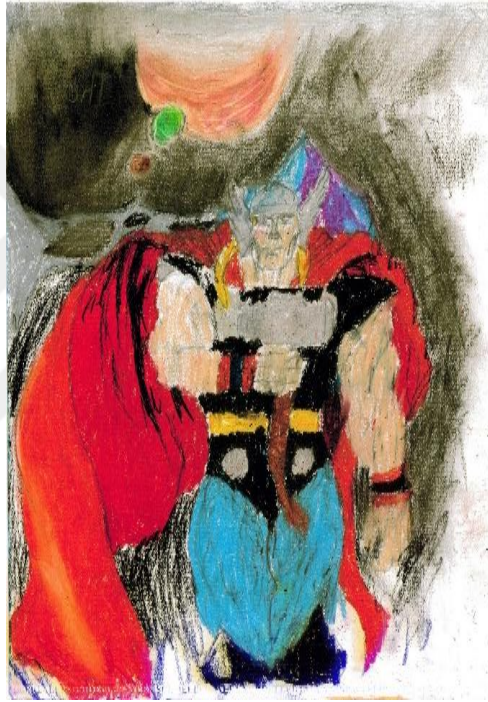
Tablo 83

Kontrol Grubu 29 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K29	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması		%66,7	%33,3		
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%66,7	%33,3		
4-Kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu	%33,3		%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik		%66,7	%33,3		
7-Mekân kullanımında uygunluk	%33,3	%33,3	%33,3		
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%66,7		
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği	%33,3	%33,3	%33,3		
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu	%33,3	%33,3	%33,3		

Çalışma suluboya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması kötüdür. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi kötüdür. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Üç Kafadar Ayı-Panda Kutup Ayısı adını taşıyan çalışmanın çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Kahraman olarak panda çizilmiştir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Yardımcı kahramanlar olarak ayı ve kutup ayısı çizilmiştir. Mekân kullanımında etkililik kötüdür. Çizilen figürler ve objeler mekânı desteklememektedir.

Objeler ve figürler havada kalmaktadır. Mekân kullanımında uygunluk eşit dağılımda olup, kötüye yakındır. Kullanılan objeler üzerinden bir piknik atmosferi verilmeye çalışılmıştır, fakat konunun tam olarak ne olduğu mekân üzerinden yeterince anlatılamamıştır. Renk algısında etkililik normaldir. Renk olarak, sarı, pembe, yeşil, mavi, kahverengi, siyah, mor ve kırmızı renkleri kullanılmıştır. Renkler birbiriyle uyumlu olmakla birlikte, mekânın belli belirsiz oluşu ve figürler ve objelerin mekân çizgisi dışında havda kalışları konuyu anlamayı zorlaştırmaktadır. Figür hareketlerinin etkililiği ve uygunluğu eşit dağılımda olup, kötüye yakındır. Kullanılan figür ve objelerin perspektiften bağımsız olarak yerleştirilmesi ve figür ve objeler arasında sözlü kültür üzerinden bir çıkarımda bulunulması zor görünmektedir.

Şekil 60. Kontrol grubu 30 numaralı çalışma

Tablo 84

Kontrol Grubu 30 Numaralı Çalışmanın Puan Tablosu

K30	1,00 Çok Kötü	2,00 Kötü	3,00 Normal	4,00 İyi	5,00 Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması			%66,7	%33,3	
2-Konuya hâkimiyet		%33,3	%66,7		
3-Yaratıcılık kavramı		%33,3	%66,7		
4-Kahramanın konuya uygunluğu			%100		
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu		%33,3	%33,3	%33,3	
6-Mekân kullanımında etkililik			%66,7	%33,3	
7-Mekân kullanımında uygunluk			%66,7	%33,3	
8-Renk algısında etkililik		%33,3	%33,3	%33,3	
9-Figür hareketlerinin konuya etkililiği		%33,3	%33,3	%33,3	
10.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu			%66,7	%33,3	

Çalışma pastel boya ile yapılmıştır. Kompozisyonun tamamlanması normaldir. Konuya hakimiyet normaldir. Çalışmanın öğrenci yaratıcılığına olan etkisi normaldir. Önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu konusunda yapılan tartışma sonrası, Hart (Sert) adını taşıyan çalışmanın çizilmesi tercih edilmiştir. Kahramanın konuya uygunluğu normaldir. Roma lejyonlarını andıran ifadesi ile arkasında pelerini, kafasında miğfer ve çekice benzeyen silahı ile Hart adı verilen bir kahraman çizilmiştir. Marvel Ewencers serisinde bir kahramandır. Ağır bir çekici vardır ve sadece kendisi kaldırabilmektedir. Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu eşit dağılımdadır. Mekân kullanımında etkililik ve uygunluk normaldir. Renk algısında etkililik normal dağılımdadır. Renk olarak, kırmızı, siyah, mavi, ten rengi, sarı, gri ve yeşil renkler tercih edilmiştir. Figür hareketlerinin konuya etkililiği eşit dağılımdadır. Figür hareketlerinin konuya uygunluğu normaldir. Güçlü bir asker üzerinden mitolojide güç göndermesi yapılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Dede Korkut Kitabı'nda Yer Alan Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destanın 6.Sınıf Öğrencilerinin Görsel Yaratıcılıklarına Etkisi başlığıyla, destanda yer alan gerçeküstü temaların görsel yaratıcılığa olan etkisinin incelendiği bu tezde, öğrencilerin imgesel resimleme becerisi ve kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Türk Dünyasının ortak anlatı unsuru olan Dede Korkut Kitabı içerisindeki 8. boy olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan, kitap içerisinde Duha Koca oğlu Deli Dumrul destanı ile birlikte tabiat medeniyet mücadelesini ele alan bir çalışmadır. Konar göçer hayatının çeşitli unsurlarının ele alındığı destanda, mitik düşünce önemli bir yer kaplar. Bu mitik düşünce kaos kozmos kavramlarını ve ikili zıtlıkları barındırır. Tabiat bu geçiş döneminde kaosu simgelerken, medeniyet kozmosun simgesidir. Destan içerisinde Dede Korkut, ozanlık vasfı ile topluma yön veren ulu bilge alp tipini simgelemektedir. Bilge alp tipi konar göçer hayatta saygı duyulan ve mitik gücün sembolü olan kişidir. Destanın ana kahramanı olan Basat, tabiat ortamında yetişmiş ve daha sonra medeni âleme geçiş yapan olağanüstü bir tiptir. Tepegöz ise tabiat âleminde yetişmiş, medeni âleme geçiş yapmasına karşılık, medenileşememiş bir tiptir ve kaotik yapıyı simgelemektedir. Destan bu ikili zıtlığın ve zihniyet değişimin yaşandığı dönemde ki mitik düşüncenin kendine has özelliklerini içerisinde barındırmaktadır.

Araştırmanın disiplinlerarası bir çalışma olduğu göz önüne alınarak, süreç içerisinde görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması adına birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi üzerinden, her iki disiplinin farklı ünitelerinin entegre edilmesi yoluna gidilmiştir. Destanlar, halkın imgeleme düşüncesini ortaya koyarken, sanat eğitimi öğrencinin imgeleme gücünü ortaya çıkartmaya çalışmaktadır. Araştırmada Dede Korkut Kitabında yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan ile sanatsal yaratıcılık

sürecindeki ortak imge sanatın tabiat ile ilişkisi ve kültürel değerlerin kazandırılması üzerine şekil almaktadır.

Yerleşik kültüre doğru geçiş döneminde yazıya geçirilen Dede Korkut Kitabı ve tez konusu olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda değişen zihniyet değişimini ele alan mitik öğeler sanatsal düşüncede öğrencinin imgesel resimleme becerisine katkı sağlaması açısından araştırmaya değer konular olarak görülmüştür.

Buna göre araştırma için deneysel araştırma yöntemine dayalı, seçkisiz yöntem ile belirlenen iki grup deney ve kontrol grubu olarak oluşturulmuştur. Çankaya Maltepe Ortaokulunda öğrenim gören 6-G sınıfındaki 30 öğrenci deney grubunu, 6-H sınıfında öğrenim gören 30 öğrenci ise kontrol grubunu oluşturmaktadır. Kontrol grubunda yer alan 30 öğrenciye, önceki öğrenmelerinden yola çıkarak (Türkçe ve Görsel Sanatlar) sözlü kültürün ne olduğu, sözlü kültüre ait olan destan, efsane, hikâye ve masal gibi türler anlatılmış ve öğrenciler ile tartışılmıştır. Daha sonra öğrencilere anlatılan konular hakkında resim çalışmaları yapmaları istenmiştir.

Deney grubunda yer alan 30 öğrenciye ise önceki öğrenmelerinden yola çıkarak(Türkçe-Görsel Sanatlar) Dede Korkut Kitabının ne olduğu anlatılmış ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda belirlenen ve eleştirel düşünce ile görsel yaratıcılıklarına etki eden bölümler, hayal dünyalarını etkileyecek şekilde okunmuştur. Daha sonrasında öğrencilere okunan metin üzerinden, resim çalışmaları yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler önceden belirlenen ölçek kriterleri yoluyla alanında uzman olan üç öğrenim görevlisinin görüşü ile tespit edilmiş ve SPSS uygulaması ile nicel verileri alınmıştır.

Araştırmanın problem durumu olan görsel sanatlar dersinde öğrenci çalışmalarında yaratıcılığın arttırılması ve bu süreçte kültürel kimliğe dair mesajların da verileceği bir çalışma düzeninin kurgulanması cümlesi ve araştırmanın genel amacı olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların, öğrencilerin görsel yaratıcılığına olan etkisinin araştırılması göz önüne alınarak alt amaçlarda belirtilen öğrencinin imgesel resimleme becerisine etkisi ve kültürel değerlerin kazanılması sürecine etkisine ilişkin çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

6.1. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Öğrencilerin İmgesel Resimleme Becerilerine Etkisine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada öğrencinin imgesel resimleme becerisine etkisi doğrultusunda;

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanı dinleyerek, okunan metin üzerinden resim çalışmaları yapan deney grubunda ki öğrencilerin genel ortalamasının, sözlü kültürün ne olduğu, sözlü kültüre ait olan destan, efsane, hikâye ve masal gibi türler anlatılan ve tartışılan kontrol grubundaki öğrencilerin imgesel resimleme becerisine ait genel ortalamasının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının arasında öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine ilişkin istatistiksel bir farkın olup olmadığının anlaşılabilmesi için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre kompozisyonun tamamlanması, konuya hakimiyet, yaratıcılık kavramı, mekân kullanımında uygunluk, figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlıkları ve genel toplamda deney grubu açısından anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Buna göre deney grubunda ki kompozisyonun tamamlanması başlığı 3,62 ile iyi puanına, konuya hakimiyet başlığı, 3,68 ile iyi puanına, yaratıcılık kavramı başlığı 3,51 ile iyi puanına, kahramanın konuya uygunluğu başlığı 3,59 ile iyi puanına, yardımcı kahramanın konuya uygunluğu başlığı 3,30 ile normal puanına, mekân kullanımında etkililik 3,49 ile iyi puanına, mekân kullanımında uygunluk 3,66 ile iyi puanına, renk algısı 3,27 ile normal puanına, figür hareketlerinin konuya etkililiği 3,28 ile normal puanına, figür hareketlerinin konuya uygunluğu 3,42 ile iyi puanına, deney grubunun genel toplamı ise 3,48 ile iyi puanı aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubunun ki her bir başlıktan en yüksek puanı alan başlığın konuya hakimiyet başlığı olup, ortalamasının 3,68 en düşük puanı alan başlığın ise 3,27 ile renk algısı başlığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kontrol grubunda ki kompozisyonun tamamlanması başlığı 3,27 ile normal puanına, konuya hakimiyet başlığı, 3,22 ile normal puanına, yaratıcılık kavramı başlığı 3,13 ile normal puanına, kahramanın konuya uygunluğu başlığı 3,32 ile normal puanına, yardımcı kahramanın konuya uygunluğu başlığı 3,12 ile normal puanına, mekân kullanımında etkililik 3,28 ile normal puanına, mekân kullanımında uygunluk 3,28 ile normal puanına, renk algısı 3,26 ile normal puanına, figür hareketlerinin konuya etkililiği 3,13 ile normal puanına, figür hareketlerinin konuya uygunluğu 3,04 ile normal puanına, kontrol grubunun genel toplamı ise 3,21 ile normal puanı aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubunun her bir başlıktan en yüksek puanı alan başlığın kahramanın konuya uygunluğu başlığı olup, ortalamasının 3,32

en düşük puanı alan başlığın ise 3,04 ile figür hareketlerinin konuya uygunluğu başlığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kontrol grubu 10 başlıkta belirlenen değerlendirme formundaki tüm başlıklarda ve genel toplamda, deney grubundan daha düşük puanlar almıştır. Kontrol grubunda dikkat çeken nokta ise 3,26 puan ile renk algısı başlığında, deney grubundan 1 puan geride kalmış olmalarıdır. Diğer tüm başlıklarda deney grubunun gözle görülür bir şekilde kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun renk algısı başlığında ki gözle görülür yükseklik çalışma sınırlaması konusunda, kontrol grubunun daha çok seçeneğinin olması olarak yorumlanabilir. Farklı seçenekler beraberinde renk algısında da çeşitlilik göstermiştir. Bununla birlikte renk algısında çeşitlilik gösteren kontrol grubunun, daha çok seçeneği olmasına karşılık birbirlerine benzer çalışmalar da yaptıkları görülmektedir.

6.2. Sözlü Kaynakların Konu Olarak Kullanılmasının Kültürel Değerlerin Kazanılmasına Etkisine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada öğrencinin kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre;

Kavramsal çerçeve içerisinde Yaratıcılık Sürecinde Çocuk Resimleri başlığında incelendiği üzere, araştırmanın sınırlılıklarına dahil olan deney ve kontrol grubundaki toplam 60 öğrenci 11 yaşındadır ve Piaget'in çocuğun gelişim sürecinde belirttiği 7 ile 11 yaş arasını kapsayan somut işlem dönemindedir.

Çocuk resimlerinin fiziksel ve duyuşsal gelişimini merkeze alan Lowenfeld'un sınıflandırmasına göre ise gerçeklik bölümündedir ve bu bölüm 9 ile 12 yaş arasını kapsamaktadır. Öğrenci çalışmaları incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu dönemin özelliklerini sergiledikleri bununla birlikte bazı öğrencilerin farklı dönemlerden de etkilere taşındığı görülmektedir. Deney grubunda yer alan öğrenciler artık çalışmalarında realist bir bakış açısını sergilemeye başladığı dönemdedir. Bu dönem son derece hassas bir dönemdir. Çocuk gerçekçi bakış açısını geliştirirken, içindeki özgüven ve yaratıcılık duygusunu engelleyecek uygulamalardan da uzak durulmalıdır. Bu sebeple çocuğun yaratıcılığına olumsuz örnek teşkil edecek olan şablon etkilerden kopya ve taklide yönlendirecek düşüncelerden uzak durulmuş Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda yer alan gerçeküstü temalar öğrencinin zihin dünyasına olumlu yönde etki edecek şekilde okunmuştur. Öğrenciler bunun sonucunda doğayı merkeze alan ve olağanüstü kahraman

temasının işlendiği destanı her biri kendi düşünce dünyasında şekillendirecek şekilde çizmişlerdir. Bu dönemde belirginleşen cinsiyet düşüncesi çalışmalarda da kendini göstermektedir. Erkek öğrenciler Basat ve Tepegöz'ün Salahana kayalığında mücadele ettiği sahneyi ele alırken, kız öğrencilerin daha çok Tepegöz'ün peri annesinin sihirli yüzüğü verdiği sahneyi işlediği görülmüştür. Deney grubundaki 30 öğrencinin 13'ü Basat'ın Tepegöz ile Salahana kayalığında mücadele ettiği sahneyi ele almış, 10 öğrenci metin içerisinde yer alan farklı sahneleri bir kompozisyonda ele almış, 4 öğrenci Tepegöz'ün peri annesinin ona yüzük verdiği sahneyi ele almış, 2 öğrenci Basat'ın koyun postuna bürünerek Tepegöz'ün mağarasından kaçtığı sahneyi ele almış, 1 öğrenci ise bu sınıflandırmanın dışında özgün bir çalışma yapmıştır.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin çalışmalarında realist bir bakış açısının olduğu, bununla birlikte şablon ve taklit imgelerin daha fazla olduğu görülmektedir. Kontrol grubu öğrencilerinde şablon etkisinin daha yoğun görülmesi, konu sınırlamasının olmaması ile öğrencinin daha öncesinden belleğinde oluşturduğu şablon düşüncelerin ezberinde etkili olması şeklinde yorumlanabilir. Şablon çalışmalar daha çok çizgi film kahramanlarını işleyen öğrencilerde görülmektedir. Gerçeklik döneminin bir denge dönemi olduğu çalışmada belirtilmiş, çocuğun gerçekçi bakış açısının onu taklit ve kopyaya yönlendireceğini, fotoğraf üzerinden resim çizilmesi yerine doğadan imgesel resimler çizilmesinin çocuğun hayal dünyasına daha olumlu etkiler bırakacağı ifade edilmiştir. Yapı ve söylem bakımından küresel kahraman inşa sürecinde çizgi film ve animasyon çalışmalarında kontrol grubunda yer alan birçok öğrenciyi etkilediği, deney grubunda yer alan öğrencilerin ise destanda bahsi geçen doğa unsurlarını resimlemelerinin yaratıcılıklarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Kontrol grubunda yer alan 30 öğrencinin çalışmalarının büyük bölümünde küreselleşme bağlamında sunulan çizgi film kahramanlarının etkili olduğu görülmektedir. Bu çizgi filmler genel olarak Power Puff Girls, SüngerBob ve Esrarengiz Kasaba ismini taşımaktadır. Masal kahramanı olarak ise Grimm Kardeşlerin derledikleri Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler ile Türk masal kahramanı Keloğlan figürünün etkili şekilde çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında Yunan Roma merkezli anlatılarda görülmektedir. Buna göre kontrol grubunda ki 30 öğrencinin 2'si Power Pop Girls, 3 öğrenci Esrarengiz Kasaba, 2 öğrenci Sünger Bob, 2 öğrenci cadı figürleri, 3 öğrenci Keloğlan, 2 öğrenci Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, 2 öğrenci Baykuş kompozisyonu, 1 öğrenci Truva atı, 1 öğrenci Polphemos, 1 öğrenci Yunan mitolojisine ait kompozisyon, 1 öğrenci Shrek, 1 öğrenci Deniz Kızı Ariel, 1 öğrenci Ateş ve Su oyunu, 1

öğrenci Spiderman, 1 öğrenci Ponyy, 2 öğrenci Üç Kafadar Ayı, 1 öğrenci gökkuşağı, 1 öğrenci Torr 2 öğrenci ise bu sınıflandırmaların dışında özgün çalışmalar yaptıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kontrol grubundaki öğrencilerin genelinde Ezop, Andersan ve Grimm kardeşlerin derledikleri masalları resimleyecekleri varsayılmaktaydı. Fakat çizgi film konularının bu denli fazla çalışılması öğrencilerin hayal dünyasında sözlü kültür ve mitoloji kavramlarının karşılığının artık yalnızca edebi metinler ile sınırlı olmadığı, kitle kültürü, kültür endüstrisi gibi kavramların ortaya çıkması ile yapı ve söylem bakımından küresel kahraman inşa sürecinde çizgi film ve animasyon üzerinden de kültür ve sanatın şekillendiğini göstermektedir.

Araştırmanın öğrencilerin imgesel resimleme becerilerine etkisine ilişkin ve kültürel değerlerin kazanılmasına etkisine ilişkin sonuçlar göz önüne alındığında konu hakkında şu tartışma yapılabilir.

Birleşik sanatlar eğitimi yöntemi merkeze alınarak görsel sanatlar eğitimi dersi ve halk kültürü dersi arasında bir entegrasyonun sağlanması üzerine yapılan araştırmada, öğrencilerin imgesel resimleme becerisine etkisi ve kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin olarak deney grubu açısından Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metninde yer alan gerçeküstü temaların, öğrencilerin görsel yaratıcılığına ait olumlu yönde etki eden sonuçlara ulaşmıştır.

Sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören bir sanat eğitimi yöntemi olan birleşik sanatlar eğitimi, çocuğun yalnız resim yaparak sanatsal bir uygulamayı hayata geçirmesine fırsat tanımakla kalmayıp, buna ek olarak çocuğun eleştirel düşünce anlayışının gelişmesine ve geçmişten günümüze gelen kültürel deneyimleri de anlamalarına destek sağlayıcı nitelikler taşımaktadır. Araştırmaya konu olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan metni çalışmanın problem durumunda açıklanmaya çalışıldığı şekilde bir yönü ile sanatsal yaratıcılık sürecinde ortak imge olarak sanatın tabiat ile ilişkisini ve kültürel değerlerin kazandırılmasını konu almaktadır. Gerek öğrencilerin imgesel resimleme becerisine etkisi gerekse de kültürel değerlerin kazanılmasına ilişkin olarak bakıldığında deney grubu açısından olumlu bir sonucun ortaya çıkması görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası çalışmaların uygulama alanı bulmasının önemini bir kez daha göstermektedir. Görsel sanatlar eğitimi dersi eğitim içerisinde özel bir disiplin olup, yalnız yetenekli öğrencilere değil, tüm öğrencilere hitap etmektedir. Görsel sanatların eğitim içerisindeki özgünlüğü, öğrencilerin çalışmalarını

oluştururken kendi duygu ve düşüncelerini baskılanmadan paylaşabilmelerinde yatmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi için sonuçtan ziyade süreç önemlidir. Yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi ilke edindiği için çocukta olumlu davranışların süreç içerisinde oluşması kendiliğinden de olabilir. Görsel sanatlar, sanatın tüm dalları ile etkileşim halinde olduğu için yalnız müfredat temelli sınırlandırmalar ile işlenemez. Sanatın dil, tarih, doğa, psikoloji ve toplumsal değerler ile ilişkisi insanlığın doğuşundan günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Bu etkileşimin destan ile sanatsal yaratıcılık sürecindeki ortak imge olan sanatın tabiat ile ilişkisi ve kültürel değerlerin kazandırılması sürecinde oynadığı rol araştırmada işlenmiş ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Sözlü kaynaklara ait olan destan, efsane, masal gibi anlatılar öğrencinin hem millî hislerine hem de eğitimde istenen davranışların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Dede Korkut Kitabı yukarıda bahsedilen tüm istendik davranışların öğrencilere kazandırılması konusunda adeta bir başyapıttır.

Günümüzde hayatın birçok alanında post modern söylemlerin yaygınlık kazandığı görülmektedir. Bu söylemler sanatta farklı düşünceleri ortaya çıkartmakta ve özellikle sanat eğitimi yoluyla bilginin ne şekilde ifade edileceği, sunulacağı konusuna da odaklanmaktadır. Kavramsal çerçevede bahsedildiği şekilde sanatın tanımını yapmak oldukça zordur, sanat göreceli bir kavram olduğu için farklı düşünürler, felsefeciler ve sanatçılar sanatı kendi görüşlerine göre yorumlamış ve ifade etmişlerdir. Araştırmanın kontrol grubunda ortaya çıkan sonuçlar hakkında yapı ve söylem bakımından küresel kahraman inşa sürecinde çizgi film ve animasyon üzerinden de kültür ve sanatın şekillendiğini göstermektedir yorumu yapılmıştır. Bu konuya açıklık getirmek ihtiyacı duyulmuştur. Görsel kültürün ilgi alanına dahil olan endüstri ürünlerinin ise sanatsal bir ürün olup olmadığına dair farklı görüşler vardır. Bu konu hakkında Hatipler (2016) “Eğer popüler kültür örneklerinin estetik bir değer taşımadıkları kabul edilecekse, bu ürünlerin görsel kültür içerisinde sayılmaması gerekecektir. Oysa bu durum pek akla yatkın gelmemektedir. Çünkü popüler kültür çevremizi saran görselliklerin kaynağı olduğu kadar aynı zamanda tüketicisi konumundadır” yorumunu yapmaktadır (s.35). Kültürün farklı yöntemler ile sunumu sonucu yapı ve söylem bakımından küresel kahraman inşa süreci başlamaktadır. Bu ise çocuğun sanatsal yaratıcılığında önünü konan bir seçenek gibi gösterilip, onun yaratıcılık düzeyini etkileyecek şablonlara dönüşebilmektedir. “Birey toplumsallaşma sürecinde neye maruz kalırsa ve kendisi için hangi ölçü iyi, doğru ya da güzel kabul edilir ve sunulursa, onu tercih etme eğiliminde davranış sergiler. Halk bunu istiyor diye savunduğu ürünler, aslında kitle iletişim araçlarının halka alıştırıldığı ve zevk olarak öğrettiği sunumlardır.” (Adorno, 2013, s.81)

Çocuğun yaratıcı düşüncesini, popüler kültür ürünlerinin şablon etkisinden korumak, imgesel resimleme becerisini arttırmak ve millî kültürel değerleri eğitim yolu ile öğrenciye aktarmak için görsel sanatlar eğitiminde farklı öğretim yöntemlerinin disiplinlerarası bir anlayış ile yapılması son derece önemli görülmektedir.

Konu ile ilgili alanda araştırma yapmak isteyen bilim insanlarına, yeni tartışma ortamları yaratmak ve görsel sanatlar eğitiminde ileriye dönük olarak disiplinlerarası çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından şu önerilerde bulunulabilir.

1.) Dede Korkut Kitabı Türk dünyasının ortak anlatı unsuru olarak önemli bir başyapıttır. Destan içerisinde yer alan 12 hikâye icra ve bağlam ortamları incelendiğinde Türk ozanlık geleneği, konar göçer toplumun yaşam felsefesi, bu yaşam sahnesinde yer alan değerler eğitimi ile kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması adına eğitim alanında işlenmeye değer bir başyapıttır. Araştırmada incelenen Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan kitap içerisindeki tabiat-medeniyet ve kaos kozmos zıtlıklarını barındıran iki hikâyeden birisidir. Bunun yanı sıra Heinrich Friedrich von Diez' in 1815 yılında kaleme aldığı *Denkwürdigkeiten von Asien* adlı eserinde Almanca çevirisini yaptığı ve Homeros anlatılarında yer alan Polphemos tipi ile karşılaştırarak bilim dünyasına tanıtımını yaptığı hikâyedir. Homeros'un Odysseia anlatılarında yer alan Polphemos arketipi, Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan 'da yer alan Tepegöz ile benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Polphemos üzerine karşılaştırmalı edebiyat, görsel sanatlar, müzik, opera ve bale alanlarında çeşitli disiplinlerarası çalışmaların yapılırken, Tepegöz hakkında yapılan çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. UNESCO'nun 20 Ekim 2005 günü kabul etmiş olduğu Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi kültürel çeşitliliğin, insanlığın ortak mirası olduğunu ve herkesin değer verilmesi gerektiğini bildiren bir sözleşmedir. Kültürel çeşitliliğin eğitim yolu ile de korunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destan ile Odysseia anlatılarında yer alan Polphemos arketipinin bir karşılaştırılması yapılarak birleşik sanat eğitimi yönteminin merkezinde öğrencilerin imgesel resimleme süreci ve kültürel değerlerin kazanılması üzerine bir çalışma yapılması önerilebilir.

2.) Yaratıcılık yeni ve özgün bir şey bulma, ortaya koyma, tasarlama gücü ve yetisidir. Görsel sanatlar eğitiminde yaratıcı düşüncenin ortaya çıkartılması son derece önemlidir. Yaratıcı düşüncenin ortaya çıkartılmasında kullanılan en önemli yöntemlerden birisi drama yöntemidir. Yaratıcı drama yöntemi sayesinde çocuk eleştirel düşünen, estetik gelişimini sağlayan, etik değerlere saygı duyan, onları keşfeden, kendine güvenen, imgeleme

düşüncesine geliştiren bireyler haline gelebilirler. Drama yöntemi çocuğun çevresini algılama, tanıma, kendini anlatma ve çevresiyle doğru iletişim kurma yetilerini geliştiren bir etkinliktir. Görsel sanatlar eğitiminde uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri sayesinde çocuğun estetik duyarlılığı geliştirilebilir ve kültürel değerlere ait bilgiler çocuğa öğretilir. Yaratıcı düşünceyi destekleyen kültürel değerlerimizin ve millî destanların öğretilmesi çocukta istedik tutum ve davranışların kalıcı hale gelmesini sağlayabilir. Görsel sanatlar eğitimi dersinde yaratıcı drama yöntemi üzerinden kültürel değerlerimizin öğretilmesine dair uygulamalara daha fazla yer verilmesi önerilebilir.

3.) Kültür bilimi geniş bir kavram olarak sosyal bilimlerin tüm alanlarını kapsamaktadır. Görsel sanatlar eğitimi de kültür bilimi içinde yer alan diğer sanat dalları ile yakın ilişki içerisinde. Çünkü sanat doğasına ilişkin olarak toplumsaldır. Kültürel çalışmaların tümü disiplinlerarası bir yapıya sahip olup, toplumun dinamikleri ve insan yaşamındaki deneyimleri araştırmaktadır. Kültürel çalışmalar teknolojik gelişmelerin artması ile birlikte fotoğraf, film ve sinema gibi görsel kültüre hitap eden alanlar üzerine çalışmalarını arttırmaktadır. Bu çalışmalar nesnelerin insan aklında bıraktığı imgelere dayalıdır. Bu çalışmalardan birisi de animasyon çizgi filmlerdir. Çizgi filmler sabit durumda yer alan görüntülerin hareket izlenimi oluşturacak şekilde film üzerinden aktarılması sürecine dayanır. Çizgi filmlerin görsel anlamda çocukları etkileyen yanı bulunmaktadır. Çizgi filmler çocuğun sosyal, fizyolojik ve psikolojik gelişiminde etkili olarak eğitimsel sürece destek sağlayabilmektedir. Bununla birlikte çizgi film ve animasyonların endüstri bağlamında popüler kültürle de önemli bağlantıları bulunmaktadır. Yapı ve söylem bakımından küresel kahraman inşa sürecinde çizgi filmler önemli ürünler sunmaktadır. Çocuğun yaratıcılığına olumsuz örnek teşkil edecek şablon düşüncelerden arındırmak adına öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine olumlu yönde etki edecek, millî kültürümüzün değerler eğitimine katkı sağlayacak olan çizgi filmlerin görsel kültürün olumlu imgelerinin aşılması adına, görsel sanatlar eğitiminde daha fazla işlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdulla, K. (2015). *Mitten yazıya veya gizli Dede Korkut*. İstanbul: Ötüken.
- Aça, M. (2012). Türk destanlarının anlatıcıları. M.Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s.162-165). Ankara: Grafiker.
- Adorno, T.W. (2013). *Kültür endüstrisi kültür yönetimi* (N. Ülner, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Akyüz, Ç. (2011). Düünden Bugüne Türk Dünyası Destan Anlatıcıları. *Turkish Studies*, 6(4), 15-26.
- Aliyev, K. (2018). *Açık kitap: Dede Korkut* (R. Işık, Çev.). İstanbul: Ötüken.
- Artut, K. (2010). Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri. Kazım Artut (Ed.), *Sanat öğretimi yöntemlerine giriş* içinde (s. 3-28). Ankara: Anı.
- Artut, K. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Ayaydın, A. (2015). *Çoklu zekâ tabanlı görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 33-42.
- Balcı, Y. (2016). *Kuramsal estetik*. Ankara: Pegem.
- Bayat, F. (2018). *Mitten tarihe sözden yazıya Dede Korkut Oğuznameleri*. İstanbul: Ötüken.
- Berk, N. (1968). *Resim bilgisi*. Ankara: Varlık.
- Bigalı, Ş. (1999). *Resim sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Boydaş, N. (2004). *Sanat eleştirisine giriş*. Ankara: Gündüz.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2011). Homeros Destanları ile Dede Korkut Hikâyeleri arasındaki kurgu, yapı tip ve tema benzerlikleri. *Turkish Studies*, 6(2), 263-286.
- Çağbayır, Y. (2017). Destan. *Ötüken Türkçe Sözlük* içinde (cilt 2 ss. 1458). İstanbul: Ötüken.

- Çağbayır, Y. (2017). Hikâye. *Ötüken Türkçe Sözlük* içinde (cilt 2 ss. 2479). İstanbul: Ötüken.
- Çağbayır, Y. (2017). Masal. *Ötüken Türkçe Sözlük* içinde (cilt 4 ss. 3774). İstanbul: Ötüken.
- Çağbayır, Y. (2017). Yaratıcılık. *Ötüken Türkçe Sözlük* içinde (cilt 5 ss. 6274). İstanbul: Ötüken.
- Çobanoğlu, Ö. (2011). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ.
- Demirkale, O.C. (2015). *Görsel Sanatlar Dersinin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Katkısının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Destan. (2020). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, M. (2014). Destan. *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* içinde (cilt 1 ss.376). Ankara: Yazar.
- Duman, B., & Aybek, B. (2003). Süreç temelli ve disiplinlerarası öğretim yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 11, 1-12.
- Durmuş, İ. (2016). *Türk kültürüne giriş*. Ankara: Akçağ.
- Eagleton, T. (2011). *Kültür yorumları* (Ö. Çelik, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Eker Gülin, Ö. (2012). Türk sözel kültürü ve Dede Korkut/ Korkut Ata. M.Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s.398). Ankara: Grafiker.
- Ekici, M. (2012). Sözlü formül kuramı ve yöntemi. M.Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s.85-87). Ankara: Grafiker.
- Ergin, M. (2011). *Dede Korkut kitabı-1*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Erinç, S. M. (1995). *Kültür sanat sanat kültür*. İstanbul: Çınar.
- Erinç, S. M. (2004). *Sanat psikolojisi 'ne giriş*. Ankara: Ütopya.
- Erişti, S. D. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Adile Aşkım Kurt (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s.19-45). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Fischer, E. (2017). *Sanatın gerekliliği*. (Çapan, Cevat Çev.). İstanbul: Sözcükler.
- Gökyay, O. Ş. (1973). *Dedem Korkudun kitabı*. İstanbul: Kültür Müsteşarlığı Kültür.
- Gökyay, O. Ş. (1980) *Dede Korkut hikâyeleri* İstanbul: Tercüman.

- Gürbüz, S. (2004). *Yaratıcılık ve yenilik*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hatıplı, M. (2016). *Ekonomik boyutuyla görsel kültür ve kültür endüstrisi*. İstanbul: Değişim.
- Hikâye. (2020). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=sayfasından> erişilmiştir.
- Homeros. (2008). *Odyseia*. (Azra Erhat, A. Kadir, Çev.). İstanbul: Can Sanat.
- İpşiroğlu, N. (2010). *Resimde müziğin etkisi*. Ankara: Remzi.
- Kaplan, M. (2011). *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar 3 tip tahlilleri*. İstanbul: Dergâh.
- Kehnemuyi, Z. (1993). *Çocuğun görsel sanatlar eğitimi*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat, kültür, yaratıcılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Korkmaz, R. (2000). Fenomenolojik açıdan Tepegöz yorumu. *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*. 259-270 Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Korkmaz, R. (2016). *Dede Korkut okumaları*. İstanbul: Kesit.
- Köprülü, F. (2011). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Masal. (2020). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=sayfasından> erişilmiştir.
- Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. (2020). Millî Eğitim Bakanlığı içinde. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Oğuz, M.Ö. (1998). Dede Korkut kitabı'nda sosyal çevrede ozan. *Millî Folklor*, 37, 36-38.
- Oğuz, M. Ö. (2004). Destan tanımı ve eski Türk destanları. *Millî Folklor*, 16(62), 5-7.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Yerli Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Ong, W. J. (2010). *Sözlü ve yazılı kültür sözün teknolojileşmesi* (Postacıoğlu Banon. S, Çev.). İstanbul: Metis.
- Ögel, B. (1979). *Türk kültürünün gelişme çağları*. Ankara: Kömen.

- Öncü, T. (1989). *Torrance yaratıcı düşünme testleri ve Wartegg-Biedma kişilik testi aracılığıyla 7 -11 yaş çocuklarının yaratıcılığa ve kişilik yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* Ankara, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Özeskici, D. (2014). *Çizgi filmlerin görsel sanatlar dersi açısından önemi hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Özkartal, M. (2009). *İlköğretim sanat etkinlikleri dersinde Dede Korkut destanı'nın millî değerlerin kazanılmasına etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel evreleri*. Ankara: Gündüz.
- Pehlivan, G. (2015). *Dede Korkut kitabı'nda yapı, ideoloji ve yaratım Dresden ve Vatikan nüshalarının mukayeseli bir incelemesi*. İstanbul: Ötüken.
- Read, H. (1981). *Sanat ve toplum*. (Selçuk, Mülayim Çev.). Ankara: Umrân.
- Read, H. (2014). *Sanatın anlamı*. (Asgari, Nuşin Çev.). İstanbul: Hayalperest.
- San, İ. (1977). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- San, İ. (2008). *Sanat ve eğitim yaratıcılık, temel sanat kuramları, sanat eleştirisi yaklaşımları*. Ankara: Ütopya.
- San, İ. (2017). *Çocuk ve sanat*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Sheridan Aksoy, R. A. (2011). Türk halk şiirini sözlü formül kuramı bağlamında incelemek. *Millî Folklor*, 23(90), 70-77.
- Sözlü Kültür. (2020). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Tamay, S. (2009). Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü anlatmasında asalet, güç ve bilgeliğin zaferi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 161-171.
- Taşdemir M., & Taşdemir A. (2011). İlköğretim müfredatındaki fen ve dil temelli derslerin disiplinlerarası yaklaşımla incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 217-232.
- Yaratıcılık. (2020). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

- Yıldız, N. (2009). Türk destancılık geleneği. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6(1) 7-15.
- Yılmaz, M. (2010). Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri. Kazım Artut (Ed.), *Sanat eğitiminde motivasyon sanat eğitiminde kopya ve taklit görsel sanatlarda teknik ve yöntemler içinde* (s.193-298). Ankara: Anı.
- Yolcu, E. (2010). Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri. Kazım Artuk (Ed.), *Sanat eğitiminde yaratıcılık içinde* (s.29-89) Ankara: Anı.

EKLER

EK 1. Deney Grubu Ders Planı

Ders: Görsel Sanatlar

Sınıf: 6

Süre: 1 ders saati

Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras, Sanat Eleştirisi ve Estetik

Kazanımlar:

6.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.6.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.

Sınıfta müzik, hikâye ve drama örnekleri sunularak öğrencilerin duygu ve hayal dünyaları zenginleştirilerek görsel sanat çalışmaları yapmaları sağlanır.

G.6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.

G.6.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. Renk: Renk ilişkileri Çizgi: Farklı çizgi türleri Doku: Yüzeysel doku, görsel doku Değer: Derecelendirme Oran-Orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş.

6.2. Kültürel Miras

G.6.2.1. Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı malzeme ve tekniği açıklar. Bir eserin hangi tekniklerle yapılmış olabileceği üzerinde durularak eserin özellikleri anlaşılmasına çalışılır.

G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden, sanal müzelerden vb. yararlanılır.

G.6.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.

G.6.2.6. Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.

6.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.6.3.1. Sanat eserini tanımlarken, çözümlerken, yorumlarken ve yargılarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır.

G.6.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar.

G.6.3.5. Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar.

G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.

Teknikler: Pastel Boya, Sulu Boya

Yöntemler: Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi

Ders Hazırlığı

Öğretmen Hazırlığı:

Öğretmen, dersin işleneceği günden bir önceki ders saatinde öğrencilere gerekli malzeme listesini sunacaktır. Bunlar: resim kâğıdı/resim defteri, pastel boya şeklindedir. Öğretmen, daha öncesinde belirlenmiş olan Dede Korkut Hikâyeleri Kitabındaki Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâyeyi öğrencilere okuyacaktır. Doküman ilgili yaş grubunun anlayacağı ölçüde sadeleştirilecektir.

Öğretmen dersin işlenişinde kullanılacak olan projeksiyon ve bilgisayarın çalışması için gerekli tedbirleri alacaktır. Sınıfa ders saatinden önce gelip anlatacağı hikâyeyi destekleyici görseller sınıf tahtasına asılacaktır. Türk kültürünü ve Dede Korkut Hikâyelerini anlatacak olan PowerPoint gösterimi hazırlanacaktır. Dersin işlenişinde belli bölümler fotoğraflanacaktır. Bu nedenle dersten önce sınıfa hâkim bir noktaya fotoğraf makinesi yerleştirilecektir. Birleştirilmiş sanat eğitimi yönteminin sanat tarihi disiplinde kullanılacak olan sorular belirlenir.

Öğrenci Hazırlığı:

Öğrenci: Bir önceki derste öğretmeninin sunduğu malzemeleri temin edecektir.

Uyaranlar

Derse başlarken öğrencilerin dikkatlerini çekmek için "Bugün ilginizi çekecek olan ve daha önce duymadığınız mitolojik bir hikâyeden yola çıkarak resim yapacağız" cümlesiyle derse başlanacaktır. Öğretmen, daha öncesinden belirlediği Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili gerekli resimleri sınıfın belirlenen bölümlerine yapıştıracaktır. Öğrencilerin bu resimler üzerinden analitik görüşlerini ifade etmelerine fırsat tanınacaktır.

Bilgiyi Paylaşma

Ders saati içerisinde hikâyenin anlatımına geçilmeden önce sınıfın bilgi düzeyini ölçmek için ön test soruları sınıfa dağıtılacaktır. Öğrencilerden 5-10 dakikalık süreler içinde soruları

cevaplamaları istenecektir. Daha sonra kâğıtlar toplanarak konu anlatımına geçilecektir. Türk kültürü ve kültürel kodlarımız hakkında bilgiler verilecektir. Öğrencilerin anlatılacak hikâye hakkında fikir sahibi olmaları ve daha rahat anlayabilmeleri için hikâye öncesinde gerekli bilgiler verilirken öğretmen tarafından hazırlanan PowerPoint sunusu öğrencilere izletilecektir.

Gerekli bilgiler verildikten sonra araştırmacı "Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destan" hikâyesini sınıfta anlatılır. Deney grubuna da hikâye anlatılırken verilen bilgilerin ayrıntıları hikâye aralarında öğrencilere açıklanacaktır. Bu açıklamalar:

Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destan İsimli Hikâyenin İçinde Yer Alan Bilinmeyen Kelimelerin Açıklanması:

Arık candan: Zayıf candan.

Erkeç: Üç ya da dört yaşlarında olan enenmiş erkek keçi.

Hasılı: Kısacası, sözün kısası.

Helak: yok olmak.

Kesin kesmek: Belli bir parada anlaşılmak.

Men etmek: Yasaklamak.

Sakar: Ağzı, burnu, gözü kara olan koyun veya koç.

Uygulama

Ders saati içerisinde Hikâye Anlatımı ve Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi uygulandıktan sonra, öğrencilere malzemelerini hazırlamaları için zaman verilecektir. Devamında uygulamaya geçilecektir. Uygulama sırasında öğrencinin hayal dünyasını şekillendirmesine müdahale edilmeyecektir. Gerekli görülürse öğretmen görsel yaratıcılıklarına etki eden bölümler ile ilgili konuyu uygun sorulacak olan soruları cevaplayacaktır. Ders saati içerisinde uygulamaya devam edilecek ve öğrencilerden çalışmalarını tamamlamaları istenecektir. Dersin son 5 dakikasında sınıfın uygulama sonundaki bilgi düzeyini ölçme amacıyla son test soruları sınıfa dağıtılacak ve cevaplamaları istenecektir. Tamamlanan çalışmalar öğretmen tarafından toplanacaktır.

EK 2. Kontrol Grubu Ders Planı

Ders: Görsel Sanatlar

Sınıf: 6

Süre: 1 ders saati

Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras, Sanat Eleştirisi ve Estetik

Kazanımlar:

6.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

G.6.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.

Sınıfta müzik, hikâye ve drama örnekleri sunularak öğrencilerin duygu ve hayal dünyaları zenginleştirilerek görsel sanat çalışmaları yapmaları sağlanır.

G.6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.

G.6.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. Renk: Renk ilişkileri Çizgi: Farklı çizgi türleri Doku: Yüzeysel doku, görsel doku Değer: Derecelendirme Oran-Orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş.

6.2. Kültürel Miras

G.6.2.1. Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı malzeme ve tekniği açıklar. Bir eserin hangi tekniklerle yapılmış olabileceği üzerinde durularak eserin özellikleri anlaşılmaya çalışılır.

G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden, sanal müzelerden vb. yararlanılır.

G.6.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.

G.6.2.6. Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.

6.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

G.6.3.1. Sanat eserini tanımlarken, çözümlerken, yorumlarken ve yargılarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır.

G.6.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar.

G.6.3.5. Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar.

G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.

Teknikler: Pastel Boya, Sulu Boya.

Yöntemler: Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi

Ders Hazırlığı

Öğretmen Hazırlığı:

Öğretmen, dersin işleneceği günden bir önceki ders saatinde öğrencilere gerekli malzeme listesini sunacaktır. Bunlar: resim kâğıdı/resim defteri, pastel boya şeklindedir. Öğretmen, daha öncesinde belirlenmiş olan Türk kültürü ve mitoloji üzerine dokümanlar hazırlayarak ilgili yaş grubunun anlayacağı ölçüde sadeleştirilecektir.

Öğretmen dersin işlenişinde kullanılacak olan projeksiyon ve bilgisayarın çalışması için gerekli tedbirleri alacaktır. Sınıfa ders saatinden önce gelip anlatacağı Kültürel mirasımız ve mitoloji konusu üzerine destekleyici görseller sınıf tahtasına asılacaktır. Türk kültürünü ve mitolojisini anlatacak olan PowerPoint gösterimi hazırlanacaktır. Dersin işlenişinde belli bölümler fotoğraflanacaktır. Bu nedenle dersten önce sınıfa hâkim bir noktaya fotoğraf makinesi yerleştirilecektir. Birleştirilmiş sanat eğitimi yönteminin sanat tarihi disiplinde kullanılacak olan sorular belirlenir.

Öğrenci Hazırlığı:

Öğrenci: Bir önceki derste öğretmenin sunduğu malzemeleri temin edecektir.

Uyarılar

Derse başlarken öğrencilerin dikkatlerini çekmek için "Bugün ilginizi çekecek olan mitolojik ve kültürel mirasımız konulu bir resim çalışması yapacağız" cümlesiyle derse başlanacaktır. Öğretmen, daha öncesinden belirlediği mitolojik ve kültürel mirasımız konulu gerekli resimleri sınıfın belirlenen bölümlerine yapıştıracaktır. Öğrencilerin bu resimler üzerinden analitik görüşlerini ifade etmelerine fırsat tanınacaktır.

Bilgiyi Paylaşma

Ders saati içerisinde hikâyenin anlatımına geçilmeden önce sınıfın bilgi düzeyini ölçmek için ön test soruları sınıfa dağıtılacaktır. Öğrencilerden 5-10 dakikalık süreler içinde soruları cevaplamaları istenecektir. Daha sonra kâğıtlar toplanarak konu anlatımına geçilecektir.

Türk kültürü ve kültürel kodlarımız hakkında bilgiler verilecektir. Öğrencilerin konu hakkında fikir sahibi olmaları için öncesinde gerekli bilgiler verilirken, öğretmen tarafından hazırlanan PowerPoint sunusu öğrencilere izletilecektir

Gerekli bilgiler verildikten sonra öğretmen, kültürel mirasımız ve Mitoloji konusunu sınıfta anlatacaktır. Kontrol grubuna da kültürel mirasımız ve Mitoloji konusu anlatılırken gerekli bölümler açıklanacaktır.

Uygulama

Ders saati içerisinde Hikâye Anlatımı ve Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi uygulandıktan sonra, öğrencilere malzemelerini hazırlamaları için zaman verilecektir. Devamında uygulamaya geçilecektir. Uygulama sırasında öğrencinin hayal dünyasını şekillendirmesine müdahale edilmeyecektir. Gerekli görülürse öğretmen görsel yaratıcılıklarına etki eden bölümler ile ilgili konuyu uygun sorulacak olan soruları cevaplayacaktır. Ders saati içerisinde uygulamaya devam edilecek ve öğrencilerden çalışmalarını tamamlamaları istenecektir. Dersin son 5 dakikasında sınıfın uygulama sonundaki bilgi düzeyini ölçme amacıyla son test soruları sınıfa dağıtılacak ve cevaplamaları istenecektir. Tamamlanan çalışmalar öğretmen tarafından toplanacaktır.

EK 3. 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı

AY	HAFTA	DERS SAATİ	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME- ÖĞRETME YÖN. VE TEK.	KULLANILAN EĞİTİM TEK., ARAC VE GEREÇLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	DEĞERLER EĞİTİMİ	DEĞERLENDİRME
EYLÜL	9	1	İlköğretim haftası		Anlatım	Kara kalem Çizgili defter	İlköğretim Haftası (Eylül ayının 3. haftası) Öğrenciler Günü		
	16	1	G.6.1.4.Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır. G.6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. G.6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.	Çizgi Karekterimin Maceraları (Konu doğrultusunda çalışma)	Anlatım Ömek olay Gös. yaptırma Bireysel çalış. Drama.	Kuru boya Pastel boya	Gaziler Günü (19 Eylül) Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim) Ahilik Kültürü Haftası (8-12 Ekim)	Demokrasi ve insan haklarının önemi üzerinde durulur.	Kontrol Listesi
	23	1							
EKİM	30	1		İç Mimarım (Bina içi Resim (Enteriyör)- Çizgi perspektif)	Anlatım Ömek olay Gös. yaptırma Bireysel çalış.	Kara kalem Kuru boya	Birleşmiş Milletler Günü (24 Ekim) Kızılay Haftası (29 Ekim-4 Kasım) 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Lösemili Çocuklar H. (2-8 Kasım) Organ Bağışı ve Nakli H. (3-9 Kasım) Atatürk Haftası (10-16 Kasım) Afet Eğitimi Hazırlık Günü (12 Kasım) Dünya Diyabet G. (14 Kasım) Dünya Çocuk Hakları G. (20 Kasım) Dünya Felsefe G. (20 Kasım)		Ders İçi Etkinliklere Katılım
	7	1							
	14	1							
	21	1	G.6.1.5.Görsel sanat çalışmasında perspektifi kullanır. G.6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. G.6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.						
KASIM	28	1							
	4	1							
	11	1							
	18		ARA TATİL						

AY	HAFTA	DERS SAATİ	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME- ÖĞRETME YÖN. VE TEK.	KULLANILAN EĞİTİM TEK., ARAC VE GEREÇLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	DEĞERLER EĞİTİMİ	DEĞERLENDİRME
ARALIK	25	1	G.6.1.6.Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar. G.6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. G.6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.	Desen, Natürmort (Gözleme Dayalı Çizim)	Anlatım Ömek olay Gös. yapırma Bireysel çalış.	Kara kalem Kuru boya	Öğretmenler Günü (24 Kasım) Ağız ve Diş Sağlığı Haftası (21-27 Kasım) Dünya Engelliler Günü (3 Aralık) Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkının Verilişi (5 Aralık) İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası (10 Aralık gününü içine alan hafta) Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası (12-18 Aralık) Yılbaşı Tatili (1 Ocak) Enerji Tasarrufu Haftası (Ocak ayının 2. haftası)		Ders İçi Etkinliklere Katılım
	2	1							
	9	1							
	16	1							
	23	1							
	30	1							
	6	1							
OCAK	13	1	6.1.1.Öğrenciler görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası oluşturur.	Değerlendirme: (Öğrenci Sunum Dosyası)					Öğrenci Ürün Dosyası
1. DÖNEM SONU									

AY	HAFTA	DERS SAATI	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME- ÖĞRETME YÖN. VE TEK.	KULLANILAN EĞİTİM TEK., ARAÇ VE GEREÇLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	DEĞERLER EĞİTİMİ	DEĞERLENDİRME
ŞUBAT	3	1	G.6.1.2.Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır. G.6.1.8.Görsel sanat çalışmasında farklı geleneksel Türk sanatları alanlarını bir arada kullanır.	İplikle Natürmort (Farlı Materyal ve Tekniklerle Çalışma)	Anlatım Örnek olay Gös. yapıtırma Grup çalış.	El sanatları malz., makas, yapıştırıcı	Sivil Savunma Günü (28 Şubat) Vergi Haftası (Şubat son haftası) Yeşilay Haftası (1 Mart hafta) Girişimcilik Haftası (Mart ilk haftası) Dünya Kadınlar Günü (8 Mart) Bilim ve Teknoloji Haftası (8-14 Mart) İstiklâl Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy' u Anma Günü (12 Mart) Şehitler Günü (18 Mart) Tüketiciyi Koruma Haftası(15-21 Mart) Yaşlılar Haftası (18-24 Mart)	Atatürk'ün milli kültürün korunup geliştirilmesindeki katkılarını gösteren görüş ve uygulamaları (Türk Ocağı binasının ve TBMM binasının inşası vb.) değerlendirilerek bu görüş ve uygulamaları ile milli kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmayı hedef gösterdiği vurgulanmalıdır.	Kontrol Listesi
	10	1	G.6.2.2.Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. G.6.2.3.Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar.						
	17	1	G.6.2.6.Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. G.6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.						
	24	1	G.6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.						
MART	2	1	G.6.1.7.Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya modelleme tekniklerini kullanır. G.6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. G.6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir.	Kavanozdan Kalemlik Tasarımı (Üç boyutlu çalışma (Asamblaj))	Anlatım Örnek olay Gös. yapıtırma Grup çalış	Doğal, endüstriyel nesne, makas, yapıştırıcı	Türk Dünyası ve Toplulukları Haftası (21 Mart Nevruz gününü içine alan hafta) Orman Haftası (21-26 Mart) Kütüphaneler Haftası (Mart ayının son pazarı gününü içine alan hafta) Dünya Tiyatroları Günü (27 Mart) Dünya Otizm Farkındalık Günü (2 Nisan) Kanser Haftası (1-7 Nisan)	Duyarlılık değeri ile geri dönüşüm konusu üzerinde durulur.	Ders İçi Etkinliklere Katılım
	9	1							
	16	1							
	23	1							
	30	1							
NİSAN	6		ARA TATİL						

AY	HAFTA	DERS SAATI	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME- ÖĞRETME YÖN. VE TEK.	KULLANILAN EĞİTİM TEK. ARAÇ VE GEREÇLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	DEĞERLER EĞİTİMİ	DEĞERLENDİRME
NİSAN	13	1	G.6.2.4.Anadolu uygarlıklarına ait eserleri müzeler aracılığıyla inceler.	Anadolu Tarihine Yolculuk (Anadolu uygarlıkları ve eserleri)	Anlatım Tartışma Örnek olay Problem çözme	Kara kalem Çizgili defter	Dünya Sağlık Günü/Dünya Sağlık Haftası (7-13 Nisan) Turizm Haftası (15-22 Nisan) 23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Emekçiler Bayramı (1 Mayıs) Bilişim Haftası (Mayıs ayının ilk haftası) Trafik ve İlk Yardım Haftası (Mayıs ayının ilk haftası)	Ayrıca vatanseverlik ve saygı değerleri üzerinde durulur. Sanatın, kültür mirasının yeni kuşaklara aktarımındaki etken rolü vurgulanmalıdır. Görsel sanatların özellikle mimari öğelerin tarih ve kültür mirasını oluşturduğu açıklanmalıdır.	Kontrol Listesi
	20	1	G.6.2.5.Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.						
	27	1	G.6.2.5.Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.						
MAYIS	4	1	G.6.2.1.Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı malzeme ve tekniği açıklar.	Sanat Eleştirisi (Edvard Munch)	Anlatım Tartışma Örnek olay Problem çözme	Kara kalem Çizgili defter	Engelliler Haftası (10-16 Mayıs) Vakıflar Haftası (Mayıs ayının 2. haftası) Anneler Günü (Mayıs ayının 2. pazarı) 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik Ve Spor Bayramı Müzeler Haftası (18-24 Mayıs) Etik Günü (25 Mayıs)	Burada öz saygı ve öz kontrol değerleri üzerinde de durulur.	Ders İçi Etkinliklere Katılım
	11	1	G.6.3.4.Sanatçıların niçin sanat eseri oluşturduklarını tartışır.						
	18	1	G.6.3.1.Sanat eserini tanımlarken, çözümleyen, yorumlarken ve yargılayan eleştirel düşünme becerilerini kullanır.						

AY	HAFTA	DERS SAATI	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME- ÖĞRETME YÖN. VE TEK.	KULLANILAN EĞİTİM TEK., ARAÇ VE GEREÇLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	DEĞERLER EĞİTİMİ	DEĞERLENDİRME
MAYIS	25	1	G.6.3.3.Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. G.6.3.2.Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar.	Sanat Eleştirisi (Osman Hamdi Bey)	Anlatım Tartışma Örnek olay Problem çözme	Kara kalem Çizgili defter	İstanbul'un Fethi (29 Mayıs)		Kontrol Listesi
HAZİRAN	1	1	G.6.3.6.Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar. G.6.3.5.Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar.						
	8	1	G.6.3.1.Sanat eserini tanımlarken, çözümmlerken, yorumlarken ve yargılarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır.						
	15	1	G.6.1.1.Öğrenciler görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası hazırlar.	Değerlendirme (Öğrenci Sunum Dosyası)					Öğrenci Ürün Dosyası
2. DÖNEM SONU									

EK 4. Değerlendirme Formu Ölçeğinin Geliştirilme Süreci

1. Adım: Amaç	2. Adım: Temel Sorunlar	3. Adım: Temel Sorunlara Dair Sorular	Sorular
Görsel sanatlar dersinde öğrenci çalışmalarında yaratıcılığın arttırılması ve bu süreçte kültürel kimliğe dair mesajın verilebileceği bir çalışma düzenininin Dede Korkut Hikâyeleri üzerinden kurgulanması.	Sözlü kaynaklar içerisinde yer alan destanların görsel sanatlar ile olan ilişkisi saptanabilir mi?	Sözlü kaynakların öğrencinin imgesel resimleme becerisine etkisi nedir?	1.Kompozisyonun tamamlanması 2.Konuya hakimiyet 3.Yaratıcılık kavramı 4.Mekân kullanımında etkililik 5.Renk algısı
	Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destanda yer alan tabiat medeniyet-kaos kozmos zıtlığı, sanatsal yaratıcılık sürecinde sanatın tabiat ile ilişkilendirilmesinde ortak imge olabilir mi?	Sözlü kaynakların kültürel değerlerin kazanılmasına etkisi nedir?	1.Kahramanın konuya uygunluğu 2.Yardımcı kahramanların konuya uygunluğu 3.Mekân kullanımında uygunluk 4.Figür hareketlerinin konuya etkililiği 5.Figür hareketlerinin konuya uygunluğu

EK 5. Değerlendirme Formu

Toplam puan:	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1-Kompozisyon tamamlanması					
2-Konuya hâkimiyet					
3-Yaratıcılık kavramı					
4-Kahramanın konuya uygunluğu					
5-Yardımcı kahramanın konuya uygunluğu					
6-Mekân kullanımında etkililik					
7-Mekân kullanımında uygunluk					
8-Renk algısında etkililik					
9-Figür hareketlilerinin konuya etkililiği					
10-Figür hareketlilerinin konuya uygunluğu					
Uzmanlar her bir resmi 10 maddelik puanlama aracında 5 puan (çok iyi), 4 puan (iyi), 3 puan (normal), 2 puan (kötü), 1 puan (çok kötü) şeklinde değerlendirmiştir.					

EK 6. İlgili İzin Belgeleri

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Resim

Sayı : 14588481-605.99-E.5262986
Konu : Araştırma izni

12.03.2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 06.03.2019 tarihli ve 8132 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Adil Alper BAKICI'nın "**Dede Korkut Kitabı'nda Yer Alan Tepegöz Hikayesinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Yaratıcılıklarına Etkisi**" konulu tezi kapsamında uygulama yapma talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Uygulama formunun (25 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

12.03.2019...

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Bilgi için: Emine KONUK

Elektronik Ağ: ankara.meb.gov.tr

Tel: 0 (312) 212 36 00

e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Faks: 0 ()

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3e7a-c897-3e94-839a-1955 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ÇANKAYA KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 78520003-605.01-E.5354858
Konu : Araştırma İzni-

13.03.2019

MALTEPE ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi :a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 12.03.2019 tarihli ve 14588481-605.99-E.5262974 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Adil Alper BAKICI' nın "**Dede Korkut Kitabı'nda Yer Alan Tepegöz Hikayesinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Yaratıcılıklarına Etkisi**" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi ; İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Komisyonunca incelenmiş olup, uygulamanın ilçemize bağlı okulunuzda yapılması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ilgi (b) yazısı ilişikte gönderilmiştir.

Uygulama formunun (25 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) Genelge çerçevesinde, Okul müdürünün sorumluluğunda eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde, okul ve kurum yöneticilerinin de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen mühürlü uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Hasan Hüseyin ÖZİPEK
Müdür a.
Şube Müdürü

- Ek :
1-Uygulama Formu (25 Sayfa)
2-İlgi (b) yazı (1 Sayfa)

Namık Kemal Mah. Kumrular Cad. No:7/C Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: cankaya06_strateji@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Yağmur ÖZTÜRK V.H.K.İ
Tel: (0 312) 4186875/144
Faks: (0 312) 4192784-85

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4011-129b-35c2-89d7-39a8 kodu ile teyit edilebilir.

EK 7. Maltepe Ortaokulu Deney Grubu 6/G Sınıfı Uygulama Fotoğrafları

EK 8. Maltepe Ortaokulu Kontrol Grubu 6/H Sınıfı Uygulama Fotoğrafları

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...